

Управління культури і туризму
Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна наукова
бібліотека імені Олени Пчілки

КАЛЕНДАР
знаменних і пам'ятних дат Волині
на 2013 рік

Луцьк – 2012

УДК 94(477.83)(059.3)
ББК 63.3(4УКР – 4ВОЛ) Я 25
К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк : Твердиня, 2012. – с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2013 рік. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є покажчик імен видатних діячів, представлених у ньому, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

Редактори-упорядники:
Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук
А. А. Понагайба

Відповідальні за випуск:
А. М. Силюк
Л. А. Стасюк

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНІ НА 2013 РІК

- 1 січня** 70 років від дня народження Б. О. Федорука (1943) – українського художника
- 2 січня** 80 років від дня народження М. І. Дубини (1933) – українського літературознавця
- 8 січня** 100 років від дня народження Я. В. Смелякова (1913–1972) – російського поета
- 8 січня** 65 років від дня народження І. І. Ариванюка (1948) – українського майстра декоративного мистецтва, заслуженого майстра народної творчості України
- 9 січня** 115 років від дня народження О. М. Цинкаловського (1898–1983) – історика, археолога, краєзнавця, дослідника Волині
- 9 січня** 70 років від дня народження М. М. Голованя (1943) – українського скульптора
- 10 січня** 70 років від дня народження Г. П. Тарасенка (1943–2000) – українського художника
- 14 січня** 90 років від дня народження В. М. Кмецинського (1923–1991) – волинського краєзнавця, засновника та першого директора Камінь-Каширського народного краєзнавчого музею
- 19 січня** 65 років від дня народження І. М. Гаврилюка (1948) – українського художника і дизайнера, директора Луцької дитячої художньої школи, заслуженого працівника культури України
- 26 січня** 85 років від дня народження В. В. Ауліха (1928–1994) – археолога, кандидата історичних наук
- 29 січня** 100 років від дня народження Ч. К. Бенделіані (1913–1944) – радянського пілота-винищувача, Героя Радянського Союзу, який загинув на Волині
- 2 лютого** 69 років від дня визволення м. Луцька від німецько-фашистських загарбників (1944)

- 11 лютого** 75 років від дня народження А. М. Пашкевича (1938–2005) – українського хорового диригента, композитора, народного артиста України
- 11 лютого** 70 років від дня народження Є. Й. Ромащук (1943) – майстра плетіння з природних матеріалів, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 15 лютого** 50 років від дня народження В. П. Конської (1963) – української художниці, викладача Луцької дитячої художньої школи.
- 23 лютого** 60 років від дня народження В. С. Штинько (1953) – української поетеси, журналістки, заслуженого журналіста України
- 25 лютого** 142 років від дня народження Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки
- 26 лютого** 55 років від дня народження С. А. Беня (1958) – оперного співака, доцента Інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки, артиста Волинського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка
- 1 березня** 155 років від дня народження П. А. Тутковського (1858–1930) – українського географа та геолога, академіка АН України
- 9 березня** 199 років від дня народження Т. Г. Шевченка (1814–1861) – видатного українського поета, художника, мислителя
- 10 березня** 152 роки від дня смерті Т. Г. Шевченка (1814–1861) – видатного українського поета, художника, мислителя
- 12 березня** 125 років від дня народження К. Х. Граната (1888–1977) – українського письменника
- 13 березня** 70 років від дня народження М. В. Панасюка (1943) – українського письменника
- 18 березня** 80 років від дня народження А. М. Григоровського (1933–2000) – волинського краєзнавця, засновника та директора Уховецького народного краєзнавчого музею

- 19 березня** 85 років від дня народження Л. Е. Неймарка (1928–1994) – українського художника
- 21 березня** 125 років від дня народження І. П. Косач-Борисової (1888–1980) – сестри Лесі Українки
- 25 березня** 80 років від дня народження В. С. Костецької (1933) – волинського педагога, заслуженого вчителя Української РСР
- 27 березня** 70 років від дня народження Л. П. Каспрук (1943) – української художниці
- 1 квітня** 90 років від дня народження М. Д. Хижка (1923–1986) – українського гумориста і сатирика
- 1 квітня** 80 років від дня народження О. Ф. Ошуркевича (1933–2010) – українського фольклориста, етнографа, краєзнавця, заслуженого працівника культури України
- 3 квітня** 60 років від дня народження В. Л. Лисюка (1953) – начальника управління культури і туризму Волинської облдержадміністрації
- 12 квітня** 50 років від дня народження О. А. Беня (1963) – оперного співака
- 20 квітня** 65 років від дня народження С. О. Волошиної (1948) – волинської вишивальниці, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 24 квітня** 70 років від дня народження Б. А. Свєреди (1943) – волинського педагога, заслуженого працівника освіти України, Почесного громадянина міста Луцька
- Квітень** 70 років від часу створення Колківської республіки (1943)
- 1 травня** 50 років від часу відкриття Берестечківського історичного музею (1963)
- 6 травня** 75 років від дня народження С. А. Скоклюка (1938) – українського журналіста, поета, прозаїка
- 7 травня** 115 років від дня народження С. Л. Лаховського (1898–1988) – волинського краєзнавця, засновника та директора Маневицького краєзнавчого музею

- 8 травня** 70 років від дня народження Г. Я. Микити (1943) – волинської ткалі, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 10 травня** 70 років від дня народження Г. Г. Стельмашук (1943) – доктора мистецтвознавства, професора, члена Національної спілки художників України
- 28 травня** 40 років від часу відкриття Любомльського краєзнавчого музею (1973)
- 30 травня** 110 років від дня народження М. К. Каргера (1903–1976) – археолога, історика, мистецтвознавця, доктора історичних наук
- 8 червня** 110 років від дня народження В. Д. Фатальчука (1903–1981) – українського художника
- 9 червня** 55 років від дня народження З. З. Рубан (1958) – української художниці
- 12 червня** 80 років від дня народження І. К. Пуца (1933) – актора Волинського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, заслуженого артиста України
- 18 червня** 65 років від дня народження Б. С. Берези (1948–2011) – колишнього директора Волинського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка
- 22 червня** 50 років від дня народження С. Д. Панишка (1963) – українського історика, археолога, кандидата історичних наук
- 27 червня** 80 років від дня народження Д. Л. Шумчука (1933) – волинського педагога, заслуженого працівника народної освіти України
- 28 червня** День Конституції України
- 29 червня** 164 роки від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки
- 29 червня** 100 років від дня народження С. Д. Раппопорта (1913–1989) – історика, археолога, доктора історичних наук

- 8 липня** 75 років від дня народження Л. С. Танюка (1938) – українського режисера, театрознавця, перекладача, політичного і громадського діяча
- 10 липня** 90 років від дня народження О. В. Байдукова (1923–2005) – народного художника України
- 18 липня** 125 років від дня народження В. В. Міяковського (1888–1972) – українського вченого-архівіста, літературознавця, історика, дослідника громадських рухів ХІХ ст.
- 21 липня** 69 роки від дня визволення Волинської області від німецько-фашистських загарбників (1944)
- 23 липня** 60 років від дня народження В. В. Михайловського (1953) – засновника і режисера театру чоловічого балету в Санкт-Петербурзі (Росія), уродженця села Воротнів Луцького району
- 27 липня** 80 років від дня народження Є. Л. Грушки (1933–2001) – українського письменника, журналіста
- 27 липня** 65 років від дня народження О. І. Бурдаш (1948) – української художниці
- 28 липня** 70 років від дня народження І. В. Кічія (1943–2005) – українського історика, кандидата історичних наук, професора, заслуженого працівника народної освіти України
- 1 серпня** 100 років від дня смерті Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки
- 8 серпня** 65 років від дня народження В. М. Комзюк (1948) – лесезнавця, музеєзнавця, завідувача Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, заслуженого працівника культури України
- 10 серпня** 75 років від дня народження Л. І. Савельєвої (1938) – музикознавця, заслуженого працівника культури України
- 11 серпня** 65 років від дня народження Г. В. Кажан (1948) – актриси, журналістки, громадської діячки, заслуженої артистки України

- 16 серпня 60 років** від дня народження В. С. Герасимлюка (1953) – українського режисера, члена Національної спілки кінематографістів України
- 20 серпня 85 років** від дня народження О. І. Бренчука (1928–2012) – волинського краєзнавця
- 22 серпня 70 років** від дня народження Л. Е. Литвина (1943) – українського художника
- 24 серпня** День Незалежності України
- 24 серпня 55 років** від дня народження М. Я. Романюка (1958) – голови Луцької міської ради, заслуженого економіста України
- 26 серпня 20 років** від дня відкриття Музею волинської ікони в м. Луцьку (1993)
- 27 серпня 60 років** від дня народження В. П. Марчука (1953) – українського художника, голови Волинської обласної організації Національної спілки художників України
- 7 вересня 85 років** від дня народження Є. С. Лещук (1928–2011) – української поетеси, громадської діячки
- 8 вересня 115 років** від дня народження Н. М. Ужвій (1898–1986) – української актриси, народної артистки СРСР
- 16 вересня 55 років** від дня народження А. М. Силюка (1958) – музеєзнавця, історика, краєзнавця, директора Волинського краєзнавчого музею, заслуженого працівника культури України
- 18 вересня 85 років** від дня народження П. К. Сензюка (1928–2007) – українського художника і педагога
- 27 вересня 60 років** від дня народження М. Ю. Рябчука (1953) – українського літературознавця, поета, критика
- 3 жовтня 80 років** від дня народження І. П. Ющука (1933) – українського літературознавця, прозаїка, перекладача
- 4 жовтня 83 роки** від дня смерті Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста та громадської діячки

- 14 жовтня** 80 років від дня народження Г. О. Юхимчука (1933) – українського письменника, журналіста
- 1 листопада** 80 років від дня народження П. Д. Ткачука (1933) – українського історика і педагога, кандидата історичних наук
- 3 листопада** 80 років від дня народження В. А. Лазарука (1933) – українського поета, прозаїка, публіциста
- 5 листопада** 90 років від дня народження С. М. Трофимука (1923–1979) – українського письменника
- 5 листопада** 70 років від дня народження І. М. Пальчика (1943) – директора Любешівського технічного коледжу Луцького національного технічного університету, заслуженого працівника освіти України
- 6 листопада** 40 років від часу відкриття у м. Луцьку картинної галереї, тепер Художнього музею (1973)
- 7 листопада** 90 років від дня народження М. Ю. Скорика (1923–2002) – волинського педагога, заслуженого вчителя Української РСР
- 7 листопада** 75 років від дня народження Н. А. Харитоненко (1938) – волинського педагога, заслуженого вчителя Української РСР
- 10 листопада** 80 років від дня народження З. І. Дейни (1933) – ткалі, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 12 листопада** 65 років від дня народження О. М. Хмельовського (1948) – українського художника, дизайнера, вченого
- 17 листопада** 100 років від дня народження І. О. Левчанівської (1913) – краєзнавця, фотолюбителя, кіноаматора
- 19 листопада** 70 років від дня народження О. В. Криштальської (1943) – української поетеси та перекладача
- 22 листопада** 85 років від дня народження Т. П. Андреевої (1928–2005) – музеєзнавця, лесезнавця, волинського краєзнавця
- 22 листопада** 60 років від дня народження О. А. Дишка (1948) – українського художника
- 27 листопада** 80 років від дня народження Т. М. Байди-Барбелюк (1933) –

письменниці, політичної та громадської діячки

10 грудня 90 років від дня народження К. М. Якубека (1923–2008) – українського художника

18 грудня 80 років від дня народження О. Т. Богачука (1933–1994) – українського поета

19 грудня 85 років від дня народження О. А. Ольхової (1928) – вишивальниці, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України

* * *

1025 років від часу хрещення Русі (988)

1025 років від часу першої писемної згадки про місто Володимир, тепер м. Володимир-Волинський (988)

725 років від часу про першу літописну згадку про село Березовичі, тепер Володимир-Волинського району (1288)

725 років від часу про першу літописну згадку про село Сомин, тепер Турійського району (1288)

725 років від часу про першу літописну згадку про село Садів, тепер Луцького району (1288)

550 років від часу першої згадки про Милецький Св. Миколаївський монастир і село Мильці, тепер Старовижівського району (1463)

550 років від часу першої згадки про село Нуйно, тепер Камінь-Каширського району (1463)

525 років від часу першої згадки про село Куликовичі, тепер Маневицького району (1488)

500 років від часу першої згадки про село Шельвів, тепер Луцького району (1513)

475 років від часу першої згадки про село Руснів, тепер Володимир-Волинського району (1538)

475 років від часу першої згадки про село Ситовичі, тепер Ковельського району (1538)

району (1538)

475 років від часу часу надання локаційного привілею на осадження міста Вижва, тепер с. Нова Вижва Старовижівського району (1538)

450 років від часу часу надання магдебурзького привілею містечку Сокіл, тепер с. Сокіл Рожищенського району (1563)

425 років від часу першої згадки про село Солотвин, тепер Ковельського району (1588)

375 років від часу спорудження церкви Святого Миколая у с. Охлопів, тепер Горохівського району (1638)

300 років від часу спорудження церкви Різдва у с. Мовники, тепер Іваничівського району (1713)

225 років від часу спорудження церкви Святого Луки у с. Сирнички, тепер Локачинського району (1788)

225 років від часу спорудження Стефанівської церкви у с. Пожарки, тепер Рожищенського району (1788)

175 років від часу спорудження церкви Різдва Богородиці у смт. Шацьк (1838)

125 років від часу спорудження церкви Святого Духа у с. Радовичі, тепер Турійського району (1888)

100 років від часу завершення композитором Ігорем Стравінським балету „Весна священна” (1913)

1 СІЧНЯ

65 років від дня народження Б. О. Федорука (1943) – українського художника-монументаліста

Богдан Олександрович Федорук народився 1 січня 1943 року в Луцьку. Мати Федорук Єлизавета Григорівна (в дівоцтві Адамович) походила із села Надчиці, що на Рівненщині. Із ранньої юності мешкала в Луцьку. Свідома українка-християнка, вона намагалася виховувати сина всупереч тогочасним компартійним ідеологам в дусі християнської етики та моралі.

Батько Федорук Олександр Давидович – із ковельських заможних городян. Фаховий кухар-ресторатор, він здобув добру освіту в Європі. Свій власний капітал заробив, працюючи у фешенебельних ресторанах Німеччини, Італії, Польщі. В довоєнному Луцьку він утримував ресторан «Столітнє вино». В 1942 році, напередодні народження сина, Олександр Федорук, загинув від рук гестапівця під час спілкування із євреєм із Луцького гетто. Відтак Єлизавета Григорівна все своє життя присвятила вихованню сина. Працюючи у швейній майстерні, вона спромоглася дати йому гарну освіту. Спочатку це були середня школа та художня студія при палаці піонерів. Потім – навчання в Луцькій дитячій художній школі під керівництвом Сензюка Петра Костянтиновича. Саме цей талановитий художник-педагог відкрив Богдану Федоруку, як і багатьом його одноліткам (К. Шишко, М. Головань, Л. Литвин, С. Валента, О. Бурдаш, ін.) світ мистецтва.

Яскравою сторінкою біографії Богдана Федорука було його навчання в одному із найпрестижніших, як на той час, вищих навчальних закладів України – Львівському інституті прикладного і декоративного мистецтва, куди він вступив у 1962 році одним із перших учнів Петра Сензюка. Тут Богданові Федоруку також пощастило із вчителями. На факультеті художнього скла працював блискучий викладацький склад. Провідними викладачами з фаху були відомі художники України: Д. Довбошинський, В. Монастирський, Л. Кривавич, М. Ткаченко. На третьому курсі навчання керівником його дипломного проекту стає Роман Сельський – митець європейського рівня. Викладаючи предмети композицію та живопис, він не тільки вчив своїх студентів професійній майстерності, а й виховував їх на кращих взірцях сучасного мистецтва. Часто-густо в його розповідях можна було почути безцінні спогади очевидця про художнє життя в Парижі, Мюнхені, Кракові, Варшаві, про видатних мистців Європи (Пікассо, Матісса, Леже та ін.), про різноманітні стильові напрямки та течії тогочасної художньої культури Заходу. Відтак учням було простіше зорієнтуватися в загерметизованому у прокрустовому ложі єдиного соцреалістичного напрямку вітчизняному мистецтві. Саме під час таких бесід вони успадкували ідеї вільної, незаідеологізованої творчості й ставали їхніми носіями.

Обираючи тему дипломної роботи, Богдан Федорук, безсумнівно, не міг оминати вимог, співзвучних духу часу. Однак тема праці радянського

народу, під впливом професора Романа Сельського, набула вторинного змісту. Головним акцентом тут стали технічні та технологічні експерименти виготовлення вітража: поєднання скла й металу, гра об'ємів та площин, узагальнення пропорцій, співзвучність кольору та світла, просторові варіації та їхня роль в композиції.

Професор Роман Сельський настільки захопився процесом виконання вітражів, що разом зі своїм студентом-дипломником постійно відвідував ливарні майстерні, цехи склозаводу, контролюючи виготовлення кожної деталі. Вже на завершальному етапі робота викликала подив у зрілих львівських художників. Презентація і захист диплома Богдана Федорука, який складався із чотирьох об'ємних вітражних композицій на виробничу тематику, стали яскравою подією в історії інституту (1968).

«...Луцьк отримує високопрофесійного, талановитого мистця, майстра монументального мистецтва з величезним потенціалом», – сказав тоді на адресу Богдана Федорука Роман Сельський.

На кожній ділянці діяльності Богдан Федорук намагався виправдовувати довіру шанованого метра.

В 1968 році, повернувшись до Луцька, він влаштовується на роботу до художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР. Статус професійного художника-монументаліста давав йому можливість отримувати престижні державні замовлення і втілювати в них цікаві задуми. (Монументальний рельєф «Лісова пісня»; панно в техніці сграфіто «Поліський край» – 1975 р. для готелю «Україна» в Луцьку; об'ємний вітражний комплекс на теми життя і праці українського народу для цього ж об'єкта – 1976 – 1977 рр.; вітраж для килимового комбінату в м. Бресті – 1975 р.; вітраж для обласної бібліотеки для юнацтва в Луцьку – 1976 р.; вітраж для краєзнавчого музею в Рожищі – 1977 р.; вітраж для Будинку техніки в Луцьку – 1978 р. тощо).

Ці та інші твори монументального мистецтва художник вирішував із орієнтацією на класичну спадщину та з переосмисленням стилістичних прийомів західноєвропейського мистецтва першої половини ХХ ст. (Леже, Матісс, Рівера, Сікейрос), безперечно, враховуючи поради свого вчителя.

Особливо вплив Романа Сельського прослідковується в станковому малярстві Богдана Федорука. Його пейзажі та натюрморти інколи виглядають зримим діалогом художника із цим класиком українського малярства.

1980 – 1990 роки – складний період у житті Богдана Федорука. Зникає попит на твори монументального мистецтва. Проблеми особистого характеру. Немоżliвість пристосуватися до нових економічних умов. Зміна естетичного формату. Все це та багато інших обставин віддалили художника від творчої діяльності. Драматизму його біографії додає той факт, що найголовніші його твори були безжально знищені під час перебудови багатьох об'єктів у наш час.

Серйозних втрат зазнала і його станкова спадщина. Численні полотна розлетілись по приватних колекціях. Сліди деяких творів губляться за кордоном. Про пошуки художника свідчать хіба що декілька полотен у

колекції ВКМ, які виявляють його як непересічну творчу особистість та носія високого естетичного смаку.

Сьогодні художник продовжує працювати в межах станкового малярства, авторської графіки, сподіваючись представити здобутки на майбутній персональній виставці.

Зоя Навроцька

Література:

Виставка творів художників міста Луцька, травень 1972 : [каталог]. – Луцьк, 1972. – 6 с.

Федорук Б. О. – с. 5.

Каталог виставки творів художників Луцька, присвяченої 30-річчю визволення міста від німецько-фашистських загарбників : живопис, графіка, скульптура. – Луцьк, 1974. – 4 с.

Федорук Б. О. – с. 3.

Каталог першої обласної виставки творів молодих художників Волині : живопис, графіка, скульптура, монументальний живопис, декоративно-прикладне мистецтво. – Луцьк, 1973. – 18 с.

Про Б. О. Федорука – с. 9.

Каталог художніх виставок 1979–1982 рр. – Луцьк, 1982. – 39 с.

Федорук Б. О. – с. 11, 29.

Гей В. Палітра пошуку / В. Гей // Мол. ленінець. – 1975. – 6 верес. – С. 3.

Лянгас Л. По-молодому бачити світ / Л. Лянгас // Рад. Волинь. – 1975. – 6 верес. – С. 4.

П'ясецький В. Палітра волинських художників : нотатки з вист. / В. П'ясецький // Рад. Волинь. – 1972. – 26 лют. – С. 3.

2 січня

80 років від дня народження М. І. Дубини (1933) – українського літературознавця і критика

Микола Іванович Дубина (народився 2 січня 1933 року в селі Дідичі Ківерцівського району Волинської області) – український літературознавець, критик, доктор філологічних наук з 1980 року, професор з 1981. Закінчив у 1954 році Львівський педагогічний інститут. У селі Грибовиця Іваничівського району розпочалася трудова біографія – директорував у місцевій школі.

Шлях М. І. Дубини в науку розпочався 1953 року, коли з'явилися його перші публікації в збірниках і записках Львівського педінституту. Нині в

доробку відомого українського літературознавця й критика понад 400 монографій, літературних розвідок, статей, передмов і нарисів, літературних портретів і рецензій, антологічних і хрестоматійних збірників, методичних розробок, вузівських посібників і програм. Вчений досліджує історію української дожовтневої і радянської літератури.

У творчому набутку М. І. Дубини – критичні праці "Сурмачі воз'єднання" (1976); "Творчість Любомира Дмитерко" (1977), "Правда звинувачує" (1982); літературні портрети О. Гончара, Г. Тютюнника, Ю. Мельничука, М. Чернявського, Л. Тарновського, М. Возняка та ін. М. Дубині належать дослідження з питань теорії ідейної боротьби в літературі, зокрема навколо спадщини Т. Шевченка ("За правду слова Шевченка", –(1989) та ін. На літературну карту Волині із замулених джерел дослідник повернув імена Власа Мизинця, Ганни Жежко, Івана Степанюка, Кліма Ткача та ін.

Працюючи на відповідальних посадах у Держлітвидавві, Президії АН України, а згодом у Київському університеті, М. І. Дубина систематично публікує свої праці про творчу своєрідність окремих письменників (М. Куліша, М. Ірчана, М. Тарновського та ін.). М. І. Дубина брав і бере участь у створенні таких капітальних видань як УРЕ, УРЕС, "Шевченківський словник", "Літературна енциклопедія". Відомий він і як перекладач, публіцист та незмінний лектор республіканської ланки.

Прожиті роки були позначені напруженою працею і відкриттями, успіхами і невдачами, бо увібрали в себе драматизм і складність тривалого періоду нашої історії. При найбільшій зайнятості Микола Іванович завжди доступний, привітний, доброзичливий, готовий поділитися своїми знаннями і досвідом. Йому властиві глибока людяність й інтелігентність.

Микола Іванович, хоч і мешкає в столиці, вважав і вважає себе волинянином.

Надія Троневиц

Література:

Дубина М. І. За правду слова Шевченка / М. І. Дубина. – К. : Вища школа, 1989. – 168 с.

Дубина М. І. Олександр Гаврилук / М. І. Дубина. – К. : Дніпро, 1988. – 191 с.

Дубина М. Правда звинувачує : літ.-крит. нарис. / М. Дубина. – К. : Рад. письм., 1982. – 206 с.

Дубина М. І. Слово ненависті і гніву: критика в українській літературі буржуазного націоналізму / М. І. Дубина. – К. : Знання, 1979. – 48 с.

Дубина М. Сурмачі возз'єднання : літ.-крит. нариси / М. Дубина. – К. : Рад. письм., 1976. – 240 с.

Дубина М. І. Творчість Любомира Дмитренка / М. І. Дубина. – К. : Вища школа, 1977. – 208 с.

Дубина М. Шевченко і Західна Україна / М. Дубина. – К. : Вид-во Київ. у-

ту, 1969. – 156 с.

Мир і труд : 100 поезій / упоряд. та вступ. ст. М. Дубини. – К. : Рад. письм., 1976. – 176 с.

Українська радянська поезія : хрестомат. зб. / упоряд., передмова та біогр. довідки М. Дубини. – К. : Дніпро, 1978. – 440 с.

Вербич В. Як позбутися тавра раба? / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2001. – 11 січ. – С. 9 : фото.

Дубина М. Моя любовь – Волинь... / М. Дубина // Радуга. – 1982. – № 9. – С. 137–141.

Нові члени Спілки письменників // Літ. Україна. – 1976. – 24 груд. – С. 3.

Пінчук О. З нашого краю / О. Пінчук // Лен. шляхом. – 1988. – 3 лип. – С. 3.

Рудик С. З відкритим забралом / С. Рудик, І. Зозуля, М. Гуменний, С. Євтушенко // Літ Україна. – 2007. – 1 берез. – С. 4.

Семака Л. Велике життя Учителя / Л. Семака, М. Сір'як, Л. Рева // Освіта. – 2003. – 1–8 січ. – С. 7.

Чикирисов Ю. Миколі Дубині – 70 / Ю. Чикирисов // Літ. Україна. – 2003. – 9 січ. – С. 6.

Шкурат М. Шлях до науки : сл. про земляка / М. Шкурат // Рад. Волинь. – 1982. – 3 січ. – С. 2.

Юхимчук Н. З волинських витоків : проф., док-ру філолог. наук М. І. Дубині – 60 р. / Н. Юхимчук // Рад. Волинь. – 1992. – 3 січ. – С. 2.

Дубина Микола Іванович // Українська літературна енциклопедія. – К., 1990. – Т. 2. – С. 117.

Микола Дубина // Письменники Радянської України, 1917 – 1987 : біобібліогр. довід. – К., 1988. – С. 204.

Письменники України : біобібліогр. довід. – К., 2006. – 514 с. : фото

Рева Л. Г. Дубина Микола Іванович / Л. Г. Рева // Енциклопедія сучасної України. – К., 2008. – Т. 8. – С. 463.

8 січня

100 років від дня народження Я.В. Смелякова (1913–1972) – російського поета

Ярослав Васильович Смеляков народився 8 січня 1913 році у м. Луцьку в сім'ї залізничного робітника. З Луцьком пов'язані перші дитячі спогади майбутнього поета. Ярослав був ще маленькою дитиною, коли до Луцька наблизився російсько-німецький фронт, і сім'я поїхала на батьківщину матері, в село під Воронеж. Там він вступив до початкової школи. Знайомство з шедеврами російської поезії, особливо з поемами Лермонтова «Мцыри» и «Песнь о купце Калашникове» зворушило уяву Ярослава. З десяти років він почав писати вірші. Сім'я Смелякових жила бідно, особливо

важко стало після смерті батька на початку 1920-х років. На той час старші брат з сестрою вже навчалися в університеті в Москві, і мати відправила до них одинадцятирічного Ярослава для продовження навчання в семирічній школі.

У 1931 році Я. Смеляков закінчив поліграфічну фабрично-заводську школу, де публікував свої вірші в цеховій стінгазеті, писав огляди для агітбригади. В цей же час займався в літературних гуртках при «Комсомольской правде» і «Огоньке». Працював у друкарні. У 1932-му році вийшла перша книжка віршів «Работа и любовь», яку він сам набрав у друкарні як професійний складач.

У 1932–1934 роках Ярослав Васильович друкується в центральних газетах і журналах, поетичних збірниках. На загальному фоні радянської поезії 1930-х років його вірші вирізняються особливим ліризмом, щирістю і майстерністю. В 1934 році його приймають у спілку письменників. У тому ж році був репресований і вийшов у рідкісному для звільнення 1937 році.

У перші місяці Великої Вітчизняної війни рядовим солдатом воював у Карелії. Потрапивши в оточення, до 1944 року перебував у фінському полоні.

Після повернення на батьківщину Я. Смеляков проходив так звану «перевірку», жив в обмеженому радіусі міста Електросталь, згодом повернувся до Москви. В 1948 році випустив книгу «Кремлёвские ели», до якої увійшли кращі вірші поета, написані до і після війни. Однак за доносом одного «побратима-поета» невдовзі знову був заарештований. У 1956 році був звільнений за амністією. З табору поет привіз написану романтичну поему «Строгая любовь», яку триумфально прийняли найсудовіші критики.

Пізніше Ярослав Васильович працює у редакціях газет, був репортером, писав замітки і фейлетони. У 1959 році з'явилась поетична збірка «Рассказ о главном». Явищем у радянській поезії стала книга віршів Ярослава Смелякова «День России» (1967). У творах пізнього періоду однією з головних стала тема спадкоємності поколінь, комсомольських традицій: поема про комсомол «Молодые люди» (1968), збірки «Товариш Комсомол» (1968), «Август» (1970), та інші. Також в останні роки поет все частіше звертався до днів, людей і подій своєї молодості. Багато їздив по країні (цикл «Дальняя поездка»), бував за кордоном. Перекладав вірші з української, білоруської та інших мов народів Радянського Союзу.

У своїх віршах Ярослав Васильович використовував розмовні ритми і інтонації, вдавався до своєрідного поєднання лірики та гумору. У збірках повоєнних років виявляється тяжіння до простоти і ясності вірша, монументальності зображення та соціально-історичного осмислення життя. Довгі роки він був одноставно шанованим в професійному середовищі, неформальним головою московських поетів. Нагороджений трьома орденами «Трудового Красного Знамени», медаллю «За трудовую доблесть», лауреат Державної премії СРСР (1967).

Помер Ярослав Смеляков 27 листопада 1972 року в Москві.

Посмертно були видані збірки «Мое поколение» (1973) та «Служба времени» (1975). Його найбільш відомі твори: «Когда я заболею...»,

«Хорошая девочка Лида», «Милые красавицы России». Найбільш пронизливі рядки побачили світ в період перебудови.

Оксана Костюк

Література:

Смеляков Я. В. Декабрь : книга новых стихотворений / Я. В. Смеляков. – М. : Сов. писатель. – 1970. – 119 с.

Смеляков Я. В. День России : книга новых стихотворений / Я. В. Смеляков. – 1974. – М. : Сов. писатель. – 1974. – 157 с.

Смеляков Ярослав Васильевич. День России : стихи / Я. В. Смеляков. – М. : Сов. писатель. – 1968. – 160 с.

Смеляков Я. В. Избранные произведения : стихотворения : в 2-х т. Т. 1 / Я. В. Смеляков. – М. : Худ. лит. – 1967. – 334 с.

Смеляков Я. В. Избранные произведения : стихотворения : в 2-х т. Т. 1 / Я. В. Смеляков. – М. : Худ. лит. – 1970. – 303 с.

Смеляков Я. В. Избранные произведения : в 2-х т. Т. 2 : стихотворения. – Поэмы. – Переводы. – Лит. заметки / Я. В. Смеляков. – М. : Худ. лит. – 1970. – 415 с.

Смеляков Я. В. Работа и любовь / Я. В. Смеляков. – М. : Мол. гвардия. – 1973. – 415 с.

Смеляков Я. В. Связной Ленина / Я. В. Смеляков. – М. : Мол. гвардия. – 1970. – 47 с.

Смеляков Я. В. Собрание сочинений : в 3-х т. / Я. В. Смеляков. – М. : Мол. гвардия, 1977. – 606 с.

Смеляков Я. В. Стихи / Я. В. Смеляков. – М. : Сов. Россия. – 1976. – 128 с.

Смеляков Я. В. Товариш комсомол / Я. В. Смеляков. – К. : Молодь. – 1971. – 238 с.

Вербич В. За витязя подякуй, Росіє, Луцьку / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк : Твердиня, 2006. – С. 143–144.

Дудин М. Вместо песни / М. Дудин // Смеляков Я. Стихотворения / Я. Смеляков. – М., 1977. – Т. 1. – С. 5–22.

Балик Н. Щире слово про письменника / Н. Балик // Рад. Волинь. – 1988. – 17 січ. – С. 3.

Вербич В. За витязя подякуй, Росіє, Луцьку // Сім 'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 30 верес. – С. 9.

Гей В. Повернення / В. Гей // Мол. ленінець. – 1988. – 9 січ. – С. 3.

Грушка Є. І голос Луцька пам'ятав : до 75-річчя з дня народж. Ярослава Смелякова / Є. Грушка // Рад. Волинь. – 1988. – 8 січ. – С. 2.

Кириленко М. «Робота і любов Ярослава Смелякова» / М. Кириленко // Наш у-тет. – 2008. – № 4. – С. 8.

Пушкар Н. 8 січня 90 років від дня народження Я. В. Смелякова (1913–1972) – російського поета / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2003 рік. – Луцьк, 2002. – С. 9–12.

Філатенко А. В. Ярослав Смеляков / А. В. Філатенко // Волинський календар, 1992. – Луцьк, 1991. – С. 61.

9 січня
70 років від дня народження М. М. Голованя (1943) –
українського скульптора

Народився Микола Микитович Головань 9 січня 1943 року на Одещині, в сім'ї українця Микити Голованя та польки шляхетського роду Юзефи Голубовської. Батько працював столяром, мати – кравчиною. Коли Миколі виповнилось три роки, сім'я переїхала до Луцька. Дитинство Миколи Голованя було важким. Ще із юних літ він виконував малярські роботи при місцевих храмах та капличках, заробляючи на прожиття. Мати художника мріяла аби він і надалі розвивав свої творчі здібності. З 1958 – 1959 рік Микола Головань навчався у Луцькій дитячій художній школі під керівництвом Петра Костянтиновича Сензюка. У 1960 році він вступив до Львівського училища декоративно-прикладного мистецтва ім. І. Труша на відділі художньої обробки дерева. Однак його захоплювала скульптура. Тому з часом він перейшов навчатися на відділ скульптури. Провідними викладачами з фаху тут у нього були: С. Костирко, Т. Драган та Д. Кривавич.

У 1966 році після закінчення училища Микола Головань повертається до Луцька. Заробляє на хліб художньо оформлювальними роботами у різних установах міста. Наприкінці 1960-х років він влаштовується скульптором на роботу до Художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР.

Поряд із виконанням офіційних замовлень Микола Головань активно займається творчою діяльністю. Він активний учасник обласних виставок, художніх пленерів, експедицій, творчих зустрічей. Художник любить експериментувати із різноманітними породами каменю виконуючи цікаві проекти монументальної та станкової скульптури. У 1971 та 1976 року Микола Головань організовує дві персональні виставки в кінотеатрі «Промінь». Їх експозицію представляли твори різних років та видів образотворчого мистецтва – живопису, графіки, скульптури. Ці мистецькі акції були яскравою подією в художньому житті Луцька.

Миколу Голованя знають як майстра доброї справи не лише на Волині, а й в Києві, Львові, Бресті. Роботи скульптора прикрашають вулички: Львова, Івано-Франківська, Запоріжжя та Криму. У 1980-х роках він бере активну участь в реконструкції центрального парку імені Лесі Українки міста Луцька.

Сьогодні, він бере активну участь у міжнародних пленерах. У 2001 році він учасник пленеру декоративно-паркової скульптури м. Луцька. У 2002 році – учасник Міжнародного пленеру декоративно-паркової скульптури у Франції. П'ять сезонів із 1999 по 2004 роки Микола Головань разом із сином Миколою та скульпторами Росії та Вірменії працювали по благоустрою міста Москви, оздоблюючи місцеві парки декоративно-парковою скульптурою.

Нині Микола Головань і надалі плідно працює на ниві декоративно-паркової скульптури. Горельєфи, барельєфи, станкова скульптура – всі ці твори представлено на постійній виставці у дворику Луцького історико-культурного заповідника. Лучани та гості міста мають можливість ознайомитись із творчістю цього талановитого мистця, зазирнути у його казковий світ скульптури, доторкнутись до вічних та містичних кам'яних фігур.

Дмитро Зінько

Література:

Виставка творів художників міста Луцька, травень 1972 : [каталог]. – Луцьк, 1972. – 2 с.

Каталог першої обласної виставки творів молодих художників Волині : живопис, графіка, скульптура, монументальний живопис, декоративно-прикладне мистецтво. – Луцьк, 1973. – 6 с.

Каталог художніх виставок 1979–1982 рр. – Луцьк, 1982. – 39 с.

Головань М. М. – с. 8, 15.

ІІІ обласна виставка робіт молодих художників Волині, присвячена 60-річчю Великого Жовтня. – Луцьк, 1977. – 8 с.

Головань М. М. – с. 4.

Вечкур Т. Прекрасне поруч / Т. Вечкур // Луцьк. замок. – 2006. – 19 жовт. – С. 6.

Волынец А. В «Вернісаже творчества» зарождалась независимость / А. Волынец // Комсомол. правда. – 2011. – 12 марта. – С. 13.

Гембік О. Головний дім – вернісаж / О. Гембік // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 18 серп. – С. 3.

Гембік О. Дім Голованя потрапив до списку волинських чудес / О. Гембік // Газ. по укр. – 2008. – 14 берез. – С. 7.

Гуліц О. У його руках оживає камінь / О. Гуліц // Ратнівщина. – 2012. – 13 жовт.

Гуменюк Н. Сад на бруківці / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 26 лип. – 1 серп. – С. 2.

Гуцалюк Д. Рукотворна легенда Миколи Голованя / Д. Гуцалюк // Луцьк мол. – 2004. – 9 січ. – С. 4.

Дмитрів І. І камінь може говорити... / І. Дмитрів // Дем Україна. – 2005. – 17 трав. – С. 7.

Зубрик Т. Маленька мрія великого скульптора : 20 лип. в р-ні Старого міста, а саме біля буд. Лесі Українки відбулося відкриття вист. «Сад скульптур» / Т. Зубрик // Аверс прес. – 2007. – 26 лип. – С. 2.

Кравчук Н. Диво–замок Миколи Голованя / Н. Кравчук // Висок. замок. – 2004. – 22 лип. – С. 12.

Лагановський Л. Будинок без химер / Л. Лагановський // Уряд. кур'єр. – 2004. – 3 квіт. – С. 8.

Лис В. Козацька слава не вмирає / В. Лис // Волинь-нова. – 2009. – 23 черв. – С. 2.

Солодюк Г. «Сад скульптур» / Г. Солодюк // Луцьк. замок. – 2007. – 26 лип. – С. 16.

Філатенко А. Не будинок, а диво-палац / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 25 жовт. – С. 8.

10 СІЧНЯ

70 років від дня народження Г. П. Тарасенка (1943–2000) – українського художника

Геннадій Петрович Тарасенко народився в апогей холодної воєнної зими 1943 року в с. Студениця Коростишівського району Житомирської області. Його батько, військовий льотчик, пілот-винищувач, загинув у 1944 при визволенні України, так і не побачивши сина. Мати працювала стрілочницею в Житомирському вагонному депо. Геннадій, вдовиний син, маленький пагінець понищеного в 1917 році дворянського роду Скуратовичів, був незвичайною дитиною. Вже в шкільному віці писав вірші, малював, грав на музичних інструментах, багато читав.

Народившись митцем, Г. Тарасенко обрав малярство як вид творчості. Перші фахові знання отримав у Московському університеті самодіяльного мистецтва ім. Н. Крупської, де була заочна форма навчання. Наступним кроком у формуванні Тарасенка-художника було навчання на монументальному відділенні живописного факультету Київського художнього інституту (1976–1981), по закінченні якого поїхав за направленням у Житомир. Працював у Житомирських майстернях Художнього фонду УРСР. Виконував творчі замовлення монументального характеру.

1988 року переїжджає на Волинь і живе в Луцьку. Через два роки одружується з Оксаною Бальбузою, донькою актриси Лідії Бальбузи, Кохання, сім'я дають могутній поштовх для розвою таланту митця і кардинально змінюють напрямок його творчості. Тепер художник віддає перевагу станковому живопису, прагне глибини вираження почуттів, спалаху емоцій.

У доробку художника – натюрморти, пейзажі ("Калиновий вітер", "Троянди", "Польові маки", "Цвіт калини", "Соняшники"). Але найбільше реалізував він себе у портреті. Ритмічна, колористична і тональна організованість визначили індивідуальне "я" митця. Тут портрети відомих людей Волині: народної артистки України Людмили Приходько в ролі Кочубеїхи з вистави "Гетьман Мазепа"; заслуженого діяча мистецтв України Товія Рівця – "Печаль Ізраеля", поетеси Олени Мороз – "Елегія"; експресивна серія творів "Іспанська симфонія"; дитячі і жіночі портрети ("Етюд", "Іванна", "Таня", "Галина", "Антоніна Петрівна", "Пантера").

Серед кращих полотен митця вражаючої сили й емоційності "Апостол правди і свободи". Тарас Шевченко зображений тут на бентежному червоному тлі, з якого постають герої його творів.

27 серпня 2000 року раптова смерть обірвала життя художника.

Тамара Левицька

Література:

Тарасенко Г. Живопис / Г. Тарасенко : [буклет]. – Луцьк : Ініціал, 1997.

Тарасенко Г. : «Моїм найнеобдуманішим вчинком був ...» / Г. Тарасенко // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 1998. – 1 жовт. – С. 3.

* * *

Волинь / авт.-упоряд. В. В. Болгов ; Ін-т біогр. дослідж. ; Укр. наук. т-во геральдики і вексикології. – К. : Поліграфкнига, 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про Г. П. Тарасенка – с. 252.

Гуменюк Н. Мистецька веселка від Луцька до Канева / Н. Гуменюк // Віче. – 1999. – 1 лип.

Філатенко А. Самобутній почерк художника / А. Філатенко // Волинь. – 1997. – 30 верес. – С. 3.

Філатенко А. Сонячні картини Оксани Тарасенко / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2009. – 17 жовт. – С. 11.

Навроцька З. 10 січня 60 років від дня народження Г. П. Тарасенка (1943) – українського художника / З. Навроцька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2003 рік. – Луцьк, 2002. – С. 14–16.

14 січня

90 років від дня народження В. М. Кмецинського (1923-1991) – волинського краєзнавця, засновника та першого директора Камінь-Каширського народного краєзнавчого музею

Василь Михайлович Кмецинський – волинський краєзнавець, перший директор і співавтор експозиції Камінь-Каширського народного краєзнавчого музею, дослідник історії та етнографії Камінь-Каширського Полісся. Народився 14 січня 1923 року в місті Дунаївці (тепер) Хмельницької області в родині ремісників. У вересні 1944 року був мобілізований на фронт. Під час форсування Одеру отримав тяжке поранення. Нагороджений багатьма військовими і ювілейними відзнаками.

У 1952 році після закінчення філологічного факультету Чернівецького державного університету був направлений на роботу в Камінь-Каширське педагогічне училище. З перших днів перебування на Камінь-Каширщині Василь Михайлович захоплюється історією краю, досліджує фольклор та етнографію Полісся, минувшину міста Каменя-Каширського. Працюючи вчителем української мови і літератури в Камінь-Каширській середній школі, Василь Михайлович веде ретельну роботу по збору краєзнавчих матеріалів, речових пам'яток, артефактів, які згодом стали основою для створення в місті музею.

Краєзнавчий музей у Камені-Каширському було відкрито в грудні 1980 року Василь Кмецинський став його першим директором на громадських засадах і співавтором експозиції музею. Він тісно співпрацював з провідними архівами України, Білорусі, науковцями та краєзнавцями Волині, сусідніх областей, багато спілкувався із старожилами краю, записував свідчення історичних подій та фактів.

Василь Михайлович вивчав і досліджував історію краю також через призму життя визначних особистостей. Він налагодив зв'язки з родиною відомого українського вченого-шевченкознавця, члена-кореспондента Академії наук України, уродженця Каменя-Каширського Євгена Шабліовського. Епістолярій, книги редаговані вченим або з його участю, документи, фотографії, зібрані В. Кмецинським, стали основою для започаткування в музеї фонду видатного земляка. В. Кмецинський досліджував життя родини Косачів у Запрудді. Результатом цієї праці стало створення експозиційного розділу музею «Запруддя і Косачі».

Василь Кмецинський – один з перших сучасних краєзнавців, який ретельно вивчав історію літописного Каменя та навколишніх сіл. Він – автор історико-краєзнавчого нарису «Місто над Циром», «Історія Каменя-Каширського», «Роман Мстиславович – засновник Каменя-Каширського», ряду публікацій про діяльність партизанських загонів на території краю та їх командирів, партизанські школи на Волині. Краєзнавчі розвідки топонімів Камінь-Каширщини відображено у дослідженні В. Кмецинського «Давнина, що відлунює в назвах». Він був постійним автором дописів на краєзнавчу тематику в районній та обласній періодичній пресі.

Нині кожна екскурсія в музеї розпочинається з розповіді про життя і діяльність Василя Кмецинського – зачинателя музейної справи на Камінь-Каширщині, щирого патріота, просвітянина, відомого волинського краєзнавця.

Іменем Василя Кмецинського названа одна із вулиць у Камені-Каширському.

Наталія Пась

Література:

Кмецинський В. М. Місто над Циром : вибране / В. М. Кмецинський ; уклад. Н. Пась. – Б. м.; Камінь-Каширський : Тищук І. С. , 2010. – 40 с.

Кмецинський В. Давнина, що відлунює в назвах / В. Кмецинський // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст-краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2010. – С. 100–102.

Кмецинський В. Місто над Циром / В. Кмецинський ; Роман Мстиславович – засновник Каменя-Каширського / В. Кмецинський // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст-краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2010. – С. 95–100, С. 102 – 105.

Вернидубов О. Василь Кмецинський – волинський краєзнавець / О. Вернидубов, Л. Криштапук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Камінь-Каширський в історії Волині та України : матеріали XX Всеукр. іст. краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2006. – С. 89.

Давидова Г. В. Список статей і публікацій В. Кмецинського ; Список літератури про В. Кмецинського / Г. В. Давидова // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 107–108.

Пась Н. Дослідники Волинського Полісся / Н. Пась ; Спогади про Василя Кмецинського / Н. Пась // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст-краєзн. наук. конф. — Луцьк, 2010. – С. 94–95, С. 105–107.

У гомоні семи десятиліть : з історії становлення і розвитку Камінь-Каширської районної газети. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 94 с.

Про В. Кмецинського – с. 13 фото, с. 59 – 62.

Корінчук Н. Поліський починатель – Василь Кмецинський, ім'я якого варте бути присвоєним Камінь-Каширському народному історико-краєзнавчому музеєві / Н. Корінчук // Полісся. – 1996. – 23 берез.

Приходько Т. Музей святкує чверть століття / Т. Приходько // Полісся. – 2005. – 25 жовт.

Сусик В. Про В. М. Кмецинського – у новій книжці / В. Сусик // Полісся. – 2001. – 27 берез.

Ювілеї : чверть століття народного музею // Волинь. – 2006. – 10 січ. – С. 1.

29 січня

100 років від дня народження

**Ч. К. Бенделіані (1913–1944) – радянського пілота-винищувача,
Героя Радянського Союзу, який загинув на Волині**

Чічіко Кайсарович Бенделіані народився 29 січня 1913 року в селі Чохатурі у Грузії. У 1935 році вступив до лав Червоної Армії, за кілька років до початку Другої Світової війни – наймасштабнішої війни в історії людства, яка згодом і обірвала його молоде життя.

У 1937 році після закінчення навчання у 1-й військовій школі льотчиків ім. Мясникова був направлений на службу в 43-й винищувальний авіаційний полк ВПС Київського особового військового округу. В липні 1941 року лейтенант Чічіко Бенделіані на літаку І-16 здійснив повітряний таран, за що його було нагороджено орденом Леніна. Першу повітряну перемогу одержав у битві за Київ. Під час Сталінградської битви у повітряних боях збив п'ять німецьких літаків. Ч. К. Бенделіані був учасником битви на Курській дузі.

З 1943 року Чічіко Бенделіані – штурман 54-го гвардійського винищувального полку (1-а гвардійська винищувальна авіадивізія, 16-а повітряна армія Центрального фронту). Гвардії майор Ч. К. Бенделіані здійснив 385 бойових вильотів, провів 72 повітряних боїв, збив 7 ворожих літаків та 12 – разом з однополчанами.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 серпня 1943 року за зразкове виконання бойових завдань командування і виявлені при цьому героїзм та мужність гвардії майору Бенделіані Чічіко Кайсаровичу присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Чічіко Бенделіані загинув 20 липня 1944 року. Того дня військовий льотчик брав участь у повітряному бою, будучи заступником командира 54-го гвардійського винищувального полку 6-ї повітряної армії, 1-го Білоруського фронту. Вилетів на чолі пари «Р-39» для супроводу штурмовиків у район Західного Бугу. Над ціллю штурмовики були атаковані ворожими «фокке-вульфами» – «FW-190». Зав'язався запеклий бій, у якому Ч. К. Бенделіані збив одного «фокке-вульфа» та підбив ще одного. В цей час штурмовики виконали своє завдання і повернули назад. Борючись з 4-ма німецькими літаками, Ч. К. Бенделіані помітив, що з'явилися нові німецькі винищувачі і атакували штурмовиків. Він кинувся визволяти своїх. Спочатку збив ведучого пари літаків ворога, розпочав виконувати бойовий розворот, попав під вогонь четвірки, яка його переслідувала. У цьому бою Ч. К. Бенделіані був смертельно поранений. Посадивши винищувач «Р-39», відважний льотчик помер.

Через довгих 62 роки прах Чічіко Бенделіані повернувся з Волині у Грузію. Перепоховали останки Ч. К. Бенделіані на Сабурталінському кладовищі у місті Тбілісі.

Олена Дубень

Література:

Пасюк І. М. Голоби : іст.-краєзн. нарис / І. М. Пасюк, В. П. Марчук. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 133 с.

Про Ч. Бенделіані – с. 54 – 56.

Семенюк А. Чічіко Бенделіані / А. Семенюк // Семенюк А. Ковель : шлях через віки : іст.-краєзн. нариси (до 700-річчя міста на Турії) / А. Семенюк. – Луцьк, 2010. – С. 219.

Лемешук М. В строю залишився навечно / Лемешук М., Й. Скаковський // Лемешук М. Герої сорок першого – К., 1973. – С. 164–170.

Гаврилюк Я. Остання дорога Героя із Голоб у Грузію / Я. Гаврилюк // Волинь-нова. – 2008. – 10 трав. – С. 3.

Гарбарчук К. Грузин Бенделіані віддав життя за Україну : Герой похований у волинському селищі Голоби / К. Гарбарчук // Вісник. – 2007. – 3 трав. – С. 4.

Грінчук Н. Прах героя повернеться в Грузію / Н. Грінчук // Волин. газ. – 2006. – 19 жовт. – С. 1.

Гупало С. Герой повернувся додому / С. Гупало // Молодь України. – 2008. – 3–7 лип. – С. 8.

На прохання доньки Героя // Вісті Ковельщини. – 2006. – 31 жовт.

Остапчук В. Остання дорога Героя // Вісті Ковельщини. – 2008. – 8 трав.

Поліщук П. Останній бій / П. Поліщук // Вісті Ковельщини. – 1995. – 8 квіт.

Бенделиани Ч. К. // Герои Советского Союза : крат. биограф. словарь. – М., 1987. – Т. 1. – С. 152.

Богачук О. Кавказький орел : урив. з поеми // Рад. Волинь. – 1976. – 20 черв. – С. 4.

Зайцев А. Д. Бенделиани Чичико Кайсарович / А. Д. Зайцев // Зайцев А. Зачислен навечно : биограф. справочник / А. Д. Зайцев. – М., 1990. – Кн. 1. – С. 60–63.

11 лютого

75 років від дня народження А. М. Пашкевича (1938–2005) – українського композитора, хорового диригента, народного артиста України

Анатолій Пашкевич – народний артист України, видатний майстер українського народного хорового співу, якому пощастило бути не лише художнім керівником Черкаського та Волинського народних хорів, засновником і керівником хорових колективів Луцька, Житомира, Чернігова, а й автором чудових, самобутніх пісень, котрі стали народними. Серед них: «Мамина вишня», «Хата моя, біла хата», «Чебреці», «До сина», «Лебеді материнства», «Ой ти, ніченько», «Любисток», «Журавка», «Ой вербо, вербо», «Осіпає цвіт калина», «Пісня про Волинь», написані на слова Дмитра Луценка, Василя Симоненка, Йосипа Струцюка.

Народився Анатолій Пашкевич 11 лютого 1938 року в селі Довбиші Баранівського району Житомирської області. Ще у 12-річному віці на власні

вірші написав пісню «Ой цвіте, цвіте біла вишенька». Це й стало початком його творчості, про яку згодом знатиме вся Україна. Після школи він працював у Баранівському районному будинку культури, потім – у Житомирській обласній філармонії. Свої «університети» А. Пашкевич проходив здебільшого з баяном у руках і піснею в серці. 1965 року він перебрався в Черкаси, ставши диригентом, а потім і художнім керівником Черкаського державного заслуженого українського народного хору. У другій половині 1960-х років у життя всіх українців буквально увірвалися своєю неперевершеною популярністю пісні «Степом, степом...» (на вірші Миколи Негоди), «Мамина вишня» (у співавторстві з Дмитром Луценком), «Синові» (з поезій Василя Симоненка). «Мені здається, що Черкаський хор тоді був єдиним таким колективом в Україні, – пригадував композитор. – Це була епоха Черкаського хору. Своїм репертуаром і манерою звучання він став якимось дуже рідним і близьким усьому народові. Про що б ми не співали – кожний вгадував щось своє, душевне, сокровенне, повертався в дитинство, до батьківської хати, до своєї землі...».

«Коли ми з Миколою Негодою написали «Степом, степом...», тоді подібних творів просто не було, – зізнавався Анатолій Пашкевич. – Пісня, та ще й українською мовою, без перебільшення, викликала потрясіння. Пам'ятаю, під час концертів хор, бувало, зупинявся, тому що голосники у виконавців спазмувало від схвильованої реакції залу... Не до емоцій було лише деяким чиновникам від влади. Викликали нас із Миколою Негодою в обком партії і раптом, ні сіло ні впало, питання: «Що це за пісня така незакінчена якась у вас вийшла, її треба якось по-іншому зробити і взагалі, про яку матір йдеться, адже у Росії теж є матері? Ми – інтернаціоналісти!» Я відповів – у нас одна матір, і якщо пісня написана українською мовою, то, звісно, про кого мова... Уявляєте всю безглуздість претензій?» Та все ж, у 1967 році пісня вперше прозвучала й одразу стала визнаною народом.

Розповідають, що в той час, коли на композитора намагалися тиснути чиновники, пісню «Степом, степом...» ввели до навчальних програм у школах... Західної Німеччини. А коли у серпні 1968 року у розбурхану Прагу ввійшли радянські війська для наведення там соціалістичного порядку, цей твір-реквієм тяжкою тугою лунав із вуличних гучномовців, нагадуючи непроханим гостям про сльози матерів, які вічно чекають своїх синів...

У 1978 році Анатолій Пашкевич переїздить до Луцька, де в якості художнього керівника очолює Волинський народний хор. Він одразу формує програму творів, які назавжди залишаться візитною карткою колективу, його «золотим фондом». Саме для співочих волинських голосів, у співавторстві з поетом Дмитром Луценком, була створена «Пісня про Волинь». Зі слів Анатолія Максимовича: «Дуже цікавою, ліричною людиною був Дмитро Омелянович. Пісняра такого не було і навряд чи буде. Ми з ним навіть формували програму Волинського народного хору. Та не вистачало заголовного твору, який би представляв цей колектив, – не було пісні про Волинь. Дмитро Омелянович, який дуже любив цей край, часто приїздив сюди. Тут йому легко працювалось. Природа надихала й добрі люди.

Натхнення народилось, та не одну безсонну ніч довелось виношувати поетичні рядки до пісні про цей чудовий куточок України:

Ти у гаях, озерах і долинах,
Ти у розлогих вербах і калинах.
Ти вся в льонах, що грають, як перлинки,
Ти – рідна мати Лесі Українки».

Анатолій Пашкевич був бунтарем у душі. Він не переставав воювати з чиновниками, захищаючи пісню, виплекані ним колективи, право людей співати й жити в нормальних умовах. Інколи це було наївно, але завжди – правдиво і щиро. Боротьба ця виснажувала і часто – була нерівною. Але завжди перемагав талант, авторитет митця. Звісно, в ті часи багатьом було не до пісні. Та цим він ніколи не переймався. Вірив – справжнє мистецтво обов'язково проб'ється до людей. На запитання, де йому найкраще ведеться – на Житомирщині, в Черкасах, Луцьку чи Чернігові – не замислюючись відповідав: «В Україні!». Років за п'ять до смерті композитор визнавав: «...На досягнутому не зупиняюся. Вважаю себе хліборобом, що вирощує хліб, хліб духовний, стараюся, щоб він був без остюків. Прикладу всі зусилля, аби наша молода незалежна Україна була щасливою, бо є вона найпрекрасніша квітка на Планеті; аби наш народ співав найкращих пісень, жив у достатку. І ще хочу висловитись словами нашого геніального поета Павла Тичини. Якби кожен узяв би його слова у своє серце і ніс як молитву, повторюючи щодня:

Всі радощі свої і чорну днину, усе я з вами розділю.

Ви любите свою Вкраїну – я більш її люблю!»

У січні 2005 р. Анатолій Пашкевич помер. Поховали його в Черкасах поруч з народною артисткою Ольгою Павловською, яка була найпершою виконавицею пісні «Степом, степом...».

Людмила Завада

Література:

Пашкевич А. Біль на пелюстках : оповідання / А. Пашкевич // Дивосвіт «Веселки» : ант. л-ри для дітей та юнацтва : в 3-х т. – К., 2005. – Т. 3. – С. 331–334.

Пашкевич А. Мамина вишня : вокальні-хорові твори на слова укр. поетів / А. Пашкевич. – Луцьк : Волин. кн., 2008. – 92 с.

* * *

Андрійчук П. Тепер він буде в двох світах / П. Андрійчук // Профспілки України. – 2005. – №3. – С. 91–93.

Вербич В. Анатолій Пашкевич : ювілей без ювіляра / В. Вербич // Сім'я і дім. – 2008. – 14–20 лют. – С. 7.

Вшанували талановитого композитора // Уряд. кур'єр. – 2008. – 14 лют. – С. 16.

Єфіменко В. Геній Пашкевича / В. Єфіменко // Аверс-прес. – 2004. – 19 серп. – С. 10.

Живий у пам'яті людській // Луцьк. замок. – 2008. – 14 лют. – С. 13.

Заєць В. Любов і шана всенародна / В. Заєць // Культура і життя. – 2008. – 12 берез. – С. 1.

Клімчук В. Вулицю назвали на честь Пашкевича / В. Клімчук // Сім'я і дім. – 2009. – 21–27 трав. – С. 5.

Кондратович О. Маленький штрих до біографії великого Пашкевича / О. Кондратович // Аверс-прес. – 2004. – 9 верес. – С. 8.

Кучерук В. Ф. Волинський державний народний хор : у контексті пісенної творчості А. Пашкевича / В. Ф. Кучерук // Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. пр. / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. Академ. дім, 2006. – Вип. 1 (31). – С. 34–38.

Костенко В. Балада про солдатів і легендарну пісню «Степом, степом...» якось порівняли з твором Кобзаря / В. Костенко // Дзеркало тижня. – 2008. – 15–23 берез. – С. 18.

Костенко В. «Знову наснилось дитинство» : як на Вкраїні виросла «Мамина вишня» / В. Костенко // Дзеркало тижня. – 2008. – 1 берез. – С. 20.

Костенко В. «Степом, степом» – лунатиме щороку : хоровий фестиваль імені Анатолія Пашкевича на Житомирщині буде постійним / В. Костенко // Україна молода. – 2007. – 23 трав. – С. 8.

Філатенко А. Безсмертні пісні Анатолія Пашкевича / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 16 лют. – С. 7.

Якименко М. А вишні цвістимуть без нього / М. Якименко // Голос України. – 2008. – 13 лют. – С. 13.

Муха А. Пашкевич Анатолій Максимович (11. 02. 1938–2005) / А. Муха // Композитори України та української діаспори : довідник. – К., 2004. – С. 227–228.

15 лютого

50 років від дня народження В. П. Конської (1963) – української художниці, педагога

Віра Петрівна Конська народилася в Луцьку 15 лютого 1963 року. Навчаючись у середній школі (1974 – 1970 рр.), відвідувала Луцьку дитячу художню школу. Початковий рівень художньої освіти здобула за допомогою вчителів Стефана Банаха та Володимира Жежеруна. У 1980 році Віра Конська розпочала навчання на художньо-графічному факультеті Одеського

державного педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського, який закінчила 1985 року, здобувши фах учителя образотворчого мистецтва. Провідними викладачами у неї були В. А. Гігомян, А. І. Ворохта, О. А. Тарасенко. Із 1985 року Віра Конська живе та працює в рідному Луцьку. Здобуті на студентській лаві знання випробувала і підсилила практичним досвідом під час роботи в середній школі №16. У 1988–1990 роках працювала в Луцькому будинку вчителя. Тут їй вдалось zorganizувати дитячу художню студію, яка функціонує й сьогодні. Від 1990 року Віра Конська переходить на роботу в стіни своєї альма-матер – Луцької дитячої художньої школи. Головним завданням учителя у навчанні майбутніх художників вважає не тільки надання вичерпних знань про основи професійної майстерності, а й необхідність відчувати особистість учня, правильно відкрити йому обрії індивідуального шляху, стимулювати його власну творчу ініціативу. Протягом двадцяти трьох років роботи в школі Віра Конська виховала п'ять поколінь учнів. Талановита волинська молодь, діти багатьох луцьких художників, всі, хто прагнув здобути фаховий вишкіл, зазвичай отримували в неї не тільки ґрунтовну підготовку, а й справжнє мистецьке виховання. Натхненно займаючись педагогічною практикою, Віра Конська провадить активну творчу діяльність. Захоплюючись творчістю В. Кричевського, О. Мурашка, К. Коровіна, С. Сар'яна, М. Глуценка, вона зробила перші спроби в царині станкового малярства ще в студентські роки. Знання історії мистецтва є добрим підґрунтям для художниці у творчих пошуках. Вона вміє тонко бачити, глибоко відчувати й аналізувати мистецтво. Відтак скрізь, незалежно чи це твори народного майстра, шедеври класиків, або пошуки початківців, спроможна побачити найсуттєвіше. Як митець вона вважає, що свобода в творчості є чи не найголовнішим чинником. Однак ця розкутість не є спонтанністю, її обов'язково мусить підкріплювати високий професіоналізм. В іншому випадку найцікавіші задуми будуть кволими, безпомічними і претензійними.

Отож, займаючись станковим малярством, художниця з насолодою пише пейзажні етюди з натури, натюрморти, портрети. Незалежно від мотиву зображення – чи це квіткова композиція, чи дворик із старими будинками на околиці міста – вона прагне передати в ньому власний стан душі, своє відчуття і захоплення побаченим. Тому всі її твори означені виразним емоційним контекстом, присутністю духу який спроможний наповнити красою глядача.

Поряд із професійним малярством Віра Конська активно працює в царині народної культури. Вона – одна із тих митців, котрі прилучилися до відродження та популяризації писанкарства. Досконало володіючи виразальною мовою й традиційною технікою українських майстрів минулого, художниця не просто продовжує їм життя в сьогоденні, а й наповнює їх новітніми знаннями і власним мистецьким досвідом. Вивчення упродовж багатьох років орнаментики Трипілля, Стародавнього Сходу, Росії, Чехії, Болгарії стало своєрідним підґрунтям для формування власної стилістичної манери. Авторська писанка Віри Конської означена не тільки

високим рівнем майстерності, а й глибиною змісту, що закарбований у символіці знаків. Означені виразно індивідуальними рисами, ці твори зазвичай стають родзинками виставкових експозицій. Художниця бере активну участь у різноманітних акціях, що покликані популяризувати цей вид національного мистецтва, зокрема виставках творів майстрів народного мистецтва в Арт-галереї Волинської організації Національної спілки художників України: «Під знаком сонця» (2004 р.), «Ми обираємо традицію» (2004 р.), «Древо» (2005р.)). Впродовж багатьох років вона є незмінним учасником обласного конкурсу писанок, який проводить Волинський краєзнавчий музей. У 2004 році Віра Конська була удостоєна премії ім. Модеста Левицького – за вагомий внесок у справу відродження писанкарства на Волині. Традиційні виставки-конкурси писанкарства, що їх започаткувала Луцька дитяча художня школа, також не минають без участі Віри Конської та її вихованців. У 2004 році писанковий доробок мисткині був представлений на персональній виставці у м. Варні (Болгарія). Захоплення мистецтвом орнаментики спонукало Віру Конську до цікавого експерименту – створення у 2005 році серії творів, виконаних в техніці левкасу («Солярні знаки»). Цей унікальний доробок волиняни побачили під час експонування виставки народного мистецтва «Древо» (2005 р.), на міні-виставці нових надходжень до Художнього музею м. Луцька (2006 р.). Відомі в Україні критики образотворчого мистецтва називали левкаси Віри Конської окрасою міжнародної акції «Світ левкасу», яка була презентована в багатьох містах України та Західної Європи (2005 – 2006 рр.).

Від 2009 року в центрі уваги Віри Конської – іконопис. Як свідчить художниця, це мистецтво приваблювало її давно. Під впливом чоловіка Михайла Конського – досвідченого майстра-іконописця, котрий послідовно займається цією справою понад два десятиліття, – зробила перші спроби на ниві іконопису. Отож до переліку творчих здобутків художниці можна долучити й низку блискучих за виконанням ікон («Марія Магдалина», «Андрій Первозванний», декілька варіантів зображення Богородиці, ін.). Сьогодні Віра Конська продовжує творчі пошуки на цьому шляху.

Зоя Навроцька

Література:

Клімчук Л. Навчала писанкарства болгарських дітей / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2009. – 9 квіт. – С. 9.

Конкурси : відзначено кращих писанкарів Волині // Волинь-нова. – 2011. – 5 трав. – С. 2.

Навроцька З. Волинські писанки – у Києві / З. Навроцька // Віче. – 2004. – 1 квіт. – С. 2.

Стасюк С. Прочитай свою писанку! : писанкарка Віра Конська навчає мови писанок / С. Стасюк // Аверс прес. – 2012. – 12 квіт. – С. 8.

23 лютого

60 років від дня народження В. С. Штинько (1953) – української поетеси, журналістки, заслуженого журналіста України

Валентина Сергіївна Штинько (Хмельовська) народилася в селищі Локачі на Волині. Захоплення літературою прийшло досить рано. Свій перший вірш вона надрукувала у районній газеті "Колгоспна правда" ще шестикласницею. Мріяла про журналістику, хоча бачила себе вчителькою рідної мови й літератури. У 1970 році вступила на філологічний факультет Київського державного університету ім. Т. Шевченка. Відвідувала університетську літературну студію імені В. Чумака (незабаром перейменована в студію ім. М. Рильського). Серед тогочасних літстудійців були нині відомі українські поети Наталка Білоцерківець, Віктор Баранов, Галина Паламарчук, Людмила Таран, Станіслав Чернілевський.

Після закінчення університету працювала кореспондентом локачинської районної газети, потім багатотиражної газети заводу "Львівприлад", старшим лаборантом кафедри теорії і практики радянської преси факультету журналістики Львівського державного університету ім. Івана Франка.

У цей період друкувалася у журналах "Радянська жінка", "Жовтень", "Дніпро". Ось уже 30 років, з 1982-го Валентина Штинько пов'язала свою долю з обласною газетою "Волинь" (до січня 1992 р. – "Радянська Волинь"), працюючи спочатку кореспондентом, потім – редактором відділу газети.

Валентина Штинько – член трьох національних спілок – Національної Спілки письменників України, Національної Спілки журналістів України та Національної Спілки краєзнавців України, очолює первинну організацію Національної спілки журналістів України редакції газети.

У 1992 році у видавництві "Відродження" (м. Дрогобич) виходить її перша поетична збірка "Тінь сльози", передмову до котрої написав лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка, поет із Закарпаття Петро Скунець.

Працюючи редактором відділу національного відродження, Валентина Штинько опублікувала ряд цікавих публіцистичних та краєзнавчих матеріалів не лише на сторінках газети "Волинь", а також у трьох томах збірника "Роде наш красний. Волинь у долях краян і людських документах", в альманахах обласної організації НСПУ "Світязь", журналі "Волинь", збірниках "Ми – волинські журналісти" та "Волинь у нашій долі", "Волинського цвіту по всьому світу", "Ми в історії"(м. Київ) та інших. Стала ініціатором рубрики "Храми і люди", яка впродовж десяти років у співавторстві з заступником директора Волинського краєзнавчого музею велася на сторінках "Волині". В цих публікаціях розповідалося про непросту історію найстаріших, найцікавіших храмів Волині, пам'ятки сакрального

мистецтва, що в них зберігаються, долю людей, пов'язаних з історією цих храмів. У 2010 році матеріали рубрики "Храми і люди" вийшли у видавництві «Терен» окремою книгою нарисів і були відзначені, як краща книга у номінації «Історико-краєзнавча література» за підсумками другого етапу обласного конкурсу «Світ волинської книги – 2011».

У 1999 році в Луцькому видавництві "Надстир'я" видано другу поетична збірку Валентини Штинько "Терновая хустка" у художньому оформленні Ореста Хмельовського, яка в обласному конкурсі "Краща книга року" завоювала друге місце. У 2008 році вийшли друком третя поетична збірка "Тернослов" та художньо-документальна повість "Наречена гетьманича" про волинянку родом з-під Устилуга Галю Мельник-Калужинську, яка була нареченою сина останнього гетьмана України Павла Скоропадського – Данила. У 2009 році спільно з художницею Валентиною Михальською письменниця видала книжечку для дітей "Давай дружити", визнану кращою в обласному конкурсі "Світ волинської книги – 2010" у номінації "Література для дітей. У 2012 році вийшла ще одна дитяча книжка – «Мартинове щедрування», яку також проілюструвала Валя Михальська.

Валентина Штинько щедро ділиться своїми журналістським і літературним досвідом із юним поколінням. Упродовж багатьох років вона викладала "Основи журналістики", в Луцькій гімназії №14 та була керівником гімназійної літературної студії "Гнідавське гроно". 2001 року у видавництві "Волинська обласна друкарня" побачив світ літературний альманах Луцької гімназії №14 "Добридень, слово" під редакцією і з переднім словом Валентини Штинько.

Валентина Сергіївна Штинько нагороджена обласною журналістською премією ім. Полікарпа Шафети у галузі публіцистики, грамотою Верховної Ради України, почесним знаком Національної спілки журналістів України "Журналістська гідність", Золотою медаллю української журналістики, церковним орденом Почаївської Божої Матері та іншими відзнаками.

Євгенія Ковальчук

Література:

Штинько В. Волинь: храми і люди : краєзн. нарис / В. Штинько, Є. Ковальчук. – Луцьк : Терен, 2010. – 292 с.

Штинько В. Давай дружити! / В. Штинько, В. Михальська. – Луцьк : Християн. життя, 2009. – 16 с : іл.

Штинько В. С. Наречена Гетьманича : худ.-док. повість / В. С. Штинько. – Луцьк : Терен, 2008. – 256 с. : іл.

Штинько В. Тернова хустка : поезії. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 80 с.

Штинько В. Тернослов : вірші різних років / В. Штинько. – Луцьк : Терен, 2008. – 176 с.

Штинько В. Тінь сльози : поезії / В. Штинько. – Дрогобич : Відродження, 1992. – 125 с.

Штинько В. Диво, ім'я якому – слово : письм. про себе / В. Штинько // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письм. Волині, членів Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 324–331.

Штинько В. С. «... І зрозуміла, що він – великий!» [Михайло Кравчук] / В.С. Штинько // Реабілітовані історією : у 27 т. – Луцьк, 2010. – Кн. перша : Волинська область. – С. 584–591.

Штинько В. Наречена гетьманича : проза / В. Штинько // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письм. України. – Луцьк, 2007. – Вип. 13. – С. 60–89.

Штинько В. [Поштова скринька] / В. Штинько // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письм. України. – Луцьк, 2006. – Вип. 12. – С. 201–202.

Штинько В. Слово у світлі пам'яті : гортаючи ст. нових кн. волин. авт. / В. Штинько // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письм. України. – Луцьк, 2004. – Вип. 10. – С. 108–112.

Штинько В. Там, де ходила мавка ; У Колодяжному / В. Штинько // Стежками «Лісової пісні» : до 100-річчя драми-феєрії Лесі Українки : збірник. – Луцьк, 2011. – С. 8–10 ; 196.

Штинько В. «Я пташка, яка розучилась літати ...» / В. Штинько // Кіт Матіфас та інші : тем. ант. віршів ХІХ–ХХІ ст. / упоряд. М. М. Хмелюк. – Луцьк, 2008. – С. 67.

Штинько В. Знімали у селі кіно / В. Штинько // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 277–283.

Хмельовська В. Чим живе волинська єпархія / В. Хмельовська // Волинь-нова. – 2012. – 3 берез. – С. 2.

Штинько В. Без кордонів : Міжнар. форум поетів та перекладачів у Луцьку / В. Штинько // Волинь-нова. – 2012. – 22 верес. – С. 2.

Штинько В. Мандрівка крізь тисячоліття : дорожні нотатки журналістки «Волині» зі Святої Землі / В. Штинько // Волинь-нова. – 2010. – 18, 21, 23 груд.

Штинько В. Можна вкрасти вірші, але не талант / В. Штинько // Волинь-нова. – 2010. – 20 лют. – С. 11.

Штинько В. «Несе Полісся в кошиках гриби» / В. Штинько // Волинь-нова. – 2008. – 18 жовт. – С. 11.

Штинько В. Перша редакція, перший редактор : спогади про працю в районі / В. Штинько // Селян. життя. – 2010. – 25 берез. – С. 5

Штинько В. У квітнику, як у колі друзів / В. Штинько // Волинь-нова. – 2009. – 22 серп. – С. 11.

Штинько В. «Чисте горище» Франції / В. Штинько // Волинь-нова. – 2007. – 22 листоп. – С. 11.

* * *

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К. : Поліграфкнига, 2006. – 318 с.

Про В. Штинько – с. 264, 280.

Доброго дня вам, люди! : док. зб. – Луцьк : Надстир'я, 2009. – 300 с.

Про В. Штинько – с. 156–172.

Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 288 с.

Про В. Штинько – с. 243.

Сидорук Л. Нова грань таланту письменниці / Л. Сидорук // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спільки письм. України. – 2009. – Вип. 15. – С. 184–185.

І словом добірним, і рядком високостильним // Діалог. – 2011. – 24 лют. – С. 4.

Кириленко М. Закохана у квіти і поезію / М. Кириленко // Волинь-нова. – 2012. – 31 берез. – С. 8.

Романюк І. Валентина Штинько : «Наша мова барвиста й багата, а ми її топчемо, не шануємо» / І. Романюк // Селян. життя. – 2008. – 8 листоп. – С. 7.

Рудюк Г. Творчий вечір на рідній землі / Г. Рудюк // Волинь-нова. – 2010. – 27 лют. – С. 9.

Стасюк С. Волинь літературна / С. Стасюк // Аверс прес. – 2009. – 26 берез. – С. 1, 9.

Стасюк С. Хвора поезією і квітами / С. Стасюк // Аверс прес. – 2012. – 8 берез. – С. 4.

Трофимчук Т. Книгу Валентини Штинько презентували у Києві / Т. Трофимчук // Волинь-нова. – 2010. – 4 листоп. – С. 7.

* * *

Валентина Штинько (Хмельовська) // Письменники Волині : довід. волин. обл. орг. Нац. спільки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 76–77.

Валентина Штинько (Хмельовська) // Волинь літературна: наші сучасники : зб. матеріалів про письмен. Волині, членів Нац. спільки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 322–331.

Павлюк І. Штинько Валентина Сергіївна / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 384.

12 березня

125 років від дня народження К. Х. Граната (1888–1977) – українського письменника

Касян Харитонович Гранат народився 13 березня 1888 р. в селі Микуличі Володимир-Волинського повіту, (тепер Володимир-Волинський район) в сім'ї незаможного селянина. Через сімейну матеріальну скруту він закінчив лише початкову школу, надалі займався самоосвітою. Юнак мав гарний почерк, тому його взяли працювати волосним писарем. У 1904 р. працюючого і здібного Касяна забрали канцеляристом до Ковеля, у з'їзд мирових посередників, де головував Петро Косач.

У 1905 р. відбулась зустріч, про яку Касян Харитонович згадуватиме протягом свого життя. Якимось йому доручили завезти речі у село Колодяжне

до дочки мирового посередника – Лесі Українки. Там і відбулась ця незабутня зустріч, від якої мав дуже велике враження молодий Касян Гранат.

Піввіку життя Касяна Харитоновича пов'язані з Житомирщиною. Туди він приїхав в 1917 р. Працював в канцелярії Волинського губревкому у Житомирі, потім в Пулинському (нині м.Червоноармійськ) волревкомі, райвиконкомі, а з 1947 по 1957 рр. – в Житомирському облфінвідділі. Періодично друкувався у газетах і журналах.

Упродовж 20 років, вже перебуваючи на пенсії, написав ряд книжок, оповідань, статей тощо. Касян Гранат – один з найперших літераторів Житомирщини, який розпочав роботу над історико-документальною прозою – жанром, який набув згодом в Україні великого розквіту.

У 1961 р., з нагоди 90-річчя від дня народження Лесі Українки, Касян Харитонович опублікував свої спогади у журналі «Вітчизна», де розповів про зустріч і спілкування з Лесею Українкою. Тоді ж з-під його пера вийшла книга «Народна улюблениця». Він є автором художньо-біографічної дилогії «Велетом покликана» та «Велет запалює ватру» (1965).

У 1970-х роках письменник написав повість «Золота брама». У рукописі залишилася повість «Драгоманівна», у якій розповідається про Олену Пчілку. Усі написані Гранатом книги довели, що Касян Харитонович – сильний майстер слова. Критика та читачі відзначили глибоке знання автором тодішнього життя, достовірність та життєвість образу великої поетеси. У 1970 р. Граната прийняли до Спілки письменників УРСР.

Для написання своїх книг Касян Харитонович багато працював у архівах, бо одних лише спогадів не вистачило б. Тож Гранат був ще і талановитим дослідником, який відкрив світові невідомі сторінки з життя родини Косачів.

В останні роки літератор жив у Житомирі, разом з дружиною – Дариною Антонівною Булименко – колишнім директором Житомирської обласної бібліотеки. Протягом життя Касян Харитонович спілкувався з багатьма цікавими людьми, колекціонував книги і твори образотворчого мистецтва.

Помер Касян Гранат у 1977 р.

Оксана Костюк

Література:

Гранат К. Велет розпалює ватру : повість / К. Гранат. – К. : Рад. письменник, 1967. – 261 с.

Гранат К. Велетом покликана : повість / К. Гранат. – К. : Рад. письм., 1965. – 230 с.

Гранат К. Золота брама : оповідання / К. Гранат. – К. : Рад. письм., 1976. – 142 с.

* * *

Борисюк С. Волинське Прибужжя : крізь серце й заметіль століть : іст.-

краєзн., фольклорно-етногр. та автобіогр. есе / С. Борисюк. – Нововолинськ, 2007. – 584 с.

Про К. Граната – с. 134.

Грушка Ю. Е. Касян Гранат – автор повістей про Леся Українку (до 100-річчя з дня народж.) / Ю. Е. Грушка // Минуле і сучасне Волині : тези доп. та повідомл. II-ї іст.-краєзн. конф., присвяч. XIX-й Всесоюзн. парт. конф. та 1000-ліття Володимир-Волинського. – Луцьк, 1988. – Ч. II. – С. 152–154.

Косач-Борисова І. [Про біогр. повісті Касіяна Граната "Велетом покликана" та "Велет розпалює ватру"] : підготовка тексту Т. Скрипки, Т. Артищук ; комент. Т. Скрипки / І. Косач-Борисова // Леся Українка: доля, культура, епоха : зб. ст. і матеріалів. – Луцьк, 2010. – Вип. 1. – С. 11–24.

Луцюк В. Його провідна зоря : образ Лесі Українки у творчості Касяна Граната / В. Луцюк // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спільки письмен. України. – Луцьк, 2000. – Вип. 7. – С. 121–134.

Луцюк А. Касян Гранат (1888–1977) / А. Луцюк // Волинь літературна : вид. Волин. орг. Нац. Спільки письмен. України та Волин. обл. друк. – 2000. – № 1. – С. 9–13.

Янович Б. Він бачив Леся Українку : (з життєпису Касяна Граната) / Б. Янович // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю від дня народж. Лесі Українки та 100-річчю з часу написання драми-феєрії "Лісова-пісня". – Луцьк, 2011. – Вип. 4. – С. 129–131.

Ними гордиться Ковельщина : Касян Гранат // Ковельський календар. – Луцьк, 1996. – С. 21.

Мосорук Н. Родом з Микулич письменник Касян Гранат / Н. Мосорук // Слово правди. – 2003. – 4 листоп.

Янович Б. Зустріч у Колодяжному / Б. Янович // Володимир. Експрес. – 2011. – 10 берез. – С. 7.

* * *

Гранат Касьян Харитонович // Літературна карта Волині : бібліогр. покажч. – Луцьк, 1988. – С. 33–34.

Гранат Касьян Харитонович // Українська літературна енциклопедія. – К., 1988. – Т. 1. – С. 478.

Костриця М. Ю. Гранат Касьян Харитонович / М. Ю. Костриця // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 6. – С. 368.

13 березня

70 років від дня народження М. В. Панасюка (1943) – українського письменника

Микола Володимирович Панасюк народився 13 березня 1943 року в селі Гаразджа Луцького району на Волині в родині коваля. Бабуся Ульяна була вельми обдарованою людиною, не вміючи ні писати, ні читати, складала

поєми. Володіла цим вмінням і Миколи мама – тож хист до письма передався майбутньому письменнику саме від них.

У важкі післявоєнні роки багатодітна сім'я (шестеро дітей) переїздить до Луцька. Там він навчається у Луцькій середній школі №7 до восьмого класу, потім – у Луцькій середній школі №3. Природа наділила хлопця даром слова, задатками творчого, аналітичного мислення – тож за покликом душі він подає документи до Львівського державного університету імені І.Франка на факультет журналістики. Юнак успішно складає вступні іспити та, на жаль, стати студентом не судилося (на той час сім'я повернулася в село, а сільські мешканці не мали паспортів). Тому залишився працювати у рідному селі.

З 1962 року Микола Панасюк навчався у Білоцерківському сільськогосподарському інституті. Саме в інституті в газеті «За ленінські кадри» розпочався довгий та успішний шлях майбутнього журналіста.

Молодий спеціаліст два роки працює за фахом в колгоспі на Рівненщині, потім приїжджає на Волинь, де трудиться на посаді завідувача ветеринарною лікарнею у Торчині.

У 1976 році Микола Володимирович став кореспондентом Луцької районної газети «Слава праці», очолював обласне літературне об'єднання «Гранослов». Саме з його ініціативи вийшла збірка поезії і прози Тетяни Яков'юк «Який же присмак доля має?» та колективна збірка «Зорі над Стиром».

Протягом 1977-1979 рр. Микола Володимирович навчався у Вищій партійній школі в Києві на факультеті журналістики. В Києві у журналі «Радянська Україна» було опубліковане перше оповідання молодого письменника під назвою «Вовки», яке засвідчило, що в літературу прийшов автор з нестандартним мисленням та стилем.

Після навчання працював секретарем Луцького райкому профспілки працівників сільського господарства, в обласному управлінні сільського господарства Волині, кореспондентом-організатором Спілки письменників України, кореспондентом обласної ДТРК, кореспондентом ТРК «Аверс», займав посаду голови Волинського управління по пресі.

В кінці 80-х рр. ХХ ст. Микола Панасюк – активний громадський діяч. Він разом зі своїм однокласником та приятелем Богданом Самохваленком, був активним учасником товариства «Меморіал», обласної організації Народного руху України, братства Андрія Первозванного. Нині Микола Володимирович – редактор волинського обласного часопису «Вільна думка».

Микола Панасюк – митець – інтелектуал, він багато читає, жваво цікавиться літературним процесом, мистецтвом, займає активну державотворчу позицію. Письменник прийшов у літературу впевнено, виявивши себе оригінальним майстром, неординарною, справедливою й безкомпромісною особистістю в обстоюванні свого ідеалу, митцем, який вміє заглибитись у внутрішній світ особистості, помітити найтонші порухи людської душі.

Микола Володимирович Панасюк – прозаїк, публіцист, член Національної спілки письменників України з 1989 року. Є автором книг «Крутіж» (1984), «Терпкий смак істини» (1988), «Біг» (2002), двотомника «Останнє зло. Книга перша. Пізні сльози» (2011), «Останнє зло. Книга друга. Царство болю» (2012).

У 2001 році волинський прозаїк став переможцем Всеукраїнського незалежного літературного конкурсу «Коронація слова». Уривок «Крик» з роману «Біг» - спроба науково-літературного зрізу часу на межі тисячоліть – увійшов до десятки найкращих творів конкурсу.

М. В.Панасюк – християнин, який шукаючи істину, вивчив безліч літературних джерел давньоримських, єврейських і грецьких істориків, а також сучасних – Вольтера, Антуана Крем'є, Зенона Косідовські... Автор не претендує на абсолютну істину, не робить викликів загальнолюдській моралі, а залишає читачу можливість самому розібратися у плетиві минулих і сучасних подій – «Sapienti sat» (лат.) – Розумному досить.

Микола Володимирович реалізував себе на журналістській, на письменницькій, на політичній, і на багатьох інших нивах, без сумніву, заслужив право бути особистістю – неоднозначною, складною, суперечливою. Його гартувало складне життя, випробувало на міцність навіть через страшні особисті негаразди й трагедії... Але він вистояв і продовжує рухатися, творити на непростій і звивистій стежці.

Віталія Станіславчук

Література:

Панасюк М. Крутіж : повісті / М. Панасюк. – К. : Рад. письм., 1984. – 231 с.

Панасюк М. Останнє зло. Кн. Перша : Пізні сльози / М. Панасюк. – Житомир : Рута, 2011. – 428 с.

Панасюк М. Терпкий смак істини : роман, повість / М. Панасюк. – К. : Рад. письм., 1988. – 286 с.

Михайлов П. Відпочинок для Цезаря / П. Михайлов ; Панасюк М. Біг : детективні романи / М. Панасюк. – Львів : Ліга-Прес, 2000. – 280 с.

Панасюк М. Німі дзвони : (урив. з повісті) ; Крик : (урив. з повісті) / М. Панасюк // Уроки рідного слова : письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 129–133.

Панасюк М. Свята : повість / М. Панасюк // Зорі над Стиром : колектив. зб. – Луцьк, 1991. – С. 93–109.

Панасюк М. Шляхи-доріжки : оповідання / М. Панасюк // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спілки письм. України. – К., 1992. – Вип. 1. – С. 66–69.

Панасюк М. Крик : повість / М. Панасюк // Дніпро. – 1988. – № 7. – С. 2–83.

Панасюк М. Приречені на життя : роман / М. Панасюк // Луцьк. замок.

– 1996. – 9, 16, 23 лют. ; 1, 8, 15, 22, 29 берез. ; 5, 12, 19, 26 квіт. ; 9, 17, 24, 31 трав.

* * *

Рисак О. Микола Панасюк / О. Рисак, В. Лис, О. Сизоненко // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письм. Волині, членів Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 246–247.

Бідзюра А. Нова книга Миколи Панасюка / А. Бідзюра // Регіон бандерівський. – 2012. – № 1. – С. 26–27.

Данилюк В. Микола Панасюк : часом мені хочеться плюнути на все і піти дописувати романи... / В. Данилюк // Віче. – 2003. – 13 берез. – С. 6.

Микола Панасюк : «Останнє зло» : (роман в романі). Кн. перша «Пізні сльози» : (коротке сл. авт.) // Вільна думка. – 2011. – 2 черв. – С. 1, 7.

Розмова з автором книги «Останнє зло» Миколою Панасюком // Вільна думка. – 2012. – 5 квіт. – С. 6, 8 ; 19 квіт. – С. 5.

У ці дні колись : після «Терпкого смаку істини» був «Біг» до «Коронації слова» // Волинь. – 2003. – 13 берез. – С. 1.

* * *

Микола Панасюк // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – С. 52.

18 березня

80 років від дня народження А. М. Григоровського (1933–2000) – волинського краєзнавця, засновника та директора Уховецького народного краєзнавчого музею

Анатолій Миколайович Григоровський народився 18 березня 1933 року в с. Дерно Олицького району (тепер Ківерцівський район) у сім'ї службовця. Ще перед війною сім'я переїжджає на батьківщину матері у с. Любитів Ковельського району. У Любитівській школі він здобув семирічну освіту. Юнака вабила педагогічна робота, і Анатолій Григоровський у 1951 році стає студентом Камінь-Каширського педагогічного училища. Здібний студент за один рік опанував 4-х річний курс навчання і був призначений вихователем Любитівського дитячого будинку. Згодом вчителював у школах сіл Перковичі та Скулин, паралельно навчаючись з 1953 року на філологічному факультеті Львівського державного університету ім. Івана Франка.

Школу гарту молодий педагог здобував під час служби в армії. З 1956 року Анатолій Григоровський працює вчителем початкових класів Уховецької середньої школи, а з 1962 року – вчителем української мови і літератури.

А. М. Григоровський – педагог за фахом, краєзнавець за покликанням серця. Разом зі своїми колегами, закоханими в історію рідного поліського краю, він стояв біля витоків краєзнавчого руху, започаткованого на Волині на початку 1960-х років.

Ковельщина – один із численних куточків волинської земля, славиться своєю історичною минувиною. Це – край Лесі Українки, де у Ковель, Скулин, Любитів, Волошки, Уховецьк пролягли її шляхи у пошуках народних скарбів. Не один десяток кілометрів зі своїми вихованцями пройшов цими дорогами Анатолій Миколайович. Його зацікавила доля сім'ї Васют, фронтові дороги односельців, героїчні дії воїнів Радянської Армії, що визволяли с. Уховецьк у березні 1944 року.

Анатолій Григоровський був ініціатором заснування музею при школі. Загальні збори педагогічного колективу Уховецької середньої школи 4 вересня 1958 року підтримали цю пропозицію і прийняли рішення про створення музею при школі. Йшла копітка робота з накопичення музейних експонатів. Пошукову і збиральницьку роботу вели як вчителі, так і учні школи. 30 вересня 1960 року Уховецький шкільний музей було відкрито. Громадським директором від початку його відкриття став А. Григоровський. Це був один з перших музейних закладів на Волині, який активізував краєзнавчий рух в області уже на початку 1960-х років.

У результаті пошукової роботи, керованої А. Григоровським, виникла потреба розширити експозиційну площу шкільного історичного музею, що розмістився в одній кімнаті, а заодно – і змінити його профіль – на краєзнавчий. Спільними зусиллями громадського активу, педагогічного та учнівського колективу було переобладнано закриту церкву, що поруч із школою, під музей.

Анатолій Миколайович самотужки оволодівав особливостями музейної роботи. У цьому йому допомагали науковці обласного краєзнавчого музею, тісне спілкування з досвідченими колегами – Анатолієм Парфенюком, Григорієм Гуртовим, Олексієм Філіповичем – та участь у краєзнавчих семінарах різних рівнів. Листувався з архівами України та Радянського Союзу, відшукував нові дані про воїнів-визволителів краю. Він вів велику переписку з учасниками боїв за Ковельщину, запровадив картотеку на кожного із воїнів. Щирі і теплі листи вдячності за шану і пам'ять линули в родину Григоровських з усіх кінців країни.

Велика заслуга Анатолія Григоровського в тому, що за значні успіхи у роботі, за змістовну експозицію 10 грудня 1968 року Міністерство культури України присвоїло Уховецькому краєзнавчому музею почесне звання "Народний".

Стараннями А. Григоровського двічі у 1982 і у 1991 роках експозиція Уховецького народного історичного музею була повністю перебудована. Прикро, що музей через кілька місяців після реекспозиції 1991 року був закритий. Важко пережив це незмінний директор Уховецького народного музею А. М. Григоровський, який частку свого серця віддав музею.

Частина експонатів Уховецького народного краєзнавчого музею ще за життя Анатолія Миколайовича була передана до Ковельського історичного музею, картини Андроника Лазарчука – на тимчасове зберігання у Волинський краєзнавчий музей. Решта експонатів залишилася в Уховецькій

середній школі. Тут з 2000 року діє шкільний музей, якому у 2007 році було присвоєно звання "Народний".

Односельці знають, шанують і бережуть пам'ять про Анатолія Миколайовича Григоровського – педагога і патріота, що так любив рідний його серцю Уховецьк.

Лариса Криштапюк

Література:

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині. Кн. II / Г. Бондаренко. – Луцьк : Вежа, 2003. – 214 с. : іл.

Про А. М. Григоровського – див. Іменний покажчик.

Вернидубов О. Анатолій Григоровський – фундатор і хранитель краєзнавчого музею в с. Уховецьк / О. Вернидубов, Л. Криштапюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 50.

Ковальчук В. Розповідають експонати / В. Ковальчук // Прапор Леніна. – 1985. – 16 листоп.

Пальцун В. В залах сільського музею / В. Пальцун // Рад. Волинь. – 1961. – 26 трав.

Скоклюк С. Мов іскорка заграви : історії славні сторінки / С. Скоклюк // Прапор Леніна. – 1987. – 18 листоп.

Уховецька «Третяковка» // Червон. прапор. – 1971. – 16 січ.

21 березня

125 років від дня народження І. П. Косач–Борисової (1888–1980) – сестри Лесі Українки

Народилася в с.Колодяжному у «великому» будинку. «Як приїхав на Великодні канікули з Холма Міша, то вони з Лесею вибрали «сестричці»... ім'я Ізидора, щоб вона була колись, як виросте, «донна Ізидора», згадує Ольга Косач-Кривинюк. Її називали Дора, Дроздик, Біла Гусь, Гусонька, Гусиця, Гусик, Коротша Гусь, Птася, Патя.

«Найближчі мені то волиняки (я сама волинячка), тоді полтавці (моя мати полтавка), тоді чернігівці (тато чернігівець), а тоді подоляки (чоловік мій з Поділля) ... Нормально кожда наша людина зберігає особливості, де вродилася, зросла (особливо, коли дитинство прожила не у великому місті) » – такі почуття близькості були у Ізидори Косач.

Початкову освіту здобула вдома, вступила зразу до четвертого класу гімназії в Києві. «... Першою вчителькою музики, а також французької мови,

була Леся. Ту науку під Лесиним керівництвом я й досі згадую з вдячністю, так вона вміло провадила її, така лагідна, бадьора, часто навіть весела, так терпеливо ставилася, коли я чогось одразу не могла виконати, хоч вимагала великої пильності, поки не досягала гарних наслідків» – згадує Ізидора Петрівна. У 1905 році вступила на «Женские сельскохозяйственные курсы им. Стебута». Це був єдиний агрономічний вищий учбовий заклад для жіноцтва на всю Росію. Жила вона у родині Марії Миколаївни Карташевської. У важкі моменти життя Ізидори на поміч їй приходила старша сестра. «...Я була щаслива не тільки тому, що зазнала її ніжної любови, а ще й завдячую своїм життям Лесі – пише Ізидора Косач. Перший раз вона врятувала мене, як я двохрічною дитиною хорувала на дифтерію в тяжкій формі. – тоді ще не було антидифтерійної сироватки, отже вижила я тільки завдяки надзвичайно дбайливому догляді. Вдруге – це восени 1905 року, коли я хворіла на черевний тиф у Петербурзі, коли я приїхала вчитися і вперше опинилася серед чужих людей, Леся приїхала мене рятувати. А втретє Лесине ім'я врятувало з неволі 1939 року, бо вісім років, що мені було присуджено в 1937 році, відбути в концтаборі, я, звичайно, не витримала б у таких жахливих умовах заслання».

За порадою Лесі Українки Ізидора вступає на агрономічний відділ Київського політехнічного інституту (1906–1911). Про студентське життя сестри Леся пише матері: «Дора дуже довольна і своїм студентським званням, і політехнікумом, і професорами, і взагалі пробуває в дуже мажорному настрої, аж весело на неї дивитись».

Родинне життя Ізидори Косач було щасливим, але зовнішні умови розлучали подружжя. Під час першої світової війни чоловіка Юрія Петровича Борисова забрали на фронт, а вона лишилась з маленькою донечкою Ольгою. У 1930 року за участь у антидержавних організаціях Юрія Борисова відправили у Вологодську область на 3 роки. Вдруге його заарештували 1938 року. Він безслідно пропав у сталінських таборах. Сама ж Ізидора Косач після Лук'янівської в'язниці два роки, з присуджених їй восьми, каторжно працювала і жила в нестерпних умовах «Онеглагу».

В грудні 1943 року Ізидора з Ольгою Косач-Кривинюк і дітьми покинули Україну. З 1949 року жила в США. Багато подорожувала, писала спогади про Олену Пчілку, Лесю Українку, Миколу Лисенка, Михайла Кривинюка, Людмилу Старицьку-Черняхівську, спогади «Із минулого і пережитого», статті про Колодяжне, Зелений Гай, Косачівську садибу, будинки в Колодяжному, святкування Різдва у Косачів, про працю «Леся Українка. Хронологія життя і творчости», листувалася з письменником Анатолієм Костенком. Раділа, що так багато книжок виходить різними мовами в ювілейний, 1971 рік. «Цей Лесин ювілей збагатив читачів у світі на статті в журналах та книжки вартісні про Лесю, правда, що й не дуже вдалі трапляються то ще й такими мовами, що й не втну. Отримала, напр.. грузинською, таджицькою, естонською мовами. Це вже й сама Леся, хоч яка була поліглотка, а й то вже не могла б сама прочитати, що там про неї пишуть. Леся, як Ви знаєте, була завжди скромна, тому, певне, не чекала

такої великої слави, а от мама не раз з цілковитою певністю казала, колись Лесю знатиме широкий світ: її творчість невмируща дійсно!»

Померла Ізидора Петрівна 12 квітня 1980 року у м. Піскаатавей штату Нью-Джерсі, похована на українському цвинтарі Бавнд-Брук.

Віра Комзюк

Література:

Косач–Борисова І. Автобіографія / І. Косач–Борисова // Лариса Петрівна Косач–Квітка (Леся Українка) : біогр. матеріали, спогади, іконографія. – Нью-Йорк ; К., 2004. – С. 153–306.

Косач–Борисова І. Із минулого і пережитого : спогади сестри Лесі Українки / І. Косач–Борисова // Реабілітовані історією : у 27 т. – Луцьк, 2010. – Кн. перша : Волинська область. – С. 413–423.

Косач–Борисова І. [Про біографічні повісті Касіяна Граната «Велетом покликана» та «Велет розпалює ватру»] ; Про історію написання поезії Лесі Українки «Impromptu» / І. Косач–Борисова // Леся Українка: доля, культура, епоха : зб. ст. і матеріалів. – Луцьк, 2010. – Вип. 1. – С. 11–24, С. 25–29.

* * *

Автографи Ізидори Косач–Борисової та Ольги Сергіїв // Документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів у музеях, установах Волині / упорядкув. Т. Данилюк–Терещук, Н. Пушкар. – Луцьк, 2008. – С. 15–17.

Даниленко В. М. Ізидора, рідна сестра Лесі Українки : від сталінських таборів до еміграції / В. М. Даниленко. – К. : Смолоскип, 2011. – 251 с. : фото.

Даниленко В. «Новітня країна неволі» Ізидори Косач–Борисової / В. Даниленко // Українки в історії : ХХ–ХХІ століття / В. Борисенко, П. Кононенко, Є. Сверстюк та ін. – К., 2012. – С. 102–109.

Денисюк І. Ізидора Косач–Борисова / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І., Скрипка Т. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка. – Львів, 1999. – С. 135–153.

Дибя А. «Родичі не встановлені ...» : Ольга Косач, Ізидора Косач, Юрій Борисов, Михайло Кривинюк, Юрій Косач / А. Дибя // Реабілітовані історією : у 27 т. – Луцьк, 2010. – Кн. перша : Волинська область. – С. 545–558.

Жадько В. О. Некрополь на Байковій горі : літ.–публ. вид. / В. О. Жадько. – К. : Фенікс, 2008. – 309 с.

Про Ізидору Косач–Борисову – с. 74, 75, 264.

Жадько В. О. Український некрополь : іст. наук. довід. / В. О. Жадько. – К. : Жадько В. О. 2005. – 350 с.

Про Ізидору Косач–Борисову – с. 70.

Гірняк Й. Слово над могилою Тодося Осьмачки / Й. Гірняк // Літ. Україна. – 2010. – 16 груд. – С. 6.

Козак С. Ізидора Косач–Борисова / С. Козак // Літ. Україна. – 2010. – 23 верес. – С. 2.

Козак С. «Ми вернемось, як живий дух» : волин. літ. еміграція на стор. газ. «Укр. вісті» (1945–2000) / С. Козак // Літ. Україна. – 2012. – 5 січ. – С. 11.

Коцарев О. Сестра Лесі Українки – Ізидора : портрет на тлі епохи / О. Коцарев // Літ. Україна. – 2011. – 2 черв. – С. 6.

Салига Т. Розкуймося, братаймося : роздуми у 165–ту річницю з часу першої подорожі Тараса Шевченка / Т. Салига // Літ. Україна. – 2008. – 20 берез. – С. 7.

Філіпчук Н. «Болісна думка «за що?» часом загрожує мені втратою розуму» / Н. Філіпчук, О. Бантишев // Голос України. – 2009. – 9 груд. – С. 28–29.

* * *

Ізидора Косач–Борисова (1888–1980) // Волинські письменники в діаспорі : бібліогр. покажч. – Луцьк, 2011. – Вип. 1. – С. 13–16.

Косач–Борисова Ісидора // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 1144.

Павлюк І. Косач–Борисова Ізидора Петрівна / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 166–167.

27 березня

70 років від дня народження Л. П. Каспрук (1943) – української художниці

Друга половина ХХ століття – надзвичайно важливий період у розвитку художнього життя Луцька. Сюди, до обласного центру Волині, прибувають професійні художники, тут активізується виставкова діяльність Художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР, функціонують декілька студій, розпочинає роботу Луцька дитяча художня школа, розгортає діяльність художній відділ Волинського краєзнавчого музею, Будинок народної творчості... Але найголовнішим є те, що до рідного міста повертається талановита молодь, яка навчалась у спеціальних навчальних закладах різних міст (Київ, Одеса, Ужгород, Харків, Львів), приносячи із собою не тільки власний творчий потенціал, а й естетичні традиції тієї або іншої школи. Так, у Луцьку, де в повоєнні роки лише тільки започатковувалось художнє життя, в 1960-х роках воно набуває не тільки системного характеру, а й стає вельми цікавим, пульсуючим, різнобарвним.

Помітною постаттю в середовищі цих молодих художників була Леся Павлівна Каспрук. Художниця народилася 27 березня 1943 року в селі Хорохорин Луцького району. Середню освіту здобула в Луцьку. В 1960 році вступила, а в 1965 закінчила навчання на відділенні художньої кераміки Львівського училища прикладного та декоративного мистецтва імені І.

Труша. З часом, у 1966 році, продовжила навчання у Львівському поліграфічному інституті – на факультеті графіки. В 1972 році здобула вищу освіту з дипломом художника-графіка. Все життя Лесі Каспрук пов'язане із Луцьком. Повернувшись сюди опісля закінчення училища, вона від 1965 до 1978 року працює у Луцькій дитячій художній школі, бере активну участь у мистецькому житті міста.

Навчаючись у Львові, художниця формувалася як особистість під впливом інтелектуальної еліти цієї мистецької столиці України. Прогресивні пошуки та відкриття в царині малярства художників європейського рівня (К. Звіринський, Р. Сельський, В. Монастирський, Д. Довбошинський), становлення і розмах діяльності львівських музеїв, наукові конференції, публічне обговорення виставок, неформальні дискусії студентів були тим життєдайним кліматом, у якому Леся Каспрук осмислювала свій майбутній шлях. У художньому середовищі Луцька вона стала виразним носієм львівських традицій як у власній творчості, так і в педагогічній практиці. Працюючи в Луцькій дитячій художній школі, викладала на високому рівні рисунок, композицію, історію мистецтва.

У 1978 році перейшла на роботу до Волинського обласного драматичного театру імені Т. Г. Шевченка на посаду художника-постановника. Протягом десяти років (1978–1988) оформила вистави: «Наталка Полтавка» І. Котляревського, «Езоп» за А. Фігейредом, «Без вини винні» О. Островського, «Соловейко-Сольвейг» І. Драча та ін.

З 1989 до 2003 року працювала у Луцькому будинку вчителя, викладачем школи мистецтв та студії образотворчого мистецтва. У 1994–2002 роках знову викладала у Луцькій дитячій художній школі.

Займаючись роботою із обдарованою молоддю Луцька, Леся Каспрук не залишала власної творчої діяльності. І, хоча нечасто брала участь у професійних художніх виставках, її творчий доробок – значний внесок до мистецької скарбниці Волині. Натюрморти, пейзажні мотиви, портрети сучасників, виконані в техніці акварелі та олії, свідчать про серйозний фаховий рівень художниці. Особливо цікавим доробком останніх років є її експерименти з технічними можливостями гелевих ручок. Це десятки аркушів, у просторі яких віртуозно намальовано якісь загадкові світи, що, мабуть, зникли під покривом вічності, затонули в океанах, заховались на дні бурхливих річок. Кожен із творів вражає глибиною думки, вишуканістю метафор, переконливістю образів. Загерметизоване, відсторонене, це видиво асоціюється із прекрасною, однак часто-густо багатьом не відомою цариною високого мистецтва, яке губиться в залах музейних запасників, на бібліотечних стелажах, у товстенних фоліантах. У цьому світі панують гармонія, шляхетні ідеали, дух краси і прагнення досконалості, до якої незмінно тяглися в часи Тутанхамона, Перикла і Фідія, в добу Цезаря та Клеопатри, за життя Володимира Мономаха або короля Данила. Художниця Леся Каспрук нагадує своїм сучасникам про ці забуті, а, можливо, кимось і не знані, дорогоцінні скарби, спонукаючи доторкнутись до них думкою, забрати їх у власний духовний світ.

Література:

Торська Н. Зброя «краси» – гелева ручка / Н. Торська // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 29 берез. – 4 квіт. – С. 10.

1 квітня

90 років від дня народження М. Д. Хижка (1923–1986) – українського гумориста і сатирика

Михайло Дмитрович Хижко народився 1 квітня 1923 року в селі Глинську Ромненського району Сумської області. Закінчивши агролісомеліоративний технікум, приїздить на Волинь за направленням. Спочатку працював в Любешівському відділі сільського господарства. З 1952 року проживав у селищі Голоби Ковельського району, де працював агрономом-інструктором, а пізніше агрономом з захисту рослин у Голобах, Ковелі та Рожищі.

За професією Михайло Хижко – агроном, а за покликанням – письменник і гуморист.

З під пера Михайла Хижка вийшли чотири книжки: «Трухлявий пень», «Заздрісний гарбуз», «Сміх і гріх», «Загадки з бабусиної грядки». Саме збіркою «Трухлявий пень» Михайло Хижко зробив свою заявку на літературне ім'я у дні декади української літератури і мистецтва в Україні у 1965 році. Пізніше журнал «Перець», який був його «хрещеним батьком», сколекціонував доробок гумориста і видав великим накладом книгу «Заздрісний гарбуз». А найбільшим визнанням таланту байкаря стала поява у 1983 році його творів у книзі «Українська байка», де було представлено авторів цього жанру – від Григорія Сковороди до митців сучасності.

Михайло Дмитрович Хижко публікував свої твори в таких журналах: «Перець», «Дніпро», «Жовтень», «Вітчизна», «Прапор». З'являлося ім'я волинського гумориста і на сторінках «Крокодила», «Москви», «Неви». Часто друкувався у пресі.

Значно збагатили народну творчість загадки Михайла Хижка. Вони широко використовувалися ним у періодичних виданнях, байкар проводив вікторини у школах, будинках культури, бібліотеках. У 1980-х роках студентами Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки було записано з його уст чимало цікавих загадок.

Яскравою гранню свого таланту він розкрився і у казках. Згадаймо його «Щуку-злюку», що була надрукована у «Перці». Чимало сюжетів казок він переповів разом із своїм колегою Григорієм Кашенюком, зокрема: «Сова і

сонце», «Новорічний карнавал», «Оленчині бусли», «Дятлик», «Старий паровоз», «Вовк», «Ведмеже весілля».

Михайло Хижко притягував людей дотепністю та веселим сміхом. Найбільше вдавалися Михайлу Дмитровичу гумористичні та сатиричні вірші, серед них: «Голобський ринок», «Вибори», «Безсовісна жінка», «Аліментник Пантелій», «Ретельний автоінспектор» та ін., які не втратили актуальності і сьогодні.

Трагічно обірвалося життя Михайла Хижка 2 липня 1986 року, тоді, коли гуморист готував нові публікації своїх творів, мріяв про нові книги, шукав нові образи. Михайло Дмитрович залишив після себе добру пам'ять у людей. Його ім'ям названа одна з вулиць у селищі Голоби. Проводяться літературні вечори пам'яті, виставки творів волинського байкаря.

Олена Дубень

Література:

Хижко М. Загадки з бабусиної грядки : загадки для молодш. шк. віку / М. Хижко. – К. : Веселка, 1988. – 15 с.

Хижко М. Заздрісний гарбуз : байки, гуморески / М. Хижко. – К. : Рад. Україна, 1974. – 64 с.

Хижко М. Д. Сміх і гріх : сатира та гумор / М. Д. Хижко. – Луцьк : Гранослов, 1993. – 63 с.

Хижко М. Трухлявий пеня : байки і гуморески / М. Хижко. – Львів : Каменярь, 1965. – 28 с.

Хижко М. Гірка правда ; Ведмежа тактика ; Вибори ; В книгарні ; Добродій ; Безсовісна жінка : байки / М. Хижко // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спілки письмен. України. – К., 1992. – Вип. I. – С. 122–125.

Хижко М. Хто як пише ; Порожня бочка ; Реп'ях і смола ; Байка ; Бичок і ярличок ; Дотримав слова / М. Хижко // Світязь : альм. Волин. орг. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2003. – Вип. 9. – С. 174–176.

Хижко М. Добра правда ; Золото і хліб : [байки] / М. Хижко // Волин. – 2003. – 3 квіт. – С. 2.

Хижко М. Гуморески / М. Хижко // Волинь : Всеукр. сусп.-політ., літ.-мистец. часоп. – Луцьк, 2003. – Чис. 5. – С. 231–240.

* * *

Гей В. Гірка правда Михайла Хижка : до 80-річчя від дня народж. / В. Гей // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2003. – Вип. 9. – С. 172–174.

Гей В. Михайло Хижко (1923–1986) / В. Гей // Волинь літературна : вид. Волин. орг. Нац. Спілки письмен. України та Волин. обл. друк. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С. 42–45.

Пасюк І. М. Голоби : іст.-краєзн. нарис / І. М. Пасюк, В. П. Марчук. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 133 с.

Про М. Хижка – с. 84–85.

Пащук І. Хижко Михайло / І. Пащук // Пащук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пащук. – Рівне, 2005. – С. 193–194.

Байда Г. Агроном Михайло Хижко став поетом-байкарем / Г. Байда // Вісник. – 2003. – 10 квіт. – С. 1, 6.

Байда Г. Вулиця названа іменем байкаря / Г. Байда // Волин. губерн. відом. – 2003. – 10 квіт. – С. 3.

Байда Г. Живе у пам'яті байкар : іменем Михайла Хижка названа вул. в Голобах / Г. Байда // Луцьк. замок. – 2003. – 1 трав. – С. 9.

Вальчук Г. Волинський сміхотворець / Г. Вальчук // Віче. – 2003. – 10 квіт. – С. 11.

Голобський пересмішник : до 80-річчя від дня народж. Михайла Хижка // Вісті Ковельщини. – 2003. – 1 квіт. – С. 5.

Гуморист з хліборобського роду // Вісті Ковельщини. – 2008. – 3 черв. – С. 4.

Михайло Хижко був за професією – агроном, а за покликанням – гуморист! // Вісник+К. – 2012. – 17 трав. – С. 15.

Остапчук В. Вечір пам'яті / В. Остапчук // Вісті Ковельщини. – 2007. – 26 трав.

Остапчук В. Людина чистої душі / В. Остапчук // Волинь. – 2003. – 3 квіт. – С. 2ю

Хотимчук Є. Теплом і добротою віяло від байкаря / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2012. – 17 трав. – С. 15.

1 квітня

80 років від дня народження О. Ф. Ошуркевича (1933–2010) – українського фольклориста, етнографа, краєзнавця, заслуженого працівника культури України

Олексій Федорович Ошуркевич залишив для нащадків багату і цінну творчу спадщину. Значна частина її була опублікована і відома широкому колу поціновувачів багатогранної народної культури, історії. Частина ж потребує доопрацювання й оприлюднення. Та звертаючись до життєпису Олексі Федоровича, ми відкриваємо для себе все нові сторінки.

Народився і виріс О. Ф. Ошуркевич в містечку Берестечко у Волинської області. Його батько займався шевством, продовжуючи родинне ремесло. Сім'я виховувала трьох дітей: Олексія, Григорія і Галину. Отримавши перші уроки пізнання, народної мудрості, зацікавлення в родинному колі, кожен з них визначив свою стежину життя.

Після закінчення середньої школи, Олексій Федорович у 1952 році вступив на філологічний факультет Львівського державного університету ім. Івана Франка. Студентом зацікавився фольклористичними дослідженнями.

Був учасником експедицій, організованих Інститутом суспільних наук АН УРСР. Закінчивши навчання, він здобув фах вчителя української мови та літератури.

У 1957 році влаштувався на роботу в редакцію районної газети с. Заболотці, що на Львівщині. Журналістську працю продовжував на Волині в м. Ковелі та м. Болехові Івано-Франківської області.

З 1961 по 1964 роки активно займався пошуково-краєзнавчою роботою, обіймаючи посаду старшого наукового співробітника Волинського краєзнавчого музею. Олекса Федорович збирав матеріали про визначних особистостей, життя і творчість яких пов'язана з волинським краєм – Олену Пчілку, Лесю Українку, Андроника Лазарчука, Габрієлю Запольську, Євгена Шабліовського, Ганну Жежко та ін.

У 1966 році він перейшов на роботу методистом в обласний будинок народної творчості, а після реорганізації установи в обласний навчально-методичний центр був призначений завідувачем фольклорним відділом. Саме дослідження народнопоетичних традицій волинського краю стало однією з провідних наукових тем Олекси Федоровича. Він не тільки досліджував, а й поширював їх, як один з важливих факторів самовираження українського народу. О. Ф. Ошуркевич брав участь в організації фольклорних свят і фестивалів області, надавав методичну допомогу фольклорно-етнографічним колективам, записував зразки народної творчості волинян і поліщуків й заохочував до цього інших.

Дослідник вивчав народні музичні інструменти, характерні для нашого регіону, писав наукові розвідки про фольклористів, музикознавців XIX – першої половини XX ст. Олексу Федоровича цікавила народна пісенна спадщина тих місцевостей, які пов'язані з Іваном Франком, Тарасом Шевченком, Лесею Українкою, Маркіяном Шашкевичем. Зібрані протягом багатьох років матеріали були опубліковані в книгах „Пісні з Колодязна”, „Пісні Шевченкового краю”, „З фольклорної криниці Франкового села”, „Пісні села Підлисса”. Великого суспільного значення набуло видання книги „Пісні з Волині” у 1970 році. Нотні транскрипції до народнопісенних творів, записаних О. Ошуркевичем, здійснювали Мирослав Стефанишин, Михайло Мишанич, Юрій Рибак, Людмила Гапон.

З 1984 р. О. Ф. Ошуркевич працює у Волинському краєзнавчому музеї. Крім фольклористичних тем, він вивчав народнопобутову культуру, історію музейної справи Волині, публікував краєзнавчі дослідження. Олексій Федорович розшукував експонати і збирав матеріали для експозиції музею Ігоря Стравінського в Устилузі. За його допомогою були створені музейна кімната академіка М. Кравчука при школі с. Човниця Ківерцівського р-ну, музей-світлиця Т. Г. Шевченка в с. Буяні Луцького р-ну, Берестечківський народний музей та ін. Він став автором ряду музейних виставок: „Тарас Шевченко і Волинь”, „Українські народні музичні інструменти кінця XIX – XX ст.”, „На щедрий вечір”, „У сяйві Різдвяної зорі”. Олекса Ошуркевич читав лекції для студентських та учнівських аудиторій, проводив екскурсії. Ним було запропоновано проведення обласних конкурсів різдвяно-

новорічної атрибутики. З його ж ініціативи у 1989 р. створено відділ етнографії та народних промислів, який очолював до 1993 року.

У 2002 році Олексій Федорович вийшов на заслужений відпочинок. Та невтомний дослідник і надалі продовжував працювати над новими виданнями, виступав з доповідями на краєзнавчих конференціях.

Олексій Ошуркевич – лауреат Всеукраїнських премій імені Павла Чубинського (1990), імені Володимира Гнатюка (2010) – за збереження та охорону нематеріальної культурної спадщини України, обласної премії імені Миколи Куделі (1999). У 2006 році він був удостоєний звання заслуженого працівника культури України.

Життєва дорога Олексі Ошуркевича, насичена улюбленою щоденною дослідницькою працею, раптово обірвалася 9 жовтня 2010 року, і він назавжди повернувся до рідного серцю Берестечка. Збірники „Мелодії червоної калини”, „Пісні села Підлисся”, здані до друкарні ще автором, були видані вже посмертно в 2011 році.

Людмила Мірошніченко-Гусак

Література:

Берестецька Голгофа : антол. укр. поезії про Берестецьку битву 1651 року / упоряд. О. Ошуркевич. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 196 с.

З фольклорної криниці Франкового села : нар. пісні, перекази, спогади / записи, впорядкув. і приміт. О. Ошуркевича. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 168 с.

Оповіді Шевченкового краю / записи, впорядкув. і примітки О. Ошуркевича. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 132 с.

Ошуркевич О. Ф. До джерел : народознавчі ст., розвідки, тексти / О. Ф. Ошуркевич. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 351 с.

Ошуркевич О. Затрубили труби : з історії народних музичних інструментів / О. Ошуркевич. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 22 с.

Мелодії червоної калини: укр. нар. пісні нац.-визвол. боротьби / запис., впоряд. О. Ошуркевич. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 208 с.

Ошуркевич О. Ф. Там, під Берестечком : ст., нариси / О. Ф. Ошуркевич. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 144 с.

Під зорями новорічними : традиційні щедрівки, рядження / фольклорно-етнографічні записи Олексі Ошуркевича. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 100 с.

Пісні Шевченкового краю / записи, впорядкув. і приміт. О. Ошуркевича. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 484 с.

Олекса Ошуркевич : пам'ять про колегу // Волинський музейний вісник / ред. А. Силюк. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 209–210.

Родина Косачів і волиняни : спогади, перекази / записи, впорядкув. і прим. О. Ошуркевича. – 2-е вид. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 64 с. : іл.

Ошуркевич О. Архаїчні форми звичаю Запустів на Поліссі / О. Ошуркевич // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.–етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 107–109.

Ошуркевич О. Веснянки з Надстирного Чекна–Межиріччя : (шляхами Лесі Українки) / О. Ошуркевич // Піснею народною натхненні (творча співпраця Лесі Українки та Климента Квітки) : матеріали. Статті. Дослідження / упоряд. Н. Сташенко. – Луцьк, 2006. – С. 82–92.

Ошуркевич О. І знову Львів нагадує давніше : фрагменти спогадів про студентські роки / О. Ошуркевич // Лазарук Віктор Антонович. Твори : спогади, статті, рецензії, есеї, нариси, інтерв'ю, хронікальні повідомлення, уривки з публічних виступів на різних письменницьких форумах, витяги зі щоденників, листування з владою, / В. А. Лазарук. – Луцьк : Надстир'я, 2010. – С. 19–31.

Ошуркевич О. З археографічних експедицій Петра Прушинського / О. Ошуркевич // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали III Всеукр. наук.–практ. конф., присвяч. 75–річчю Волин. краєзн. музею та 55–річчю Колодяжнен. літ.–мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 214–216.

Ошуркевич О. З легендарного овиду Пляшеви : (Клим Поліщук і Волинь) / О. Ошуркевич // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. – Луцьк, 2007. – С. 76–79.

Ошуркевич О. З народознавчих досліджень Назара Димнича / О. Ошуркевич // Поліссезнавство : наук. фольк–етнолог. та мистецтвозн. студії. – Рівне, 2006. – С. 145–149.

Ошуркевич О. Іван Власюк – поліський лірник : (деякі штрихи з музично–виконавської практики) / О. Ошуркевич, Ю. Рибак // Минуле й сучасне Волині й Полісся: роде наш красний : матеріали Третьої Волин. обл. наук.–етногр. конф. – Луцьк, 2007. – С. 252–255.

Ошуркевич О. Климент Квітка і пісенно–музичний фольклор Волині ; Веснянки з надстирного Чекна – Межиріччя : (шляхами Лесі Українки) / О. Ошуркевич // Піснею народною натхненні : (творча співпраця Лесі Українки та Климента Квітки) : матеріали, ст., дослідж. – Луцьк, 2006. – С. 77–82.

Ошуркевич О. Левицький Модест Пилипович / О. Ошуркевич // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2004. – Вип. 11. – С. 454–457.

Ошуркевич О. На героїчному шляху кобзарства / О. Ошуркевич // Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. – Луцьк, 2006. – Вип. 9. – С. 113–116.

Ошуркевич О. Голос – монолог Берестецького поля : (з поет. творчості Т. Г. Шевченка) / О. Ошуркевич // Берегиня. – 2004. – № 3. – С. 3–7.

Ошуркевич О. Пам'ятними стежками до Шевченка / О. Ошуркевич // Слово і діло. – 2005. – 11 берез. – С. 7.

* * *

Минуле і сучасне Волині й Полісся : народна культура – шлях до себе : на пошану О. Ф. Ошуркевича з нагоди 70–річчя від дня народж. : матеріали Волин. обл. наук.–етногр. конф. – Луцьк, 2003. – 140 с. : іл.

Добрянська Л. Волинсько–рівненські матеріали у фондах ПНДЛІМЕ / Л. Добрянська // Етнокультурна спадщина Полісся. – Рівне, 2004. – Вип. V. – С. 126–152.

Лукашенко Л. Пісні Шевченкового краю / Л. Лукашенко // Етномузика. – Львів, 2007. – Чис. 3. – С. 193–196.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. 7. – Луцьк, 2004. – 346 с.

Про О. Ошуркевича – с. 241, 244, 307.

Ярмола В. Ріжкові награвання Якова Любежанина / В. Ярмола // Етнокультурна спадщина Полісся. – Рівне, 2006. – Вип. VII. – С. 251–261.

Дубовик О. Жерці святої культури / О. Дубовик // Укр. Слово. – 2011. – 2–8 листоп. – С. 8.

Олекса Ошуркевич – лауреат премії імені Володимира Гнатюка.

Гатальська Н. Пам'яті етнографа і краєзнавця / Н. Гатальська // Селян. життя. – 2011. – 22 жовт. – С. 4.

Клімчук Л. Кожен Божий день працював для свого етносу / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2010. – 11 листоп. – С. 13.

Клімчук Л. Кожна його книга – струмок із народного джерела / Л. Клімчук // Луцьк. Замок. – 2008. – 27 берез. – С. 13.

Незабутні : незамулена криниця Олекси Ошуркевича [темат. вечір в ВКМ] // Волинь–нова. – 2012. – 10 квіт. – С. 2.

Ошуркевич Олекса Федорович : [некролог] // Волинь–нова. – 2010. – 16 жовт. – С. 19.

Шишко Л. Олекса Ошуркевич відзначив свій ювілей з танцями й піснями / Л. Шишко // Відомості. ua. – 2008. – 17–23 квіт. – С. 6.

Штинько В. Козацькі й чумацькі шляхи Олекси Ошуркевича / В. Штинько // Волинь–нова. – 2008. – 1 квіт. – С. 7.

* * *

Вернидубов О. Ошуркевич Олексій Федорович / О. Вернидубов // Краєзнавці України : (сучас. дослідники рідн. краю) : довідник. – К. ; Кам'янець–Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 163–164.

Олекса Ошуркевич : біобібліогр. покажч. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 80 с.

Олекса Ошуркевич : до народних джерел : біобібліогр. покажч. – Вид. 2-ге, доповн. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 128 с.

3 квітня

**60 років від дня народження В. Л. Лисюка (1953) – начальника
управління культури і туризму Волинської
облдержадміністрації**

Володимир Леонтійович Лисюк народився 3 квітня 1953 року у місті Ковелі Волинської області в сім'ї робітників. Його життєвий та трудовий шлях невід'ємно пов'язаний з культурою краю. З ранніх дитячих років

виявив здібності до музики, навчався в музичній школі по класу баяна. Після закінчення 8-ми класів середньої та 4-ох класів музичної школи у 1968 році поступив на навчання до Луцького культурно-освітнього училища, яке закінчив з відзнакою у 1971 році. Навчання продовжив у Київському державному інституті культури імені О.Є.Корнійчука. У 1975 році вже дипломований спеціаліст з дипломом клубного працівника вищої кваліфікації за направленням вузу повертається на Волинь. Трудову діяльність розпочинає в обласному управлінні культури на посаді старшого інспектора по клубах. У 1980 – 1983 роках працює директором обласних курсів підготовки культурно-освітніх працівників, з 1983 року – заступником директора обласного театру ляльок. У 1983- 2003 роках Володимир Леонтійович працює на посаді заступника начальника управління культури. У серпні 2003 очолив управління культури Волинської облдержадміністрації. На цій посаді працює і до сьогодні.

Більше двадцяти років роботи у галузі культури принесли повагу людей, з якими працював. У 1990-ті роки, в час піднесення національної свідомості українців необхідно було оперативно діяти в нових умовах, зробити все для розкриття прекрасного самобутнього мистецтва рідного краю. У 1991 році у Луцьку проходить перший Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня». Проведення такого потужного мистецького дійства стало хорошою традицією: наступні фестивалі були проведені у 2004, 2007, 2010 роках. Учасники та гості завжди високо оцінюють високий художньо-мистецький рівень, бездоганну організацію дійств. Під керівництвом Володимира Леонтійовича розширюється палітра культурно – мистецького життя області відбуваються Міжнародний фестиваль театрів ляльок «Різдвяна містерія» (2006р.), Міжнародний фестиваль соломникарства «Сніп» (2010р.), Всеукраїнський конкурс хорового мистецтва імені Лесі Українки (2006, 2011р.), Всеукраїнський фестиваль вистав за п'єсами Лесі Українки. Успішно проведено творчі звіти майстрів мистецтв і художніх колективів Волинської області в Національному палаці культури Україна «Дзвенить струна пісенної Волині» та «Волинь моя, благословенна ти в віках». На високому рівні проходять творчі звіти колективів та окремих виконавців районів і міст, присвячені 70-річчю утворення Волинської області та 810-ій річниці Волинсько-Галицького князівства, Всеукраїнський конкурс сопіларів «Волинська гуковиця», обласні традиційні огляди-конкурси за жанрами аматорського мистецтва. У 2011 році започатковано фестиваль мистецтв «Пісні Великої Волині». Значний резонанс мають всеукраїнські та обласні науково-практичні конференції «Минуле і сучасне Волині та Полісся», «Народна творчість українців у просторі і часі», «Волинська ікона: дослідження і реставрація» з виданням збірників наукових матеріалів. Упродовж 2006 – 2012 років управління культури облдержадміністрації здійснює видання культурно-мистецького додатку «Кур'єр 7 муз» до «Волинської газети».

Високим організаційним і творчим рівнем були позначені творчі звіти аматорських колективів та окремих виконавців районів і міст області та

заклучний концерт «З Україною у серці», присвячений 20-й річниці проголошення незалежності України. Невід'ємною складовою частиною творчих звітів були виставки кращих робіт майстрів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

З метою виявлення і підтримки обдарованих дітей проведено обласні конкурси і фестивалі за програмою Українського фонду культури «Нові імена України», учнівської творчості «Об'єднаймося ж, брати мої» та інші. Управління культури під керівництвом Володимира Леонтійовича надало допомогу у підготовці та проведенні всеукраїнських конкурсів молодих виконавців сучасної української пісні «Володимир» та юних бандуристів «Волинський кобзарик», фестивалів творчості дітей села «Золоте зернятко», міжнародного пленеру юних художників у містах Володимирі-Волинському та Ковелі.

До чемпіонату Європи з футболу була розроблена культурно-мистецька програма «Волинь фестивальна – 2012», під час якої в кожному районі, в кожному місті відбувалися різноманітні театральні-видовищні дійства, фестивалі народної культури, ремесел, традиційної волинської кухні.

Знаковою подією в рамках культурних ініціатив став Міжнародний форум поетів і перекладачів «Магнус Дукатус Поесіс» за участі представників України, Литви, Польщі, Білорусі та Молдови, організованої спільно з Посольством Литовської Республіки в Україні та Центром розвитку «Демократія через культуру» у місті Луцьку у вересні 2012 року.

За час роботи на посаді начальника управління домогся значного поліпшення стану матеріально-технічної галузі, реконструкції систем опалення приміщень установ обласної комунальної власності, відновлення опалення установ культури у районних центрах та сільській місцевості. Більш ошатного вигляду набули будівлі обласних бібліотек, здійснюється поетапний ремонт академічного музично-драматичного театру імені Т.Г.Шевченка, філармонії, училища культури і мистецтв імені І.Ф. Стравінського, академічного обласного театру ляльок. Проходять реставраційно-ремонтні роботи Художнього музею в м. Луцьку та музею І. Стравінського в м. Устилуг. У 2011 році відкрив двері відреставрований музей В. Липинського в с. Затурці Локачинського району.

Під керівництвом Володимира Лисюка видано туристичну карту-схему «Волинь. Історія-культура, туризм», туристичний путівник «Золота діадема Волині» серії «Туристичні маршрути Волині» та мультимедійний компакт-диск «Волинь туристична» (українською та англійською мовами).

Нагороджений почесними відзнаками Міністерства культури і туризму України (2003, 2005 рр.), неодноразово - почесними грамотами Волинської обласної державної адміністрації та Волинської обласної ради. Визнаний «Людиною року Волинського краю – 2005» у номінації «Діяч культури».

За багаторічну роботу, вагомий особистий внесок у розвиток української культури Указом Президента України від 17 березня 2008 року № 229 Володимиру Леонтійовичу Лисюку присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Література:

Про відзначення державними нагородами України : Указ Президента України про присвоєння почесного звання «Заслужений працівник культури України» від 17 берез. 2008 р. № 228 // Уряд. кур'єр. – 2008. – 16 квіт. – С 1–2.

Про присвоєння звання «Заслужений працівник культури України» В. Л. Лисюку.

Лисюк В. Л. Мистецтво і культура – джерело духовності / В. Л. Лисюк // Корнелюк Д. Духовне небо Волині / Д. Корнелюк. – Луцьк, 2007. – С. 216–222.

Лисюк В. Нові горизонти культури / В. Лисюк // Волин. газ. – 2007. – 22 лют. – (Інформаційний додаток «Волинська газета» + Луцьк).

Лисюк В. «Берегиню» не зрадімо ніколи : [розмова з начальником упр. культури і туризму Волин. облдержадміністрації В. Лисюком про Міжнар. фольклор. фест. «Берегиня» / розмовляла В. Клімчук] // Волин. газ.+Кур'єр 7 муз. – 2012. – С. 1, 4.

Лисюк В. Фестиваль світового українства / В. Лисюк : [інтерв'ю з начальником упр. культури і туризму Волин. облдержадміністрації В. Лисюком / інтерв'ю взяв С. Цюриць] // Волинь–нова. – 2007. – 24 трав. – С. 7.

Лисюк В. Ще не вмерла українська книга : [розмова з начальником упр. культури і туризму Волин. облдержадміністрації В. Лисюком / розмовляв М. Козак] // Наше життя. – 2007. – 9 черв.

* * *

Лисюк Володимир Леонтійович // Хто є хто на Волині : наші земляки : довід.-біогр. вид. – К., 2004. – Вип. 2. – С. 20–22.

Заслужених побільшало // Волинь–нова. – 2008. – 5 квіт. – С. 3.

24 квітня

**70 років від дня народження Б. А. Свереди (1943) –
волинського педагога, заслуженого працівника освіти України,
Почесного громадянина міста Луцька**

Богдан Антонович Свереда народився 24 квітня 1943 року в с. Коршів Луцького району. Освіту здобував у Коршівській початковій,

Новокоршівській семирічній, Несвіцькій середній школах, Володимир-Волинському технічному училищі №3, Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки, історичний факультет якого закінчив у 1971 році.

Трудову діяльність розпочав слюсарем у Луцькому таксомоторному парку. З листопада 1963 по серпень 1966 року служив у армії. В 1968–1974 роках працював на комсомольській роботі, а з 1974 по 1977 рік – в апараті Луцької міської ради. З лютого 1977 року Богдан Антонович нерозривно пов'язаний з освітою міста. Очоливши педагогічний колектив школи №6, він одночасно займався будівництвом середньої школи №14. І з 1978 року 30 років був її незмінним директором. Щоденна копітка, наполеглива робота з формування учнівського і педагогічного колективу, нові форми роботи з батьківською громадськістю забезпечили ефективність життєдіяльності школи, заклали фундамент її постійного поступу до змін та здобутків. Об'єднала педагогів, батьків та школярів система виховної роботи орієнтована на український національний виховний ідеал, розроблена директором. В її основу покладено вивчення родоводу сім'ї учнів, формування символічної «класу-родини», проведення родинних свят, створення гуманного навчально-виховного середовища, в якому школярі та педагоги перебувають в умовах взаєморозуміння і комфорту, мають можливість реалізувати свої потреби в емоціях радості та успіху. За ініціативою директора була побудована і обладнана світлиця з інтер'єром української хати, яка стала центром впровадження нової системи виховної роботи. Нині – це народний етнографічний музей «Світлиця», який нараховує понад 2200 експонатів. Система роботи навчального закладу знайшла схвалення серед педагогічної громадськості міста та області. За поданням міського методичного кабінету рада з народної освіти міськвнв вирішила з 1 вересня 1989 року перевести роботу педагогічного колективу школи на самоконтроль.

У 1991 році школа була реорганізована в НВК «ЗОШ I–III ст. – гімназія», а в 1996 році отримала статус гімназії. Докорінно змінився навчально-виховний процес. Він спрямовувався на створення умов для навчання здібних та обдарованих дітей, залучення їх до науково-пошукової роботи, виховання національного світогляду. Гімназія вийшла в лідери освіти не лише в місті та області, вона стала лауреатом конкурсу «100 кращих шкіл України-2006» у номінації «Школа сучасних освітніх технологій». Гімназія неодноразовий переможець і призер міського рейтингу «Гімназія року».

Новаторський стиль управління Богдана Антоновича виявився у розробці та реалізації багатьох освітніх проектів у місті та області, відкритті на базі гімназії експериментального педагогічного майданчика з проблем розвитку творчої особистості у межах комплексу «дошкілля – початкова школа – гімназія – ВНУ». Впровадженню нових спецкурсів, розвитку пошуково-дослідницької роботи гімназистів сприяло залучення до роботи 25 викладачів Волинського національного університету ім. Лесі Українки та Луцького національного технічного університету, 7 членів творчих спілок.

Дванадцять педагогів гімназії стали переможцями, лауреатами та дипломантами Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року».

Одним із пріоритетів завжди вважав методичну роботу з кадрами, впровадження в практику роботи нових освітніх технологій. Започаткував у гімназії випуск «Інформаційно-методичного вісника». Сприяв створенню науково-методичного центру, у якому комп'ютеризовані робочі місця заступників, а також постійному поповненню його найновішою науково-методичною літературою.

Усі роки роботи Богдан Антонович також викладав історію. Він – висококваліфікований, знаючий педагог, спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист. Досконало володіє ефективними методами організації навчально-виховного процесу, забезпечує високу результативність навчання. Для нього характерний творчий пошук нових форм і методів у викладанні предмету. Кожен урок відзначається науковістю, доступністю, практичною спрямованістю, зв'язком із сучасністю. Вміло здійснює диференційований підхід до учнів, вдало використовує між предметні зв'язки, карти, таблиці, схеми, додаткову літературу, енциклопедії. Доречно послуговується архівними матеріалами та документами, першоджерелами. Формує високі морально-духовні цінності, патріотичні почуття, розвиває інтелектуально-творчі здібності, волю і характер школярів. Гімназисти, яких навчає Богдан Антонович, мають ґрунтовні знання, вміють дискутувати, узагальнювати, люблять уроки історії.

З 2008 року Богдан Антонович очолює роботу етнографічного музею «Світлиця», який єдиний серед музеїв загальноосвітніх навчальних закладів області отримав звання народного. Велику увагу надає поповненню музею новими експонатами, проведенню на його базі родинних, звичаєво-обрядових, народних свят, залученню гімназистів до красназавчо-пошукової діяльності, навчанню екскурсів. Музей став осередком виховної роботи з формування національної свідомості та самосвідомості учнів, батьків, вчителів.

Богдан Антонович постійно бере участь у громадській роботі. Обирався депутатом Луцької міської ради п'яти скликань, чотири рази очолював постійну комісію з гуманітарних питань. Рішенням виконкому Луцької міської ради йому присвоєно звання Почесного громадянина міста Луцька (2003 р.).

За свою багаторічну роботу він має багато нагород та відзнак. Та найвища серед них – любов і повага учнів та педагогів, яких навчав добру, надихав на плідну працю.

У творчому пошуку, у щирому захопленні дітьми, оточений глибокою шаною освітянського товариства, з натхненням здійснює свої задуми та ідеї Богдан Антонович Свєреда, заслужений працівник освіти України.

Галина Романчук

Література:

Свереда Б. Чи всі засоби добрі / Б. Свереда // Волинь-нова. – 2008. – 15 квітня – С. 5.

Свереда Б. Корінням в етнос, гіллям – у світову цивілізацію : з досвіду національно-патріотичного виховання / Б. Свереда // Пед. пошук. – 2006. – № 3 (51). – С. 11–15.

Свереда Б. Їх час – ХХІ століття / Б. Свереда // Пед. пошук. – 1998. – № 1 (17). – С. 15–17.

Свереда Б. Відроджуємо животворне коріння родоводу / Б. Свереда // Початкова шк. – 1995. – № 5–6. – С. 39–46.

* * *

Бондарук Л. Корінням – у народ, гіллям – у цивілізацію / Л. Бондарук // Шлях перемоги. – 1999. – 29 грудня. – С. 10.

Вегера Л. Через роки поверне пам'ять найкращий час – шкільне життя / Л. Вегера // Пед. пошук. – 2004. – № 1(41). – С. 64–66.

Лисковець Л. На досягнутому він не зупиняється / Л. Лисковець // Освіта України. – 2003. – 30 трав. – С. 17.

Мокійчук Н. Г. Сучасна школа ... / Н. Г. Мокійчук, Г. Я. Мокану // Пед. пошук. – 2000. – № 2 (26). – С. 21.

Сумська Н. «A self – made man» / Н. Сумська // Луцьк. замок. – 2003. – 24 квіт. – С. 10.

Філатенко А. Директор гімназії – посада чи доля? / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2003. – 24 квіт. – С. 3.

Квітень

70 років від часу створення на Волині Колківської республіки

Упродовж весни 1943 року загони Української повстанської армії звільнили від німецьких окупантів чимало населених пунктів Маневицького, Цуманського, Рожищенського, Ківерцівського районів Волинської області та Степанського району Рівненської області. На цих теренах постала так звана Колківська республіка, оскільки містечко Колки, яке упівці на чолі з командиром Миколою Ковтонюком (псевдо «Олег») відбили у нацистів лише за другим разом, стало адміністративним центром цієї території Волині. Офіційного проголошення даного напівдержавного утворення, яке в народі називали «наша республіка», не було. Колківська республіка вважалася частиною відновленої актом ОУН від 30 червня 1941 року Української Держави. Вочевидь, символічно днем її заснування можна вважати день Благовіщення Діви Марії (7 квітня). Адже Богородиця є небесною покровителькою українських вояків повстанської армії.

Після встановлення у Колках української влади містечко стало місцем зосередження політичного й військового проводів ОУН і УПА. Зокрема, тут дислокувався штаб Дмитра Клячківського (псевдо «Клим Савур») – першого

командира загонів УПА у 1942–1943 роках. У Колках розташовувалася військова школа кіннотників, мабуть, єдина, в повстанській армії. Тут містився і штаб групи УПА– «Турів», командиром якої до липня 1943 року був «Олег», а потім «Рудий». У Колках якийсь час перебував і Роман Шухевич.

У самому містечку діяли також школи артилеристів і мінерів, курси самооборонної кінної розвідки та політосвіти. У селі Рудня функціонувала старшинська школа, а в селі Старосілля розмістився великий видавничий осередок. На території Колківської республіки було сформовано і загони «Шаули» й «Верещака», які влітку 1943 року пішли в рейд на Схід України. Також на околицях Колок розташовувався один з перших куренів УПА під командуванням Степана Коваля («Рубашенка»).

Цивільне правління здійснювали районна і сільські управи, які тримали тісний зв'язок із населенням. Заходами політичної влади керував Юрій Шевченко (псевдо «Моряк») та поетеса Галина Рейкіна. За час існування республіки у ній було проведено велику роботу в інтересах місцевого населення. Зокрема, відкрито 6 кравецьких і швейних майстерень. Працювали хлібопекарня, молочарня, готель. Знову почали діяти школи, лікарні, клуб і навіть електростанція.

Головою міської управи став «Гонта» з Ківерець. Одним з головних завдань нового керівництва Колківської республіки було проведення без втрат збору та збереження населенням урожаю, на який зазіхали німці, поляки та червоні партизани. Отже, жати, молотити та віяти хліб селянам доводилося під охороною вояків УПА, чимало з яких, зрештою, були хлопцями з цих же сіл. Для економічних потреб запровадили тимчасові українські грошові знаки, так звані бофони.

Особливу увагу в республіці звертали на навчання та виховання дітей і молоді. На початку вересня 1943 року командир військової округи УПА «Заграва» Литвинчук (псевдо «Дубовий»), який пізніше очолив УПА– «Північ» на усій Волині, видав наказ про обов'язкове навчання молоді у школах. Найавторитетнішим навчальним закладом була середня школа у Колках. Вчителів туди підбирали з вищою освітою, відповідним стажем та знаннями. Організацією та розвитком шкільництва на звільненій території завідував шкільний інспектор, підзвітний політичній рефературі.

У жовтні 1943 року відбулася учительська конференція, у якій взяли участь майже 80 педагогів. Кожному з них вручили книжку «Українознавство» – як методичний посібник для покращення виховної роботи. Цей підручник побачив світ у підпільній друкарні УПА, і він, вочевидь, був єдиним українським національним виданням для школярів у роки Другої світової війни.

Головне командування УПА надавало також велику увагу організації медичної та санітарної служби, якою відав Український Червоний Хрест на чолі з Катериною Зарицькою. Для надання першої медичної допомоги у селах створювали медичні пункти. В селі Куликовичі було розгорнуто польовий госпіталь УПА, в Колках відкрили курси медичних сестер. Великий

повстанський госпіталь розмістили також поруч із самим містечком, на березі річечки Рудка.

У Колках діяла надрайонна Служба безпеки ОУН і Революційний суд. Головою суду став уродженець села Старосілля Тихін Регешук, заступником – його односельчанин Григорій Лавренчук. Як у самих Колках, так і на всій звільненій території існував взірцевий громадський порядок

Отже, Колківська республіка діяла як досить організоване владне утворення з елементами державності. Вона стала справжнім маленьким прообразом майбутньої незалежної України.

Звісно, німецькі окупанти не могли спокійно дивитися на цей острів вільного життя посеред захоплених ними земель і робили все, щоб його знищити. Декілька разів вони робили спроби завдати удару і розгромити республіку силами місцевих гарнізонів. Відбулося кілька наступів – з боку Крижівки, Чорторийська, Копилля. Але кожного разу перемагали повстанці. І лише в день Казанської Богородиці, 4 листопада 1943 року, залучивши регулярні німецькі фронтові частини та підрозділи російських власовців і задіявши танки та авіацію, нацисти знищили українську Колківську республіку. Та кожен волинянин повинен пам'ятати про цю славетну сторінку рідної історії, як один з тих кроків, які наблизили Україну до здобуття нею незалежності.

Сергій Лис

Література:

Гордієнко М. Початок «Колківської республіки» / М. Гордієнко // Гордієнко М. З Волинських і поліських рейдів УПА (із дій УПА-Північ, 1943–1944) / М. Гордієнко. – Торонто, 1959. – С. 95–99.

Никончук О. Колківська республіка / О. Никончук // Реабілітовані історією : зб. наук. пр. і матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. «Реабілітовані історією». – Луцьк, 2003. – С. 95–107.

Сміян П. К. Народна Республіка на Волині в 1943 році / П. К. Сміян, К. П. Сміян // Волинь в Другій світовій війні та перші повоєнні роки : матеріали наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 50-й річниці Перемоги над фашизмом. – Луцьк, 1995. – С. 58–59.

Берега В. Повстанський ювілей / В. Берега // Шлях перемоги. – 2008. – 28 трав. – С. 11.

Бичкова О. Героям слава! : Колківській республіці – 65 років / О. Бичкова // Нова доба. – 2008. – 9 трав.

Гарбарчук К. Колківській республіці 65 років / К. Гарбарчук // Вісник. – 2008. – 17 квіт. – С. 3.

Гірник Я. Колківська Повстанська Республіка / Я. Гірник // Воля і Батьківщина. – 2010. – № 1–2. – С. 224–227.

Лис В. Про Колківську республіку знали від Львова до Мінська / В. Лис // Волинь-нова. – 2008. – 24 квіт. – С. 12.

Містечко Колки 1943-го було столицею України // Народна справа. – 2008. – 22 трав. – С. 3.

Пирожик О. Колківська республіка – школа патріотизму / О. Пирожик // Волинь-нова. – 2011. – 17 трав. – С. 3.

Пирожик О. Колківська республіка : штрихи до створення і загибелі / О. Пирожик // Волинь-нова. – 2012. – 31 трав. – С. 8.

Романюк Н. Держава посеред війни : Президент Віктор Ющенко у селищі на Волині вшанував Колківську Повстанську Республіку / Н. Романюк // Україна Молода. – 2009. – 15 жовт. – С. 2.

Романюк Н. Шість місяців свободи: стільки проіснувала в 1943-му Колківська народна республіка, 65-річчя якої відзначили на Волині / Н. Романюк // Україна Молода. – 2008. – 24 квіт. – С. 12.

Якименко М. Президент вшанував героїв Колківської республіки / М. Якименко // Голос України. – 2009. – 16 жовт. – С. 3.

6 травня 75 років від дня народження С. А. Скоклюка (1938) – українського журналіста, поета, прозаїка

Ім'я ковельчанина Степана Скоклюка добре відоме шанувальникам його творчості. Народився письменник 1938 року в с. Гредьки Ковельського району на Волині. Дитинство його пройшло серед мальовничої природи. Відмітною рисою С. А. Скоклюка є його талант до слова, який почав проявлятися ще в дитячі роки. Тоді ж з'явилися його перші поетичні добірки на сторінках районної газети. Степан Скоклюк добре володіє мовою Лесиноного краю і вдало користується нею для відтворення у поезії і прозі. Любов до літератури, до рідного слова, закладена у шкільні та студентські роки, не пройшла з часом.

Де б не бував, куди б не водила доля С. А. Скоклюка, він завжди тягнувся до слова. Життєвий шлях майбутнього письменника не завжди був легким. Після повернення з армії працював експедитором, згодом товарознавцем з книжкової торгівлі Ковельської райспоживспілки, з 1961 року – в редакціях районних газет Турійщини і Ковельщини.

У 1969 році Степан Скоклюк закінчив Львівський державний університет ім. Івана Франка, факультет журналістики. Працював у редакціях газет на посадах завідувача відділу, заступника редактора. Нині – завідувач відділу політичного життя громадсько-політичної газети «Вісті Ковельщини».

1991-го вийшла у світ перша поетична збірка С. Скоклюка «Дзвони» (Луцьк). Згодом у видавництві «Український письменник» (Київ) побачила світ друга поетична збірка «Липневий грім». Твори письменника знаходять стежку до читача, бо в них відчувається пульс життя, теплота і щедрість доброї душі.

Степан Скоклюк, як уродженець Ковельщини, не міг оминати тему перебування Косачів на його рідній землі. У 1996 році виходить його перший прозовий твір – повість «Нечімле» – про юні роки Лесі Українки. Микола Олійник, лауреат премії імені Лесі Українки про повість «Нечімле» писав: «Припало мені до душі «Нечімле». Дихнуло Волинню, Лесиним краєм. Автор першим у нашій літературі відтворив мандрівку родини Косачів до таємного урочища.» Повість «Нечімле» в 1994 році була представлена на здобуття Всеукраїнської літературної премії імені Лесі Українки.

1999 року вийшла друга прозова книжка С. А. Скоклюка – роман-есе «Олена Пчілка». Педагог Василь Глушинець відгукнувся так: «Степан Скоклюк, зачарований, захоплений творчою долею Лесі Українки і її матері Олени Пчілки, сміливо торує стежку до глибини життєпису цих геніальних людей». У 1997 році став членом Національної спілки письменників України.

За плідну працю з нагоди Дня журналістики в 2011 році письменника було відзначено подякою голів Ковельської райдержадміністрації та районної ради. 2008 року удостоєний звання «Заслужений журналіст України». Сьогодні С. А. Скоклюк активно працює на ниві журналістики й літератури, бере участь у громадському та культурному житті міста і району, передає досвід молоді.

Людмила Кревська

Література:

Про відзначення державними нагородами України : Указ Президента України від 17 січня 2008 року № 83 // Уряд. кур'єр. – 2008. – 26 січ. – С. 6.

Про присвоєння звання «Заслужений журналіст України» С. А. Скоклюку.

Скоклюк С. Дзвони : поезії / С. Скоклюк. – Луцьк, 1991. – 64 с.

Скоклюк С. Липневий грім : лірика / С. Скоклюк. – К. : Укр. письм., 1992. – 48 с.

Скоклюк С. Нечімле : повість / С. Скоклюк. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 68 с.

Скоклюк С. Нечімле : повість / С. Скоклюк. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 144 с.

Скоклюк С. Нечімле : повість / С. Скоклюк. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 184 с.

Скоклюк С. Олена Пчілка : роман-есе / С. Скоклюк. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 252 с.

Скоклюк С. В Запрудді тихі ранки : урив. з роману "Олена Пчілка" / С. Скоклюк // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 132–150.

Скоклюк С. З чого починається письменник? : письм. про себе / С. Скоклюк // Волинь літературна: наші сучасники : зб. матеріалів про письм. Волині, членів Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 274–281.

Скоклюк С. Колодяжне / С. Скоклюк // Незгасна зоря України : поет. антол. – Луцьк, 2001. – С. 59.

Скоклюк С. Свято «Лісової пісні» в Нечемному ; Колодяжне / С. Скоклюк // Стежками «Лісової пісні» : до 100-річчя драми-феєрії Лесі Українки : збірник. – Луцьк, 2011. – С. 20–22, С. 179.

Скоклюк С. «Цвіркун взяв...» ; Нечимне ; Спогад / С. Скоклюк // Поезія – 91. – К., 1991. – С. 90–91.

Скоклюк С. Вмирають хутори, вмирають наші традиції : Чи не пора активно взятися за відродження цих чарівних куточків і осередків хазяйновитості? / С. Скоклюк // Волинь-нова. – 2005. – 26, 28 трав.

Скоклюк С. На прощу до Лесі / С. Скоклюк // Віче-інформ. – 2012. – 9–15 серп. – С. 16.

Скоклюк С. Незамулені джерела «Лісової пісні» / С. Скоклюк // Віче-інформ. – 2009. – 6–12 серп. – С. 9.

* * *

Гушинець В. Слово дихає Лесиним краєм : Степанові Скоклюку – 70 / В. Гушинець // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письм. України. – Луцьк, 2008. – Вип. 14. – С. 91–96.

Стежками «Лісової пісні» : збірник / уклад.: В. С. Гей, Н. П. Горик, Н. П. Гуменюк. – Луцьк : Терен, 2011. – 200 с.

Скоклюк С. – с. 20–22, 179.

Колеги : Степанові Скоклюку – 70! // Волинь-нова. – 2008. – 8 трав. – С. 2.

Комзюк В. Дивовижні чари Нечімлого / В. Комзюк // Літ. Україна. – 2010. 21 жовт. – С. 5.

Лис В. Молитва за Україну / В. Лис // Волинь-нова. – 2008. – 24 січ. – С. 2.

Олексюк Н. Ніжно і щемно бриніло слово / Н. Олексюк // Вісті Ковельщини. – 2008. – 29 трав. – С. 5.

* * *

Семенюк А. Степан Скоклюк / А. Семенюк // Семенюк А. Ковель: шлях через віки : іст.-краєзн. нариси : (до 700-річчя міста на Турії) / А. Семенюк. – Луцьк, 2010. – С. 268.

Степан Скоклюк ; Слово про письменника // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письм. Волині, членів Нац. Спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 274–275.

Степан Скоклюк // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. Спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 61.

Степан Скоклюк // Письменники України : біобібліогр. довід. – К., 2006. – С. 379.

8 травня

**70 років від дня народження Г.Я. Микити (1943) –
художника, викладача Володимир-Волинської дитячої художньої
школи, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва
України.**

Галина Яківна Микита народилася на Волині у селі Туличів Турійського району в сім'ї сільського інтелігента Якова Антонюка. Вчитель музики, досвідчений хормейстер, він любив українську пісню, пропагував українську культуру. За патріотичні настрої був виселений на Урал. Діти в родині виховувалися в атмосфері любові до України, національної культури, традицій. Юна Галина захоплювалась музикою, співом, малюванням та іншими видами народного мистецтва. Після закінчення школи з 1960 по 1966 роки навчалася у Вижницькому училищі прикладного мистецтва (Чернівецька обл.) за спеціальністю художник-модельєр. У цей період зустріла свого майбутнього чоловіка Микиту Андрія Васильовича, який також був студентом училища (спеціалізація килимарство). З того часу вони разом і творчість їхня взаємопов'язана.

Після закінчення училища молода художниця-модельєр була направлена на швейну фабрику у місто Володимир-Волинський. Відтоді місто стало для родини Микит рідним. Завжди брали активну участь у суспільному житті міста, постійно були у центрі мистецьких заходів. Андрій Васильович, як архітектор і художник, став автором і співавтором проектів міських візитівок, в'їзних знаків, керамічних панно, меморіальних дощок, декоративних решіток, скульптур у парку „Слов'янський”.

Галина Яківна була активним членом акторського складу одного із кращих народних театрів в області під керівництвом Б.Берези (м.Володимир-Волинський), викладала образотворче мистецтво у художній студії. Разом з чоловіком прагнули створити у місті художню школу. У 1978 році така школа була відкрита, і Галина Яківна стала її першим директором. З 1993 року, перейшла на викладацьку роботу. За 35 років подвижницької праці у художній школі виховала не один десяток юних обдарувань. Однією з перших почала впроваджувати у навчально – виховний процес традиції народного мистецтва і основи національної світоглядності. Галина Яківна вчить дітей ставитись до народної творчості як до чистого і невичерпного джерела, яке донині живить професійну національну культуру, спрямовує молодь на позитивну самореалізацію, вчить віднайти своє місце в суспільстві.

Після виходу на пенсію Г.Я.Микита продовжує працювати в художній школі, засобами мистецтва навчає молоде покоління любити свій край, бути патріотами України, пам'ятати про тих, хто творив її історію, вчить на прикладах життєвого і творчого шляху Т.Г. Шевченка, Лесі Українки, І.Стравінського... Звертаючись до тем: „Голодомор”, „Створення УПА та героїзм її вояків”, „Трагічні сторінки депортації”... організовує виставки

„Діти малюють історію України”. Як педагог, нагороджена дипломами і грамотами за культурно – просвітницьку діяльність серед молоді, за організацію конкурсів і виставок. Її вихованці неодноразово виборювали призові місця у конкурсах не лише місцевого рівня, а й за рубежом: в Болгарії, Македонії, Польщі. З Японії юні таланти привезли диплом першого ступеня.

У ткацькій техніці створення гобеленів сім’я Микит працює спільно. Разом планують, обговорюють, радяться у повній гармонії і взаєморозумінні. Пані Галина створює композицію, малює. Андрій Васильович більше приділяє уваги відтворенню задумів за ткацьким верстатом. У 1975 році Галина Яківна та Андрій Васильович Микити стали членами Національної спілки майстрів народного мистецтва України. В доробку митців цілий ряд створених гобеленів, де „мовою маків, волошок, ягід калини, промовляє давня і сучасна волинська земля, з яких усміхаються образи Мавки і Лукаша, дихає рідна земля із царства казок та міфів. Барвистим буйноцвіттям розцвіли „Мамині ружі”, яскраве світло випромінюють чорнобривці „Осіннього натюрморту”, свою несподівану красу сміливо демонструють „Будяки”, тема вселенської любові, як вершини й руйнівної сили людського буття відтворена у диптиху „Материнство”. А ще поетичні та філософські назви робіт „Синьоока Волинь”, „А льон цвіте”, „Легенда Полісся”, „Людмила”, „Золота осінь”, „Великдень”, „Писанка”, „З глибин віків”, „Відродження”, „Емігранти”, „Міф”, „Золотий Лотос”, „Образ”, „Квітка щастя”...

Галина Яківна як художник пробує себе в різних напрямках образотворчого мистецтва. Випромінюють світло створені у пастельних тонах її роботи у техніці „батик”.

За творчі заслуги у 1985 році нагороджена медаллю лауреата Всесоюзного огляду самодіяльної художньої творчості, а у 1987 – медаллю лауреата Другого всесоюзного фестивалю народної творчості.

Мимоволі дивуєшся творчій насназі й активному способу життя цієї життєрадісної жінки. Вона встигає працювати викладачем, займатися створенням зразків народного мистецтва, а ще – віддавати себе громадській роботі і бути відданим патріотом рідного міста і України. Галина Яківна активний член «Союзу Українок», з 1996 по 2004 роки – заступник голови філії, а у 2001 році стає Почесним її членом. Вона – активний пропагандист і організатор культурно-мистецьких заходів, голова профспілки у художній школі, дописувач газети «Слово правди».

Галина Яківна Микита – надзвичайно цікава, щедро обдарована особистість, митець за покликанням, котра своїм хистом залюбки ділиться із вихованцями.

Тетяна Хомова

Література:

Виставка робіт художників із Володимира-Волинського // Луцьк. замок. – 2006. – 24 серп. – С. 13.

Надюкова І. Життєва сила сімейних гобеленів / І. Надюкова // Слово правди. – 2012. – 19 січ. – С. 5.

Надюкова І. Ткані дива Микит / І. Надюкова // Слово правди. – 2007. – 8 лют. – С. 3.

Штинько В. Ткали гобелени, а виткали долю / В. Штинько // Волинь-нова. – 2012. – 8 берез. – С. 2.

10 травня

**70 років від дня народження Г. Г. Стельмашук (1943) – етнолог,
доктора мистецтвознавства, професора, члена-кореспондента
Національної академії мистецтв України, члена Національної спілки
художників України**

Дослідник етнології, декоративно-ужиткового мистецтва України Галина Григорівна Стельмашук народилася 10 травня 1943 року на Волині в м. Луцьку в сім'ї Олексюків. Її родина проживала в с. Городині Торчинського (нині Рожищенського) району. Там 1948 року потрапила під „розкуркулення” і четверо малолітніх дітей залишились без батьківської опіки. В 1953 році пані Галина була направлена у дитячий розподільник в с. Крупа-Границя Теремнівського району.

Першу профтехосвіту Галина Стельмашук здобула у Чернівцях. Працювала на Львівській панчішній фабриці. У 23 роки вона вступила до Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва на відділ моделювання одягу. Закінчила його у 1971 році. З 1976 по 1989 роки Галина Григорівна працювала науковим співробітником відділів мистецтвознавства, народних художніх промислів, етнографії Музею етнографії та художнього промислу АН УРСР у м. Львові, який з 1982 року стає відділенням Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського.

З 1989 року вона працює на посаді старшого викладача Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва (1994 р. переіменований у Львівську академію мистецтв). У 1993 році стає професором кафедри історії і теорії мистецтв цього закладу.

В 2001 році Галина Стельмашук перейшла на роботу до Української академії дизайну (м. Львів), де працювала на посаді проректора з наукової роботи.

Стельмашук Г. Г. у 2003 році стає завідувачем кафедри історії і теорії мистецтв Львівської національної академії мистецтв. Там працює й нині.

Дослідниця 1983 року захистила кандидатську дисертацію „Народный костюм украинского Полесья конца XIX – начала XX вв.” в Інституті

мистецтвознавства, етнографії і фольклору АН БРСР (м. Мінськ). А 1994 року у Львівській академії мистецтв захистила докторську дисертацію на тему „Традиційні головні убори українців (Функції. Класифікація. Символи та обереги. Художні особливості)”.

До сфери наукових зацікавлень Галини Стельмашук входять теми з історії та теорії декоративно-ужиткового мистецтва, мистецтвознавчої критики, етнології. Вона є автором ряду монографій, навчальних посібників, наукових статей. Серед них: „Український народний одяг XVI – початку XIX ст. в акварелях Ю. Глоговського” (1988р., співав. Д. Кривавич), „Традиційні головні убори українців” (1993 р.), „Український стрій”(2000 р., співав. М. Білан), „Творчий портрет Миколи Опанащука. Графіка. Малярство”(2007 р.); в колективних монографіях: „Лемківщина” (1999 р.), „Історія Гуцульщини” (2001р.), „Українське народознавство” (1994, 2004 рр.), „Україна – козацька держава” (2004 р.) та ін. Публікує свої дослідження в періодичних виданнях України та зарубіжних часописах США, Польщі, Канади, Росії, Білорусії.

Своїй малій батьківщині Галина Григорівна присвятила етнографічно-мистецтвознавче дослідження „Давнє вбрання на Волині”, презентоване 2006 року в м. Луцьку.

За наполегливу наукову, педагогічну діяльність Г. Г. Стельмашук удостоєна премії ім. Святослава Гординського (2002), нагороджена знаком „Відмінник освіти України” (2004), нагрудним знаком Міністерства освіти і науки України „За наукові досягнення” (2006), нагрудним знаком „Петро Могила” (2011).

З 2009 року Галина Стельмашук – член-кореспондент Національної академії мистецтв України. Як авторитетного фахівця, її включено до редакційних колегій багатьох наукових видань і періодики. Вона є членом експертної ради Вищої атестаційної комісії (ВАК) України та членом спеціалізованих вчених рад по захисту кандидатських і докторських дисертацій у Львівській національній академії мистецтв й Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (м. Київ). Під її керівництвом здійснили захист 11 кандидатів мистецтвознавства.

Галина Григорівна є членом Національної спілки художників України (з 1989 р.). Нею підготовлено ряд статей про митців до Енциклопедії Сучасної України. Вона – куратор багатьох виставок, організатор мистецьких акцій, веде активне громадське життя. З 1990 року входить до Міжнародної асоціації українців, з 1999р. – до Спілки критиків і мистецтвознавців, член Наукового товариства ім. Тараса Шевченка. Галина Стельмашук у 1999–2002 роках очолювала Західний регіональний благодійний фонд сприяння митцям „Палітра”. Вона є членом Всеукраїнського жіночого товариства ім. Олени Теліги та Жіночої асоціації „Взаємодія”. Галина Григорівна активно працює над науковими дослідженнями, виховує нове покоління вчених, митців.

Людмила Мірошніченко-Гусак

Література:

- Білан М. С. Український стрій / М. С. Білан, Г. Г. Стельмашук. – 2-е вид. – Львів : Апріорі, 2011. – 310 с.
- Стельмашук Г. Г. Давнє вбрання на Волині: етнографічно-мистецтвознавче дослідження : монографія / Г. Г. Стельмашук ; ред. Т. М. Демчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 278 с. : кольор. іл.
- Стельмашук Г. Г. Екслібриси родини Опанащуків / Г. Г. Стельмашук ; Львівська нац. академія мистецтв. – Львів : Філевич Я. Ю., 2006. – 76 с. : іл.
- Стельмашук Г. Г. Микола Опанащук. Творчий портрет митця: графіка, малярство / Г. Г. Стельмашук. – Львів : Філевич Я. Ю., 2007. – 186 с. : іл.
- Стельмашук Г. Г. Традиційні головні убори українців. – К. : Наук. думка, 1993. – 240 с.
- Стельмашук Г. Вбрання заможних волинян XIV–XVI ст. / Г. Стельмашук // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 120–123.
- Стельмашук Г. Довідник про митців України / Г. Стельмашук // Українська академія мистецтва : дослід. та наук.-метод. пр. – К. , 2003. – Вип. 10. – С. 287–290.
- Стельмашук Г. Г. Народне мистецтво в творчості українських професійних митців: історичний досвід, нові реалії / Г. Г. Стельмашук. // Нове життя старих традицій : традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті : матеріали міжнар. наук. конф. в рамках V Міжнар. фест. укр. фольклору "Берегиня" / ред. В. Давидюк. – Луцьк, 2007. – С. 121–124.
- Стельмашук Г. Пізнаймо самих себе: штрихи до творчості Майї Білан, ретроспектива у 60-ті ; Етнограф, культуролог музеєзнавець Наталія Калашнікова ; Українська народна тканина / Г. Стельмашук // Мистецтвознавчий автограф : зб наук. пр. кафедри іст. і теор. мистец. Львів. Нац. акад. мистец. – Львів, 2007. – Вип. 2. – С. 25–37, С. 250–251, С. 271–273.
- Стельмашук Г. Роль етнічних традицій у вихованні молодшої генерації / Г. Стельмашук // Минуле і сучасне Волині й Полісся: роде наш красний : матеріали Третьої Волин. обл. наук.-етногр. конф : зб. наук. пр. – Луцьк, 2007. – Вип. 24. – С. 12–13.
- Стельмашук Г. Самоідентифікація луцьких митців початку ХХІ сторіччя «Галереї – ІХ» / Г. Стельмашук // МІСТ : мистецтво, історія, сучасність, терія : зб. наук. пр. з мистецтвознавства і культурології. – К., 2006. – С. 344–346.
- Стельмашук Г. Зеновія Шульга – художник, педагог, дослідник, менеджер / Г. Стельмашук // Образотворче мистец. – 2007. – № 2. – С. 24–26.
- Стельмашук Г. Провідник сакрального мистецтва / Г. Стельмашук // Образотворче мистец. – 2008. – № 1. – С. 102–103.
- Стельмашук Г. Творчі пошуки Марти Сухані / Г. Стельмашук // Образотворче мистец. – 2008. – № 2. – С. 136–137.

Стельмашук Г. Українське декоративно-ужиткове мистецтво. Бути чи не бути? / Г. Стельмашук, М. Білан // Образотворче мистец. – 2009. – № 3. – С. 28–31.

Галина Стельмашук : бібліогр. покажч. / уклад. Л. Р. Шпирало-Затолочна. – Львів : Афіша, 2004. – 52 с.

Стельмашук Галина Григорівна // Жінки України : біогр. енцикл. слов. – К., 2001. – С. 434–435.

Стельмашук Галина Григорівна // Хто є хто в Україні 2001 : [довідник] / Київське наукове т-во ім. Петра Могили ; уклад. та ред. вид. : Ю. Марченко, О. Телемко. – К., 2001. – С. 434–435.

Переоцінюючи мистецькі цінності: з нагоди пам'ятної дати в житті Галини Стельмашук // Образотворче мистец. – 2005. – № 2. – С. 34.

28 травня **40 років від часу відкриття Любомльського краєзнавчого музею** **(1973)**

Відкриттю Любомльського краєзнавчого музею передувала велика пошукова, дослідницька робота місцевих краєзнавців, яка бере свій початок з кінця XIX століття. За сприяння товариства краєзнавців, створеного в 1927 році, при гімназіях і школах Любомльського повіту працювали історичні гуртки і збирались експонати. Працівник Волинського музею Ян Фітцке був з експедицією у Любомлі і постійно тримав контакт з викладачами гімназії. Він передав на виставку у приватну Любомльську гімназію частину музейних експонатів.

Потім були кілька десятиліть затишшя в краєзнавчій роботі на території району. Поштовхом до пробудження інтересу до краєзнавства на початку 60-х років XX століття стала підготовка до випуску видання "Історії міст і сіл Волинської області". Почали вивчатись архіви, записуватись легенди, збирались експонати, статистичні дані. У школах почали створюватись історичні куточки. Але зібрані експонати не інвентаризувались, за них ніхто не відповідав, тому через деякий час через неправильне зберігання вони були знищені або розкрадені.

Вихід з цієї ситуації запропонував місцевий краєзнавець і вчитель історії Дмитро Олександрович Остапюк. Він запропонував створити Любомльський районний краєзнавчий музей. У той час він мав уже приватну археологічну та нумізматичну колекцію, багато письмових документів.

У 1970 році в центрі Любомля було побудоване триповерхове приміщення, третій поверх якого Д. О. Остапюку вдалось виклопотати під краєзнавчий музей. Краєзнавець сам розробив ескізи вітрин, а науковці Волинського краєзнавчого музею Людмила Туліна і Олександра Нагорна надали методичну допомогу в оформленні експозиції.

Офіційне відкриття Любомльського краєзнавчого музею відбулося 28 травня 1973 року, хоча перша екскурсія для польської делегації була проведена ще 9 травня.

Експозиція складалася з шести відділів: природи, археології, середньовіччя та етнографії, Великої Вітчизняної війни, післявоєнного періоду, інтернаціональної дружби. В 1976 році Міністерство культури присвоїло Любомльському краєзнавчому музею звання "Народний". Проте, склалось так, що з кінця 1970-х років музей залишився без господаря, ніхто за нього офіційно не відповідав. До 1989 року музей майже не працював. За цей час пропала частина найцінніших експонатів, міллю був пошкоджений багатий етнографічний матеріал. За ініціативою завідувача Любомльським райвідділом культури В. І. Клімовича в музеї розпочали переоформлення експозиції.

На громадських засадах музей працював до 1991 року. Екскурсійна робота в основному велась бібліотечними працівниками, а з лютого цього ж року було введено посаду завідувача краєзнавчим музеєм. На той час в музеї наховувалось 724 експонати основного фонду; почали регулярно проводити екскурсії, фонди поповнювались новими експонатами.

У 1993 році музей отримує статус державного, а на посаду директора призначено Олександра Дмитровича Остапюка – сина відомого краєзнавця. Переймаючи любов до науки, історії рідного краю від батька, Олександр Остапюк рано почав займатись краєзнавством, колекціонуванням, гідно продовжуючи його справу.

Сьогодні музей під керівництвом О. Д. Остапюка є чи не єдиним сховищем пам'яток матеріальної та духовної культури краю. У музеї понад 19 тисяч експонатів основного фонду. У 2012 році Любомльський краєзнавчий музей став призером Першого Волинського обласного музейного фестивалю "Музейний туристичний ресурс – 2012". У конкурсі фестивалю "Музейний туристичний ресурс – 2012" у номінації "Мистецтво музейної експозиції" Любомльський краєзнавчий музей за експозицію "Війна 1812 року" був нагороджений дипломом II ступеня.

Музей, об'єднавши навколо себе краєзнавців, шанувальників історії, робить усе, щоб віднайти, зберегти і вивчити пам'ятки минулого, знайомити громадськість із невідомими або забутими сторінками нашої історії.

Лариса Криштапук

Література:

Вернидубов О. Родина Остапюків – фундатори Любомльського краєзнавчого музею / О. Вернидубов, Л. Криштапук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності

України, 720-й річниці першої писемної згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писемної згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – Вип. 25. – С. 190–191.

Крейнін С. Ікони XVII–XVIII ст. з фондів Любомльського краєзнавчого музею / С. Крейнін, О. Остапук / С. Крейнін // Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : доп. та матеріали IV наук. конф. – Луцьк, 1997. – С. 138–139.

Остапук О. Про створення і діяльність Любомльського краєзнавчого музею / О. Остапук // Волинський музей: історія і сучасність : наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 72–74.

Відзнаки : музейний фестиваль назвав найкращих // Волинь-нова. – 2012. – 22 трав. – С. 2.

У номінації «Мистецтво музейної експозиції» нагороджено дипломом II ступеня Любомльський краєзнавчий музей (директор О. Остапук) за експозицію «Війна 1812 року».

Головачук С. Експонатів – багато, приміщень – мало / С. Головачук // Волин. газ. – 2011. – 21 квіт. – С. 10.

Головачук С. Кличко в музеї / С. Головачук // Волин. газ. – 2009. – 24 груд. – С. 9.

Горщарук П. Отака робота – берегти історію / П. Горщарук // Сіл. Вісті. – 2010. – 16 лют. – С. 4.

Обереги : є в Любомлі музей // Волинь-нова. – 2008. – 29 трав. – С. 2.

Остапук О. «Любомльщина – у трудових відзнаках й цифрах» : виставка такої тематики експонується у краєзнавчому музеї / О. Остапук // Наше життя. – 2012. – 17 трав.

Районному краєзнавчому музею – 35 // Наше життя. – 2008. – 27 груд.

Філіпчук В. Місто має чим пишатися ... // Наше життя. – 2010. – 11 лют.

Хвас Ю. Дім, де живе історія // Наше життя. – 2009. – 3 січ.

Хоменчук О. Заслужені любомльчани в одній експозиції / О. Хоменчук // Вісник+К. – 2012. – 24 трав. – С. 4.

Хвас В. Ікони – п'яте Євангеліє у фарбах // Наше життя. – 2011. – 8 жовт.

Хоменчук О. Покровителі України та Польщі / О. Хоменчук // Вісник+К. – 2011. – 13 жовт. – С. 4.

30 травня

**110 років від дня народження М. К. Каргера (1903–1978) –
археолога і мистецтвознавця, дослідника Волині княжої доби,
лауреата Державної премії СРСР**

Михайло Костянтинович Каргер – визначний спеціаліст у галузі слов'яно-руської археології та історії давньоруської культури і мистецтва, доктор історичних наук, професор Ленінградського університету, директор Інституту історії матеріальної культури у Ленінграді (з 1964).

Народився Михайло Костянтинович 30 травня 1903 року в Казані. У 1923 році закінчив Петроградський університет і надалі працював на кафедрі історії мистецтв цього вишу спочатку доцентом, а з 1949 р. завідувачем. Під час війни як доброволець брав участь у боях за Ленінград і в прориві блокади. З 1943 р. продовжує роботу в Ленінградському університеті та в Інституті археології АН СРСР.

Досліджував історію та археологію давньоруських міст, зокрема, пам'ятки архітектури та живопису. Під його керівництвом проведено розкопки в Києві, Переяславі-Хмельницькому, Вишгороді, Зарубі, Борисполі, Галичі, Вітебську, Ізяславі, Новгороді, Володимирі-Волинському та ін. Відкрив 30 кам'яних споруд княжої доби.

Перші у XX ст. архітектурно-археологічні дослідження волинських міст княжої доби проводились експедицією під керівництвом М. К. Каргера. Як зауважує С. Терський, однією з причин зацікавлення Ленінградської школи археологів до Волині був історико-географічний момент. Волинь і Володимир зокрема, в різні часи мали значний культурний вплив на інші землі Західної Русі. Частина цих західноруських земель у певні періоди перебувала у безпосередній залежності від Галицько-Волинської держави. Саме тому при Ленінградському відділенні ІА АН СРСР була створена відповідна археологічна експедиція, яка з перервами досліджувала міста Володимир та Лучеськ аж до самого розпаду Радянського Союзу.

Археологічно-архітектурні роботи дослідників Ленінградської школи розпочались з відвідання Володимира у 1954 р. М. К. Каргером, тодішнім "грандом" не лише ленінградської, але й союзної археології. За сприяння О. Цинкаловського йому одразу ж вдалося віднайти відповідний об'єкт для розкопок. Ним стали рештки монументальних споруд в урочищі Михайлівщина – руїни храму-ротонди Михайлівського монастиря середини – другої половини XIII ст. Протягом двох наступних польових сезонів експедиції вдалося дослідити добре збережені фундаменти кількох споруд. 1955–1956 рр. у м. Володимирі-Волинському неподалік від Василівського храму-ротонди були розкопані руїни чотиристовпного храму другої половини XII – початку XIII ст.

Певне значення для вивчення княжих старожитностей Волині мали розкопки М. К. Каргера на городищі XII–XIII ст. у с. Городище Шепетівського р-ну Хмельницької обл. До сьогодні ця пам'ятка є якнайповніше вивчена для свого періоду у Східній Європі.

Із середини 1950-х років минулого століття ленінградський учений керував експедиціями у сусідній Білорусі: Полоцьку, Вітебську, Турові, Навоградку, Вовковийську та ін.

Перу М. К. Каргера належить низка наукових статей, в яких віддзеркалено результати його археологічних досліджень волинської землі: "Зодчество Галицко-Волынской земли в XII–XIII вв." (1940), "Вновь открытые памятники Волынского зодчества XII–XIII вв." (1958), "Древнерусский город Изяславль в свете археологических исследований 1957–1964 гг." (1965), "Новый памятник зодчества XII века в Турове" (1965),

“Раскопки храма Бориса и Глеба в Новогрудке” (1966),” “К вопросу о памятниках зодчества XII в. в Волковыске” (1968) та ін.

Помер М. К. Каргер 26 серпня 1978 року в Ленінграді.

За свою багаторічну і плідну працю вчений нагороджений Державною премією СРСР (1952) та орденом Леніна.

Григорій Охріменко, Світлана Локайчук

Література:

Каргер М. К. Вновь открытые памятники Волынского зодчества XII–XIII вв. / М. К. Каргер // Ученые Записки ЛГУ. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1958. – Вып. 252. – С. 3–33.

[Каргер М. К. Вновь открытые памятники зодчества XI–XIII вв. во Владимире-Волынском // Ученые записки ЛГУ № 252. Серия исторических наук. – Вып. №29. – Л., 1958. – С. 3–29.] // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волинської наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 398–406.

Каргер М. К. Древнерусский город Изяславль в свете археологических исследований 1957–1964 гг. / М. К. Каргер // Тезисы докл. советской делегации на I Междунар. конгрессе славянской археологии. – М. : Наука, 1965. – С. 38–42.

Каргер М. К. Зодчество Галицко-Волынской земли в XII–XIII вв. / М. К. Каргер // КСИИМК. – 1940. – Вып. 3. – С. 17–19.

Каргер М. К. К вопросу о памятниках зодчества XII в. в Волковыске / М. К. Каргер // Славяне и Русь. – М. : Наука, 1968. – С. 420–428.

Каргер М. Археологічні розкопки у Володимир-Волинському // Рад. Волинь. – 1956. – 11 верес.

Ісаєвич Я. Д. Володимир-Волинський : іст.-краєзн. нарис. – Львів : Каменяр, 1988. – 70 с.

Каргер М. К. – с. 13.

Кучинко М. Історія міста Володимира-Волинського від найдавніших часів до середини XX ст. : (у світлі соціотопографії) / М. Кучинко, Г. Охріменко, В. Петрович. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 260 с.

Каргер М. К. – с. 17, 198.

Петрович В. Дослідження М. К. Каргером комплексу споруд Михайлівського монастиря / В. Петрович // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук. практ. іст.-краєзн. конф. присвяч. 70-річчю Волин.

обл., 810-й річниці заснування Волинсько-Галицького князівства, 685-й річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – Вип. 32. – С. 23–25.

Прищеп Б. Історичне краєзнавство Волині / Б. Прищеп, О. Прищеп. – Рівне : ПП ДМ, 2008. – 351 с.

Каргер М. К. – с. 162.

Ричков П. Архітектурно-просторова еволюція Володимира-Волинського від заснування до XIX ст. / П. Ричков // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук. практ. іст.-краєзн. конф. присвяч. 70-річчю Волин. обл., 810-й річниці заснування Волинсько-Галицького князівства, 685-й річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – Вип. 32. – С. 7–23.

Каргер М. К. – с. 17.

Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині. – Львів : Вид-во Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2010. – 320 с.

Каргер М. К. – с. 106, 107, 151, 218, 222, 264–266, 288, 302, 312.

Терський С. Княже місто Володимир / С. Терський. – Львів : Вид-во Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2010. – 320 с.

Каргер М. К. – с. 12, 25, 26, 29, 72, 83, 99, 132–138, 145, 224, 267, 268, 277, 278, 284.

Вагнер Г. К. К 60-летию М. К. Каргера / Г. К. Вагнер, А. Н. Кирпичников // Советская археология. – 1963. – № 4. – С. 124–126.

Археалогія і нумізматика Беларусі: энцыклапедыя / Ред. кол. В. В. Гетаў, І. Ф. Ісаенка та ін. – Мінск : Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 1993. – С. 332.

Каргер Михайло // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 959.

Травень

50 років від часу відкриття Берестечківського історичного музею (1963)

1 травня 1963 року гостинно відкрив для відвідувачів свої двері Берестечківський історичний музей. Його відкриттю передувала велика робота людей, залюблених в історію рідного краю, невтомних збирачів минушини. До таких невтомних шукачів історичної істини належить ентузіаст музейної справи, один із зачинателів краєзнавства на Волині Григорій Євстахійович Філіпович.

Він, вчитель місцевої школи, разом зі своїм колегою, таким же палким ентузіастом-краєзнавцем Д. П. Шпаньком вміло спрямовує пошукову роботу як учнівського колективу, так і громадськості. Сам же особисто поглиблено вивчає історичну літературу, бере участь в археологічних розкопках на місцях битви війська Богдана Хмельницького з армією польського короля Яна Казимира під Берестечком влітку 1651 року, налагоджує контакти з науковцями обласного краєзнавчого музею, працює в архівах Ленінграда, Львова, Рівного, Черкас.

Результати пошукової роботи краєзнавця – це десятки оригінальних експонатів з життя міщан та ремісників древнього Берестечка, унікальні реліквії часів козацтва та знаменитої Берестечківської битви. Все це стало надбанням місцевого історичного музею, засновником і завідувачем якого на громадських засадах був Г. Є. Філіпович. Відтоді цей музейний заклад, один з перших на Волині, здобуває широку популярність і визнання.

10 грудня 1968 року Міністерство культури України присвоїло Берестечківському історичному музею почесне звання "Народний".

Експозиція тим часом розросталась. Знаряддя праці періоду неоліту, речі XI–XIII ст., зброя різних часів... З'явилися матеріали про те, як переправляли ленінську "Іскру" через Волинь, про славу землячку О. І. Фірковську, бійця Першої Кінної Армії.

Коли Г. Є. Філіпович залишив посаду директора музею, на зміну йому ненадовго приходили вчителі-історики місцевої школи – М. А. Бабіюк, Є. С. Тарасюк, Д. П. Шпанько.

Дещо активніше почав працювати музей, коли його очолив вчитель місцевої школи, який переїхав у Берестечко, В. Є. Каліщук. Музею надали нове приміщення, почали будувати експозицію, збирати експонати. Виявилась велика їх нестача – пропала нумізматика, експонати деяких відділів.

У 1990 році приміщення музею разом з експозицією було продане приватній особі. Та після численних публікацій у районній, обласній та республіканській пресі, експонати, що залишились, було перенесено в приміщення міської ради, де в червні 1991 року було створено нову експозицію, і музей відновив свою роботу. Завідуючим музеєм на громадських засадах було призначено вчителя-пенсіонера І. А. Шиманського. Керований ним музей проводить значну пошукову, науково-дослідницьку і виховну роботу. Тут постійно є відвідувачі.

З літа 1997 року музей очолив Олег Анатолійович Дергай. Під його керівництвом у музеї ведеться пошукова, науково-краєзнавча робота, поповнюються новими експонатами музейні фонди. У 2008 році експозиція була перенесена в нове приміщення і частково перебудована. Розширено розділи "Археологія", "Берестечківська битва", "Міщанська світлиця". Побудовано нові розділи "Перша світова війна", "Друга світова війна", "Українська Повстанська Армія".

На базі музею організовуються різноманітні виставки з фондів музею та залученням експонатів з приватних колекцій.

Серед бажаючих побувати в музеї зустрічаються як жителі України, так із-за кордону – Польщі, Литви, Латвії, Росії, Ізраїлю, США. Щороку музей відвідує від 700 до 1800 чоловік.

Олександр Вернидубов

Література:

Поліщук К. Український музей на козацьких могилах під Берестечком / К. Поліщук // Волинські дзвони : краєзн. альм. – Рівне, 1995. – Вип. 1. – С. 40–41.

Влашинець Л. Заради миру, задля історії / Л. Влашинець // Горохів. вісн. – 2012. – 11 серп. – С. 6.

Влашинець Л. Новосілля музею / Л. Влашинець // Горохів. вісн. – 2008. – 22 берез. – С. 6.

Коваль І. Жива пам'ять поколінь / І. Коваль // Колгоспна правда. – 1971. – 5 січ.

Ланівець О. Віч-на-віч з історією Берестечка : [розмова з Олегом Дергаєм, зав. краєзн. музеєм у Берестечку / розмовляла О. Ланівець] // Горохів. вісн. – 2006. – 24 січ. ; Досвіт зоря. – 2002. – 12 верес. – С. 9.

Поліщук К. Музей на козацьких могилах : Берестецька битва / К. Поліщук // Рад. Волинь. – 1991. – 18, 21, 22 трав.

Рожко В. Не заросли дороги забуттям... / В. Рожко // Мол. Волинь. – 1991. – 7 черв. – С. 3.

Стадницька Т. Державний історико-меморіальний заповідник «Поле Берестецької битви» / Т. Стадницька // Історія України. – 2011. – трав. (№18). – С. 21–23.

Цимбалюк Є. Приклади голову до землі. Як почувеш «Вічну пам'ять», там і копай / Є. Цимбалюк, О. Юркова // Голос України. – 2004. – 26 трав. – С. 5.

Шпанько Д. Створено руками всіх : Берестечківський краєзнавчий музей на громадських засадах / Д. Шпанько // Будівник комунізму. – 1963. – 22 черв.

* * *

Волинь туристична : путівник. – К. : Світ успіху, 2008. – 363 с.

Про народний історичний музей – с. 104.

Дергай О. А. Берестечківський історичний музей – історико-краєзнавчий музей / О. А. Дергай // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2008. – Т. 8. – С. 650.

8 червня

110 років від дня народження В. Д. Фатальчука (1903–1981) –

українського художника

Народився Володимир Дмитрович Фатальчук 8 червня 1903 року в місті Горохові на Волині. Його батько вчителював у місцевій школі. 1908 року сім'я переїхала в Умань, де Володимир здобув середню освіту, а 1923 року закінчив художньо-керамічну школу. Коли в Київському художньому інституті почав діяти поліграфічний факультет з майстернями деревориту, офорта, літографії та поліграфічних технік, у числі його перших студентів був Володимир. Вчителями із фаху були В. Касіян, А. Серeda, І. Плещинський, В. Юнг, С. Налепінська-Бойчук. По закінченні навчання в 1929 році стажувався в Харківській хромолітографії імені Дзержинського.

Володимир Фатальчук працював у галузі плаката, книжкової, промислової і станкової графіки, медальєрного мистецтва. Він стояв біля джерел народження й становлення українського плаката, яке відбувалось під сильним впливом більшовицької ідеї соціального перетворення світу. Перший з відомих україномовних дуже ранніх його творів "Своєчасним ремонтом машин забезпечимо виконання планів третьої більшовицької весни" (кольорова літографія) датується 1923 роком і зберігається у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Радянська влада залучала для агітації й пропаганди своїх ідей найталановитіших художників. Плакати Фатальчука, як і вся плакатна продукція першої половини буремного ХХ століття, були потужним важелем ідеологічного впливу на масову свідомість ("Більшовицька віялка. Через суцільну колективізацію знищимо куркуля як класу, перетворимо село старе на нове, соціалістичне", 1930–1931). Водночас поряд з виразною політичною складовою плакати є продуктом художньої творчості, своєрідним мистецьким явищем. Вони зберігають для історії частку часу, несуть у собі сліди соціального ладу, дух епохи, що відійшла в минуле.

У роки Другої світової війни В. Фатальчук теж був задіяний у сфері агітаційної графіки. Сповнені глибокого патріотичного почуття плакати, присвячені жінкам: "Самовідданою роботою в тилу наблизимо годину остаточної перемоги над ворогом" (1944). Цей плакат-заклик (гасло) було створено у співавторстві з Ольгою Юнак.

Нерозривний зв'язок між фронтом і тилом художники розкривають за допомогою композиційно вдалого прийому: образ жінки-робітниці, яка закликає докласти всіх зусиль, щоб забезпечити фронт боєприпасами, подано на фоні наступу частини Червоної Армії і червоного прапора, що символізує близьку перемогу над ворогом.

У групі героїчної плакатної продукції воєнної доби привертає увагу твір "Слава радянським партизанам" (1944). Зріз емоційного настрою людей передає плакат 1945 року "Прекрасна Україна, возз'єднана, єдина".

У плакатах Володимира Фатальчука перших повоєнних років, позначених розмахом відбудовних робіт, насичених пафосом праці людей, які піднімали з руїн міста й села, домінуюче місце належало господарській тематиці.

Багато й плідно працював В. Фатальчук у галузі мистецтва художнього оформлення книги. Його естетичні принципи сформувалися ще в кінці 20-х років XX століття. Спираючись на традиції української книжкової гравюри XVI–XVIII століть, художник прагнув створити неповторний вигляд української книги, в якій зовнішнє оформлення й ілюстрації утворювали єдиний гармонійний ансамбль. У співавторстві з художницею О. Юнак він ілюстрував твори українських та зарубіжних письменників, видання дитячої літератури, фольклору. Багато талановитих робіт цих митців відзначено дипломами та грамотами.

Оригінальним і яскравим почерком відзначається художнє оформлення вибраних творів Оноре де Бальзака (1950); "Українських народних казок" (1951); "Запорожець за Дунаєм" С. Гулака-Артемовського (клавір, 1954); "Антологія української поезії" (т. 1-4, 1957); оправа клавіру "Лісової пісні" М. Скорульського (1958); "Українська драматургія першої половини XIX століття" (1959); "Українські народні пісні" (т. 1-2, 1964–1965); драма-феєрія "Лісова пісня" Лесі Українки (1965); "Хмельницький" Івана Ле (1969) та інші. З тонким смаком поєднано тут класичний пластично виразний шрифт із соковитим орнаментальним декором.

Невичерпним джерелом натхнення для В. Фатальчука була творчість Т. Г. Шевченка. Любов'ю і повагою до великого українського поета сповнено оформлення "Кобзаря" (1960, 1980) та виконання оправи до деяких інших його творів (1960–1963).

Працюючи в галузі медальєрного мистецтва, він розробляв ескізи пам'ятних значків і ювілейних медалей (1964–1970). У співавторстві з О. Юнак та О. Олійником розробив ескіз ювілейної медалі до 150-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка.

Був активним учасником багатьох виставок: республіканських з 1935 року, всесоюзних з 1950 року, зарубіжних з 1958 року.

20 лютого 1981 року В. Д. Фатальчук помер. Похований у Києві.

Тамара Левицька

Література:

Владич Л. Мовою графіки : огляди, ст., рец. / Л. Владич. – К. : Мистецтво, 1967. – 247 с.

Про Фатальчука В. Д. – с. 91.

Касіян В. Українська радянська графіка / В. Касіян, Ю. Турченко. – К. : Вид-во Академії наук Української РСР, 1957. – 223 с. + 91 іл.

Про Фатальчука В. Д. – с. 120, 121, 195, дод. 31.

Нариси з історії українського мистецтва / заг. ред. В. Г. Заболотного. – К. : Мистецтво, 1966. – 672.

Про Фатальчука В. Д. – с. 189, 208, 223.

Історія українського мистецтва : в 6 т. Т. 6 : радянське мистецтво 1941–1967 років. – К. : Жовтень, 1968. – 452 с.

Про Фатальчука В. Д. – с. 266, 267, 268.

Шпаков А. Художник і книга: українська радянська книжкова графіка, шляхи становлення і розвитку / А. Шпаков. – К. : Мистецтво, 1973. – 256 с.

Про Фатальчука В. Д. – с. 137, 230, 236, 239, 240.

Ошуркевич О. Мовою графіки / О. Ошуркевич // Рад. Волинь. – 1976. – 10 серп. – С. 4.

Ошуркевич О. Щедра нива митця / О. Ошуркевич // Буд. комунізму. – 1976. – 4 січ. – С. 3.

Чучман Л. Горохів : іст.-краєзн. нарис / Л. Чучман. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 220 с.

Про Фатальчука В. Д. – с. 171–172.

Фатальчук Володимир // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1996. – Т. 9. – С. 3479.

Фатальчук Володимир Дмитрович // Мистецтво України : біограф. довід. – К., 1997. – С. 600–601.

Фатальчук Володимир Дмитрович // Митці України : енцикл. довід. – К., 1992. – С. 598.

Фатальчук Володимир Дмитрович // Українські радянські художники : довідник. – К., 1972. – С. 476.

12 червня
років від дня народження О. К. Пуца (1933) –
актора Волинського академічного українського музично-драматичного
театру ім. Т. Г. Шевченка, заслуженого артиста України

12 червня 1933 року в селі Городище Баївської сільської ради Луцького району народився Олександр Каленикович Пуц. Початкову освіту здобув у рідному селі, згодом навчався у Луцькій вечірній школі. Здобувши фах тракториста на курсах машинно-тракторної станції, молодий юнак дуже швидко розчарувався в обраній професії та вирішив продовжити навчання у вечірній музичній школі. Він працював удень слюсарем в автобусному парку, а вечірнього часу поринав у світ музики, навчаючись вокалу. 1954 року Олександр Пуц став студентом вокального відділення Ужгородського музичного училища. Студентом був призваний в армію, після якої навчання не продовжив, повернувся на батьківщину.

З юних літ Олександр Пуц мав хист до акторської справи. Брав участь у сільському самодіяльному театрі, виконуючи роль Петра у виставі "Наталка Полтавка". Не просто праця, а служіння в театрі та глядачам вірою і правдою розпочалось з 1955 року, коли педагог з музичної школи Зінаїда Закіна привела майбутнього актора на прослуховування у Волинський музично-

драматичний театр. Виконавши заданий головним режиссером Володимиром Грипачем етюд, Олександр Каленикович був зарахований у допоміжний склад. Навчався театральній справі у студії, що діяла при установі. Потім була гра у масовці. Словами вдячності та пошани згадує своїх вчителів-наставників, які на той час були вже корифеями театру. Серед них – Г. Канішевський, Ю. Миць, М. Клименко. Зачарований грою акторів, майстерністю постановок, він старався не пропускати жодної вистави, дивився на дійство за лаштунками, переживаючи емоції героїв.

Першу знакову роль Олександр Пуц зіграв у виставі "Циганка Аза". Актор, який грав свата, несподівано захворів, тож замінити його погодився Олександр Каленикович. Без репетицій, блискуче впорався із завданням, після цього отримував епізодичні, а згодом і головні ролі. Кожен персонаж актор вивчав, старався пояснити їх вчинки, вважаючи, що героя, якого доручили зіграти у спектаклі, потрібно або полюбити, або зненавидіти.

У Волинському академічному українському музично-драматичному театрі за шість десятиліть праці О. К. Пуцом зіграно понад двісті ролей. Перед глядачем поставав Сашком у виставі "Веселка", Яремою у "Серці поета", Бостоном у "Пласі", городничим у "Ревізорі", виборним у "Наталці Полтавці", кобзарем у "Засватаній – не вінчаній", Федором Балабухою в "Дикому ангелі", Іваном в "Катерині", Бальбоа у "Дерева помирають стоячи". А ще були ролі у виставах "Тарас Бульба", "Ніч перед Різдвом", "Сватання на Гончарівці" та багатьох інших, з якими об'їздив усі куточки Волині, побував на гастролях у різних регіонах колишнього Радянського Союзу.

Нагородою за щирість та правдивість показу героїв через ролі, самовідданість театральній справі, майстерність стали не лише гучні овації розчулених глядачів, а й присвоєння Олександр Пуцу звання "Заслуженого артиста України".

Серед найближчих до внутрішнього світу Олександра Калениковича ролей виявилась постать Зенона – головного персонажа вистави "У. Б. Н. – В'язень сумління". Як зазначив сам актор: "Такі ролі трапляються раз у житті. Це немовби моя лебедина пісня". Висока моральність, духовність, порядність, патріотизм, волелюбність – ті риси, що поєднують його з образом Зенона, життєвого прототипа командира підпільного фронту, який боровся за незалежну державу. У 2003 році із виставою "У. Б. Н." Олександр Пуц на театральному фестивалі у Івано-Франківську був удостоєний Гран-прі за роль Зенона. Того ж року нагороджений обласною літературно-мистецькою премією імені А.Кримського.

Нині відомий актор не полишає улюбленої справи, будучи для молодих талантів прикладом толерантності, скромності, відданості справі життя. А бурхливі овації від глядачів є найкращим доказом щирості та майстерності актора.

Марія Філонюк

Література:

- Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 694 с. : іл.
Про О. К. Пуца – с. 359.
- Танюк Л. Слово, театр, життя : вибране в 3 т. Т. 3 / Л. Танюк. – К. : Альтерпрес, 2003. – 828 с.
Про О. К. Пуца – с. 283, 405.
- Гуменюк Н. Тут – здесь виступали, не по-нашому співали / Н. Гуменюк // Віче. – 2000. – 23 берез. – С. 8.
- Зозуля С. «Зенон – це моя лебедина пісня» / С. Зозуля // Волинь-нова. – 2011. – 17 груд. – С. 10.
- Камишнікова Н. Мистецтво не метушиться / Н. Камишнікова // Нар. справа. – 2004. – 15, 22, 29 лип. ; 5 серп.
- Клімчук Л. «Я ще не все сказав» / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2008. – 10 квіт. – С. 13.
- Коваль Л. Від тракториста – до артиста / Л. Коваль // Віче. – 2008. – 12–18 черв. – С. 8.
- Філатенко А. Олександр Пуц : «Прощання з театром відкладається» / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 27 верес. – С. 3.
- Філатенко А. Півстоліття в одному театрі / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 12 черв. – С. 11.

22 червня

50 років від дня народження С. Д. Панишка (1963) – українського археолога, дослідника історії Волині

Панишко Сергій Дмитрович – відомий український археолог, дослідник історії Волині 12–14 ст., краєзнавець – народився 22 червня 1963 р. в с.Кладьківка Куликівського р-ну Чернігівської обл. У 1980 р. закінчив із золотою медаллю середню школу. У 1986 р. закінчив Київський державний університет ім. Т.Г.Шевченка за фахом «Історик-археолог, викладач історії та суспільствознавства».

Після закінчення університету працює науковим співробітником відділу охорони пам'яток історії і культури при Волинському краєзнавчому музеї. Упродовж 1988–1995 рр. керував Давньоруською археологічною експедицією музею. Протягом цього часу проведено ряд археологічних досліджень, матеріали з яких нині зберігаються у музейних фондах: 1988 р. – археологічні розвідки в Луцькому і Ківерцівському районах, дослідження городищ-сховищ XI–XII ст. біля хутора Арматнів поблизу с. Звірів та у с. Човниця Ківерцівського району; 1991 р. – археологічні розвідки в Іваничівському і Ковельському районах; 1989, 1993 рр. – розкопки Літописного Камня (городища XII–XIV ст. в м. Камінь-Каширському),

1992 р. – розкопки городища XI–XII ст. поблизу с. Коршів Луцького району; 1995, 1996 – розкопки літописного Угровська (городища XII – XIII ст. біля с. Новоугрузьке Любомльського району).

Проведені С. Панишком у зазначений період археологічні дослідження на давньоруських пам'ятках Волинського Полісся, які до цього періоду були обділені увагою дослідників, дали сенсаційні відкриття і неочікувані результати, привнесли новий джерелознавчий матеріал в історію Волинського регіону. Вагомий внесок археолог зробив у вдосконалення методики дослідження і консервації дерев'яних конструкцій та інших органічних матеріалів, датування кераміки післямонгольського часу. Дослідником виділений також окремий тип так званих «стіжкових» городищ, що споруджувалися на Волинському Поліссі на рубежі XI–XIV ст.

С. Панишко виявив, дослідив і ввів у науковий обіг два городища-сховища давньоруського часу у Луцькому мікрорегіоні — Арматнів і Човниця. На сьогоднішній день завдяки його зусиллям вони перебувають під охороною держави як пам'ятки національного значення. Дослідникові також належить першість у локалізації та археологічному дослідженні літописного Угровська.

У 1997 р. під керівництвом П. П. Толочка захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук на тему «Формування території Волинської землі у XII на початку XIV ст.».

З 1997 по 2001 р. працює старшим викладачем кафедри археології та джерелознавства Волинського державного університету ім. Лесі Українки, з 2001 по 2010 – доцентом тієї ж кафедри, а з 2010 р. і по теперішній час – доцентом кафедри археології, давньої та середньовічної історії України. Впродовж 1997–2004 років виконував обов'язки заступника декана історичного факультету.

Викладає навчальні дисципліни: «Історичне краєзнавство», «Стародавня історія України за даними археологічних джерел», «Атрибуція та експертиза археологічних пам'яток», «Туристичне краєзнавство», «Формування Волинської землі у давньоруський час». Керує студентською археологічною та краєзнавчою практиками.

Наприкінці 1990-х та у 2000-х роках С. Панишко проводить розкопки городища XIII ст. у селі Ветли Любешівського району, здійснює охоронні археологічні дослідження на місці будівництва заводу «Кромберг і Шуберт Україна» у с. Рованцях Луцького району (спільно з Віталієм Шкоропадом), у місті Любомль (окольне місто давньоруського часу), бере участь у дослідженні давньоруського поселення XIII—XIV століть у селі Жидичин Ківерцівського району (спільно з Олексієм Златогорським). З 2009 року досліджує середньовічний Володимир.

З 2008 року працює заступником директора з наукових питань ДП «Волинські старожитності».

С. Панишко є автором понад 100 публікацій наукового та навчально-методичного характеру. Основну увагу дослідник надає питанням історичної

інтерпретації археологічних джерел, впливу природного середовища на історичний розвиток Волині та розвитку виробничих технологій у регіоні.

Використовуючи археологічні джерела з матеріалів власних досліджень, С. Панишко провів досить цікаву і обґрунтовану реконструкцію історичних процесів, що проходили на Волині у давньоруський період у низці своїх публікацій. Встановив етапи зміни навколишнього середовища, демографічного та етнічного розвитку регіону.

На основі картографування археологічних пам'яток Волині давньоруського періоду у поєднанні з результатами стаціонарних досліджень опорних пам'яток С. Панишко встановив процес формування території Волинської землі та становлення адміністративно-територіальної структури регіону. Причини політичної могутності давньоруської Волині він вбачає у економіко-соціальному розвитку регіону, який базувався на високому ресурсному потенціалі регіону та його сприятливому геополітичному положенні.

Датування оборонних укріплень літописного Каменя на основі отриманих під час археологічних досліджень матеріалів дозволило С. Панишку визначити будівничого міста (сучасного Каменя-Каширського) – літописного Олексу, будівельна діяльність якого припадає на князювання Василька Романовича і Володимира Васильковича. На основі власних археологічних досліджень, спостережень та джерел С. Панишком була висунена і обґрунтована концепція існування Угровського князівства за часів Данила Галицького, що нині прийнята як науково достовірна багатьма вітчизняними та іноземними дослідниками.

Результати археологічних та історичних досліджень Сергія Панишка висвітлені в наступних публікаціях: До проблеми локалізації давньоруського Угровська / С. Панишко // Київська старовина. – Київ. – 1997. – №5. – С.168 – 177; Післямонгольська Волинь / С. Панишко // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – 2001. – №10. – С. 80 – 89; Ратенське князівство / С. Панишко // Київська старовина. – 2001. – №5. – С. 140 – 147; Угровське князівство Данила Романовича / С. Панишко // Король Данило Романович і його місце в українській історії. Матеріали міжнародної і наукової конференції. – Львів, 2003. – С. 58 – 65; Поїздка волинського князя Володимира Васильковича до Ногая у 1286 році / С. Панишко // Київська старовина, 2007, № 2. – С. 3 – 16; Чинники формування території Волинської землі до середини XIV століття / С. Панишко // Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. Історичні науки. – 2009. – №22. – С.58 – 64; Про зміни технології приготування їжі на Волині у XIV столітті / С. Панишко // Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. Історичні науки. – 2009. – №22. – С.134 – 139; Сопла з Жидичина / О. Златогорський, С. Панишко // Археологія, 2010, №2. – С.74 – 86; Мурований замок Казимира Великого у Володимирі / С. Панишко // Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник. Вип. VII. – Луцьк, ВМА «Терен»: 2011. – С. 323 – 327; Цегляна піч XIV – XV ст. у Володимирі-Волинському/ Ю.В. Лукомський, С.Д. Панишко // Наукові студії: Збірник наукових праць / Історико-краєзнавчий музей м. Винники. – Вип. 4. – Львів:

Вид-во «Растр – 7», 2011. – С. 268 – 279; Стіжкові городища Волині / С. Панишко // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Вип. 15. – 2011. – С. 329 – 337 та ін.

Володимир Савицький

Література:

Панишко С. Адміністративно-територіальна структура Волині литовського періоду / С. Панишко // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб ЛДІКЗ. – Луцьк, 2008. – вип. IV. – С. 61–68.

Панишко С. Д. Археологічні дослідження давньоруського Каменя / С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Камінь-Каширський в історії Волині та України : матеріали ХХ Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці перш. писем. згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Євгена Шабліовського. – Луцьк, 2006. – С. 14–19.

Панишко С. Д. Військові дії на Волині у Давньоруський період / С. Д. Панишко, О. Златогорський // Минуле і сучасне Волині та Полісся: сторінки воєнної історії краю : матеріали ХХХ Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 152–154.

Панишко С. Д. Волинська енциклопедія середини ХVІ століття / С. Д. Панишко // Наукові записки з проблем волинезнавства / упоряд. О. Є. Златогорський. – Луцьк : Твердиня. – 2009. – Вип. 1. – С. 146–147.

Панишко С. Д. До питання про поїздку Володимира Васильковича в орду у 1286 р. / С. Д. Панишко // Волинська книга: історія, дослідження, колекціонування : наук. зб. – Острог, 2005. – Вип. 1. – С. 109–113.

Панишко С. Д. До проблеми класифікації археологічних пам'яток / С. Д. Панишко // Матеріали ХLІ наук. конф. проф.-викл. складу і студ. ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1995. – Ч. 2. – С. 38.

Панишко С. Д. До проблеми локалізації давньоруського Угровська / С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура : матеріали VІІІ Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 65–66.

Панишко С. Д. Дослідження літописного Каменя / С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура : матеріали VІІІ Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 63–65.

Панишко С. Д. Дослідження П. О. Раппопортом давньоруських городищ Волинської області / С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині : історичні постаті краю. – Луцьк, 1991. – С. 25.

Панишко С. Д. Історичні реконструкції на основі матеріалів давньоруської археологічної експедиції Волинського краєзнавчого музею / С. Д. Панишко // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали IV Всеукр.

наук.-практ.-конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – Вип. 4. – С. 113–114.

Панишко С. Д. К вопросу о влиянии естественных факторов на фортификационное строительство в западных регионах СНГ в I тыс. до н. э. / С. Д. Панишко // *Slavia antiqua*. – R., 1995. – Т. XXXVI. – S. 135–157.

Панишко С. Д. Коршівське городище / С. Д. Панишко // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 13 : історичні науки. – С. 67–73.

Панишко С. Д. Міста як основа територіальної структури Волинської землі XII–XIII століть / С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині : літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 49–51.

Панишко С. Д. Про зміни технології приготування їжі на Волині в XIV ст. / С. Д. Панишко // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 22 : історичні науки. – С. 134–139.

Панишко С. Д. Про причини поїздки Володимира Васильковича до Ногая у 1286 р. / С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці перш. писем. згадки м. Любомля і 800-й річниці перш. писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – С. 68–71.

Панишко С. Д. Про результати археологічних досліджень городища в селі Ветли Любешівського району / С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф., присвяч. 17 річниці Незалежності України та 500-річчю першої писем. згадки про Стару Вижівку та Нову Вижву. – Луцьк, 2008. – С. 313–316.

Панишко С. Д. Робота Давньоруської археологічної експедиції та формування фондів Волинського краєзнавчого музею / С. Д. Панишко // Волинський музей: історія та сучасність : тези та матеріали I наук.-практ. конф. – Луцьк, 1998. – С. 21.

Панишко С. Д. Роботи розвідкової археологічної експедиції Волинського краєзнавчого музею в басейні р. Конопельки / С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині : тези доп. та повідомл. III-ої волин. іст.-краєзн. конф. – С. 185–187.

Панишко С. Д. Торгові зв'язки Волинського Полісся в середньовічний період / С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX наук. іст.-краєзн. міжнар. конф., присвяч. 1010-й річниці від першої літопис. згадки про Володимир-Волинський та 100-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 1998. – С. 186–187.

Панишко С. Д. Угровське князівство Данила Романовича / С. Д. Панишко // Король Данило і його місце в українській історії : матеріали Міжнар. наук. конф. – Л., 2003. – С. 58–65.

Панишко С. Д. Формування території волинської землі в XI – середині XIV ст. / С. Д. Панишко // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2000. – № 3 : історичні науки. – С. 55–62.

Панишко С. Д. Чинники формування території Волинської землі до середини XIV ст. / С. Д. Панишко // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 22 : історичні науки. – С. 58–64.

Златогорський О. Є. Панишко С. Д. *Badania archeologiczne latopisowego Uhrowieska* / С. Д. Панишко // *Archeologia Polski srodkowowschodniej*. – Lublin ; Chelm ; Zamosc, 1999. – S. 175–182.

Златогорський О. Є. Дослідження у м. Володимир-Волинський у 2009 р. / О. Є. Златогорський, С. Д. Панишко // Археологічні дослідження в Україні. 2009 : щорічник / Ін-т археології. – К. : Академперіодика. – 2010. – С. 155–156.

Златогорський О. Є. Сопла з Жидичина / О. Є. Златогорський, С. Д. Панишко // Археологія : наук. журн. – 2010. – № 2. – С. 74–86.

Златогорський О. Археологічні дослідження у м. Володимирі-Волинському по вулиці Ковельська, 1 2009 року / О. Златогорський, С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали XXXII Міжнар. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю утворення Волин. обл., 810-й річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – С. 25–28.

Златогорський О. Дослідження Волинської філії ДП "ОАСУ" об'єктів XIV–XV ст. на Волині у 2008 році / О. Златогорський, С. Д. Панишко // З'їзд європейських монархів у Луцьку в 1429 році : матеріали III Міжнар. наук., іст.-краєзн. конф., присвяч. 580-й річниці з'їзду / авт.-упоряд. Г. Марчук. – Луцьк, 2009. – Вип. 2. – С. 84–86.

Златогорський О. Про металургійне виробництво в районі Луцька у XIV столітті / О. Златогорський, С. Панишко // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2010. – Вип. VI. – С. 215–222.

Златогорський О. Є. Дослідження монументальної споруди XIV–XV ст. у м. Володимир-Волинський у 2009 р. / О. Є. Златогорський, Ю. В. Лукомський, С. Д. Панишко // Археологічні дослідження в Україні. 2009 : щорічник / Ін-т археології. – К. : Академперіодика. – 2010. – С. 153–154.

Чемерис О. В. Проблеми охорони давньоруських городищ на території Волинської області / О. В. Чемерис, С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 52–54.

Шкоропад В. В. Про охоронні археологічні дослідження на давньоруській пам'ятці у с. Рованці Луцького району 2005 р. / В. В. Шкоропад, С. Д. Панишко // Наукові записки з проблем волинезнавства / упоряд. О. Є. Златогорський. – Луцьк : Твердиня. – 2009. – Вип. 1. – С. 83–103

Наукові школи Волинського національного університету імені Лесі Українки / упоряд. А. В. Цьось, М. Л. Ветрова, І. В. Глова. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 100 с.

Панишко С. Д. – с. 61.

Діяльність С. Д. Панишка у галузі археології, історії, волинезнавства і краєзнавства // Наукові записки з проблем волинезнавства / упоряд. О. Є. Златогорський. – Луцьк, 2009. – Вип. 1. – С. 7–80.

Дослідження з археології, історії та культури Волині та України // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ.-конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – Вип. 4. – С. 371–424.

Мазурик Ю. Сучасні дослідники Волині / Ю. Мазурик // Нариси культури давньої Волині. За заг. ред. канд. іст. наук Г. В. Охріменка. – Луцьк: Вол. обл. друк, 2006. – С. 56 – 57.

Бортніков С. Християнство: спочатку – Волинь, Київ – потім? / С. Бортніков // Волин. газ. – 2009. – 31 груд. – С. 4.

Вознюк Я. Сергій Панишко та його знахідки / Я. Вознюк // Володимир. Експрес. – 2011. – 28 лип. – С. 7.

Ольховський І. Греки тягали крам до варягів волинськими болотами / І. Ольховський // Українська газета плюс. – 2008. – № 45 (18–31 грудня).

Сінкевич О. Ровесник Луцького замку / О. Сінкевич // Сім'я і дім. – 2009. – 23–29 лип. – С. 1, 2.

29 червня

164 роки від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки

В архіві Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка в Києві (ф.157, №36) зберігається стисла, але майже завершена (датується другою половиною 20-х років) автобіографія Олени Пчілки. Ось деякі уривки з неї.

«[...] Вродилась на Полтавщині, в повітовому місті Гадячому (колишній гетьманській резиденції) в дворянській, поміщицькій сім'ї Петра Драгоманова, що був нащадком давнішої козацької старшини при гетьманському уряді».

Виростала « без гувернанток, в оточенні тільки своєї двірської челяді, старшої й молодчої, що в ті давні часи ще добре зберігали українські етнографічні ознаки – пісні, казки, звичаї – й українську мову».

«По смерті батьковій у 1860 році десятилітню Олену Пчілку одвезено в Київ; там брат її, студент Київського університету (пізніше – відомий учений і публіцист український) помістив свою сестричку в школу, що звалася «образцовий пансіон для благородних дівичь».

« По скінченню своєї школи (в 1866 році) пробула Олена Пчілка ще який час у Києві, доповнюючи свою освіту читанням та слухаючи

«публічних лекцій», що були тоді у великому вподобанні у молоді [...]. В домівці ж брата свого, тоді вже жонатого, пізналася з цілим гроном молодих українців, між ними І. Рудченко, П. Житецький, М. Старицький, М. Лисенко й інші, під надихом того оточення Олена Пчілка й стала свідомою україркою».

«Одружившись в 1868 році з чернігівцем Петром Косачем, теж приятелем Михайла Драгоманова, переїздить на Волинь, де її муж займав посаду голови «з'їзду мирових посередників». Там «ретельно зайнялась волинською етнографією, записуванням пісень і всяких інших знадобів, словесних і інших». Внаслідок «видала перший на Україні «Збірник українських народних узорів (зразків вишивання, мережаних тканок і писанок). До того видання, в 30 великих таблицях, додала теж велику наукову передмову...»

«Пізнiш Олена Пчілка видала другу наукову працю на Волині. Се були «Українські колядки» – збірник з оригінально розподіленим матеріалом і науковим вислідом з поводу трьох категорій подаваних обрядових пісень».

«Чисто лексичний матеріал зібраний на Волині віддавала до словників, що складено в різні часи на Україні»,

«... Найперше видала (в Києві) збірничок «Українським дітям», з віршованими своїми перекладами віршів славетних польських і російських авторів. [...] Майже одночасно надрукувала «Переклади з Гоголя» (два розмаїті зразки) – «Весняної ночі» й «Записки причинного»; до тих своїх перекладів додала чималу передмову – історико-літературну розправу про певні правила української мови, про її здатність до перекладання нею уславлених творів світової літератури...»

«За якимсь часом починає Олена Пчілка містити [...] в українських часописах та літературних збірниках свої власні твори [...] : «Забавний вечір», «Чад», «Маскарад» «Пігмаліон», «Соловійовий спів» [...] «Світло добра і любові». З віршів [...] – «Думки- мережанки (ціла збірка), поема «Козачка Олена» [...] і чимало віршів поодиноких, дрібніших».

Для виховання своїх дітей (між ними була й Леся Українка) [...] скількома наворотами переїздила з Волині жити в Києві [...], брала жваву участь в українському літературному життї: пособляла редакції «Київська старина», писала в часопись «Труд», працювала в укр. «словарному гуртку», подавала в київському «Літературному обществі», а пізніше в «Українському клубі», з нагоди ювілейних та інших урочистостей яко член Уряду тих товариств, прилюдні літературні відчити [...].

«Коли вийшов дозвіл видавати укр. часописі (при кінці 1905р.), була соредакторкою тижневіка «Рідний край» (у Полтаві), а коли «Рідний край» було в Полтаві заборонено, видавала ту часопись уже на свій кошт і страх – у Києві (з кінця 1907р., п'ять літ)».

В автобіографії Олена Пчілка писала і про видання нею першого в Україні дитячого часопису «Молода Україна», власні драматичні твори та 12 п'єс для дитячого театру, свою працю при виданні збірки Лесі Українки «На крилах пісень» та перекладів з Гейне, підтримку молодих талантів.

Підсумувала Олена Пчілка свою діяльність такими словами: «...У своїй довголітній праці на полі української культури виступала то яко етнограф-збирач, то яко вчений-досліджувач, то яко драматург та автор інших творів красного письменства (прозових та віршованих), то яко редакторка й видавниця українських часописів та окремих видань, то яко педагог, автор, може, найтрудніших до написання творів – для дітей.

По своїй ідеології перше всього – українська націоналістка, гаряча патріотка свого краю, України. По літературному напрямку належить до школи «народників» 60-х років. Спосіб малювання всякого життя [...] – реалістичний, часто з відтінком гумору. Щодо мови в усіх творах то, будучи родом з Полтавщини, мала собі найбільше властивим – діалект лівобережний, але, живши довго на Волині, добре пізнала й говірку правобережну, прагнула в своєму писанню робити зграйне поєднання обох діалектів».

Померла Ольга Петрівна Косач 4 жовтня 1930 року в Києві. Похована на Байковому кладовищі.

Любов Мерзвинська

Література:

Пчілка Олена «Золоті дні золотого дитячого віку...» : автобіогр. нарис / Олена Пчілка ; упорядкув., підготов. текстів, передм. та приміт. Л. П. Мірошніченко, А. В. Ріпенко ; худож. оформ. О. А. Базилевича. – К. : Веселка, 2011. – 79 с. : іл.

Український народний орнамент : вишивки, тканини, писанки : [комплект ілюстр.] / зібрала і систематизувала Ольга Петрівна Косач-Драгоманова (Олена Пчілка). – Репринт. відтворення 1-го вид. 1876 р. : вип. VIII / вст. ст. Н. Стащенко, упоряд. В. Комзюк, Н. Пушкар. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2010. – 36 с. + 33 іл.

* * *

Данилюк-Терещук Т. Мемуари про Олену Пчілку як історико-літературне джерело / Т. Данилюк // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2010. – Чис. 7. – С. 161–168.

Дмитренко Н. С. Олена Пчілка як феномен українського національного відродження / Н. С. Дмитренко // Збірник науково-методичних праць викладачів та студентів Луцького педагогічного коледжу. – Луцьк, 2010. – Вип. 3. – С. 50–58.

Кучеренко О. Олена Пчілка – шевченкознавець і громадський діяч / О. Кучеренко // Леся Українка і сучасність : зб. наук. пр. / Волин. нац. ун-то ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – Т. 6. – С. 413–420.

Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю від дня народж. Лесі Українки та 100-річчю з часу написання драми-феєрії «Лісова пісня». – Луцьк, 2011. – 304 с. : іл.

Про Олену Пчілку – С. 3–21, 34–43, 64–66, 69–103, 114–118, 138–142.

Олена Пчілка і Гадяч : наук. зб. – К., 2010. – 104 с. : іл.

Рева Л. Г. Олена Пчілка в критиці 30-х років XX століття : за арх. фондами Нац. б-ки України ім. В. Вернадського НАН України : М. Фуртак–Деркач / Л. Г. Рева // Актуальні питання культурології : альм. наук. т-ва «Афіна» кафедри культурології РДГУ. – Рівне, 2010. – Вип. 9. – С. 101–108.

Скрипка Т. Олена Пчілка (1849–1930) – українська аристократка та берегиня роду / Т. Скрипка // Леся Українка : доля, культура, епоха : зб. ст. та матеріалів. – Луцьк, 2010. – Вип. 1. – С. 89–146.

Сірий Ю. З моїх зустрічей. І. Олена Пчілка / Ю. Сірий ; комент. Т. Скрипки // Леся Українка : доля, культура, епоха : зб. ст. та матеріалів. – Луцьк, 2010. – Вип. 1. – С. 45–55.

Сташенко Н. «Але душа авторська може теж цікава річ для історика письменства...» : (перша біогр. замітка Олени Пчілки : до історії публ.) / Н. Сташенко // Леся Українка і сучасність : зб. наук. пр. – Луцьк, 2009. – Т. 5. – С. 449–474.

Сташенко Н. «Треба добре знати народ, аби змогти прозирнути його душу» : (відсвіти творчої біогр. Олени Пчілки) / Н. Сташенко // Український народний орнамент : вишивки, тканини, писанки : / зібрала і систематизувала О. П. Косач-Драгоманова (Олена Пчілка). – Репринт. відтворення 1-го вид. 1876 р. : вип. VIII / упоряд. В. Комзюк, Н. Пушкар. – Ковель, 2010. – С. 3–10.

Ващук О. Олена Пчілка – велика українка / О. Ващук // Слава праці. – 2011. – 21 лип. – С. 3.

Коржова Н. Олена Пчілка – світоч національних ідей : укр. л-ра та історія / Н. Коржова, О. Манько // Укр. мова та л-ра. – 2012. – № 3. – С. 4–7.

Мержвинська Л. Незабутня Олена Пчілка / Л. Мержвинська // Вісті Ковельщини. – 2010. – 25 листоп.

Мікула О. Олена Пчілка про українську вертепну драму / О. Мікула // Київ. старовина. – 2010. – № 6. – С. 161–167.

Поліщук Н. Велика українка / Н. Поліщук // Волинь-нова. – 2011. – 30 черв. – С. 3.

Пушкар Н. Пам'ятник Великій Українці в Луцьку / Н. Пушкар // Культура і життя. – 2012. – 29 черв. – С. 12.

29 ЧЕРВНЯ

100 років від дня народження П. О. Раппопорта (1913–1988) – відомого російського археолога, дослідника Волині

Раппопорт Павло Олександрович, видатний дослідник в галузі давньоруської архітектури, народився 29 червня 1913 року в Петербурзі.

У 1937 р. закінчив архітектурний факультет Ленінградського інженерно-будівельного інституту. Переїзд до Києва, а потім до Сімферополя, врятував життя П. О. Раппопорта в часи масових розстрілів. У 1939 р. повертається до Ленінграду і стає аспірантом Інституту історії матеріальної культури (надалі Інститут археології АН СРСР). В цьому інституті дослідник попрацював до кінця свого життя.

З початком Великої Вітчизняної війни вступає добровольцем в народне ополчення. На момент завершення війни Павло Олександрович мав звання інженер-капітана і бойові нагороди. При першій можливості повертається до наукової діяльності й у 1947 р. захищає кандидатську дисертацію «Російське шатрове зодчество кінця XVI ст.» під керівництвом відомого історика та археолога М. М. Вороніна.

У 1948 р. плановою темою П. О. Раппопорта стає вивчення військового зодчества Давньої Русі. Він керує археологічним загonom, що проводив розвідки та розкопки на городищах і в фортецях. Перший період діяльності експедиції присвячений дослідженню фортифікацій в районах Середнього Подніпров'я, другий – вивченню оборонних споруд північних районів Давньої Русі, і, на кінець, третій – дослідженню городищ Західної України та Білорусі. Саме в останній період (1959-1963 рр.) вченим було обстежено і частково досліджено майже 30 давньоруських городищ на території Волинської області.

Протягом сезону 1960 р. були досліджені городища Ратне, Озюрко, Камінь-Каширський, Ветли, Мельниця, Раймісто, Любче, Усичі, Шепель, Затурці, Торчин, Білосток, Горзвин, Коршів, Городище, Крупа, Перемиль, Городок, Старий Чорторийськ, Одеради. Отриманий матеріал дозволив скласти загальне уявлення про давньоруське оборонне будівництво на Волині й намітити найбільш перспективні об'єкти для подальших досліджень.

В 1961 р. основні роботи загін проводив на Південній Волині (зокрема, в с. Стіжок Тернопільської обл.). На території Волинської області досліджувалось тільки городище в с. Старий Чорторийськ. Тут були виявлені залишки фундаменту цегляної башти XIII ст., що була збудована в літописному Чорторийську за наказом князя Мстислава Даниловича.

Сезон 1962 р. загін провів, досліджуючи, в основному, галицькі городища. В цей час на території Волинської області було обстежено дві пам'ятки – городища в с. Жидичин і Яревище.

В 1963 р. основна увага П. О. Раппопорта була сконцентрована на городищах Західної Волині (зокрема, в с. Дорогобуж, Муравиця, Пересопниця Рівненської обл.). В той час на території Волинської області обстежувались городища Гредьки, Турійськ, Нові Кошари, Смідин, Гуца, Любомль, Володимир-Волинський, Устилуг.

Наслідком досліджень було створення схематичних планів багатьох городищ, встановлення їх приблизної хронології. На деяких пам'ятках (наприклад, городища в с. Білів, Острожець та інші) виконано перерізи валів,

що дало змогу більш точно встановити час спорудження. Для укріплень типу Пересопниці виділено окрему групу «городищ волинського типу».

Отримані в ході польових досліджень багаті наукові матеріали П. О. Раппопорт були використані для захисту в 1965 році докторської дисертації «Військове зодчество Давньої Русі» та публікації трьох фундаментальних монографій. Зокрема, у виданні «Військове зодчество західно-руських земель X – XIV ст.» (1967) вміщено узагальнення досліджень на Волині.

Наступною науковою темою вченого стало вивчення давньоруського житла. Результатом аналізу 2300 жител стало видання ним монографії «Давньоруське житло» (1975).

Ще одним напрямком наукових зацікавлень Павла Олександровича був пошук зниклих міст. Зокрема, найбільш ранніми такими пунктами, з виявлених на Волині, були Острожець і Коршів біля Луцька, Листвин біля Дубна – великі городища із залишками потужних оборонних споруд. Раппопорт було виявлено, що причиною того, що ці міста були покинуті одночасно в XI ст., стало вторгнення кочівників, спочатку печенігів, а потім половців (раніше основним об'єктом половецьких набігів вважалось Подніпров'я).

П. О. Раппопорт ніколи не полишав тему монументальної архітектури. У 1962 р. разом з М. М. Вороніним організовує Смоленську архітектурно-археологічну експедицію, яка проіснувала до 1975 р. За цей час розкопано десять невідомих до того часу пам'яток смоленського зодчества.

З 1975 р. дослідник очолює Архітектурно-археологічну експедицію Ленінградського відділення Інституту археології АН СРСР. Перші дослідження, керуючи експедицією, П. О. Раппопорт провів саме на Волині: розкопки церкви «Стара кафедра» у Володимирі-Волинському, обстеження монастиря в с. Зимно Володимир-Волинського р-ну (1975 р.). Загони цієї експедиції, які включали до свого складу спеціалістів Ленінградського університету та Ермітажу, працювали також у Галичі, Чернігові, Новгороді-Сіверському, Луцьку, Львові, Полоцьку, Вітебську, Гродно, Переяславі-Заліському, Ростові, Ярославлі, Новгороді, Старій Ладозі.

У результаті досліджень експедиції вченим був розроблений і сформульований комплексний підхід до вивчення архітектурних пам'яток, що включає історичний аспект, архітектурно-художню і будівельно-технічну сторони.

У 1982 році побачив світ його каталог пам'яток домонгольського зодчества «Давньоруська архітектура X–XIII ст.». Дослідник також завершує монографію, присвячену будівельному виробництву Давньої Русі, в якій детально розглядаються будівельні матеріали, що використовувалися в той час, їх виготовлення, прийоми і способи будівництва споруд, а також питання організації виробництва.

Крім того, П. О. Раппопорт працює над ще одним, провідним для нього, напрямком – питання складання і розвитку архітектурних шкіл та напрямків. Він розробляв різноманітні аспекти цієї проблеми: саме поняття

«архітектурна школа», співвідношення з поняттям і діяльністю будівельних артілей, наявність кадрів майстрів, роль замовників, територіальні ознаки, загальноісторичні фактори, роль зовнішніх впливів, наявність місцевих будівельних традицій, соціальні замовлення та ін.

Слід відмітити, що Павло Олександрович завжди намагався дуже швидко, наскільки це було можливо, опублікувати результати своїх досліджень. Адже він вважав, що нові наукові матеріали тоді цінні, коли вони введені у науковий обіг. Відкриття цікавих, сенсаційних пам'яток ніколи не було самоціллю дослідника. Багатогранна діяльність П. О. Раппопорта сприяла тому, що він створив цілісну картину розвитку давньоруської архітектури, в якій кожна архітектурна школа, кожна пам'ятка зайняла своє місце.

Своєю діяльністю П. О. Раппопорт завершив певний цикл вивчення давньоруської архітектури. Завдяки ряду його фундаментальних досліджень він вивів вивчення давньоруського зодчества на новий етап і намітив напрямки наступних пошуків.

Ігор Маркус

Література:

Раппопорт П. А. Военное зодчество западнорусских земель X–XIV вв. / П. А. Раппопорт. – Ленинград : Наука, 1967. – 241 с.

Раппопорт П. А. Древнерусская архитектура / П. Раппопорт. – М. : Наука, 1970. – 143 с.

Раппопорт П. А. Древнерусское жилище / П. Раппопорт. – Л. : Наука, 1975. – 178 с.

Раппопорт П. А. Зодчество Древней Руси / П. Раппопорт. – Л. : Наука. Ленинград. отд-ние, 1986. – 158 с.

Раппопорт П. А. [Мстиславов храм во Владимире-Волыньском / П. А. Раппопорт // Зограф.-Београд, 1977. – № 7. – С. 17–22. – Ленинград] // Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 407–412.

* * *

Кирпичников А. Н. Творческий портрет Павла Александровича Раппопорта / А. Н. Кирпичников // Проблемы изучения древнерусского зодчества. – СПб, 1996. – С. 3–7.

Мазурик Ю. Дослідники археологічних пам'яток Волині та їх археологічні колекції у фондах Волинського краєзнавчого музею / Ю. Мазурик // Нариси культури давньої Волині / за заг. ред. Г. В. Охріменка. – Луцьк, 2006. – С. 40–51.

Панишко С. Д. Дослідження П. О. Раппопортом давньоруських городищ Волинської області / С. Д. Панишко // Минуле і сучасне Волині : історичні постаті краю. – Луцьк, 1991. – С. 25.

Прищепя Б. Історичне краєзнавство Волині : навч. посіб. / Б. Прищепя, О. Прищепя. – Рівне : ПП ДМ, 2008. – 352 с.

Про Раппопорта П. О. – с. 162, 169, 172, 178, 190, 191, 193, 299.

Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині / С. Терський. – Львів : Вид-во нац. у-ту «Львівська політехніка», 2010. – 380 с.

Про Раппопорта П. О. – с. 32, 35, 97, 105, 107, 112, 116, 125, 127, 128, 148, 192, 193, 228, 230, 231, 265–269, 318, 321.

Терський С. Княже місто Володимир / С. Терський. – Львів : Вид-во нац. у-ту «Львівська політехніка», 2010. – 320 с.

Про Раппопорта П. О. – с. 12, 13, 20, 25–27, 41, 68, 69, 78, 79, 82, 89, 90, 104, 105, 118, 119, 121, 123–125, 127–138, 180, 203, 272, 277, 289.

Всевиов Л. М. Список работ П. А. Раппопорта / Л. Всевиов // Совет. археология. – 1989. – № 3. – С. 299–303.

Кирпичников А. Н. Памяти Павла Александровича Раппопорта / А. Кирпичников // Совет. археология. – 1989. – № 3. – С. 297–298.

8 липня

75 років від дня народження Л. С. Танюка (1938), українського режисера, театрознавця, перекладача, політичного і громадського діяча

Леонід (Лесь) Степанович Танюк народився 8 липня 1938 року у селі Жукин Димерського району Київської області в освітянській родині, яка зазнала переслідувань з боку сталінського тоталітарного режиму. За рік до народження Леся у Биківні під Києвом за начебто антирадянську діяльність був розстріляний його дід Микола Юлійович Кенігфест. У роки Другої світової війни Лесь разом з батьками поневірявся по нацистських таборах. Після війни батькам, як неблагонадійним, не дозволили повернутися до Києва, і вони оселилися у Луцьку. Тут Лесь ходив до школи, працював ливарником-формувальником на заводі, закінчив культосвітній технікум. У дев'ятнадцять років дебютував як актор на сцені Волинського обласного драматичного театру.

У 1958–1963 роках навчався на режисерському факультеті Київського театрального інституту імені Карпенка-Карого. Тоді ж (у 1959–1963 роках) був президентом Клубу творчої молоді Києва, навколо якого гуртувалася прогресивна інтелігенція, зокрема, Іван Світличний, Алла Горська, Василь Стус, В'ячеслав Чорновіл. Клуб взявся досліджувати та викривати злочини сталінського режиму. У 1962 році Лесь Танюк вперше вимагав від радянської влади оприлюднення правдивої інформації про масові захоронення жертв

сталінського режиму в Биківні, знищених НКВД у 1936–1941 роках. Незважаючи на хрущовську «відлигу», членів Клубу почали переслідувати. Оскільки в столиці СРСР політичний режим був більш ліберальний, молодий Танюк виїжджає до Москви і, таким чином, уникає репресій та зосереджується на творчості.

Упродовж 1965–1986 років ставив спектаклі у ЦДТ, МХАТі, театрах імені Станіславського, імені Пушкіна, імені Московської ради. Вистави у його постановці здобули всесоюзне визнання. У травні 1986 року, зразу після аварії на Чорнобильській АЕС, Лесь Танюк повернувся до України, де відразу прилучився до націонал-демократичної боротьби українських дисидентів. З 1986 по 1988 рік працював головним режисером Київського молодіжного театру. За свої українські демократичні переконання був звільнений з посади без права на режисуру.

З 1989 року Лесь Танюк – співголова, а з 1992 і до цього часу – голова Українського добровільного культурно-просвітницького правозахисного благодійного товариства «Меморіал» імені Василя Стуса. З часу створення Народного Руху України перебував у його Центральному проводі, а 1999 року став заступником голови НРУ. 1995 року обраний членом Національної комісії України у справах ЮНЕСКО, а наступного – став головою Всеукраїнського комітету з підготовки суду над КПРС-КПУ за злочини тоталітаризму «Нюрнберг-2».

Лесь Танюк депутат Верховної Ради України п'ятьох скликань (1990 – 2007 роки), довгий час очолював Комітет Верховної Ради з питань культури і духовності. Нагороджений орденом імені Василя Стуса (2002, «Меморіал»), орденом Князя Ярослава Мудрого V (1998) та IV (2005) ступенів. Лауреат премії Спілки театральних діячів (1990), Почесної нагороди Союзу «Чорнобиль» «За гуманізм» (1996).

Професор Київського державного університету театру, кіно і телебачення імені І. Карпенка-Карого. Також з 1992 року є Почесним професором Харківського інституту культури, а з 2006 – Почесним професором Волинського державного університету імені Лесі Українки (нині Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).

Творчий доробок Леся Танюка – це понад 50 вистав за творами українських та світових драматургів. Він – режиссер фільму «Десята симфонія», сценарист стрічки «Голод–33», автор серії телефільмів про Розстріляне Відродження. З-під його пера вийшло понад 600 публікацій на теми культури, політики, мистецтва, збірка поезій «Сповідь», книжки «Монологи», «Як рубали фермерів під корінь», «Кому закони писані?», «Криза культури», «Вітру не буде – треба гребти руками», «Талан і Талант Леся Курбаса», двотомника «Вибраного» та інших. Упорядкував і написав вступні статті до видань: «Мар'ян Крушельницький. Школа образного перевтілення» (у 3-х томах), «М. Куліш. Твори у 2-х томах», «Хроніка опору», «Слово, театр, життя», «В'ячеслав Чорновіл. Пульс української незалежності». Лесь Танюк володіє російською, німецькою, англійською та

французькою мовами. Переклав твори Шекспіра, Мольєра, Крега, Піранделло, Тагора, Аполлінера та інших.

Леся Танюк – голова Національної спілки театральних діячів, член Національної спілки письменників України з 1989 року, Народний артист України.

Сергій Лис

Література:

Танюк Л. С. Мар'ян Крушельницький: школа образного перевтілення, заповідана Лесем Курбасом / Л. С. Танюк ; худ. О. Г. Григір. – К. : Либідь, 2007. – 360 с.

Танюк Л. С. Монологи (театр, культура, політика) / Л. С. Танюк. – Х. : Фоліо, 1994. – 383 с.

Танюк Л. Парнас : худож.-публіц. твір / Л. Танюк. – К. : Сфера, 1998. – 150 с.

Танюк Л. "Пророча" п'єса в українській драматургії: Леся Українка, В. Винниченко, М. Куліш / Л. Танюк. – Луцьк : Вежа, 2007. – 36 с.

Танюк Л. С. Твори : в 60-ти т. / Л. С. Танюк. – К. : Альтерпрес. – 2004. – Т. 4–9, 14.

Танюк Л. Хто з'їв моє м'ясо, або кримінальна хроніка з життя злодіїв і хабарників, авантюристів і казнокрадів, можновладців і плутократів, торгашів і червоних директорів, рекетирів і мафії, політичних перекупок і спекулянтів, партноменклатурної комерції і державного рекету, збирачів коштовностей і валюти, урядовців, пройдисвітів, депутатів та інших уславлених і скромних митників і фарисеїв, чиєму некозацькому роду, на жаль, нема переводу : док., ст., виступи / Л. Танюк. – Дрогобич : Відродження, 1994. – 432 с.

Про відзначення державними нагородами України з нагоди міжнародного дня театру : Указ Президента України від 28 берез. 2005 р. № 540 // Уряд. кур'єр. – 2005. – 1 квіт. – С. 12.

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мистец. та культ.-освіт. уч-ща Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Л. С. Танюка – с. 195–196.

Павленко С. Родове коріння волинських Танюків (Тонюків) за етимологією прізвища / С. Павленко // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 2002. – № 4. – С. 107–111.

Бондаренко С. Леся Второй – первый друг диссидентов / С. Бондаренко // Киев. ведом. – 2008. – 20 ноября. – С. 11.

Бондаренко С. Летописець «шестидесятництва» / С. Бондаренко // Киев. вѣдом. – 2008. – 29 марта. – С. 14.

Бондаренко С. Московская сага українця – шестидесятника / С. Бондаренко // Киев. вѣдом. – 2008. – 12 июня. – С. 10.

Затьєва О. Лесь Танюк: «Ми не корилися тоталітарному режимові...» / О. Затьєва // Дем. Україна. – 2010. – 10 – 20 серп. – С. 15 ; Укр. Слово. – 2010. – 10–16 лют. – С. 6–7.

Коскін В. Лесь Танюк: «Гуманітарна сфера України потребує перезавантаження» / В. Коскін // Літ. Україна. – 2012. – 13 верес. – С. 12.

Лесю Танюку – 70 // Укр. муз. газ. – 2008. – № 3. – С. 6.

Музиченко Я. Лесь Танюк: «Із тоталітарною владою маю особисті рахунки» / Я. Музиченко // Україна Молода. – 2009. – 26 листоп. – С. 8–9.

Обухівська Л. Лесь Танюк «без купюр»: «Щоденники» – це «історія одного життя на тлі цілої генерації» / Л. Обухівська // День. – 2011. – 25–26 лют. – С. 22.

Олтаржевська Л. Вчасно не спинили. Пішов далеко / Л. Олтаржевська // Україна Молода. – 2008. – 19 листоп. – С. 10.

Театральна картина не однією фарбою // Слово Просвіти. – 2012. – 6–12 груд. – С. 12.

Терещенкова Т. Лесь Танюк: «Ми переживаємо сьогодні такі події, які міг би описати хіба що Шекспір» / Т. Терещенкова // Березіль. – 2007. – № 6. – С. 8–15.

Хезіна І. Феномен Мар'яна Крушельницького на тлі нової історії / І. Хезіна // Слово і час. – 2010. – № 1. – С. 97–98.

Яновська Л. Голова національної спілки театральних діячів України Лесь Танюк: «Своє життя продовжуйте чужими» / Л. Яновська // Уряд. кур'єр. – 2011. – 26 берез. – С. 11.

10 ЛИПНЯ

85 років від дня народження О. В. Байдукова (1923-2005) – народного художника України

Олександр Васильович Байдуков народився 10 липня 1923 року в селі Троїцькому Мелітопольського району Запорізької області. У 1939-му вступив у Дніпропетровське художнє училище, закінчити яке йому завадила Друга світова війна. Пройшовши важкі, тернисті фронтові дороги Олександр Байдуков у 1947-му році приїхав на Волинь. Працював художником в Маневичах, а згодом – художником-оформлювачем у Ківерцівському лісопромкомбінаті. У 1950 році Олександр Васильович приїжджає до Луцька та працевлаштовується на роботу в Художній фонд УРСР. Тут у місті Луцьку відбулося становлення Олександра Байдукова як художника. Він систематично займався самоосвітою, вивчаючи і аналізуючи літературу з історії та теорії образотворчого мистецтва. Надзвичайно корисними для його творчого зростання, як мистця, стали систематичні поїздки в будинки

творчості Гурзуфа, Дзінтарі та Седнева. Природа Волині була для нього невичерпним джерелом натхнення – його вабив образ Поліського краю, оспіваний Лесею Українкою. У мистецькому доробку художника понад сотень пейзажних творів це – «Мелодія весни», «На узліссі», «Урочище у Воротневі», «Сонячний день», «Олицькі дуби», «Село у Седневі», «Зацвіли яблуні», «Весна», «Хати Волині», «Лелеки прилетіли» та ін. Низку пейзажних робіт, об'єднаних в цикл «Лесин край», художник створив під враженнями під час подорожей по місцях пов'язаних із життям та діяльністю видатної української поетеси: «Будиночок Лесі Українки в с. Колодяжному», «Тут жила Леся Українка», «Село Колодяжне», «Лесин край», «Лесині верби», «Урочище Скулин», «Урочище Нечимне. Камінь Лесі Українки», «Озеро Нечимне в похмурий день», «Ліщина цвіте. Урочище Нечимне», «Озеро Святе». У натюрмортах мистець втілює ідеї сімейного затишку, злагоди та достатку, прославлення родючості землі («Осінні дари», «Волинський натюрморт», «Лісові багатства», «Натюрморт з грибами» та ін.). Понад сто натюрмортів Олександр Васильович Байдуков створив у техніці акварелі: «Квіти», «Дари землі», «Промені квітня», «Щедра осінь», «Пшениця золота», «Поезія осені». Чимало картин він присвятив пам'ятникам архітектури: «Олицький замок», «Козацька церква. Під Берестечком», «Седнів. Будинок Сковороди», «Церква в Сокалі. Пам'ятник архітектури XVI ст.», «Святогорський монастир», «Волинська стара архітектура», «Алея композитора Стравінського» тощо. У 1970 році Олександр Байдуков став членом Спілки художників УРСР. У 1989 році йому присвоєно звання заслуженого художника України. У 1993 році обрано головою Волинської організації Спілки художників України. А у 2005 році мистець був удостоєний високого звання народного художника України.

Олександр Байдуков був учасником республіканських, всесоюзних та міжнародних виставок. Його творчий доробок репрезентували більше п'ятнадцяти персональних виставок в обласному центрі Волині та в Львові, Рівному, Любліні, Замосці, тощо.

За роки напруженої творчої роботи Олександр Васильович Байдуков створив достоту об'ємний мистецький доробок, який налічує понад п'ятсот різножанрових картин. Його твори прикрашають інтер'єри військового госпіталю, міських та обласних лікарень міста Луцька, міської ради та облдержадміністрації, шкіл, ліцеїв, інтернатів. Безцінні полотна зберігаються у музейних та приватних колекціях як України, так і за кордоном.

Помер Олександр Байдуков 28 листопада 2005 року.

Дмитро Зінько

Література:

Байдуков О. Криваві весни : фронтові щоденники / О. Байдуков. – Луцьк : Надстир'я, 2002. – 96 с.

Каталог виставки творів члена спілки художників СРСР Байдукова Олександра Васильовича у м. Люблін / Волин. обл. упр. культури ; Обл. будинок нар. творчості. – Луцьк, 1975. – 11 с.

Каталог II особистої художньої виставки О. В. Байдукова / Волин. худож.-вироб. майстерні худож. фонду УРСР. – Луцьк, 1969. – 10 с.

Олександр Байдуков : персон. вист. творів / Львів. обл. упр. культури ; Львів. орг. спілки худож. УРСР. – Луцьк, 1985. – 16 с.

Персональна виставка творів О. В. Байдукова : каталог / Упр. культури Волин. облвиконкому ; Львів. орг. спілки худож. УРСР. – Луцьк, 1985. – 18 с.

Вербич В. «Я такі твори напишу, яких світ не бачив» / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 201–202. – (серія «Волинь унікальна»).

Волинські художники : Нац. спілка худож. України [буклет]. – Луцьк, 2006. – [25 с.].

Про О. Байдукова – с. 2.

Волинь / Ін-т біогр. дослідж. ; Укр. наук. т-во геральдики і вексилології. – К., 2006. – 320 с.

Про О. Байдукова – с. 220–221, 247.

Галькун Т. Живописець Олександр Байдуков / Т. Галькун, М. Ткаченко, В. Підгора // Волинь : всеукр. суспіл.-політ., літ.-мистец. часоп. – Луцьк, 2004. – Чис. 6. – С. 195–204.

Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 288 с.

Про О. Байдукова – с. 223.

Олександр Байдуков : [альбом] / Упр. культури Волин. облдержадміністрації ; Волин. обл. орг. Нац. спілки худож. України. – Луцьк : Ініціал, 2006. – [10 с.]

Творческая группа художников Волини : [буклет]. – Хелм–Замосць, 1978. – 26 с.

Про О. В. Байдукова – с. 4–5.

Художники Прикарпаття : альбом. – К. : Мистецтво, 1989. – 250 с.

Про О. В. Байдукова – с. 86, 246.

Ватащук М. «Поки живу, працюватиму» // Волин. губерні. відом. – 2003. – 31 лип. – С. 14.

Вербич В. Волинь відречеться від майстра, у полотнах якого живе вічність? / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 18 січ. – С. 14.

Вербич В. Духовна заповідь Олександра Байдукова / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 14 груд. – С. 5.

Гуменюк Н. А він стає легендою... / Н. Гуменюк // Віче. – 2006. – 7 груд. – С. 4.

Куцик О. Олександр Байдуков – народний художник України / О. Куцик // Досвіт. зоря. – 2003. – 23 жовт. – С. 4.

Мамчук М. Народний художник / М. Мамчук // Наш край. – 2007. – 4 січ.

Олешкевич С. «Дорогою пам'яті» / С. Олешкевич // Луцьк. замок. – 2005. – 12 трав. – С. 2.

Пам'яті майстра // Волинь-нова. – 2005. – 1 груд. – С.

Тандура Є. Поезія пензля Олександра Байдукова / Є. Тандура // Волин. губерн. відом. – 2005. – 10 берез. – С. 8.

Філатенко А. Чарівний пензель народного художника // Волинь. – 2003. – 30 серп. – С. 3.

Штинько В. Вернісажі: «Лісоозерна перлина України» / В. Штинько // Волинь-нова. – 2012. – 20 берез. – С. 2

Якименко М. Волинський ліс очима художника / М. Якименко // Голос України. – 2012. – 24 січ. – С. 5.

* * *

Байдуков Олександр Васильович // Мистецтво України : енциклопедія. – К., 1995. – Т. 1. – С. 129.

Байдуков Олександр Васильович // Митці України : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 41.

Байдуков Олександр Васильович // Хто є хто на Волині : наші земляки : довід.-біогр. вид. – К., 2004. – С. 126.

Тернавська Г. С. Байдуков Олександр Васильович / Г. С. Тернавська // Енциклопедія Сучасної України. – К, 2003. – Т. 2. – С. 98.

18 липня

125 років від дня народження В. В. Міяковського (1888–1972) – українського вченого-архівіста, літературознавця, історика, дослідника громадських рухів XIX ст.

Володимир Варламович Міяковський (псевдоніми – Б. Стохід, Б.Янівський, В. Порський, В. Варламов) народився 18 липня 1888 р. у м.Ковель Ковельського повіту Волинської губернії в дворянській родині. Його батько був мировим посередником Ковельського повіту, почесним мировим суддею. Мати, Ольга Леонтіївна (у дівоцтві Лятошинська) доводилась рідною тіткою відомому українському композиторові Б.Лятошинському.

У 1896 р. після смерті батька Міяковські переїхали до Житомира, де Володимир пішов до гімназії. Пізніше продовжив навчання у 1-шій Київській гімназії. У 1906 р. вступив на юридичний факультет Київського університету святого Володимира, але через рік перейшов до Петербурзького університету. Спочатку навчався на економічному відділі юридичного факультету, а згодом перевівся на літературний відділ історико-філологічного факультету. У січні 1911 р. за участь у студентській демонстрації, присвяченій пам'яті видатного письменника Льва Толстого,

Володимир Міяковський був заарештований і виключений з університету. Лише через рік йому вдалося відновитися і закінчити університет.

На час революції 1917 р. В. Міяковський працював у Російському державному видавничому цензурному архіві, де керував описами архівних матеріалів. Робота в архіві дозволила йому ретельно вивчити документи з історії декабристського руху, революційних гуртків, Кирило-Мефодіївського товариства, які раніше були майже недоступні для істориків. У важких умовах революції та постійної зміни влади він намагається займатися науковою діяльністю, підтримує наукові зв'язки з М. Грушевським, С.Єфремовим, Д. Дорошенком та іншими відомими істориками-політиками того часу. Однак найбільше враження на молодого науковця справило знайомство з відомим архівістом, літературознавцем, дослідником родоводів В. Модзалевським.

Одна за одною починають виходити наукові праці В. Міяковського: „А.Н. Радищев” (1918), „3 історії української книжки. Видавничі пляни Кирило-Мефодіївського товариства” (1919), „Революційні відозви до українського народу 1850–1870 рр.” (1920) тощо. Історика цікавила революційна та національно-визвольна боротьба. Його праці були побудовані на детально вивченому та опрацьованому архівному матеріалі.

У 1920–1929 рр. В. Міяковський працював директором Київського Центрального історичного архіву імені Володимира Антоновича. У 1921 р. на пропозицію Володимира Варламовича при Всеукраїнській академії наук було утворено Комісію для дослідження історії громадсько-політичних течій в Україні, головою якої обрано С. Єфремова. Активно долучився він і до створення Центральної народної бібліотеки України в Києві. Після повернення до України М. Грушевського, В. Міяковський став одним з активних дописувачів редагованих ним часописів „Україна” та „За сто літ”, друкуючи переважно матеріал про кирило-мефодіївців. У своїх статтях Володимир Варламович відзначав величезний ідейний вплив декабристів на ідеологію членів Кирило-Мефодіївського товариства. Його творчий доробок містить більше десятка праць, присвячених виключно товариству чи його окремим діячам.

Історичні дослідження Володимира Міяковського були перервані через арешти влітку 1929 р. відомих наукових працівників за справою „Спілки визволення України”. 21 серпня 1929 р. його заарештували співробітники ДПУ. З 9 березня по 19 квітня 1930 р. у Харкові, тодішній столиці Радянської України, відбувався судовий процес за справою „СВУ”. В. Міяковського засудили на 5 років заслання до Карелії. Після повернення на Україну шлях до науки йому був закритий. Ім'я відомого раніше науковця-архівіста В.Міяковського, як „ворога народу”, не згадувалося в історичних дослідженнях.

Під час німецько-радянської війни Володимир Міяковський залишився у Києві та в 1941 – 1943 рр. знову очолив Головний історичний архів. Разом із Н. Полонською-Василенко вони намагалися зберегти від знищення

німецькими окупантами цінні документи та раритетні речі української історії.

У 1945 р. В. Міяковський переїхав до баварського міста Аугсбург, де за ініціативою українських науковців була утворена Українська Вільна Академія наук (УВАН). Першим президентом УВАН став історик Дмитро Іванович Дорошенко, а генеральним секретарем – Володимир Варламович Міяковський.

У 1946 р. українська громадськість відзначала столітній ювілей Кирило-Мефодіївського товариства. Міяковський пише статті, присвячені цій події, в яких наголошує, що кирило-мефодіївці активізували процес українського національного відродження. Свої праці за кордоном Володимир Варламович публікував під псевдонімами „Б. Янівський”, „В. Порський” та ін.

У 1950 р. В. Міяковський разом з родиною переїхав до США, де були кращі умови для проживання і наукової роботи. Останні роки життя Володимир Варламович провів у Нью-Йорку. Він підтримував ідею створення Українського історичного товариства, та видання фахового українського журналу істориків діаспори „Український історик” (1963 р.).

Одна з останніх рукописних робіт В. Міяковського називалася „Дворянские революционеры – декабристы перед судом большевистской историографии”.

Помер Володимир Варламович Міяковський 22 березня 1972 р. у Нью-Йорку.

Лариса Пальоха

Література:

Волинь / Ін-т біогр. дослідж. ; Укр. наук. т-во геральдики і лексикології ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К. : Поліграфкнига, 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про В. В. Міяковського – с. 29.

Матвійчук А. Володимир Міяковський – історик української еміграції / А. Матвійчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали ХХІХ Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 490-ї річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2008. – С. 199–203.

Рибчук С. Ковельські знайомі родини Косачів / С. Рибчук // Олена Пчілка і Волинь : до 150-ї річниці від дня народж. Олени Пчілки та 50-річчя Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки : матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 100–102.

Романюк М. Міяковський Володимир / М. Романюк // Романюк М. Оратаї журналістської ниви : у 2-х кн. Кн. 1. – Львів, 2002. – С. 141.

Семенюк А. Володимир Міяковський / А. Семенюк // Семенюк А. Ковель: шлях через віки : іст.-краєзн. нариси / А. Семенюк. – Луцьк, 2010. – С. 454–455.

Сташенко Н. Володимир Міяковський – наш видатний краянин / Н. Сташенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-ій річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 60–64.

Білокінь С. Таємниці архівів не вічні... / С. Білокінь // Сучасність. – 1998. – № 10. – С. 57–80.

Шаповал А. Листи Михайла Антоновича до Володимира Міяковського 1942–1945 рр. / А. Шаповал // Київ. старовина. – 2011. – № 3. – С. 101–130.

Міяковський Володимир Варламович // Постійна комісія УАН–ВУАН для складання біографічного словника діячів України. 1918–1933 : дод. Матеріали. Дослідж. – К., 2003. – С. 283–284.

Швидкий В. П. Міяковський Володимир Варламович / В. П. Швидкий // Енциклопедія історії України. – К., 2009. – Т. 6. – С. 771–772.

23 липня

**60 років від дня народження В. В. Михайловського
(1953) – танцівника, хореографа, педагога-репетитора,
засновника і художнього керівника
Санкт-Петербурзького державного чоловічого балету**

Валерій Володимирович Цибрій-Михайловський народився 23 липня 1953 року у селі Пілганів (тепер – Промінь) Луцького району Волинської області й був другою дитиною в родині після старшого на два роки брата Георгія. Батько Володимир Іванович Цибрій-Михайловський – людина творча, обдарована багатьма талантами: добре співав, грав на музичних інструментах, малював (у місцевій церкві є дві ікони ним намальовані), походив з Кубані. В його роду переплелися українські козаки з польською шляхтою. Мати Марія Тимофіївна Мигущенко народилася у Харкові, закінчила спочатку учительський, а потім педагогічний інститут у Луцьку. Вона вчителювала у Пілганові, викладала історію, а у 1958 році була призначена на посаду директора середньої загальноосвітньої школи у село Воротнів Луцького району Волинської області. Тому причини сім'я переїздить на постійне місце проживання у це село, а Валерій стає школярем.

Він був здібним учнем, відмінно навчався, любив співати, декламувати вірші, а ще його вабили танці. Виступ п'ятикласника у Луцькому палаці піонерів був знаковим. Фахівці помітили вроджену пластику хлопчика,

відчуття ритму, акторське обдарування і порадили записатися до балетної студії в обласному центрі. Батьки бачили, з яким задоволенням їх син відвідував заняття в студії, а потім повертався автобусом додому і сідав за уроки. Однак такий виснажливий графік міг позначитися на здоров'ї сина. Валерію необхідно було переїздити до Луцька, знімати квартиру, але найбільшою проблемою виявилася іноземна мова. Він вивчав німецьку мову, а в луцьких школах викладали англійську, тому прийшлося перевчатися. Сталося це у шостому класі Луцької загальноосвітньої школи № 15.

Валерій продовжував навчання в балетній студії, в якій 70 дівчаток і хлопчиків відвідували заняття майже кожного дня. У неділю були зведені репетиції, на яких відшліфовували синхронність малюнка, кожную позу, жест, положення голови та постави. З другого року навчання розпочиналися заняття дівчаток на пуантах, а з четвертого додавалися 1-2 рази на тиждень заняття характерного танцю, на яких студійці ознайомлювалися з рухами народної академічної манери (української, російської, східної) під акомпанемент класичної музики. Юні танцівники оволодівали не тільки секретами хореографії, але й слухали лекції з історії театру, музики, образотворчого мистецтва. У кінці кожного навчального року відбувалися перевідні іспити.

Балетною студією керувало подружжя Маркіних – Ірина Всеволодівна та Павло Олександрович. Для всіх вихованців вони були взірцем: молоді, красиві, талановиті, розуміли дітей і вміли з ними спілкуватися на репетиціях і поза ними, ретельно займалися харчуванням студійців, їх зовнішнім виглядом; консультували батьків з питань режиму, відпочинку, оздоровлення дітей, пошиття костюмів для виступів. А виступати з концертними номерами доводилося у міському Будинку культури. Подружжя Маркіних багато віддавало сил і часу навчанню та вихованню студійців, а за обдарованого хлопчика вони поклопоталися і його було прийнято до Київського хореографічного училища у 1965 році.

Період навчання у Київському хореографічному училищі для В. Михайловського – час шліфування хореографічної майстерності під керівництвом відомих педагогів Антоніни Іванівни Васильєвої, Ганни Дмитрівни Петренчук, Володимира Івановича Денисенка.

Після закінчення училища у 1971 році В. Михайловський отримав направлення до Одеського академічного театру опери та балету, де став провідним солістом, обравши для себе сценічне ім'я, яке складалося з другої частини власного прізвища. Від першої появи на сцені В. Михайловський вразив усіх зрілим професіоналізмом, прекрасними фізичними і зовнішніми даними, високою технічною майстерністю, а найголовніше – величезним акторським обдаруванням і діапазоном. У 1971–1977 роках танцівник в усталеному театрі виконував класичні партії у виставах «Лебедине озеро», «Жизель», «Спляча красуня», «Баядерка», «Дон Кіхот», «Шопеніана», «Есмеральда», «Раймонда» та інші.

Однак він мріяв не про звичні елементи танцю такі, як пірует, стрибок, обертання, а про роботу тіла, яке дає образ, смисл, розкриває рух і сюжету, і

душі. Ось чому з радістю відгукнувся на пропозицію Бориса Яковича Ейфмана, який у 1977 року створив Ленінградський театр сучасного балету, кожна вистава якого була сміливим експериментом, що підкупав складністю завдання і оригінальністю замислу та втілення. Репертуарні пошуки Б. Ейфмана йшли у двох напрямках, по-перше, постановки на сучасну музику з використанням сучасної пластики, яка синтезувала елементи класичного танцю, танцю-модерн і акробатики, по-друге, музична і літературна класика.

В Михайловський чотирнадцять років (1977–1991) працював провідним солістом у театрі балету Б. Ейфмана і був першим виконавцем більшості балетних партій, створених для нього художнім керівником і головним балетмейстером новаторського колективу, зокрема князя Мишкіна «Ідіот» (1980), графа Альмавіви «Безумний день» (1982), Соліст «Пізнання», Соліст «Автографи» (обидва 1981), Мальволіо «Дванадцята ніч» (1984), Воланд «Майстер і Маргарита» (1987), Камілл «Вбивці» (1991). Знімався у телеекранізації балетів «Безумний день» (1984), «Дванадцята ніч» (1986), «Ідіот» (1987).

У 1992 році В. Михайловський створює незвичну трупу «Санкт-Петербурзький державний чоловічий балет», у якій чоловіки виконують жіночі партії на пуантах і в пачках. Основний напрям вистав можна умовно розділити на серйозні і пародійні. В. Михайловський – не лише керівник і ведучий танцівник трупи, а й виступає як балетмейстер. Він поставив два балети з восьми, що є в репертуарі колективу: «За образом і подобою» (1992) і «Ното Ессе» («Людина яка вона є, 1993»). Інші балети з творчого доробку трупи: «Серенада» (Гімн друзям, 1994), «Obsessions» (Одержимість, 1996), «Танго для росіян» (В очікуванні лялькаря, 1998), «Погляд зі сторони» (2001), «Чоловік &...» (2003), «Танцюємо все, або Робочий день» (2009).

За двадцять років склад колективу мінявся від дев'яти до п'яти танцівників, натомість незмінною залишалася філігранна техніка і чудова манера виконання, яка здобула чоловічому балету популярність та любов глядачів. Серед учасників уславленої трупи був наш земляк, студент Інституту мистецтв Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки Артем Шошин (вересень 2011 року – червень 2012 року). Ювілейний сезон колективу у 2012 році зустріли такі виконавці: Денис Борисенко, Володимир Дорофєєв, Євген Демидов, Омак Сарама, Ігор Шалаєв.

Вже перший виступ колективу викликав велике зацікавлення як у глядачів, так і у фахівців хореографічного мистецтва, які назвали цю подію «революцією у російському балеті» і «сенсацією сезону», явищем, яке зайняло свою особливу нішу у російському балетному мистецтві. Санкт-Петербурзький державний чоловічий балет став першою в історії російського балету трупою, в якій зайняті лише чоловіки Також вперше в російському балеті жіночі партії суперсучасного модерну і номери класичного репертуару виконували з незвичною гнучкістю чоловіки.

Про колектив В. Михайловського написано багато схвальних рецензій не тільки в Росії, країнах колишнього Радянського Союзу, але й у всьому світі.

Відзнята велика кількість фільмів і передач телебачення країн Європи, Америки, Австралії, країн СНД та багатьох міст Росії. Про цей колектив писали американські журнали «The New York Times» і «Dance Magazine», британський і японський «Dance», провідні балетні журнали Франції, Іспанії, Греції, Південної Кореї, Ізраїля, Фінляндії.

Існує лише одна трупя у світі, з якою можна порівняти Санкт-Петербурзький державний чоловічий балет В. Михайловського – це американський балет Трокадеро де Монте-Карло (Les Ballets Trockadero de Monte Carlo), який виник у Нью-Йорку в 1974 році та своїм кредо вважає карикатурну пародію та уїдливій погляд на класичний балет. Натомість у театрі В. Михайловського органічно відбувається повернення до старої балетної традиції і по-новому осмислюється проблема виконання чоловіками жіночих ролей відповідно до сучасних тенденцій в галузі хореографії. Його вистави з блискучою технікою, тонким гумором, оригінальністю манери і стилю наповнені не тільки більш сильними емоціями, а й глибоким філософським змістом.

Акторське обдарування В. Михайловського виявилось у повній мірі у 1995 році, коли він вперше виступив як драматичний артист у виставі «Післямова до “Ідіота”» разом з видатним митцем театру і кіно Олегом Басилашвілі.

В. Михайловський має звання заслуженого артиста Росії (1985) і народного артиста Республіки Карелія (2007). Нагороджений міжнародною медаллю «Людина-творець» (1998) і медаллю «На честь 300-річчя Санкт-Петербурга» (2005).

Відома волинська художниця Зіновія Рубан намалювала портрет В. Михайловського у 2008 р. (70х90 см, полотно, олія). Портрет зберігається в Українському домі в Києві серед художньої колекції видатних постатей України.

Зінаїда Пахолок

Література :

Копилова Т. 23 липня – 50 років від дня народження В. В. Михайловського (1953) – засновника і режисера театру чоловічого балету в Санкт-Петербурзі (Росія) / Т. Копилова // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2003 рік. – Луцьк, 2002. – С. 58–60.

Білоус О. Наш земляк зробив революцію в балеті / О. Білоус // Слава праці. – 2003. – 23 серп. – С. 6.

Губенко Н. Все от меня шарахаются ... / Н. Губенко // Натали. – 2001. – № 5. – С. 8–10.

Земляки : у 57 – танцює «Лебедя» // Волинь-нова. – 2010. – 23 лют. – С. 2.

Клімчук Л. Зірка світового балету на рідній землі / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2011. – 2 черв. – С. 13.

Коструба Н. В артиста балету – життя у ритмі піруету / Н. Коструба, С. Зозуля // Слава праці. – 2012. – 24 трав. – С. 4.

Коструба Н. Малиновий дзвін Марії Мигушенко / Н. Коструба // Слава праці. – 2010. – 7 жовт. – С. 3.

Коструба Н. Наш земляк – зірка світового балету / Н. Коструба // Слава праці. – 2010. – 25 лют. – С. 1.

Коструба Н. Політ до творчого Олімпу / Н. Коструба // Слава праці. – 2012. – 11 верес. – С. 8.

Коструба Н. Таланти нашого земляка визнав увесь світ / Н. Коструба // Слава праці. – 2012. – 29 верес. – С. 16.

Коструба Н. Творчий олімп Валерія Михайловського / Н. Коструба // Слава праці. – 5 січ. – С. 16.

Пахолок З. Автограф Валерія Михайловського // Наш у-тет. – 2012. – № 9(73). – С. 14–15.

Пирогов С. Феномен балета Валерія Михайловського / С. Пирогов // Правда Украины. – 2003. – 4 декаб. – С. 13.

Романова А. Юноши в платях танцюють / А. Романова // Киев. Ведомости. – 2004. – 24 апр. – С. 13.

Романюк Н. Тридцять літ на пуантах – все одно що у шахті / Н. Романюк // Віче. – 2007. – 19 квіт. – С. 15.

Чепалов О. «Неумирающий лебедь» Валерія Михайловського // Танец в Украине и мире. – 2012. – № 1 (3). – С. 39.

Шишко Л. Зірка світового балету не забуває свій рідний Луцьк / Л. Шишко // Відомості. – 2012. – 24–30 трав. – С. 14.

«Зірковий» волинянин провідав земляків // Діалог. – 2012. – 17 трав. – С. 6.

Степанюк Я. Волинянин створив єдиний у світі чоловічий балет / Я. Степанюк // Вісник. – 2012. – 24 трав. – С. 12.

27 липня

80 років від дня народження Є. Л. Грушки (1933–2001) – українського письменника, журналіста

Український журналіст і публіцист Євген Леонідович Грушка народився 27 липня 1933 року в мальовничому селі Солотвин на Ковельщині. Дитячі роки майбутнього журналіста пройшли в рідному селі. Освіту здобував в Солотвинській семирічній школі. Пізніше навчався у Камінь-Каширському педучилищі. Професію журналіста отримав на факультеті журналістики Київського державного (нині Національного) університету імені Тараса Шевченка, який закінчив 1958 року.

Після закінчення вузу деякий час працював у Ковельській міськрайонній газеті, згодом в обласній газеті “Радянська Волинь” – кореспондентом, пізніше завідувачем відділу, а з 1982 року заступником головного редактора Волинської обласної газети Є. Л. Грушка присвятив сорок років свого життя.

Друкувався Євген Леонідович в українській, російській, білоруській пресі, в літературно-публіцистичних збірках, альманах. На сторінках преси виступав з цікавими публікаціями на теми культури, історії українського національного відродження.

Брав активну участь у громадській роботі, підтримував журналістські контакти з колегами з-за Бугу. Знання польської мови допомагало йому глибоко і цікаво вести тему нашого сусідства. Завдяки старанням Є. Грушки у місцевому регіональному музеї в Огоновіце (Польща) зберігається чимало примірників газети “Волинь”. Вони стали в нагоді в наукових дослідженнях студентів та краєзнавців, оскільки там є публікації, присвячені Польщі.

Давня і багатолітня дружба єднала Євгена Леонідовича із поляком Влодзімежом Коперкевичем, чие ім’я дотепер із вдячністю згадують сотні волинян. Це він допомагав їм розшукувати на теренах Польщі могили загиблих під час Другої світової найрідніших людей, а живим ветеранам – одержати заслужену винагороду.

А ще Євген Грушка доклав чимало зусиль до встановлення ветеранства багатьох волинян, які були у вересні 1939 року в рядах польської армії. Цій проблемі він присвятив чимало статей та публікацій. Під керівництвом Євгена Грушки проводився вечір зустрічі ветеранів, які брали участь у Польській оборонній війні 1939 року.

1998 року Є. Л. Грушка був обраний представником Міжнародного благодійного фонду відродження Києво-Могилянської академії у Волинській області, створеного з метою акумуляції коштів для надання фінансової підтримки справі відродження культурно-освітньої спадщини Києво-Могилянської академії на її історичній території та для здійснення заходів щодо подальшого розвитку академії у статусі Національного університету, а також для фінансування іншої благодійної діяльності Фонду.

Євген Леонідович вивчав історію рідного краю, йому боліли проблеми із уживанням української мови, її збереження і розвитку. У своїх публікаціях переймався долею та перспективами рідної мови. Це добре прослідковується у його розвідці “Храми рідного слова. Як Олена Пчілка утверджувала і захищала рідну мову”.

Євген Грушка писав на суспільно-політичні теми, теми державності, культури та багато інших. Серед помітних матеріалів варто згадати “Українці в Польщі” (за матеріалами бюро досліджень і експертиз канцелярії польського сейму) переклад з польської Є. Грушки; “Брехачі з Москви”; “Переслідування журналістів і преси”. Серед актуальних матеріалів 1996 року – інтерв’ю Євгена Грушки з Володимиром Рожком “Волинська діаспора на Заході” та інші.

Матеріали та рубрики, які вів Євген Леонідович, завжди були виваженими, інформаційно насиченими. Він був великим патріотом поліського краю, української нації, рідної мови, а тому цілком заслужено носив звання лауреата обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського (1994). За сумлінну працю в засобах масової інформації відзначений урядовими та обласними нагородами: Грамотою

Президії Верховної Ради Української СРС, Грамотою Спілки журналістів України.

Своїм журналістським доробком Євген Леонідович залишив добрий слід не лише на Волині, а й в Україні.

Наталія Карабін

Література:

Грушка Є. Степан Іванович Бойко / Є. Грушка, К. Петрушак. – Львів : Каменярь, 1973. – 126 с.

Грушка Є. Віч-на-віч з часом. Води у Бuzі сплигло немало... / Є. Грушка // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 14–17, 24–29.

Грушка Є. Храми рідного слова: як Олена Пчілка утверджувала і захищала українську мову / Є. Грушка // «Волинь» у нашій долі : док. зб. – Луцьк, 1999. – С. 33–45.

Денисюк В. Журналістика Волині: факти й імена : нариси засобів масової інформації Волині ХХ – початку ХХІ ст. / В. Денисюк . – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 352 с.

Про Є. Л. Грушку – с. 65, 68, 89–90.

Павлюк І. Українська преса Волинської області 1939–1941, 1944–2000 рр. : монографія / І. Павлюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 508 с.

Про Є. Л. Грушку – див. Іменний покажчик.

Уроки журналістики і життя : книга роздумів, спостережень, спогадів випускників одного курсу / А. Горлов, М. Сорока. – К. : Київ. Правда, 2002. – с. 242.

Про Є. Л. Грушку – с. 242.

Він любив нас усіх, а найбільше любив Україну // Волинь-нова. – 2008. – 26 лип. – С. 6.

Лауреат премії імені Агатангела Кримського // Літ. Україна. – 1995. – 5 січ. – С. 6.

Грушка Євген Леонідович // Волинь у нашій долі : док. зб. – Луцьк, 1999. – С. 33.

28 липня

**70 років від дня народження І. В. Кічия (1943 – 2005) –
українського історика,
заслуженого працівника народної освіти України**

Іван Васильович Кічий народився 28 липня 1943 року в с. Згорани Любомльського району Волинської області. Після закінчення Згоранської семирічної школи залишився працювати у місцевому колгоспі «Правда», звідки у 1963 р. був призваний на службу до збройних сил СРСР, під час якої здобув середню освіту, навчаючись у Мінській районній заочній середній школі. Демобілізувавшись у 1966 році, повернувся на Волинь і продовжив трудову діяльність на посаді педагога-вихователя дитячого санаторію «Згорани», а з 1967 р. – вчителя історії та фізвиховання Самійличівської восьмирічної школи Любомльського району. Робота з дітьми народила мрію здобути вищу освіту та стати вчителем. У 1968 р. Іван Васильович вступає на історичний факультет Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки, який закінчує з відзнакою у 1972 році. Навчаючись в інституті, брав активну участь у громадській роботі, щоліта очолював студентські будівельні загони, обирався делегатом I-го зльоту студентів-активістів УРСР. Тому закономірним стало його призначення командиром Волинського обласного штабу студентських будівельних загонів, який він очолював чотири роки. Студентський будівельний загін Волинської області був визнаний кращим в Україні та відзначений Червоним прапором ЦК ЛКСМ України. Ще рік Іван Васильович працював у республіканському штабі студентських будівельних загонів. Брав активну участь в роботі СБЗ України на будовах Західного Сибіру. Щороку з 1977 р. по 1979 р. влітку очолював 10-тисячний студентський будівельний загін України у Тюменській області.

З 1976 по 1979 рік Іван Васильович навчався в аспірантурі Інституту історії Академії наук УРСР. У 1981 році захистив дисертацію та отримав вчений ступінь кандидата історичних наук. З 1980 року працював в Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки та Волинському державному університеті імені Лесі Українки: асистентом, старшим викладачем (з 1981 р.), доцентом (з 1984 р.), професором (з 1989 р.) завідувачем (з 1990 р. до 2004 р.) кафедри історії України. Він – автор біля 100 наукових публікацій, входив до складу редакційних колегій таких видань, як «Реабілітовані історією», «Хрестоматія з історії Волині», «Історія Волині в документах і матеріалах» У 1993 р. за значний науковий доробок у галузі історико-краєзнавчих досліджень І. В. Кічию присуджено премію імені Дмитра Яворницького Всеукраїнської спілки краєзнавців.

Іван Васильович вирізнявся активною громадянською позицією. Він обирався депутатом Волинської обласної ради XXI скликання, був членом комітету з присудження обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського. Як куратор студентських груп багато уваги надавав індивідуальній роботі зі студентами, залучав їх до краєзнавчої науково-пошукової діяльності, організовував екскурсії студентів по Волині та Україні. Активно співпрацював з газетою «Молодь України» як спеціальний кореспондент по Західній Україні.

Трудова діяльність Івана Васильовича відзначена Грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1975 р.), присвоєнням звання «Заслужений працівник народної освіти України» (1993 р.).

Пам'ять про свого педагога зберігають десятки вчителів історії Волині, колишні студенти Івана Васильовича, яких він навчав азам наукового пошуку, яким дарував щастя пізнання рідного краю та віддавав частку своєї душі і свого горіння в ім'я незалежної України.

**Геннадій Бондаренко,
Галина Романчук**

Література:

Кичий І. В. Борьба за власть Советов на Правобережной Украине / И. В. Кичий. – Львов : Вища школа, 1986. – 152 с.

Кічий І. В. Боротьба за перемогу Радянської влади на Волині. – Луцьк : [б.в.], 1977. – 30 с.

Михайлюк О. Г. Історія Луцька / О. Г. Михайлюк, І. В. Кічий. – Львів : Світ, 1991. – 192 с.

Кічий І. В. Барська Рада робітничих і солдатських депутатів. Вінницький військово-революційний комітет / І. В. Кічий // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні : енцикл. довід. – К. : Наук. думка, 1982. – С.48–49.

Кічий І. В. Діяльність українських загонів самооборони на Волині, Буковині та у Галичині в роки Другої світової війни / І. В. Кічий // Українсько-польські стосунки в роки Другої світової війни. – Варшава, 1999. – Т. 3. – С. 46–47.

Кічий І. В. До питання генези польської самооборони в Східній Галичині на прикладі Бережанського та Чортківського інспекторів армії крайової / І. В. Кічий // Українсько-польські стосунки в роки Другої світової війни. – Варшава, 1999. – Т. 3. – С. 117–118.

Кічий І. В. Перші бої з німецько-фашистськими загарбниками на Волині влітку 1941 року за спогадами їх учасників / І. В. Кічий, О. В. Двойнінова // Історичне краєзнавство в Україні: традиції і сучасність : тези доп. VII Всеукр. конф. – К. , 1995. – Ч. 2. – С. 282–283.

Кічий І. В. Події Другої світової війни на Волині в історичній літературі / І. В. Кічий // Волинь у Другій світовій війні та перші повоєнні роки : матеріали наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1995. – С. 4–6.

Кічий І. В. Роздуми про книгу професора Антона Семенюка «На тему українсько-польських відносин: критичні зауваження» / І. В. Кічий // 36. навч.-метод. матеріалів і наук. ст. іст. факультету / ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – Вип. 3. – С. 154–157.

Кічий І. В. Українсько-польські стосунки на Волині в роки Другої світової війни і Галичина / І. В. Кічий // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф.

«Українсько-польські відносини в Галичині у XX столітті». – Івано-Франківськ, 1996. – С. 34–39.

Кічий І. В. Хронологія подій у Західній Україні 1939–1945 роках / І. В. Кічий // Українсько-польські стосунки в роки Другої світової війни. – Варшава, 1999. – Т. 5. – С. 136–139.

Кічий І. В. Вінницьке збройне повстання / І. В. Кічий // Наука і суспільство. – 1984. – №8. – С. 43–44.

* * *

Баженов Л. В. Кічий Іван Васильович / Л. В. Баженов // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 229.

Бондаренко Г. Кічий Іван Васильович / Г. Бондаренко, А. Силук // Краєзнавці України (сучасні дослідники рідного краю) : довідник. – К. ; Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 95.

Бондаренко Г. В. Лауреати премії імені Дмитра Івановича Яворницького Національної спілки краєзнавців України у Волинській області / Г. В. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Волинь – край козацький : матеріали 1-ої та 2-ої всеукр. наук.-практ. конф. з питань збереження й дальшого розвитку козацьких традицій, які відбулися 23–24 червня 2007 р. і 22 жовтня 2010 р. на базі Музею історії сільського господарства Волині – скансену. – Луцьк, 2010. – Вип. 36. – С. 94–95.

Іван Васильович Кічий // Професори Волинського національного університету імені Лесі Українки / упоряд. А. В. Цьось, Н. М. Сірук, С. В. Турчик ; за заг. ред. І. Я. Коцана. – Луцьк, 2010. – С. 98.

Визнання: ще один диплом професора Івана Кічія // Волинь. – 1998. – 15 груд.

Він «подарував» студентам університет // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 17 берез. – С. 6.

Манелюк М. Кафедра святкує іменини / М. Манелюк // Віче. – 2000. – 24 серпня. – С. 9.

Сидько В. Іван Кічий: жити завжди цікаво / В. Сидько // Вісті. – 1994. – 14 січ. – С. 1, 4–5.

Слово прощання // Луцьк молодий. – 2005. – 10 лют. – С. 2.

1 серпня

100 років від дня смерті Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки

1 серпня 1913 року в невеликому грузинському курортному містечку Сурамі, далеко від рідної України, перестало битися серце Лариси Петрівни Косач-Квітки – Лесі Українки – геніальної поетеси, драматурга, публіциста, фольклориста, літературного критика. Скінчивши коротке земне життя,

насичене по вінця стражданнями, але й високими пориваннями і злетами духу, думки й слова, вона відійшла в безсмертя.

Літературно-науковий вісник за жовтень 1913 року вийшов з посвятою: «Незабутній пам'яті Лесі Українки сю книжку присвячує Редакція «Літературно-Наукового Вістника, котрий вона стільки літ прикрашувала своїми творами». У вінок пам'яті вплели свої квіти-твори-спогади історик Михайло Грушевський, письменники і публіцисти Людмила Старицька-Черняхівська, Іван Стешенко, Микола Євшан, Андрій Ніковський, поети Олександр Олесь, Олена Журлива, Микола Вороний, Григорій Чупринка.

Число «Вісника» відкриває остання, незакінчена повість із життя арабської жінки на ім'я Екбаль-ганем, адже твір під такою назвою призначався саме для цього журналу.

Ще були задуми і плани, просилися на папір сюжети творів, яким не судилося народитись, до останнього подиху жага творчості прагнула перемогти невблаганність, але ... «Се вже починався єгипетський захід. Там сонце уміє вдавати переможця в остатній час перед неминучою поразкою, і так гордо та весело, без найменшої тіні вечірнього суму, сипле барвисті дари на небо, на пустиню, на велику ріку і на кожную дрібную-дрібницю своєї улюбленої країни, що навіть за одну хвилину перед навалом темряви, якось не йметься віри її неминущости».

Михайло Грушевський у вступному слові, виголошеному на засіданні, присвяченому пам'яті Лесі Українки (Редакція Літературно-наукового вісника відкриває ним вінок пам'яті), відзначив, що творчість Лесі Українки «Глибоко національна в своїй основі, всім змістом своїм зв'язана нерозривно з життям свого народу, з переживанням нашої людини...». Разом з тим «громадянство не встигало йти за сим захоплюючим, бурним потоком натхнення, сею блискучою панорамою образів, що розверталась перед ними; сей високий рівень ідей [...] був незвичайним для його ширших кругів».

Цю тезу підтримує і розвиває Микола Євшан у статті «Леся Українка»: її творчість «недосяжна для широкої публіки», «независима від духу часу, вона [Леся Українка – Н. П.], не йде в широку публіку, аби її духові вартости розмінювалися в популяризації і через те тратили свій блиск і красу – йдуть тільки ті до храму поетеси, які дійсно хочуть і вміють читати у тому духовому багатстві. Достойна пані сидить спокійно на престолі і приймає поклони тих, які відчують потребу дійсно піти з поклоном до неї, за подякою за ті багатства творчої думки, якими вона подарувала українську поезію...» Автор упевнений, що Леся Українка, пишучи на «античні і чужі теми», «думала про Україну, серцем була при нас, писала навіть про наш час і наші обставини». І підсумовуючи, запитує: «Після Лесі Українки залишається в українській поезії порожнє місце. Хто по ній зможе з тою самою енергією і з тим самим достоїнством вдарити в замовклі струни, хто заступить нам Її високу видючу душу?...»

Іван Стешенко і Андрій Ніковський свої огляди присвятили творчості Лесі Українки.

Перший у статті «Поетична творчість Лесі Українки» звертається до історії появи першої, «На крилах пісень» (1892), другої, «Думи і мрії» (1899) і третьої, «Відгуки» (1902) поетичних збірок, а також до окремих драматичних творів: «Блакитна троянда», «Іфігенія в Тавриді», «Грішниця», «Одержима», «Касандра», «У пущі»; поем, нарисів, прозових творів. І. Стешенко констатує, «що щастя рідного краю було ідеалом, провідною зорею Лесі; що серце її обливалось слізьми за рідний край і що з слізьми вона робила і кликала робити других». «Її плач – вимушений плач сильної духом людини, що витре непереможні сльози і знов іде робити во ім'я любови, правди, задля всесвітнього, а насамперед для своєнародного щастя».

«Першим письменником нашої новітньої літератури» називає Лесю Українку Андрій Ніковський у статті «Екзотичність сюжета і драматизм у творах Лесі Українки». «Видатна культурна сила зійшла з поля українського письменства», – підкреслює автор – «Мавши сміливість обробляти загальноєвропейські сюжети, що дозволяється тільки культурним народам, вона (Леся Українка. – Н. П.) сим показала свою культурність і культурність свого народу і мови. Сильний її розум вніс в розроблення світових сюжетів такі властивості, що ще в більшій мірі дозволяють зачислити Лесю Українку до видатних письменників світової літератури».

Людмила Старицька-Черняхівська у спогадах «Хвилини життя Лесі Українки» зафіксувала «кілька рис вдачі людини такої благородної, такої мужньої, такої люблячої, які рідко трапляються в житті». «Для прийдешніх біографів Лесі Українки» Людмила Михайлівна розповіла про дитячі роки Лариси Косач, про її перші поетичні спроби і першу друковану збірку поезій, про родинне оточення майбутньої поетеси, про її хворобу і незламний дух. «На залізний вівар свого убогого краю вона поклала все, що мала, – талант і серце і свої недовгі дні. [...] Українська література втратила з нею одного з найбільших поетів життя – втратила душу, яка рідко коли пробуває на землі».

З зорею, що згасла десь у безкраїх глибинах космосу, порівнює Лесю Українку Олександр Олесь. Але ще

довго литись буде
На землю промінь золотий, –
І скільки снів він кине в люде,
І скільки струн він в душах збуде...
І ляже сам, як шлях святий.

Наталія Пушкар

Література:

Українка Леся. Волинський скарб : вибр. твори / Леся Українка ; упоряд. С. М. Романов, Т. Я. Данилюк-Терещук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 552 с.

Українка Леся «Мріє, не зрадь!» : твори, документи, світлини / Леся Українка ; упорядкув., есе та довід. матеріал В. Костюченка. – К. : Веселка, 2009. – 319 с.

Українка Леся. На крилах пісень : поезія / Леся Українка. – Репринт. відтворення вид. 1893 року. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 116 с.

Українка Леся. Нехай мої струни лунають : вибр. поезії / Леся Українка ; упоряд. і переднє слово Н. Сташенко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 224 с. : іл.

Гейне Г. Книга пісень : поезії / Генріх Гейне ; переклади Лесі Українки і Максима Стависького. – Репринт. відтворення вид. 1892 року. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 114 с. – (Всесвітні твори).

* * *

Кочерга С. О. Інтелектуальна парадигма культурософії Лесі Українки / С. О. Кочерга. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 176 с.

Кочерга С. О. Культурософія Лесі Українки : семіотич. аналіз текстів / С. О. Кочерга. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 656 с.

Леся Українка. Волинські сюжети : іст.-краєзн. нариси. – Луцьк : Волин. старожитності, 2012. – 251 с.

Леся Українка : доля, культура, епоха : зб. ст. та матеріалів / ВНУ ім. Лесі Українки, НДІ Лесі Українки, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України ; редкол. М. Жулинський (голова) [та ін.], наук. ред. Т. О. Скрипка, С. М. Романов. Вип. 1. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 206 с. : іл. 24 с.

Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 140-річчю від дня народж. Лесі Українки та 100-річчю з часу написання драми-феєрії «Лісова пісня» 25 лют. 2011 р., м. Луцьк, с. Колодяжне на Волині. – Луцьк, 2011. – 304 с. : іл.

Леся Українка і сучасність : зб. наук. пр. Т. 6 / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки; Н. Сташенко. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 710 с.

Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. Чис. 7. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 186 с.

Про Лесю Українку – с. 123–134, 168–175.

Моклиця М. Естетика Лесі Українки (контекст європейського модернізму) : монографія / М. Моклиця. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 242 с.

Савчук В. Доля листів Лесі Українки : монографія / В. Савчук. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 168 с.

Сташенко Н. «... Та в нас пісні її лишилися, В яких живе душа жива...» (до історії публ. перших поет. зб. Лесі Українки) / Н. Сташенко ; упорядкув. В. Комзюк, Н. Пушкар. – Ковель : ТОВ «Ковельська міська друкарня», 2011. – 40 с.

Стежками «Лісової пісні» : збірник / упоряд. В. Гей, Н. Горик, Н. Гуменюк. – Луцьк : Терен, 2011. – 200 с. – (До 100-річчя драми-феєрії Лесі Українки).

Вісич О. Нон-Фінто у драматургії Лесі Українки / О. Вісич // Слово і час. – 2012. – № 2. – С. 9–15.

Горик Н. Під духовним покровом Лесі Українки / Н. Горик // Літ. Україна. – 2011. – 24 лют. – С. 1, 10.

Гуменюк Н. Її слово й сьогодні кличе боротись за мову / Н. Гуменюк // Волинь-нова. – 2012. – 7 серп. – С. 11.

Гуменюк Н. При світлі Лесиного слова / Н. Гуменюк // Літ. Україна. – 2012. – 9 серп. – С. 2.

Леся Українка // Літ. Україна. – 2012. – 23 лют. – С. 3.

Музика Л. Життєвий і творчий шлях Лесі Українки / Л. Музика // Дивослово. – 2012. – № 2. – С. 27–32.

Пушкар Н. Сенсації: прижиттєва листівка з портретом Лесі Українки / Н. Пушкар // Волинь-нова. – 2011. – 10 листоп. – С. 2.

Романов С. Історія доби в постатях: до 140-річчя Лесі Українки і Агатангела Кримського / С. Романов // День. – 2011. – 14–15 жовт. – С. 11.

Сколюк С. Свято «Лісової пісні» в Нечимному / С. Сколюк // Вісті Ковельщини. – 2012. – 9 серп. – С. 6.

Філатенко А. Дорога до Лесі ніколи не закінчується / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2011. – 1 берез. – С. 7.

* * *

Музей «Лісової пісні» в Нечимному : путівник / текст В. Комзюк, Н. Пушкар ; фото О. Більчук, В. Мельник, О. Антонюк, С. Дружинович ; іл. до «Лісової пісні» В. Михальської. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2011. – 20 с.

Високе світло імені та слова : (до 140-річчя від дня народж. Лесі Українки – укр. поетеси, драматурга, громад. діячки) : методико-бібліогр. матеріали / Волин. ДОУНБ імені Олени Пчілки. – Луцьк, 2001. – 27 с.

Леся Українка на сторінках журналу «Слово і час» : бібліогр. покажч. / уклад. Л. Ф. Златогорська. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 128 с.

10 серпня

**75 років від дня народження Л. І. Савельєвої (1938) –
музикознавця, заслуженого працівника культури України**

Любов Іллівна Савельєва, якій судилася доля назавжди пов'язати своє життя з Волинню, народилася 10 серпня 1938 року в сім'ї кубанських козаків на хуторі Привольному у Ставропольському краї.

Упродовж 1966–1978 років Любов Іллівна самовіддано трудилася на ниві культури Волині, працюючи спочатку методистом, а потім директором

Луцького районного будинку культури, завідувачем районного відділу культури. Особливу увагу вона надавала популярним на той час невеликим художнім колективам – агіткультбригадам. Мобільні художні колективи з Луцька, Буянь та Маяків звеселяли серця сільських трудівників художнім словом, чудовою піснею та запальним танцем. Для них не потрібно було великої сцени - вони виступали в трудових колективах у полі чи на фермах.

Пізніше Любов Савельєва очолювала Волинську обласну організацію Всеукраїнської музичної спілки ім. М. Леонтовича й активно вивчала і популяризувала українське народне пісенне мистецтво. Вона активно співпрацювала з творчими колективами луцького народного дому «Просвіта» –була солісткою народного аматорського оркестру народної музики «Волинянка», хору «Журавко», концертних колективів. По-особливому звучали у її виконанні давні пісні Волині, зокрема «Сива зозулейко, не літай ранейко» (записана у селі Видричі Камінь-Каширського району), «Ой, як була я у матінки своєї» (з села Нуйно цього ж району), «Доню моя молодая» (почута в селі Риковичі Іваничівського району).

Разом з учасниками оркестру народної музики «Волинянка» презентувала мистецтво Волині на престижних міжнародних фольклорних фестивалях у Австрії, Чехії, Німеччині, Польщі, Югославії. Завдяки ініціативі й енергійності Любові Іллівни постійно збагачувався репертуар оркестру, оновлювалася й урізноманітнювалася його музична палітра, що сприяло неабиякій популярності й творчому зростанню колективу.

Активна творча праця й особистий внесок Любові Савельєвої у збереження й популяризацію музичного мистецтва відзначені подяками й почесними грамотами місцевих органів влади. У 1990 році Любові Іллівни було присвоєно звання «Заслужений працівник культури України».

Надія Троневиц

Література:

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мистец. та культ.-освіт. уч-ща Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Л. І. Савельєву – с. 148, 216.

Денисюк В. Обереги духовності / В. Денисюк. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 182 с.

Про Л. І. Савельєву – с. 96.

Гуменюк Н. Кубанська козачка – щира волинячка / Н. Гуменюк // Віче. – 1998. – 29 жовт. – С. 18.

Зубчук К. Сім років дружби і сорок – кохання / К. Зубчук // Волинь. – 2001. – 3 берез. – С. 3.

Клімчук Л. Співоча правнучка запорізького козака / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2009. – 19 листоп. – С. 9.

Лук'янчук В. 50 літ творчості Савельєвої / В. Лук'янчук // Вісник. – 2003. – 18 груд. – С. 3.

Поклик пісні : співає Л. Савельєва : [фото] // Луцьк. замок. – 2001. – 23 серп. – С.

Філатенко А. А пісня, як доля... / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 1 листоп. – С. 7.

Філатенко А. Її пісні, мов диво калинове / А. Філатенко // Волинь. – 1998. – 29 жовт. – С. 3.

16 серпня

60 років від дня народження В. С. Герасимлюка (1953) – українського режисера,

члена Національної спілки кінематографістів України

Віталій Сергійович Герасимлюк народився 16 серпня 1953 року у місті Почаїв Кременецького району Тернопільської області. У 1973 році Віталій Герасимлюк поступає на навчання до Київського інституту культури, який закінчує у 1977 році. За направленням два роки працює у Криму: методистом драмтеатру (м. Чорноморське) та керівником народного театру (м. Радянське). Тут відбувається його становлення як талановитого, самобутнього режисера. Першою постановкою стала п'єса «Земля весення» В. Яскевича, у якій були задіяні близько сорока учасників театру, масові сцени та громіздкі декорації. Сам режисер був виконавцем головної ролі.

У 1979 році Віталій Герасимлюк приїздить на Волинь. Працює викладачем режисури у Луцькому культосвітньому училищі. Цій справі, яку полюбив усім серцем, був відданий впродовж двадцяти двох років свого життя. Паралельно із викладацькою роботою очолював Народний театр Луцького міського Будинку культури, де став справжнім подвижником самодіяльного театрального мистецтва і дав згаданому театрові нове життя. Під керівництвом молодого режисера були здійснені постановки п'єси Л. Жуховецького «Пісенька про любов та печаль», Г. Квітки-Основ'яненка «Сватання на Гончарівці», О. Коломійця «Фараони», сценічна композиція «Замальовані вікна» за творами О. Некрасова «Осінь нудьга», Г. Марчука «Могила Чингізхана», М. Зоценка «Злочин і кара». Всі роботи були високо поціновані глядачами та критиками, схвальні відгуки друкувались у республіканській пресі.

Творчу діяльність Віталій Герасимлюк продовжив, працюючи у Волинській обласній державній телерадіокомпанії спочатку телережисером, а пізніше впродовж п'яти років на посаді головного режисера. За час роботи на телебаченні ним було створено понад сто передач ігрового плану, проводились прямі ефіри з видатними людьми, серед яких знакові українські політики – В. Чорновіл, В. Ющенко, Ю. Тимошенко, В. Литвин та ін. На телебаченні Віталій Сергійович виховав чимало телережисерів, котрі зараз працюють на різних популярних телеканалах України. Разом з талановитою командою Волинської обласної державної телерадіокомпанії вдалося створити близько тридцяти короткометражних фільмів, серед яких є чимало

авторських. Більшість із них стали переможцями всеукраїнських та міжнародних конкурсів. Один з перших фільмів – авторська робота «Святиня» про історію виникнення Почаєво-Успенської лаври. Фільм про проблеми людської свідомості «Півцарства за коня» отримав спеціальний приз та диплом міжнародного журі на Першому Міжнародному телекіно форумі. Авторський телефільм «Концерто грессо мого міста» отримав дві нагороди – став переможцем першого міського фестивалю (Луцьк, 2003 р.) та дістав основну нагороду П'ятого Міжнародного фестивалю у Ялті (2004 р.). Фільм «Василеве задзеркалля», котрий розповідає про відомого поета-афганця, лауреата Національної премії імені Т. Шевченка Василя Слапчука, на черговому Міжнародному телеконкурсі у Ялті став переможцем у номінації «Найкраща режисура» (2005 р.). Проблема людських страждань і милосердя порушена у фільмі «Повернення до Терещихи», який здобув перемогу на Всеукраїнському конкурсі «Милосердя» (Київ, 2005 р.). А фільм «Сини-синочки» про зламани долі «афганців» став лауреатом Міжнародного телефестивалю у Києві «Золотий Георгій» (2008 р.).

Працював Віталій Герасимлюк й у сфері документального кіно, до його творчого доробку входять три фундаментальні фільми про промислові підприємства Волині – Луцький автомобільний та підшипниковий заводи, тролейбусне депо (до 35-річчя від часу заснування). Працює Віталій Сергійович і як сценарист, здійснює постановки театральних заходів концертного плану та шоу-програм. Ним було відзнято кілька музичних кліпів. Працював і як аніматор – відзняв три мультиплікаційні блоки «Пригоди Сірничка» (соціальна реклама).

Уже шістнадцять років він як режисер та педагог співпрацює з центром дитячої та молодіжної творчості «Диво».

У 2009 році Віталія Сергійовича Герасимлюка було прийнято до Національної спілки кінематографістів України.

Тетяна Дудар

Література:

Белоцька І. Кращі кінофільми відзначено нагородами : фестивалі / І. Белоцька // Луцьк. замок. – 2003. – 18 верес. – С. 11.

Белова Г. Перемогли волинські телевізійники : фестивалі / Г. Белова // Досвіт. зоря. – 2004. – 12 черв. – С. 1.

Блищик О. Збулося... / О. Блищик // Волин. газ. – 2011. – 8 верес. – С. 10.

Вознюк Я. «Угода з ангелом» і дебют районного театру / Я. Вознюк // Володимир. Експрес. – 2011. – 15 груд. – С. 4.

В ім'я миру і свободи // Волинь-нова. – 2009. – 28 трав. – С. 2.

Гран-прі за кіно про Полісся // Волинь-нова. – 2011. – 13 жовт. – С. 2.

Гуменюк Н. Імперія кіно по-Луцьки / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 18 верес. – С. 9.

- Гуменюк Н. Наодинці з променем і містом ... / Н. Гуменюк // Віче. – 2004. – 17 черв. – С. 5.
- Зінчук М. Повезли у Ялту «Півцарства за коня», а повернулись з дипломом і призом / М. Зінчук // Волинь. – 2000. – 12 верес. – С. 1.
- Знай наших: «Білий птах» із «Кіноетніки – 2011» прилетів до Луцька // Волинь-нова. – 2011. – 24 черв. – С. 2.
- Зозуля С. Всеукраїнський фестиваль короткометражок / С. Зозуля // Волинь-нова. – 2010. – 18 верес. – С. 10.
- Зубрик Т. «Сім чудес Волині» – за 48 хвилин / Т. Зубрик // Аверс-прес. – 2010. – 19 серп. – С. 8.
- Зубрик Т. У Луцьку зняли новий фільм / Т. Зубрик // Аверс-прес. – 2012. – 19 серп. – С. 2.
- Клімчук В. Про любовні мандрівки розкажуть юристи і бухгалтери / В. Клімчук // Сім'я і дім. – 2011. – 7–13 квіт. – С. 6.
- Колеги : на телерадіофестивалі «Перемогли разом» // Волинь-нова. – 2006. – 13 трав. – С. 2.
- Колеги : «Солом'яний капелюх» волинських телевізійників – переможець у номінації «Лідер» // Волинь. – 2003. – 27 верес. – С. 1.
- Коломієць Р. НСТ : зльоти, турботи, проблеми / Р. Коломієць // Укр. театр. – 1983. – № 3. – С. 27–28.
- Малімон Н. «Білий птах» прилетів і до Луцька / Н. Малімон // Віче. – 2011. – 30 черв.–6 лип. – С. 10.
- Пахолок З. Духовний капітал Анатолія Остап'юка / З. Пахолок // Наш у-тет. – 2010. – 20 квіт. – С. 14.
- Пахольок З. Кардіограма високого слова / З. Пахольок // Волинь-нова. – 2010. – 25 берез. – С. 5.
- Пахолок З. Талант багатогранний / З. Пахолок // День. – 2010. – 22 черв. – С. 6.
- Радовська М. На сцені – аматори / М. Радовська // Рад. Волинь. – 1989. – 24 трав. – С. 4.
- Ревенко Б. Відродження народного театру / Б. Ревенко // Волинь-нова. – 2011. – 7 квіт. – С. 10.
- Ревенко Б. Прем'єра народного театру / Б. Ревенко // Волинь-нова. – 2011. – 10 груд. – С. 10.
- Творчі плоди : поновлення волин. осередку Нац. Спілки кінематографістів // Волинь-нова. – 2009. – 22 груд. – С. 2.
- У Луцьку презентували DVD-диск із фільмом «Сім чудес Волині» // Відомості. – 2011. – 25–31 серп. – С. 13.
- Успіх на міжнародному конкурсі : телерадіофестиваль // Луцький замок. – 2009. – 21 трав. – С. 13.
- Філатенко А. «Моє місто – моє життя» / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 16 верес. – С. 2.
- Філатенко А. Незабутнє слово Ліни Костенко / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2010. – 20 берез. – С. 2.

Чернецова Л. З чого починається театр / Л. Чернецова // Мол. ленінець. – 1984. – 14 серп. – С. 4.

7 чудес Волині : [фільм] / авт. і режисер В. Герасимлюк // DVD video. – Луцьк, 2011. – 3 Д. № 3305.

22 серпня
70 років від дня народження Л. Є. Литвина (1943) –
заслуженого художника України

Народився Леонід Єгорович Литвин у грозовий час воєнних лихоліть у селі Ощів Горохівського району на Волині. Дитинство і юність майбутнього художника пройшли в стародавньому Луцьку, куди 1945 року переїхала родина. Два роки Леонід навчався в художній студії Петра Сензюка, що діяла при Луцькому будинку піонерів. 1959 року, після закінчення 9-го класу Луцької середньої школи № 2 вступив на відділ кераміки Львівського училища прикладного та декоративного мистецтва ім. І. Труша. Наступного року перевівся на відділ монументального живопису, а на четвертому курсі (1963) перервав навчання і поїхав на Північ Росії, де працював робітником у ліспромгоспі села Кодіно Архангельської області. Того ж року був призваний на військову службу. Служив моряком на Балтійському та Північному флотах. 1967 року демобілізувався з армії і відновив навчання в училищі, яке закінчив 1968 року. Його наставниками були: В. Єлізаров, М. Ткаченко, М. Єршов, В. Осійчук. По закінченні навчання повернувся до Луцька. Працював за направленням у Волинських художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР. Виконував творчі замовлення.

Леонід Литвин працює в галузі станкового і монументального живопису, член Національної спілки художників України (1990), заслужений художник України (2008).

Він – автор мозаїк та розписів громадських споруд міст і сіл Волині, станкових творів. Працює в жанрах пейзажу, натюрморта, портрета, тематичної картини. Під пензлем художника оживає барвіста краса ріднокраю, ліси і луки Полісся, озеро Світязь, широкі поля Горохівщини, величність Карпатських гір та сувора природа Камчатки, краєвиди Луцька і його околиць. І все це зігріте любов'ю серця, промовляє до нас хвилюючими барвами ("На полі льону", 1975; "Весна рідного міста", 1979; "Землетрус", 1993; "Луцький замок", 1994; "Зима в Луцьку", 1996; "Сучасний український краєвид", 2004; "Волинська далечінь", 2004; "Луцький краєвид", 2005; "Древній Луцьк", 2005).

Натюрморт – один з найулюбленіших жанрів митця. Здебільшого це великі полотна, наповнені дарами Волинського краю, мисливськими трофеями ("Волинський продовольчий натюрморт", 1982; "Мисливський сезон на Волині", 1984 та інші).

Серед творів портретного жанру можна відзначити – портрет майстра з самбо В. Шранкевича, 1983; ветерана прикордонних військ Ф. Смирнова, 1984; кандидата мистецтвознавства І. Блюміної, 1985; учасника штурму Берліна, народного художника України О. Байдукова, 2005.

У тематичних роботах художника постають давня історія України події Другої світової війни, повоєнна відбудова Луцька і будні моряків, фольклор і народні традиції українців ("Давня Русь", 1972; "Не здамося", 1975; "Свято Івана Купала", 1976; "Ковпаківці", 1980; "Полонені", 1983; "Бій за Луцьк", 1985; "Вертеп у Луцьку", 1996). Провідною для митця стала козацька тема ("Запорожці", 1973; "Предки", 1985; "Козацька пісня", 2004). Ці та інші картини склали своєрідний "козацький цикл". Вони притягують глядача силою своєї енергетики, повертають до історичної пам'яті.

Тамара Левицька

Література:

Виставка творів художника Литвина Л. Є. : [буклет]. – Луцьк, 1972.

Каталог третьої персональної виставки живопису Леоніда Литвина / Волин. обл. наук.-метод. центр нар. творч. і культ.-освіт. роботи; Волин. обком ЛКСМ України ; Творча секція худож. Волині. – Луцьк : Волин. облполіграфвидав, 1980. – 19 с.

Каталог четвертої персональної виставки робіт Леоніда Литвина (живопис, графіка, монумент. мистец.) / Волин. обл. упр. культ. ; Обл. наук.-метод. центр нар. творч. і культ.-освіт. роботи. – Луцьк : Волин. облполіграфвидав, 1986. – 16 с.

Каталог виставок ВОНСХУ. – Луцьк : Медіа, 2008. – С. 3, 13.

Каталог виставок ВОНСХУ. – Луцьк : Медіа, 2009. – С. 5.

Волинські художники : Нац. спілка худож. України : [буклет]. – Луцьк, 2006. – [25 с.].

Про Л. Литвина – с. 10.

Луцький замок у мистецькому просторі України : темат. ант. віршів ХІХ-ХХІ ст. / упоряд. канд. філол. наук М. М. Хмелюк, В. М. Кумановська. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 88 с. + 44 с. : іл.

Литвин Л. «Луцький краєвид», 2005 ; «У дворі замку», 2008 ; «Весна в Луцьку», 2010 ; «Ясен Лесі Українки», 2011 ; «Луцький замок», 2011 – див. іл.

Виставка художника Леоніда Литвина // Досвіт. зоря. – 2004. – 13 трав. – С. 2.

Сучасники – пензлем художника // Волинь. – 2004. – 13 трав. – С. 2.

Кістерьова О. Вдруге у Ковелі – картини Леоніда Литвина / О. Кістерьова // Вісті Ковельщини. – 2009. – 17 лют. – С. 3.

Клімчук Л. Велика Вітчизняна війна на полотнах Леоніда Литвина / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2005. – 12 трав. – С. 2.

Клімчук Л. Художник, що малює Луцьк / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2009. – 5 лют. – С. 8.

Мистецька вітальня Леоніда Литвина // Дивослово. – 2011. – №11. – [С. 65.]

Сарапін Г. У його полотнах – дух українськості / Г. Сарапін // Волинь-нова. – 2009. – 14 берез. – С. 7.

Штинько В. Вернісажі : «Лісоозерна перлина України» / В. Штинько // Волинь-нова. – 2012. – 20 берез. – С. 2.

Литвин Леонід Єгорович // Митці України : енцикл. довід. – К., 1992. – С. 361.

26 серпня
– 20 років від дня відкриття Музею волинської ікони
в м. Луцьку (1993)

Музей волинської ікони у Луцьку, відділ Волинського краєзнавчого музею, відкритий 26 серпня 1993 року. За 20 років своєї діяльності він став визнаним культурним, науково-просвітницьким і туристичним центром Волині та України. Це єдиний в Україні музей, який репрезентує самобутню регіональну школу волинського іконопису.

На честь 10-ої річниці незалежності України 17 червня 2001 року експозиція Музею волинської ікони була відкрита у новозбудованому приміщенні по вул. Ярошука, 5.

Унікальна збірка музею нараховує понад дві тисячі пам'яток сакрального мистецтва XVI–XIX століть, зокрема: твори темперного та олійного живопису, предмети металопластики, декоративної різьби та скульптури. У колекції більше 400 ікон кінця XVIII – поч. XX століть, вилучених на українських митницях при спробі незаконного вивезення за кордон. Давні пам'ятки Волині мають велику історико-мистецьку цінність і дозволяють вивчати різноманітні аспекти художньої культури Волині XVI–XIX століть. Створення колекції пов'язане з іменем відомого українського мистецтвознавця Павла Жолтовського (1904–1986 рр.), який очолював експедиції Волинського краєзнавчого музею 1980-х років з вивчення та збору історичних і культурних пам'яток у храмах Волині. Нині збірка постійно поповнюється завдяки передачі пам'яток сакрального мистецтва священнослужителями і церковними громадами з благословення керівників православних єпархій Волині, дарунків колекціонерів і окремих громадян.

У залах Музею волинської ікони експонується більше ста творів іконопису XVI–XVIII століть, які репрезентують творчість окремих іконописців та іконописних осередків Волині. Серед шедеврів – ікони "Спас

у славі" XVI століття, "Юрій Змієборець з житієм" 1630 року, "Спас Вседержитель" першої пол. XVII століття, роботи Йова Кондзелевича "Спас Вседержитель" XVII століття, "Пророки", "Св. Георгій" початку XVIII століття, а також оригінальні зразки декоративної різьби і скульптури Волині XVII–XVIII століть.

Авторитет Музею волинської ікони, як визнаного в Україні осередку колекціонування, дослідження і збереження пам'яток сакрального мистецтва, спонукав членів громадського товариства "Холмщина" передати до музею у вересні 2000 року Холмську Чудотворну ікону Божої Матері – унікальну пам'ятку візантійського мистецтва XI–XII століття. Ікона була реставрована завідувачем реставраційної майстерні Волинського краєзнавчого музею Анатолієм Квасюком. Наукове керівництво за процесом реставрації здійснювали спеціалісти Національного науково-дослідного реставраційного центру України. З часу перебування Холмської Чудотворної ікони Божої Матері у Музеї волинської ікони він став місцем паломництва християн. Це єдиний приклад у новітній історії музейництва України, коли до ікони, що знаходиться в музеї, йдуть велелюдні хресні ходи. Щорічно у музеї буває понад 6 тисяч паломників з України, Росії, Польщі, Словаччини, Чехії, Парагваю, Єрусалима, Греції.

Сьогодні музей став відомим в Україні і за кордоном науково – дослідним центром. Працівники Музею волинської ікони ведуть активну наукову роботу з дослідження волинського іконопису та опрацювання музейних колекцій. України. Укладені наукові каталоги музейних колекцій металопластики, декоративної різьби та скульптури, творів олійного живопису, ікон у срібних окладах. З 1994 року Волинський краєзнавчий музей на базі Музею волинської ікони проводить щорічні міжнародні наукові конференції "Волинська ікона: дослідження та реставрація". В конференціях беруть участь науковці, реставратори з України, Росії, Білорусії, Словаччини та Польщі. Видані 19 наукових збірників матеріалів конференцій, де друкуються дослідження з волинського іконопису, сницарства, культової архітектури, книгодрукування.

Важливою ланкою у роботі музею є співпраця з Національним науково-дослідним реставраційним центром України та його Львівським філіалом, Національною Академією образотворчого мистецтва і архітектури у реставрації і проведенні техніко-технологічних досліджень волинських ікон.

Дослідженню і збереженню пам'яток сакрального мистецтва Волині сприяє музейно-церковне співробітництво: передача до музею старих ікон, які вже не використовуються у культовій практиці, проведення спільних з УПЦ КП та УПЦ виставок, конференцій, концертів духовної музики, тематичних вечорів для учнів недільних шкіл, занять зі студентами духовних семінарій. У 2009 році колектив музею нагороджений Митрополитом Київським і всієї України, Предстоятелем УПЦ Володимиром Грамотою за старанні труди на славу Святої Церкви. У 2010 році за значні заслуги у розвитку культури, науки та духовності Музею волинської ікони був переданий у дар екземпляр факсимільного видання Пересопницького

Євангелія. Урочистий акт передачі здійснив Митрополит Київський і всієї України, Предстоятель УПЦ Володимир.

Одним із важливих напрямків роботи музею є пам'ятко-охоронна діяльність. Питання збереження і охорони мистецьких та історичних пам'яток, які знаходяться у храмах Волині, неодноразово висвітлювалися у матеріалах конференцій, виступах працівників перед священнослужителями православних єпархій краю, на лекціях для студентів духовних семінарій УПЦ і УПЦ КП. Музей проводить щорічно експедиції по обстеженню культових споруд Волині з метою звірки раніше облікованих пам'яток, стану їх збереження, виявлення й обліку нових. З експедицій до фондів музею передані сотні пам'яток сакрального мистецтва XVI–XVIIIст., зокрема два іконостаси XVIIIст.

Музей волинської ікони провадить активну культурно-просвітницьку та інформаційну діяльність. Музей організував більше ста виставок творів сакрального мистецтва з музейних фондів, приватних колекцій, збірок музеїв України. В експозиції та виставкових залах працівники музею проводять оглядові і тематичні екскурсії для різних категорій відвідувачів (дошкільнята, школярі, студенти, дорослі). Освітня робота музею здійснюється у взаємодії з відповідними шкільними програмами і втілюється у різних формах: читання лекцій із залученням експонатів, проведення тематичних вечорів, як у музеї, так і за його межами, зустрічі з сучасними іконописцями Волині. З 2008 року у музеї проходять «Різдвяні зустрічі» за участю світських та церковних хорових колективів Волині. Музей популяризує свою діяльність через засоби масової інформації: публікації у газетах і журналах, виступи наукових працівників на телебаченні і радіо. З 2009 року вичерпну інформацію про музей можна знайти на сайті: <http://volyn-ikona.at.ua>.

З року в рік в Україні та за її межами зростає популярність Музею волинської ікони, який став своєрідною візитівкою волинського краю. За час діяльності музею його відвідали понад 200 тисяч волинян та гостей з України та з-за кордону. Почесними відвідувачами музею були відомі духовні, політичні та державні діячі, діячі науки, культури та мистецтва. Музей мав за честь приймати Президентів України, президента Литви Валдаса Адамкуса, Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета, Митрополита Київського і всієї України Володимира.

Тетяна Єлісєєва

Література:

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали X міжнар. наук. конф. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 210 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XI Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2004. – 194 с. : іл.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XII Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2005. – 157 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XIII Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2006. – 116 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XIV Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2007. – 146 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація: матеріали XV Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2008. – 216 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація: матеріали XVI Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2009. – 236 с.

Волинська ікона: дослідження та реставрація: матеріали XVII Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2010. – 202 с.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : тези та матеріали наук. конф., присвяч. 90-річчю П. М. Жолтовського. – Луцьк, 1994. – 82 с.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : тези та матеріали II Міжнар. наук. конф., – Луцьк : Ініціал, 1995. – 56 с. : іл.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : тези та матеріали III Міжнар. наук. конф., – Луцьк, 1996. – 78 с. : іл.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : доп. та матеріали IV наук. конф., – Луцьк, 1998. – 160 с. : іл.

Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : матеріали V наук. конф. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 160 с. : іл.

Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: питання дослідження, збереження та реставрації : матеріали VI міжнар. наук. конф. по волин. іконопису. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 186 с.

Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть : матеріали VII міжнар. наук. конф. з волин. іконопису. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 111 с.

Пам'ятки сакрального мистецтва Волині : матеріали VIII міжнар. наук. конф. – Луцьк : Надстир'я, 2001 – 172 с.

Сакральне мистецтво Волині : матеріали IX міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2002. – 162 с. : іл.

Волинь / Ін-т біогр. дослідж. ; Укр. наук. т-во геральдики і вексилології. – К. : Поліграфкнига, 2006. – 318 с.

Про Музей волинської ікони – с. 268.

Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 694 с. ; 420 іл.

Про Музей волинської ікони – с. 397.

Єлісєєва Т. М. Музей волинської ікони – перший музей іконопису в Україні / Т. М. Єлісєєва // Про стан та перспективи розвитку музейної та бібліотечної справ в населених пунктах України. – К., 2004. – С. 31–32.

Ковальчук Є. Волинський краєзнавчий музей – скарбниця історико-культурної спадщини Волинського краю / Є. Ковальчук. – Луцьк : Медіа, 2009. – 28 с.

Про Музей волинської ікони – с. 24–26.

Ковальчук Є. Врятовані пам'ятки : з історії дослідж. і реставр. волин. іконопису XVI–XVII ст. – Луцьк : Медіа, 2005. – 6 с. : іл.

Кордунов І. Біофізичні параметри ікон Музею волинської ікони / І. Кордунов // Нариси культури давньої Волині. – Луцьк, 2006. – С. 594–596.

Чудотворна ікона Холмської Богородиці : повернення з небуття. – Луцьк : Ініціал, 2003. – 36 с.

Бондаренко А. Луцький осередок духовності / А. Бондаренко // Нар. армія. – 2009. – 22 квіт. – С. 8.

Василевська С. Корона Данила у Луцьку / С. Васильєвська // Діалог. – 2009. – 30 квіт. – С. 2.

Вигоднік А. Волинські ікони / А. Вигоднік // Волин. єпарх. відом. – 2009. – № 11–12. – С. 2.

Власюк І. На іконі – святий на тлі... давнього Луцька / І. Власюк // Вісник + К. – 2012. – 16 лют. – С. 16.

В експозиції – шедеври іконопису // Дем. Україна. – 2007. – 1 лют. – С. 8.

Горщарук П. Світ під образами / П. Горщарук // Сіл. вісті. – 2009. – 10 лют. – С. 4.

Данилюк В. Суворий екзаменатор / В. Данилюк // Волин. газ. + GW. – 2011. – 31 берез. – С. 4.

Зарічанська Н. Волинь одержала Пересопницьке Євангеліє / Н. Зарічанська // Волинь-нова. – 2010. – 22 квіт. – С. 2.

Зоряна Н. Царські врата для музею волинської ікони / Н. Зоряна // Нар. армія. – 2009. – 24 січ. – С. 7.

Карпюк Л. Волинські ікони / Л. Карпюк // Волин. єпарх. відом. – 2011. – верес.–жовт. – С. 4.

Клімчук Л. Волинський іконопис зацікавив Європу / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2011. – 3 листоп. – С. 9.

Кравчук Н. З Києва привезли унікальні ікони / Н. Кравчук // Вісник + К. – 2010. – 2 верес. – С. 3.

Малімон Н. Більшості цих картин не бачили у Києві / Н. Малімон // Віче. – 2010. – 9–15 верес. – С. 16.

Малімон Н. Духовні картини із «зображенням Луцька» / Н. Малімон // Віче. – 2011. – 16–22 верес. – С. 4.

Малімон Н. Сто облич Святого Миколая : у Музеї волинської ікони відкрито вист. образів із ликом небесного покровителя Луцька / Н. Малімон // День. – 2012. – 17 трав. – С. 1–2.

Малімон Н. У Луцьку досліджують ікони / Н. Малімон // День. – 2007. – 31 жовт. – С. 2.

Малімон Н. «Це річ, якою хочеться хвалитися!» / Н. Малімон // Віче. – 2011. – 17–23 берез. – С. 9.

Марчук В. Православні мініатюри / В. Марчук // Вісник + К. – 2010. – 8 квіт. – С. 3.

Мозаїки та фрески Софії Київської – тепер на Волині // Відомості. ua. – 2010. – 11–17 листоп. – С. 13.

Музей волинської ікони отримав факсимільне видання Пересопницького Євангелія // Відомості. ua. – 2010. – 29 квіт. – С. 13.

Наумук С. Екскурсія музеєм волинської ікони відтепер є на диску / С. Наумук // Відомості. – 2009. – 10–16 груд. – С. 13.

Світліковська Г. «Занесіть мене до Богородиці Холмської» / Г. Світліковська // Волинь-нова. – 2012. – 25 верес. – С. 8–9.

Устимчук Р. Музей ікони – ікона музеїв / Р. Устимчук // Волин. газ. + Кур'єр муз. – 2011. – 27 жовт. – С. 1, 4.

Філатенко А. Врятовані шедеври бережуть у Музеї волинської ікони / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2010. – 15 лип. – С. 12.

Філатенко А. Друге життя раритетів / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2011. – 7 квіт. – С. 6.

Якименко М. Святині повернулися на Волинь / М. Якименко // Голос України. – 2011. – 6 квіт. – С. 12.

Волинської ікони музей // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 5. – С. 72.

Музей волинської ікони = The museum of Volyn Icon / авт. тексту Т. Єлісеєва. – Луцьк, 2010. – 88 с.

Музей волинської ікони в Луцьку : путівник. – Луцьк : Медіа, 2003. – 16 с.

27 серпня

**60 років від дня народження В. П. Марчука (1953) –
українського художника, голови правління Волинської
організації Національної спілки художників України**

Володимир Павлович Марчук народився 27 серпня 1953 року в селі Клюськ Турійського району Волинської області. Його батько, Павло Леонтійович (1928-2002), був художником, і сім'я проживала в Турійську. Перші уроки образотворчості Володимир отримав у батька. Освіту здобув у Турійській середній школі (1960-1970 і Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва на кафедрі проектування інтер'єрів і меблів (1975-1980). Але між школою і вузом була ще служба в збройних силах СРСР (1971-1973), служив в Усурійському краї в авіації, і праця художника в Турійському виробничому комбінаті. З 1980 року проживає в Луцьку.

Володимир Марчук належить до тих митців, які не задовольняються однією вузькою галуззю творчості. Він – автор монументальних настінних розписів, великих декоративних панно, інших творів прикладного характеру, які створював у співавторстві з Миколою Куценком у перше десятиліття по закінченні навчання (декоративні панно площею 150 кв. м, виконані за мотивами драми-феєрії Лесі Українки "Лісова пісня" в техніці маркетри і різьби по дереву, м. Ківерці, деревообробний комбінат; композиції "Букораші", "Трембітарі", різьба по дереву, м. Міжгір'я Закарпатської області, спортивний комплекс; художнє оформлення фонтану, смальта, м. Луцьк, деревообробний комбінат та інші). Цю працю митець успішно поєднував зі станковим живописом, якому з 1990-х років почав віддавати перевагу.

Його малярський доробок багатий і різноманітний. Він складається з циклів картин і серій, які засвідчують стильові і жанрові видозміни в творчості майстра, колористичні і змістово-тематичні уподобання автора. Творча манера Марчука сформувалась у Львові. У нього своя інтерпретація релігійного мистецтва. Його сакральний живопис можна визначити як модерний. Тут серії – "Святі" (1990-1994), "Апостоли" (1990), "Образи" (1990-1992). Три композиції з останньої серії тривалий час експонувались у Музеї волинської ікони в Луцьку, де зберігаються й нині.

Володимир Марчук близько бере до серця біль і переживання за долю України. З'являються картини, в яких художник у своїх змістовно-образних вимірах осмислює сучасність, протестуючи проти політичних маніпуляцій ("Звір залякування", 1995, "Політична серія").

У Марчука авторське бачення національної історії, минувшини України. Його цікавлять народні традиції і фольклор як невід'ємна складова культури. Такі твори він тематично об'єднує в один цикл "Україна". Вони різні за стилістикою, але схожі за національним характером образотворення ("Мамай", 1990; "Доля", 1990; "Перетворення", 1991; "Колядники", 1991; "Святе сімейство", 1996; диптих "Двоє", 1999 та інші).

У переміні тем митець знаходить щастя творення. Він любить малювати Луцьк ("Реконструкція", "Старе місто" з серії "Про місто"). Його "Ліричний цикл (за класифікацією автора) утворює внутрішні інтимні серії, одна з яких "Ню". Кращі ліричні твори ("Вечір", 1995; "На Світязі", 1998; "Жінка і море", 2007) публікують мистецькі видання. Проблему простору вирішує художник у серії останніх років "Ностальгія" (2008-2012), яка об'єднує 10 композицій. Це своєрідні пейзажі з умовним зображенням природи і багатою нюансами колірною палітрою. Працює він і в жанрі натюрморту, часто пише екзотичні кактуси.

Володимир Марчук – активний учасник пленерів. Це збагачує його творчий досвід і сприяє професійному росту. Він двічі побував на міжнародних пленерах у Турції (Стамбул, 2002, 2009), Польщі (2004). Грузії (2009), Італії (Болонія, 2010), творив на українських пленерах ("Муза Пальміри", Ялта, 2007). З 1985 року бере участь у художніх виставках. Його твори експонувались у Києві на республіканських виставках: "Людина і світ"

(1989), "Весняній" (1991), міжнародній художній виставці "Мистецтво без кордонів" (2001, Ольштин, Польща) та багатьох інших. Є у нього кілька персональних виставок. Він презентував свій творчий ужинок в Палаці мистецтв у Львові (2010), Трускавці (2010), містах Польщі: Хелмі (2012), Любліні (2012), Цеханові (2012).

Малярство і творчий шлях Володимира Марчука потребують ґрунтовного дослідження. На жаль, у Луцьку до сих пір не відбулося жодної персональної виставки цього талановитого художника.

1990 року В. Марчука було прийнято в члени Національної спілки художників України, а через чотири роки (1994) його обирають головою правління Волинської організації Національної спілки художників України (ВОНСХУ).

Авторитет Волинської організації НСХУ для мистецького життя міста й області досить високий. І в цьому велика заслуга її керівника. В "лихі 90-ті" вдалося зберегти матеріальну основу діяльності Спілки – творчі майстерні й виставкові зали площею понад 300 кв.м. Заходи, які тут проводяться, висвітлюються в ЗМІ. Тільки на 2012 рік у планах виставкової діяльності галереї ВОНСХУ 29 позицій. Одним з найважливіших заходів є пленери. Уже вдруге цьогоріч на Волині (1-14 серпня 2012) в с. Замлиння Любомльського району проходив Міжнародний пленер іконопису "Мандруючі святі", метою якого була спільна праця митців Польщі та України, їх духовний діалог. За вагомих особистий внесок у розвиток культурних взаємин двох країн В. Марчук на урочистостях у Луцьку, що відбувалися 11 листопада 2012 року з нагоди святкування Дня незалежності Польщі, Надзвичайним та Повноважним послом Польщі в Україні Генриком Літвіном було вручено відзнаку за № 6749 заслуженого діяча польської культури.

Багато уваги В. Марчук як голова ВОНСХУ надає сучасному стану й спрямуванню української образотворчості, з'яві нових імен на мистецькій карті Волині. Громадськість оцінила повернення в ряди виставкового процесу митців, постаті яких є знаковими для краю – О. Валенти і М. Кумановського, доробок яких по-новому осмислюється й презентується.

Довкола організації гуртується творча молодь – вихованці мистецьких Академій Києва і Львова, студенти навчальних закладів художнього профілю Луцька. 2012 року її ряди поповнили О. Свіжак, В. Швець, В. Бурчак, К. Ганейчук, О. Кучма. Нині на обліку ВОНСХУ 33 члени.

Популяризуючи мистецькі здобутки краю, В. Марчук упорядкував і здійснив дизайн каталогів групових виставок за 10 останніх років, а також персональних: О. Вольського (2004), О. Бурдаш (2008), В. Данилюка (2009), М. Кумановського (2010), К. Ганейчук (2011), М. Савицького (2010).

Від 4 жовтня 2001 року діє веб-сайт WWW віртуальної галереї мистецтв ВОНСХУ. На його сторінках розміщені інформація про художників і репродукції їх творів, виставки, пленери, законодавча база, окремий розділ – художники волинської діаспори. Інформація поповнюється, з'являються нові рубрики.

Нині в планах Володимира Марчука розбудова приміщення ВОНСХУ: добудова фойє, розширення виставкових площ, відкриття мистецької кав'ярні, а також видання великого альбому, в якому будуть представлені твори професійних художників.

Тамара Левицька

Література:

Волинські художники : Нац. спілка худож. України : [буклет]. – Луцьк, 2006. – [25 с.].

Про В. Марчука – с. 11.

Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 692 с.

Про В. Марчука – с. 392.

Мистецтво України. 1991–2003 : альбом / упоряд. Т. Придатко, З. Чегусова. – К. : Мистецтво, 2003. – 416 с.

Про В. Марчука – с. 299.

Модерне малярство : міжнар. худ. вист. сучасн. модерн. малярства в рамках щоріч. фест. «Стравінський і Україна» в м. Луцьку / Волин. орг. нац. спілки худож. України. – Луцьк : Медіа, 2008. – 23 с.

Про В. Марчука – с. 6.

Волошко А. Як живеться художникам / А. Волошко // Волинь. – 2002. – 20 квіт. – С. 2.

Гуменюк Н. Володимир Марчук : «До поняття свободи творчості ще треба доростати» / Н. Гуменюк // Віче. – 1999. – 7 жовт.

Гуменюк Н. День художника / Н. Гуменюк // Віче. – 1999. – 14 жовт.

Мертинець С. Діснейленд – своїми руками / С. Мертинець // Вісник. – 1998. – 19 лют. – С. 4.

Мистецька панорама українського десятиріччя : Луцьк // Образотв. мистец. – 2001. – № 1. – С. 60.

Степанюк Ф. Посада художника Володимира Марчука / Ф. Степанюк // Нар. справа. – 1997. – 30 січ.

Філатенко А. Волинська школа художників : без підтримки їй розвиватися важко / А. Філатенко // Волинь. – 1999. – 16 листоп. – С. 3.

Шишко Л. Вчитися берегти культурну спадщину треба в італійців / Л. Шишко // Відомості. – 2010. – 28 жовт. – 3 листоп. – С. 13.

27 вересня

**60 років від дня народження М. Ю. Рябчука (1953) –
українського літературознавця, поета, критика.**

Рябчук Микола Юрійович народився 27 вересня 1953 року в селі Рованці Луцького району. Ще у школі захопився світовою та українською літературою, які стали для нього пріоритетними у виборі життєвої дороги. Як зізнався в одному з інтерв'ю сам Микола Рябчук, у підлітковому віці він зачитувався головно американською фантастикою, «яка збагачувала уяву й розвивала парадоксальність мислення, готуючи, в певному сенсі, до сприйняття складніших, зокрема, сюрреалістських текстів». Великий вплив на молодого Рябчука справили легальні і нелегальні твори українських шістдесятників. Одним з перших у цьому ряду – Грицько Чубай.

Вони познайомилися 1970 року у Львові, в помешканні Ірини Калинець. Навколо Грицька Чубая та його самвидавного альманаху «Скриня» (1971–1973) об'єднувався гурт нонконформістської молоді – письменники, художники, музиканти, співаки. Серед них – Віктор Морозов, Володимир Яворський, Орест Яворський, Юрко Кох, Володимир Кауфман, Юрій Брилинський... Молоді інтелектували зачитувалися Аполлінером, Лоркою, Кафкою, Камю, Еліотом, Фолкнером, Воробйовим, Голобородьком, Стусом, Кордуном... Після того, як «Скриня», переслідувана владою, перестала існувати, центром львівського андеграуду стало скромне помешкання Миколи Рябчука, своєрідний «клуб» на вулиці Кавалерійській.

Весною 1973 року КДБ направило лист до керівництва Львівського політехнічного інституту, де навчався Микола Рябчук, у якому зазначалося, що він брав участь у виданні нелегального журналу «Скриня» та підтримував зв'язки з націоналістичними елементами міста Львова. Талановитого студента виключили з вишу. Два роки він працював на залізниці, жив у вагончику без вигод, а подекуди – і без опалення. Потому влаштувався електриком у театрі. 1977 року Микола Рябчук таки закінчив Львівську Політехніку за спеціальністю інженер-електромеханік. Того ж року йому дивом поталанило вступити на заочне відділення Літературного інституту імені М. Горького у Москві. Проте вже за рік його змусили піти і звідти – КДБ від свого інформатора серед студентів дізнався про «крамольні розмови» Рябчука у гуртожитку. Він все-таки закінчив літературний інститут, але тільки 1988 року, в період горбачовської лібералізації радянського режиму.

В роки перебудови Микола Рябчук почав друкувати свої твори легально. 1985 року вийшла його книжка «Потреба слова», а 1989 – поетична збірка «Зима у Львові». Але нині Микола Рябчук більш знаний як журналіст та публіцист. Він працював завідувачем відділу та заступником головного редактора журналу «Всесвіт», оглядачем відділу культури газети «День», відповідальним редактором часопису «Критика», науковим співробітником Інституту культурної політики та Центру європейських гуманітарних досліджень Національного університету «Києво-Могилянська Академія». У 1994 – 1996 та 1999 роках перебував на викладацькій та дослідницькій роботі у США. З 1997 року – член Асоціації українських письменників. Починаючи з 2006 року, по понеділках пише колонку у «Газеті по-українськи».

Опублікував кілька десятків книжок та безліч статей в українських та зарубіжних журналах і наукових збірниках. Тексти Миколи Рябчука перекладено англійською, німецькою, французькою, польською і сербською мовами. Зрештою, і сам він знав як перекладач з польської та англійської мов. Поряд з літературними та культурологічними темами активно досліджує становлення національної ідентичності, формування громадянського суспільства та державонацієтворення.

Найбільш відомими його працями є книжки «Від Малоросії до України: парадокси запізненого націєтворення» та «Дві України: реальні межі, віртуальні війни», визнані кращими у Національному конкурсі «Книга року України», «Дилема українського Фауста: громадянське суспільство і «розбудова держави», «У ліжку зі слоном – україно-російські асиметричні відносини: культурний аспект», «Від «хаосу» – до «стабільності» та інші.

Аналітичні статті Миколи Рябчука неодноразово визнавалися кращими в Україні редакціями таких відомих видань як «Сучасність», «Українська культура», «Березіль». Має Микола Юрійович також низку престижних відзнак у Польщі та Росії. Зокрема, 2009 року він отримав медаль «Venerabilis» Міністра закордонних справ Республіки Польща за внесок у польсько-українське порозуміння.

Сергій Лис

Література :

Рябчук М. Ю. Від Малоросії до України: парадокси запізненого націєтворення / Рябчук М. Ю. – К. : Критика, 2000. – 303 с.

Рябчук М. Ю. Дві України: реальні межі, віртуальні війни / Рябчук М. Ю. – К. : Критика, 2003. – 335 с.

Рябчук М. Ю. Дилеми українського Фауста: громадянське суспільство і «розбудова держави» / Рябчук М. Ю. – К. : Критика, 2000. – 271 с.

Рябчук М. Ю. Зима у Львові : вірші різних років / Рябчук М. Ю. – К. : Молодь, 1989. – 112 с.

Рябчук М. Ю. Потреба слова : літ.-крит. ст. / Рябчук М. Ю. – К. : Рад. письменник, 1985. – 223 с.

Рябчук М. Ю. «Четверта свобода»: вільний рух людей між Україною та Європейським союзом – проблеми і перспективи / М. Рябчук. – К. : Вид-во К. і С., 2006. – 84 с.

Рябчук М. (Без)відповідальність інтелектуалів / М. Рябчук // Сучасність. – 2004. – № 1. – С. 79–80.

Рябчук М. Запорожці усе ще пишуть свого листа / М. Рябчук // Укр. культура. – 2010. – № 9–12. – С. 3–4.

Рябчук М. З листа молодшому брату; На будівельному майданчику; Вечір танців у Сургуті / М. Рябчук // Дніпро. – 1979. – № 5. – С. 94–95.

Рябчук М. Кінець української «багатовекторності»? / М. Рябчук // Сучасність. – 2002. – № 12. – С. 58–83.

Рябчук М. Львів і Краків у новій Європі / М. Рябчук // Сучасність. – 2003. – № 7–8. – С. 58–80.

Рябчук М. Маркіян Шашкевич – заспівувач національно-культурного відродження західної України / М. Рябчук // Нар. творчість та етногр. – 2005. – № 3. – С. 101–105.

Рябчук М. Ю. Парадокси інтернаціоналізму / Рябчук М. Ю. // Світо-вид: літ.-мист. ж-л. – К., 1990. – Вип. 1. – С. 118–125.

Рябчук М. Потьомкінський ювілей або ще раз про амністію, амнезію та «спадкоємність» посткомуністичної влади в Україні / М. Рябчук // Сучасність. – 2004. – № 3. – С. 74–81.

Рябчук М. Прометей та реалісти / М. Рябчук // Критика. – 2004. – № 9–10. – С. 6–9.

Рябчук М. Чи можна змінити «шантажистську державу»? / М. Рябчук // Сучасність. – 2004. – № 6. – С. 97–103.

Рябчук М. Чому я не можу бути критиком / М. Рябчук // Критика. – 2002. – № 12. – С. 26–27.

Рябчук М. Щербицький forever / М. Рябчук // Критика. – 2003. – № 5–6. – С. 4–8.

Белая Н. Угнетение угнетателей / Н. Белая // Киев. Вестн. – 2004. – 25 сент. – С. 14.

Глібчук У. «Це крапля крові з того самого тіла... візьмемо її з точки вуха чи з пальця – однаково...» / У. Глібчук // Дзеркало тижня. – 2004. – 31 лип. – С. 13.

Гринів О. Розкраяна батьківщина, нація і душа: роздуми над книгою Миколи Рябчука «Дві України» / О. Гринів // Молодь України. – 2004. – 13 січ. – С. 2.

Дивчич М. Микола Рябчук. Зона відчуження. Українська олігархія між сходом і заходом / М. Дивчич // Критика. – 2004. – № 11. – С. 1.

Іваничук Р. Нещоденний щоденник // Р. Іваничук // Дзвін. – 2004. – № 2. – С. 27–61.

Ірванець О. Між прапорами двох союзів : нова книга Миколи Рябчука: діагноз безнадійному пацієнтові / О. Ірванець // Україна Молода. – 2004. – 21 жовт. – С. 7.

Кириченко І. Дещо про українсько-совєцькі відносини у глобалізованому світі / І. Кириченко // Дзеркало тижня. – 2007. – 27 жовт. – С. 20.

Кононенко Є. Микола Рябчук: у своїх дослідженнях зовсім не користуюсь російськими джерелами / розмова з укр. націоналістом, постмодерністом та феміністом в одній особі / Є. Кононенко // Україна Молода. – 2007. – 2 лют. – С. 9.

Кращі книжки року, вибрані 100 експертами з книжкового репертуару минулого року // Сучасність. – 2005. – № 5. – С. 154–159.

Семиженко А. «Українське суспільство позбавлене авторитетів» : публ. Микола Рябчук і фізик Максим Стріха дискутують про речі, що могли б змінити укр. сусп-во на краще / А. Семиженко // Укр. Слово. – 2011. – 16–22 берез. – С. 10.

Семків В. Плюси й мінуси суверенного 15-річчя / В. Семків // Україна Молода. – 2006. – 23 серп. – С. 5.

3 жовтня

– 80 років від дня народження І. П. Ющука (1933) – українського літературознавця, прозаїка, перекладача

Іван Пилипович Ющук народився 3 жовтня 1933 року в селі Чорників Володимир-Волинського району Волинської області. У 1951 році успішно вступив на хімічний факультет Київського державного університету імені Тараса Шевченка. Пізніше Іван Пилипович зрозумів, що його покликання філологія. Відтак, наступного 1952 року вступив на факультет слов'янської філології Львівського державного університету ім. І. Франка. Там він вивчав славістичні науки, що стосувалися західних слов'ян. Спершу під керівництвом академіка Олександра Білецького, а згодом доктора філологічних наук Григорія Вервеса він захистив в Інституті літератури імені Т. Шевченка АН України кандидатську дисертацію на тему «Шевченко і Югославія».

Доля справді мудро розпорядилася непересічним талантом і різнобічним обдаруванням волинського юнака. Віднині, все його життя буде пов'язане з мовами: чеською, сербською, слов'янською і, зрештою – рідною українською мовою.

Важливою сторінкою в творчій біографії Івана Пилиповича є переклади художніх творів. Не рахуючи журнальних публікацій, це майже півтора десятки прозових книг. Романи М. Селімовича «Фортеця», Е. Коша «Сніг і лід», «Сіті», повісті Б. Чопика «Орли вилітають рано», М. Матошеця «Слідами корабельного журналу», М. Божича «Пан полковник», «Бомба», оповідання та новели І. Андрича, Р. Романовича, Ф. Бевка. Ці та інші твори завдяки майстерному перекладу І. Ющука стали помітним надбанням художньої культури України.

У 1987-1991 роках Іван Пилипович Ющук очолював Клуб шанувальників української мови при Спільні письменників України. То був справді час смутку після катастрофи на ЧАЕС, час страшного занепаду української мови. Протягом п'яти років до Будинку письменників (по вул. Банковій, 2) збиралися сотні людей, які прагнули почути слово правди. Тут розглядався стан викладання української мови у вищих навчальних закладах м. Києва, стан функціонування української мови в громадському транспорті столиці України, на підприємствах Києва. Йшла боротьба за чистоту

української мови на радіо і телебаченні. Все це вдалося здійснити завдяки самовідданості й ентузіазму, з яким ставився до цієї важливої справи Іван Пилипович.

У творчій лабораторії Івана Пилиповича Ющука домінуючою є праця над посібниками та підручниками з української мови. Професор, завідувач кафедри слов'янського і загального мовознавства в Київському міжнародному університеті Іван Пилипович сам викладав українську мову. Тож майже два десятки його підручників з української мови – плід не тільки любові до рідного слова, а й витвір високого професіоналізму автора.

На рубежі становлення незалежності України Іван Пилипович написав посібники «Я выучу украинский язык» (1991), де розглядаються питання граматики і стилістики української мови. Сюди ж можна віднести і видання книги «Украинский язык для начинающих» (1992). Особливою популярністю серед українських словесників користуються підручники «Практикум з правопису української мови» та «Практичний довідник з української мови».

Одночасно мовознавець створює ще більш ґрунтовний й складніший підручник, призначений для студентів вищих навчальних закладів «Українська мова: Підручник» (2003). Цікавими є і такі дослідження: «Мова наша українська» (2004), «Рідна мова» (2004), де Іван Пилипович ділиться роздумами: «Бог чи Абсолют, чи Універсальний закон всесвітнього існування (кому як зручніше) вділив кожному народові його неповторну мову як інструмент не тільки взаєморозуміння й пізнання й осмислення навколишнього світу... Рідна мова, яка розроблена рідним народом на його споконвічній землі і пристосована саме до його умов існування, до його способу думання, навіть якщо за її основу колись було взято чужу мову. Вона є рідною не тільки для всього народу, а й для кожного окремого індивіда, що належить до цього народу, незалежно від того, з якою мовою йому довелося зіткнутися при появі на світ. Рідна мова – це мова предків і землі, а не мова, принесена зовні. Немає кращих і гірших, вищих і нижчих мов. Але є мова рідного народу, яку не може замінити жодна інша».

Ще одна цікава грань у творчості Івана Пилиповича Ющука – художня творчість. Окрім численних новел, котрі він написав для своїх підручників з української мови, він автор популярної науково-фантастичної повісті «Троє на Місяці» (1989).

Нині наш славний земляк І. П. Ющук – проректор Міжнародного лінгвістичного університету, професор, заслужений діяч науки й техніки України, член Національної спілки письменників України, член Центрального правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка, лауреат Всеукраїнської премії ім. Б. Грінченка, член національної комісії в справах українського правопису.

Олена Дубень

Ющук И. Курс ускоренного обучения украинскому языку : 30 занятий / И. Ющук. – К. : Боривітер, 1994. – 208 с.

Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. – К. : Освіта, 2006. – 25 с.

Ющук І. П. Троє на Місяці : грамат.-фантаст. повість / І. П. Ющук. – К. : Просвіта, 2006. – 271 с. : іл.

Ющук І. П. Українська мова : навч. посіб. для підгот. від-нь / І. П. Ющук. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вища шк., 1980. – 351 с.

Ющук І. П. Українська мова : навч. посіб. для підгот. від-нь / І. П. Ющук. – 3-є вид., випр. – К. : Вища шк. голов. вид-во, 1984. – 312 с.

Ющук І. П. Українська мова : підруч. для студ. вузів / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2003. – 640 с.

Ющук И. Ф. Украинский язык для начинающих : учеб. пособ. / И. Ф. Ющук. – К. : Просвіта, 1992. – 88 с.

Ющук И. Ф. Я выучу украинский язык : правописание, синтаксис, стилистика ; Украинская литература XX века : учеб. пособ. / И. Ф. Ющук. – К. : Освіта, 1992. – 335 с.

Ющук І. Закон про державну мову про кого? / І. Ющук // Слово Просвіти. – 2007. – № 46. – 15–21 листоп. – С. 2.

Ющук І. Знання, тести і протести : [І. Ющук / про статус укр. мови з відомим мовознавцю спілкувався М. Опанасенко] // Слово Просвіти. – 2008. – 22–28 трав. – С. 4.

Ющук І. Крок уперед, але... / І. Ющук // Дивослово. – 2006. – № 2. – С. 31–35.

Ющук І. Моє листування з міністерством / І. Ющук // Слово Просвіти. – 2008. – 20–26 берез. – С. 6.

Ющук І. Неграмотний правопис – масовим накладом? / І. Ющук // Слово Просвіти. – 2008. – 26 черв. – 2 лип. – С. 6.

Ющук І. Подолایмо комплекс меншовартості / І. Ющук // Укр. мова та л-ра. – 2008. – № 12. – С. 4–10.

Ющук І. Роздум про мету викладання рідної мови в школі / І. Ющук // Дивослово. – 2004. – № 9. – С. 10–14.

Ющук І. Слова-зозулення / І. Ющук // Слово Просвіти. – 2009. – 30 лип.– 5 серп. – С. 4.

Ющук І. Удосконалити цей закон не спромоглися й досі... / І. Ющук // Слово Просвіти. – 2009. – 29 жовт. – 4 листоп. – С. 6.

Ющук І. Чия б гарчала... / І. Ющук // Слово Просвіти. – 2009. – 30 квіт.–6 трав. – С. 2.

Ющук І. Формування сучасної української літературної мови / І. Ющук // Дивослово. – 2011. – № 2. – С. 32–37.

Ющук І. «Я на сторожі коло їх поставлю слово» / І. Ющук // Слово Просвіти. – 2011. – 3–9 берез. – С. 5.

Ющук І. Якщо хочемо вижити / І. Ющук // Літ. Україна. – 2007. – 20 верес. – С. 3.

* * *

Будівничі Катедри Українознавства в Австралії (Пропам'ятна книга). – Сідней, 1984. – 80 с.

Про Ющука П. І. – с. 66.

Надюкова І. Професор Іван Ющук : що глибше людина знає рідну мову, тим тонше і чіткіше вона мислить / І. Надюкова // Слово правди. – 2012. – 12 січ. – С. 5.

Пасемко І. Випускника далекого 57-го / І. Пасемко // Дивослово. – 2003. – № 4. – С. 49–53.

Пасемко І. Моя дорога ALMA-MATER / І. Пасемко // Дзвін. – 2003. – № 2. – С. 99–111.

Пасемко І. Іван Ющук – письменник, перекладач, учений : (до 70-річчя від дня народж.) / І. Пасемко // Слово і час. – 2003. – № 11. – С. 7–9.

Шелудько Ю. «Так буде не завжди» / Ю. Шелудько // Укр. мова та л-ра. – 2008. – № 12. – С. 3.

14 жовтня

80 років від дня народження Г.О. Юхимчука (1933) – українського письменника, журналіста

Коріння Георгія Олександровича Юхимчука – в селі Милуші Луцького району, де він народився 14 жовтня 1933 року. Коли хлопцеві виповнилося тринадцять років, загинули батьки, і весь сімейний тягар ліг на плечі бабусі. Залишившись сиротою сільському юнакові прийшлося багато працювати. Закінчив місцеву середню школу, працював у власному господарстві, потім – у колгоспі, завідувачем сільського клубу.

У 1953 році Георгій Юхимчук успішно склав вступні іспити на історико-філологічний факультет Луцького педагогічного інституту. Однокурсники пам'ятають його як життєрадісного, товариського, щирого, справедливого й працюючого юнака, який користувався повагою і авторитетом у студентської молоді. По закінченні інституту працював два місяці вчителем історії у Холоневецькій середній школі, потім займався комсомольською та партійною роботою.

У кінці 1950-х років Георгій Олександрович здобув професію журналіста у Київській вищій партійній школі. Адже з дитинства юнак володів задатками творчого, аналітичного мислення, так необхідного для успішного журналіста, «...він народився зі словом, слово йому дане від природи, від Бога...» – розповідає дружина Марія Корсаківська, найближчий друг і однопумець письменника.

Довгий та успішний шлях у журналістиці розпочався у Луцькій районній газеті «Вільний шлях», згодом працював заступником головного редактора газети «Волинь». Тривалий час очолював обласне редакційно-видавниче підприємство «Надстир'я». Ця посада принесла громадське визнання як керівника з масштабним мисленням і державною відповідальністю за доручену справу. У 1990-х роках був завідувачем редакційно-видавничого відділу «Вежа» Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Під впливом свого однокласника, побратима по слову Олександра Богачука та близького товариша Бориса Харчука майбутній письменник зробив перші спроби в царині літератури, почав друкуватися в обласних і республіканських часописах.

У 1989 році вийшла перша повість Георгія Юхимчука «Вода з нашої криниці», в якій розповідається про події Другої світової війни, розкриваються з глибин людської душі долі наших земляків-волинян. Достовірність картин побуту, характерність образів, індивідуалізована, у міру діалектизована мова, епічні, розгорнуті описи волинської природи поєднані з ліричним авторським настроєм, загальні роздуми про долю волинського селянина – з переконливими діалогами та образними поетичними висловами, легендами вони складають основу майстерності письменника, на якій зіткане загальне полотно твору.

Через дев'ять років, у 1998 р., виходить у світ друга книга митця «Минуле не мовчить» – глибоко психологічна, високохудожня повість, що відтворює трагічні сторінки нашого далекого минулого. Повість складається з третьої і четвертої частин епопеї, започаткованої в книжці «Вода з нашої криниці». Майстер пера уміло проявив себе як знавець історії Другої світової війни, дав оцінку діяльності ідеології Червоної Армії та ОУН-УПА в самому її зародку.

За високу художню майстерність Георгія Олександровича можна ставити в ряд з такими майстрами художнього слова, як Михайло Стельмах, Іван Цюпа, Євген Гуцало та Григорій Тютюнник.

Георгій Олександрович Юхимчук – людина-професіонал, з якого можна і варто брати приклад, як у ставленні до життя, оточуючих, так і в плані майстерності й ставленні до роботи. З виходом на заслужений відпочинок, маючи п'ятдесят три роки стажу, він намагається якомога більше часу віддавати творчій праці.

Кожен, хто прочитає книги Г.О.Юхимчука, дістане нагоду почути живий голос минулого, побачити його в трагічно правдивому світлі. Читачі з нетерпінням чекають виходу в світ третьої, можливо, завершальної книги-епопеї обдарованого письменника.

Віталія Станіславчук

Література:

Юхимчук Г. Вода з нашої криниці : повість / Г. Юхимчук. – К. : Рад. письм., 1989. – 334 с.

Юхимчук Г. Минуле не мовчить : повість / Г. Юхимчук. – К. : Укр. письм. ; Луцьк : Вид-во ВДУ, 1993–1997. – 420 с.

Юхимчук Г. Все це продовжує жити в мені / Г. Юхимчук // Книжковий сад «Надстир'я» (1992–2002). – Луцьк, 2002. – С. 33–38.

Юхимчук Г. На межі : оповідання / Г. Юхимчук // Перевесло : антологія. – Луцьк, 2001. – Т. 2. – С. 172–181.

Юхимчук Г. Наш родовід : оповідання / Г. Юхимчук // Струни життя. – Луцьк, 1999. – С. 8–12.

Юхимчук Г. Спадкоємниці : новела / Г. Юхимчук // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спілки письм. України. – К., 1992. – Кн. 1. – С. 104.

Юхимчук Г. Так веліла партія / Г. Юхимчук // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 156–159.

Юхимчук Г. Батькова обнова : новела / Г. Юхимчук // Ранок. – 1984. – № 11. – С. 14–15.

Юхимчук Г. Дороги і бездоріжжя : урив. з одноймен. роману-трилогії / Г. Юхимчук // Волинь. – 1997. – № 3. – С. 77–119.

Юхимчук Г. Згадка ; Росинки ; Розлука ; Зрада : етюди / Г. Юхимчук // Літ. Україна. – 1987. – 27 серп. – С. 6.

Юхимчук Г. На столоченім пасовиську : урив. з повісті / Г. Юхимчук // Волинь. – 1993. – 14 жовт. – С. 3.

* * *

Георгій Юхимчук // Перевесло : антологія. – Луцьк, 2001. – Т. 2. – С. 172.

Бородулін С. Живий голос минулого / С. Бородулін // Луцьк. замок. – 2001. – 23 серп. – С. 1.

Вітаємо! // Луцьк. мол. – 2003. – 16 жовт.

Дубина М. Живий образ революційного краю / М. Дубина // Сіл. вісті. – 1989. – 3 жовт.

Чернецький І. Летять, мов коні, вдалину літа... / І. Чернецький // Волинь. – 2003. – 14 жовт. – С. 3.

* * *

Павлюк І. Юхимчук Георгій Олександрович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 384–385.

Георгій Юхимчук // Письменники Лесиного краю : літературозн. довід. – Луцьк, 1994. – С. 51–52.

15 жовтня

**100 років від дня народження Т. Т. Чернобабенка (1913–1995) –
волинського педагога, заслуженого вчителя УРСР**

Тимофій Тимофійович Чернобабенко народився в м. Крюкові Харківської області 15 жовтня 1913 року. Йому було 18 років, коли він вперше зайшов у клас як вчитель. Тимофій Тимофійович згадував: «Йшов 1931 рік. Школа, в якій я працював, була загальна чотирирічна. Працювати доводилося у важких умовах. Не було достатньо педагогічної літератури. Як і знань, звичайно». Він викладав фізику і астрономію, але знань не вистачало, і молодий учитель вступив до Херсонського педагогічного інституту, який успішно закінчив у 1937 році. Після закінчення інституту два роки працював у одній із середніх шкіл Миколаївської області.

Потім служба в рядах Радянської Армії, важкі фронтові дороги та партизанські стежки. При звільненні Волині Тимофія Тимофійовича було тяжко поранено. Він потрапив у госпіталь. Після лікування, відповідно до указу про відкликання з фронту вчителів, Т. Т. Чернобабенка направляють на вчительську роботу.

З 1944 року і до виходу на пенсію у 1983 році працював Тимофій Тимофійович вчителем фізики і астрономії в Рожищенській середній школі № 1. Давав глибокі і міцні знання з цих предметів. Для його уроків характерним було стимулювання мислительної діяльності учнів, розвиток пізнавальних потреб і стійких пізнавальних інтересів, залучення школярів до самостійного пошуку інформації, озброєння раціональними засобами розумової діяльності, формування високих естетичних смаків, моральних якостей і переконань. Всі роки вів фізико-технічний гурток. Вчитель був вимогливим до себе і до своїх вихованців. Сотні його учнів стали вчителями фізики та викладачами ВНЗ України, серед них – Л. Р. Калапуша, Г. Є. Давидюк, З. С. Бортнік, О. О. Киричок, М. А. Багнюк, С. В. Левченко, В. Я. Ковальчук та багато інших.

Доктор фізико-математичних наук, дійсний член Нью-Йоркської академії наук, професор кафедри фізики твердого тіла та інформаційно-вимірювальних технологій Східноєвропейського національного університету Г. Є. Давидюк згадує: «Часто Тимофій Тимофійович запрошував кращих учнів старших класів до себе додому. В такі хвилини його обличчя світилося, він натхненно розповідав нам цікаві історії з розвитку фізики і астрономії, показував старі книги, які були лише у його власній бібліотеці. Із зустрічей з Тимофієм Тимофійовичем після закінчення школи зрозумів, що кожен з нас залишився у його серці, глибоко хвилюючи невдачами і радує успіхами. Його зірка у моєму житті ніколи не згасне».

Т. Т. Чернобабенко був постійним керівником Рожищенського районного методичного об'єднання вчителів фізики, наставником молодих вчителів. Всі роки роботи в школі вів школу передового педагогічного досвіду вчителів фізики і астрономії. Тримав зв'язок із педагогами найвіддаленіших шкіл району. Організовував виїзні засідання, допомагав сільським вчителям у забезпеченні приладами і матеріалами для проведення лабораторних робіт, демонстраційних експериментів та фізичного практикуму.

Колеги Т. Т. Чернобабенка М. А. Бойко, заслужений вчитель УРСР, та П. С. Кучер пригадували: «Ми працювали в одному колективі разом з Тимофієм Тимофійовичем впродовж багатьох років. Захоплення вчителя своєю справою, тактовне ставлення до колег по роботі, учнів і всіх працівників школи викликало велику повагу і любов до нього, підсилювало його авторитет. Великий інтелектуальний багаж, висока особиста культура, завжди спокійний і доброзичливий тон – все це позитивно впливало на нас, молодших за віком вчителів, передавалося нам і стимулювало до активної участі у громадському і шкільному житті. Для його роботи характерними були точна і швидка орієнтація в ситуації, вміння перебудовуватися у відповідності з обставинами, логічний зв'язок структурних компонентів уроку, психологічний комфорт».

За багаторічну педагогічну роботу Т. Т. Чернобабенка було нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора, медаллю „За трудову відзнаку”, значком „Відмінник народної освіти УРСР”. У 1968 році він обирався делегатом II Всесоюзного з'їзду вчителів СРСР. У цьому ж році йому було присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель УРСР».

Вчитель за покликанням, ерудований, талановитий педагог і вихователь, майстер педагогічної справи з широким діапазоном знань, безмежно відданий справі навчання і виховання школярів, доброзичливий, товариський, щирий у стосунках з людьми – таким залишився в пам'яті колег і учнів Тимофій Тимофійович Чернобабенко.

Наталія Кот

Література:

Чернобабенко Т. Ширити досвід педагогічної майстерності / Т. Чернобабенко // Світло Жовтня. – 1968. – 27 серп. – С.2–3.

Бойко М. А. Його зірка ніколи не згасне / М. А. Бойко, П. С. Кучер // Пед пошук. – 2000. – №1(25). – С. 18.

Ільєв В. С. Народжені на жовтневій ниві / В. С. Ільєв // Світло Жовтня. – 1967. – 26 серп. – С. 1.

Колочинський І. Традиційне свято освітян / І. Колочинський // Світло Жовтня. – 1968. – 5 жовт. – С. 3.

Малярчук О. П. Вірно служити народові / О. П. Малярчук // Світло Жовтня. – 1968. – 5 жовт. – С. 1.

Сизоненко І. Плодотворний обмін думками / І. Сизоненко // Світло Жовтня. – 1967. – 10 січ. – С. 2.

Тунінський М. Удосконалювати педагогічну майстерність: з січневої наради вчителів / М. Тунінський // Світло Жовтня. – 1968. – 9 січ. – С. 1.

Хром'юк Г. Один день у школі / Г. Хром'юк // Світло Жовтня. – 1967. – 30 листоп. – С. 4.

1 листопада
80 років від дня народження П.Д.Ткачука (1933–2008) –
українського історика і педагога

Ткачук Петро Дем'янович народився 1 листопада 1933 року в с. Бобли Турійського району Волинської області (на той час Ковельського повіту Волинського воєводства) в українській селянській родині. Дитинство та юність припали на важкі та драматичні воєнні та повоєнні роки. Батько Дем'ян загинув наприкінці війни, і сім'ї, в якій на руках у мами залишилося п'ятеро дітей, жилося нелегко. У 1950 році 17-річний Петро закінчив Боблівську семирічну школу і як один з кращих її учнів був направлений для здобуття середньої освіти до райцентру – Турійська, де й здобув у 1953 році атестат про середню освіту. Впродовж 1953–1958 років навчався на історичному (історико-філологічному) факультеті Луцького педінституту, по закінченні якого отримав диплом вчителя історії і повернувся працювати за фахом до своєї рідної Боблівської середньої школи. З 1965 до 1972 року очолював педагогічний колектив цієї школи як її директор.

У 1975 році П. Д. Ткачук за запрошенням ректорату Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки почав працювати на посаді старшого викладача кафедри загальної історії. Активна наукова і викладацька робота досить швидко дала свої результати. У 1983 році Петро Дем'янович успішно захистив кандидатську дисертацію в Інституті історії Академії наук України, а в 1988 році йому було присвоєно наукове звання доцента. З 1985 по 1987 рік працював на посаді заступника декана історичного факультету Луцького державного педінституту імені Лесі Українки. У 2001 році у зв'язку з реорганізацією внутрішньої структури історичного факультету був переведений на посаду доцента кафедри історії стародавнього світу і середніх віків ВДУ імені Лесі Українки. Протягом 2003–2005 років працював на посаді доцента кафедри гуманітарних та загальноосвітніх дисциплін Волинського інституту економіки та менеджменту.

П. Д. Ткачук читав нормативні курси «Історія первісного суспільства», «Історія Стародавнього Сходу», «Історія Стародавньої Греції та Риму», низку спецкурсів для студентів історичного факультету. Під його керівництвом студенти історичного факультету цілеспрямовано займалися пошуковою та дослідницькою роботою. Свій великий життєвий досвід як історика, педагога і просто людини використовував у виховній роботі зі студентами, серед яких користувався повагою та заслуженим авторитетом.

Упродовж багатьох років Ткачук П.Д. активно і плідно займався науковою роботою. Він брав участь у багатьох всеукраїнських і міжнародних наукових та історико-краєзнавчих конференціях. Його науковий доробок складає близько 100 опублікованих праць. Зокрема це – підручники та

посібники для студентів: «Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах: тлумачний словник для студентів історичних факультетів інститутів, університетів та вчителів історії» (Луцьк, 1992. – 5 друк. арк.), «Навчально-методичний посібник «Історія первісного етапу, Стародавнього Сходу й античних цивілізацій в назвах, термінах і поняттях» (Луцьк, 1995. – 7 друк. арк.), «Культура народів первісної спільності, східних та античних цивілізацій» (Луцьк, 2000. – 12 друк. арк.) та багато інших.

За сумлінну багаторічну працю Петру Дем'яновичу Ткачуку у 1972 році було присвоєно звання «Відмінник народної освіти». Він був нагороджений медалями «За доблестный труд», «За активную работу» (Всесоюзное общество «Знание»), Почесною грамотою Міністерства освіти України та низкою інших грамот та подяк.

Анатолій Ткачук

Література:

Ткачук П. Д. Історія первісного етапу, стародавнього Сходу й античних цивілізацій у термінах, назвах, поняттях і датах : навч.-метод. посіб. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк : ПФ «Логос-89», 1995. – 170 с.

Ткачук П. Д. Історія первісного суспільства, стародавнього Сходу й античних цивілізацій у термінах, назвах, поняттях і датах : навч.-метод. посіб. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії. – Вип. 2, доп. / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Вид-во обл. друк., 2003. – 174 с.

Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах : тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 114 с.

Ткачук П. Д. Культура народів первісної спільності, східних і античних цивілізацій : навч. посіб. / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Вежа, 2000. – 290 с.

Ткачук П. Бібліографія з історії освіти Волинського краю / П. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: краєзнавство: здобутки, перспективи : тези доп. та повідомл. II регіон. «Велика Волинь» і IV обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – С. 63–64.

Ткачук П. Д. Дмитро Михальський Боброк – воєвода волинський / П. Д. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: історичні постаті краю : тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 35–36.

Ткачук П. Д. Економічні та культурні зв'язки Луцька в період середньовіччя / П. Д. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 25–27.

Ткачук П. Д. Етнографія Волині в працях польських дослідників (XIX ст.) / П. Д. Ткачук // Минуле і сучасне Волині : проблеми джерелознавства : тези доп. та повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 33–36.

Ткачук П. З історії літописання в Україні у XVI–XVIII ст. / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : історія. – Луцьк, 1997. – № 2. – С. 75–79.

Ткачук П. З історії освіти в Україні у XVI–XVIII ст. / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1996. – Вип. 3 : сер. : Історія, вип. 1. – С. 14–18.

Ткачук П. Йому непідвладні віки (до 800-річчя першої згадки про Камінь-Каширський) / П. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX наук. іст.-краєзн. міжнар. конф. – Луцьк, 1998. – С. 282–283.

Ткачук П. Культура Ізраїльсько-Іудейського царства : релігія та література / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : історичні науки. – Луцьк, 2001. – № 5. – С. 181–185.

Ткачук П. Методичні поради до спецкурсу «Історія культури Стародавньої Греції і Риму» для студентів третього курсу історичних факультетів вузів / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : історія. – Луцьк, 1997. – № 3. – С. 103–107.

Ткачук П. Д. Неперевершені витвори греків / П. Д. Ткачук // Матеріали ХІІ наукової конференції професорсько-викладацького складу і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1995. – Ч. II. – С. 9.

Ткачук П. Образотворче мистецтво й музична культура в Україні у XVII – на поч. XVIII ст. / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : історичні науки. – Луцьк, 1998. – № 1. – С. 4–7.

Ткачук П. Основні архітектурні стилі міст і замків України XVII–XVIII століть / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : історичні науки. – Луцьк, 1999. – № 5. – С. 5–8.

Ткачук П. Писемність, географічні та наукові відкриття Вавилону / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : історичні науки. – Луцьк, 2000. – № 3. – С. 176–179.

Ткачук П. Писемність, література, наука Стародавньої Індії / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : історичні науки. – Луцьк, 2001. – № 10. – С. 147–151.

Ткачук П. Писемність у Стародавньому Єгипті та зародження наукових знань / П. Д. Ткачук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : історичні науки. – Луцьк, 2000. – № 1. – С. 131–136.

Ткачук П. Ратне – давнє слов'янське поселення, західні ворота Волині / П. Ткачук // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX наук. іст.-краєзн. міжнар. конф. – Луцьк, 1998. – С. 283–284.

Ткачук П. Д. Соціально-економічне становище трудящих волинської губернії напередодні Великого Жовтня / П. Д. Ткачук, А. П. Ткачук // Минуле і сучасне Волині : (тези доп. та повідомл. Волин. регіон. іст.-краєзн. конф.). – Луцьк, 1985. – С. 115–118.

Ткачук П. Д. Третій трудовий – справжня школа гарту і виховання майбутнього вчителя / П. Д. Ткачук // Минуле і сучасне Волині : освіта,

наука, культура : (тези доп. та повідомл. IV Волин. іст.-краєзн. конф.). – Луцьк, 1990. – Ч. I. – С. 136–139.

Ткачук В. З історії Галицько-Волинського князівства в період правління династії Романовичів / В. Ткачук, Л. Ткачук // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 184–185.

* * *

Сторінки історії Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк : Ред.-вид. від. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1998. – 108 с.

Про П. Д. Ткачука – с. 24.

Мислива-Бунько І. Від історико-філологічного відділення до історичного факультету / І. Мислива-Бунько // Наш у-тет. – 2012. – Спецвипуск. – С. 4–6.

3 листопада 80 років від дня народження В. А. Лазарука (1933) – українського поета, прозаїка, публіциста

3 листопада 1933 року в селі Дубова Ковельського повіту на Волині в родині хліборобів народився Віктор Антонович Лазарук. Батько Віктора був сільським музиком, тому чутливі струни серця дитини озивались на пісню, поезію, музику і живопис. Обдарований юнак вступив до Львівського державного університету ім. Івана Франка, який закінчив у 1958 році. Спочатку він вчителював у с. Заболоття на Волині, пізніше очолював відділ поезії в редакції львівського журналу «Жовтень» (нині «Дзвін»). Упродовж кількох років друкувалися його вірші, й перші прозові та публіцистичні твори. У 1968-му Віктора Лазарука прийняли в члени Спілки письменників України.

Серце письменника було широко відкрите природі рідного краю, тож у своїх творах він натхненно оспівував її величну красу й болісно реагував на проблеми з недбалим ставленням до неї. «Читати» енциклопедію волинського краю - улюблене заняття Віктора Лазарука, адже на кожній її сторінці – історія, легенди, топоніміка, а ще – людські долі.

Змальовуючи красу волинської землі, поет і громадянин щиро переймається проблемами живої природи, захоплюється історією краю. Певний період він працював завідувачем бюро пропаганди обласної організації Товариства охорони пам'яток історії та культури, а потім директором Будинку природи в Луцьку. Саме в цей період з-під пера автора одна за одною вийшли книги поезії, прози і публіцистики «Синь озерна»

(1963), «Музика верховіть» (1966), «Шацькі озера» (1975), «Сині очі Волині» (1979), «Озерний дзвін» (1982). Письменник здійснював численні авто- та авіаекспедиції, мандрував пішки волинськими стежками в пошуках безцінних скарбів: легенди, переказу, історії походження топонімічної назви, цікавих людських доль.

Віктор Лазарук не лише реалізовував свої творчі плани, а й послідовно боровся з місцевою бюрократією, сміливо ставав на захист унікальної волинської природи – одвічного середовища життя волинян-поліщуків, за що зазнав переслідувань. Його ім'я партійним керівництвом області було внесено до списку неблагонадійних літераторів, письменника двічі звільняли з роботи, не дозволяли виступати по лінії Бюро пропаганди художньої літератури, піддавали необґрунтованій критиці й цензурі. Партійні організації «громадських» товариств по місцях роботи порушували клопотання про виключення Віктора Антоновича з Спілки письменників України, звинувачуючи в націоналістичних і антирадянських поглядах. До переслідувань додалася ще й хвороба. Тікаючи від переслідувань, принижень, неприязні та невлаштованості в Луцьку, письменник упродовж декількох осеней виїжджав на лікування в Крим, де також активно творчо працював, захоплюючись місцевою природою та історією. Він пройшов кримськими стежками Лесі Українки й Степана Руданського, Михайла Коцюбинського й Остапа Вишні, відвідував бібліотеки, проводив творчі зустрічі.

Пізніше в Луцьку В. А. Лазарук влаштувався працювати провідним редактором редакційно-видавничого відділу «Вежа» Волинського державного університету ім. Лесі Українки.

Творча письменницька праця й активна життєва позиція не заважали Віктору Антоновичу займатися ще й громадськими справами. Він був делегатом Установчого з'їзду Народного Руху України, що відбувся у Києві 1989 року. На цьому з'їзді нашого авторитетного земляка-письменника було обрано до складу Великої Ради НРУ.

Після здобуття Україною незалежності Віктор Лазарук вповні реалізовує свої творчі напрацювання. В 1995 році видає без цензури та редакторських правок книжку художньо-публіцистичних нарисів та оповідань «Вікна» – колись «обрізані» цензурою «Сині очі Волині», а також книгу віршів, коментарів, документів та фотоілюстрацій кримського періоду творчої та громадської діяльності письменника «В оправі кипарисів» (2003).

Безумовно, що найвагомішим авторським здобутком В.А.Лазарука на Волині є роман-есе «Світязь», перший том якого вийшов з друку 2002 року. Саме у цьому творі письменник проявив свій потужний талант не лише чудового оповідача, а й глибокого вдумливого, скрупульозного дослідника історії краю та об'єктивного аналітика. Поява можливості доступу до колись закритих архівів допомогла автору зібрати цікаві факти від часів пізнього середньовіччя й до сьогодення та всебічно висвітлити життя волинських поліщуків у лоні рідної природи, відобразити їх стосунки, світосприйняття, розуміння свого призначення на землі.

Нині відомий український письменник Віктор Лазарук продовжує творчу діяльність, зустрічається з читачами, своїм ентузіазмом і невсипучою енергією спонукає до дослідницької праці і творчості молодих краєзнавців і літераторів.

Надія Троневиц

Література:

Лазарук В. В оправі кипарисів : вірші, комент., док. / В. Лазарук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 152 с.

Лазарук В. Нариси, статті, есе / В. Лазарук. – Луцьк : Гранослов, 1995. – 142 с.

Лазарук В. Глаголи землі : поезії / В. Лазарук. – Львів : Каменяр, 1987. – 93 с.

Лазарук В. Літораль : вірші, поеми / В. Лазарук. – К. : Рад. письменник, 1990. – 236 с.

Лазарук В. Луцкий замок : [буклет] / В. Лазарук. – М. : Центр. реклам. – информ. бюро «Турист», 1976. – 6 с.

Лазарук В. Музика верховіть : поезії / В. Лазарук. – К. : Молодь, 1966. – 95 с.

Лазарук В. Озерний дзвін : поезії / В. Лазарук. – К. : Молодь, 1982. – 88 с.

Лазарук В. Отрок Осінь : поезія, публіцистика / В. Лазарук. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 488 с.

Лазарук В. Світязь : роман – есе. Т. 1. / В. Лазарук. – Луцьк : Вежа, 2002. – 420 с. : іл.

Лазарук В. Сині очі Волині : краєзн. нарис / В. Лазарук. – Львів : Каменяр, 1979. – 95 с.

Лазарук В. А. Синь озерна : поезії / В. А. Лазарук. – Львів : Кн. – журн. вид – во, 1963. – 40 с.

Лазарук В. Твори : в 7 т. / упорядкув., редагув., худож. оформл., макет, коректура і приміт. автора. – Луцьк : Надстир'я, 2010 – .

Т. 1 : Чорне і біле : поезії від «Провесня» до «Отрока Осені» ; листи зі Львова, Києва і... Стокгольма. – 2010. – 598 с. + 16 с. іл.

Т. VII : Серед поодиноких друзів і щирих недругів : спогади, статті, рецензії, есеї, нариси, інтерв'ю, хроніка, повідомл., уривки з публ. виступів на різних письмен. форумах, витяги зі щоденників ; листування з владою, вивч. творчості у шк. ; бібліографія. – 2010. – 496 + 12 с. іл.

Т. IV : Сині очі Волині : нариси з природи та історії Волині, листи. – 2011. – 368 с. : 16 с. іл.

* * *

[Віктору Лазаруку вручено обласну літературно-мистецьку премію імені Агатангела Кримського за 1995 рік] // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 11–12.

Давидюк В. Курс на далеку зорю : Вікторові Лазаруку – 75 / В. Давидюк // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2008. – Вип. 14. – С. 101–107.

Денисюк І. Волинський бард : Лісовик, Водяник і Той, що греблю рве / І. Денисюк // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письмен. Волині, членів Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – С. 151–164.

Книжкова полиця : «Лазарук В. А. Серед поодиноких друзів і щирих недругів...» // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2011. – Вип. 2/17. – С. 255.

Тиский М. Народний Рух України : становлення Волинської регіональної організації / М. Тиский. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 212 с.

Про В. Лазарука – с. 64, 76, 199.

Три дні вересня вісімдесят дев'ятого : матеріали Установчого з'їзду Народного Руху України за перебудову / упоряд. Є. Жеребецький. – Вид. 2-ге. – Київ, 2009. – 496 с. : іл.

Про В. Лазарука – с. 386, 429.

Богущ М. Літопис краю пише «Надстир'я» / М. Богущ // Волинь-нова. – 2010. – 20 листоп. – С. 7.

Книжкова полиця : Лазарук В. А. Твори в семи томах. – Том четвертий : «Сині очі Волині». – Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2011. – 368 с., 16 іл. // Телерадіогазета. – 2011. – 9 листоп. – С. 24.

Корсак І. Непросто передати дух давнини / І. Корсак // Літ. Україна. – 2009. – 25 берез. – С. 6.

Сергієнко В. Дива у «Світі волинської книги – 2011» / В. Сергієнко // Волинь-нова. – 2011. – 17 груд. – С. 6.

* * *

Віктор Лазарук // Письменники України : біобібліогр. довід. – К., 2006. – С. 224.

Лазарук Віктор // Письменники Волині : (довід. Волин. обл. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – С. 34–35.

Віктор Лазарук [біогр. довідка] // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письмен. Волині, членів Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – С. 150.

Павлюк І. Лазарук Віктор Антонович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 193–194.

Син озерного краю (Віктор Лазарук) : біобібліогр. покажч. / упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; упоряд. В. В. Бабій, О. Л. Рибачук. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 68 с.

5 листопада
90 років від дня народження С. М. Трофимука (1923–1979) –
українського письменника

Степан Михайлович Трофимук народився 5 листопада 1923 року в селі Куснище Любомильського району на Волині у селянській родині. 1941 року Степан Трофимук закінчив місцеву неповну середню школу. У роки Другої світової війни брав участь в антифашистському підпіллі на Волині, його тричі арештовувала окупаційна влада. Подальша доля Степана Михайловича – перебування у з'єднанні партизанських загонів генерал-майора О. Ф. Федорова.

Після звільнення України від німецько-фашистських загарбників Степан Трофимук навчався у Кременецькому училищі. У 1946 році став студентом філологічного факультету Львівського педагогічного інституту. Під час навчання розпочинається творча діяльність, С. М. Трофимук є автором багатьох літературно-критичних статей і рецензій у наукових збірниках та в періодиці. Після закінчення вступив до аспірантури Інституту літератури Т. Г. Шевченка АН УРСР. З 1953 року працював науковим співробітником в Інституті суспільних наук Львові. Згодом Степан Михайлович став кандидатом філологічних наук.

Перу С. М. Трофимука належить ряд монографій, серед яких: - «Розвиток революційної літератури в Західній Україні (1921-1939)» (1957), «Творчість Степана Тудора» (1963), «Поезія воз'єданого краю» (1966), «Олександр Гаврилюк» (1968), «Революційна поезія Західної України (1917-1939)» (1970). Особливу увагу вчений та письменник надавав розвитку літературного процесу на теренах Західної України в період Другої Речі Посполитої. Частина наукового доробку присвячена дослідженню творчості П. Козланюка, К. Пелехатого, В. Бобинського, А. Крушельницького, Мирослави Сопілки, будучи упорядником збірки «Революційні поети Західної України» (1958) та «Василь Бобинський. Вибране» (1960). Виступав також як перекладач. 1956 року у перекладі С. М. Трофимука з польської мови на українську вийшла повість Ярослава Галана «Гори димлять».

Праці С. М. Трофимука присвячені постатям О. Гаврилюка та С. Тудора досі становлять великий інтерес як зразок вдумливого аналітичного підходу, як документи, що висвітлюють складне становище письменників в умовах ідеологічного тиску. Помер український письменник, критик Степан Трофимук 11 січня 1979 року.

Марія Філонюк

Література:

Трофимук С. М. Поезія возз'єданого краю : літ.-крит. нарис / С. М. Трофимук. – К. : Рад. письм., 1966. – 191 с.

Трофимук С. М. Революційна поезія Західної України 1917–1939 / С. М. Трофимук. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1970. – 246 с.

Трофимук С. М. Розвиток революційної літератури в Західній Україні (1921 – 1939) / С. М. Трофимук. – К. : Держлітвид. УРСР, 1957. – 243 с.

Трофимук С. М. Творчість Степана Тудора / С. М. Трофимук. – К. : Вид-во акад. наук УРСР, 1963. – 175 с.

Пінчук О. Літературознавець, письменник, перекладач / О. Пінчук // Рад. життя. – 1987. – 15 жовт. – С. 3.

Степан Трофимук // Волинь літературна. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С. 9 – 10.

Степан Трофимук // Письменники Радянської України : бібліогр. довід. – К. : Рад. письм., 1976. – С. 351.

Трофимук Степан Михайлович // Українські письменники : бібліогр. слов. : у 5 т. – К. : Дніпро, 1965. – Т. 5. – С. 642–643.

Трофимук Степан Михайлович // Літературна карта Волині : бібліогр. покажч. – Луцьк, 1988. – С. 63.

5 листопада

**70 років від дня народження І. М. Пальчика (1943) –
директора Любешівського технічного коледжу Луцького
національного технічного університету, заслуженого працівника освіти
України**

Іван Максимович Пальчик народився 5 листопада 1943 року в селі Борщівка Ланівецького району Тернопільської області в селянській сім'ї. Освіту здобував у Борщівській середній школі та в Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки, історичний факультет якого закінчив у 1969 році.

Трудовий шлях Івана Максимовича розпочався з 1960 року: два роки працював слюсарем ТЕЦ Ланівецького цукрового заводу, а потім – два з половиною роки строкової служби в армії. Після завершення навчання у педагогічному інституті працював на посаді заступника директора Луцького технічного училища №1. З вересня 1972 року і до сьогодні його доля пов'язана з розвитком професійно-технічної освіти в Любешові (за виключенням 1992–1994 рр, коли він працював представником Президента України у Любешівському районі).

Після демобілізації у 1972 році І. М. Пальчика призначають на посаду директора Любешівського професійно-технічного училища № 25. Училище працювало всього шість років, готувало будівельників (столяри, маляри (будівельні)-штукатури, електрозварники тощо) і меліораторів, водіїв

автомобілів. Новопризначений директор активно включився у формування та розширення матеріально-технічної бази, яка б забезпечила ефективність навчально-виховного процесу. І якщо училище починало з двох навчальних кабінетів та одного приміщення, пристосованого під майстерню, то у 1986 році в училищі вже було обладнано 25 навчальних кабінетів, 6 лабораторій, 5 навчальних майстерень, полігон меліораторів і мулярів, автодром. Потреби учнів забезпечував актовий зал на 300 місць, бібліотека з читальним залом, спортивний зал, їдальня на 140 місць, музей партизанської слави, музей-кімната інтернаціональної дружби. Виробниче навчання і перші кроки самостійної роботи учні проходили на території навчального полігону, практичні заняття – на передових підприємствах «Волиньводбуду». Учні та працівники училища брали участь в обласних і республіканських конкурсах професійної майстерності та олімпіадах, неодноразово виходили переможцями, займали призові місця.

Ефективна праця з підготовки робітничих кадрів забезпечила зміну статусу училища: у 2003 році наказом Міністерства освіти і науки України приєднується до Луцького державного технічного університету як Любешівський професійний ліцей. Наступний крок – перетворення ліцею у Любешівський технікум Луцького державного технічного університету, а з грудня 2007 року – Любешівський технічний коледж, нині вже у структурі Луцького національного технічного університету.

Регулярно поновлюється перелік спеціальностей і професій, за якими ведеться підготовка. Створено навчально-матеріальну базу та отримано право на підготовку операторів комп'ютерного набору, бухгалтерів, обліковців (реєстрація бухгалтерських даних), пасічників-овочівників, кухарів, кухарів-кондитерів, водіїв автомобілів, робітників фермерського господарства.

Розроблено комплексне методичне забезпечення спеціальних і загальноосвітніх дисциплін. Працює 15 загальноосвітніх кабінетів, 20 кабінетів спеціальних дисциплін, 8 майстерень, 9 лабораторій, полігони автомобілістів, меліораторів, будівельників, трактородром, навчальна теплиця площею 0,18 га, навчальна пасіка на 30 бджолосімей, автотракторні гаражі, майданчики для зберігання автомобілів і сільськогосподарської техніки. З навчальною і господарською метою використовується 22 автомобіля та 12 тракторів різних марок і класів. Навчальний процес забезпечено комп'ютерами з сучасним програмним забезпеченням.

До послуг учнів сучасний гуртожиток на 515 місць, їдальня на 240 місць, спортивний і актовий зали, бібліотека, читальний зал. Обладнано сучасне спортивне містечко. Постійно працюють гуртки художньої самодіяльності та спортивні секції. З усіх предметів у позаурочний час працюють предметні гуртки.

Творчий пошук, уміння працювати з людьми, помітити в роботі педагогів все нове, цінне, що заслуговує на підтримку та схвалення, доброзичливість та компетентність, бачення перспектив розвитку навчального закладу характеризують стиль роботи директора. Поряд з цим

Іван Максимович є прикладом і у викладанні. Чітка структура, цілеспрямованість уроків, використання інноваційних форм та індивідуалізація навчання дозволяють йому проводити уроки всесвітньої історії на високому науково-теоретичному і методичному рівні. Особливої уваги надає педагог формуванню в учнів національної свідомості і гідності, активної громадянської позиції.

Багаторічна самовіддана праця Івана Максимовича відзначена багатьма нагородами. Та найвища нагорода для директора та вчителя – шана і повага більше 16 тисяч випускників коледжу, яким він дав путівку у життя, відкрив красу творчості та праці, сприяв у професійному становленні.

Наталія Кот

Література:

Нагороди працівникам освіти // Рад. Волинь. – 1991. – 3 серп.

Пальчик І. Завжди в пошуку / І. Пальчик // Нове життя. – 1991. – 31 серп. – С. 1.

Пальчик І. Ростимо робітничі кадри / І. Пальчик // Нове життя. – 1986. – 23 січ. – С. 2.

Черняк М. «Насамперед – соціальна база» : перше інтерв'ю з І. М. Пальчиком – представником Президента України в районі / М. Черняк // Нове життя. – 1992. – 22 квіт. – С. 1.

Левковець О. Ювілей училища / О. Левковець // Нове життя. – 1991. – 16 листоп. – С. 4.

6 листопада

40 років від часу відкриття у м. Луцьку картинної галереї, тепер Художнього музею (1973)

Художній музей у м. Луцьку відділ Волинського краєзнавчого музею працює з 6 листопада 1973 року. Він розташований у колишньому будинку повітової канцелярії і шляхетського суду XVII–XVIII ст., який був збудований у 1789 року на руїнах княжого палацу в Луцькому замку. Загальна площа одноповерхової будівлі музею становить – 346м². Вона є пристосована під музей та винаймається із 5 січня 1990 року в Луцького історико-культурного заповідника.

У перші роки свого існування Художній музей працював під керівництвом художника – Олександра Коленка (1973–1974 рр.). Тривалий час його очолював художник Микола Черенюк (1974–1988 рр.; 1997–2001 рр.). Певний час на чолі музею був відомий мистецтвознавець – Олег Сидор-Гібелінда (1988–1993 рр.). Плідно працювала на посаді завідувача, мистецтвознавець Антоніна Лініченко (1996–1997 рр.). Великий внесок у розбудову Художнього музею зробила, виконуючи обов'язки завідувача –

Тамара Левицька (1993–1996 рр.; 2001–2004 рр.). Сьогодні музей очолює Зоя Михайлівна мистецтвознавець, заслужений працівник культури України.

Художній музей у м. Луцьку володіє однією з кращих колекцій західноєвропейського малярства XVII–XIX ст. в Україні. Досить яскраво тут представлене польське малярство XVIII – поч. XX ст. Однією із особливостей експозиції є колекція, українського історичного портрету XVI–XVIII ст., а також твори російського та українського мистецтва XIX – поч. XX ст. Відтак в шести експозиційних залах музею, площею – 263,7 м², розміщено більше сотні мистецьких пам'яток (живопис, графіка, скульптура та речі декоративно-ужиткового мистецтва). Гордістю волинян є полотна таких відомих майстрів як: Хусепе де Рібера, Естебано Мурільйо (Іспанія), Алесандро Маньяско, Франческо Лондоніо (Італія), Франс Снейдерс (Фландрія), Йозеф Грассі, Генріх Гольпейн (Австрія), Ніколя Пуссен (Франція), Франц Вінтерхальтер, Фріц Гуммель (Німеччина), Ян Матейко, Леопольд Лефлер, Войцех Коссак, Юзеф Брандт, Януарій Суходольський, Володзімеж Тетмайєр-Пшерва, Пьотр Михайловський (Польща), Іван Айвазовський, Лук'ян Попов, Кирило Лемох (Росія), Руфін Судковський, Володимир Орловський, Андроник Лазарчук, Фотій Красицький, Гаврило Остапенко (Україна) тощо.

Наукові дослідження, атрибуція художніх творів постійної експозиції, пошук нових експонатів, поповнення ними фондосховища Волинського краєзнавчого музею, були завжди пріоритетними завданнями для музейників. Значних результатів у дослідженні і комплектуванні художньої колекції музею досягли науковці Микола Черенюк, Лариса Войницька, Тамара Левицька, Світлана Хабло, Олег Сидор, Федір Степанюк та ін. Подвижницька праця цих людей стала фундаментом для відкриття новоутворених підрозділів ВКМ – відділу етнографії і народних промислів (1989р.) та Музею волинської ікони (1993р.).

На 1 січня 2012 року у фондах Волинського краєзнавчого музею налічувалось 2198 одиниць зберігання творів образотворчого мистецтва. З них: живопису – 1195, графіки – 998, скульптури – 75 од. зб.

Від часу створення Художній музей м. Луцька – важливий культурно-мистецький центр художнього життя регіону. Саме тут волиняни мали змогу бачити унікальні взірці класичного малярства з різних музеїв України, приватних колекцій («Виставка творів Івана Труша», «Альфонс Муха (1860–1939)», «Барви Карпат», «Жінки і квіти», «Дивосвіт творчості Марії Приймаченко (1908–1997)», «Колористичні метафори Миколи Глуценка (1901–1977) тощо), твори відомих вітчизняних художників минулого та сьогодення. Починаючи із 2002 року, колектив музею продовжуючи стиль роботи своїх попередників, на ґрунті набутого ними досвіду, починає впроваджувати у свою діяльність нові форми. Значна увага надається різним формам науково-освітньої діяльності, що згуртовує навколо музею коло творчої інтелігенції. Музей стає живою динамічною структурою, яка відповідає новим духовним запитам суспільства. Виставки художників стають не лише демонстрацією творчого доробку того чи іншого митця, а

важливою подією з науковим змістом («Не хлібом єдиним», «Щаблі до Раю», «Споглядання і відображення», «Послання брату» та ін.). У виставковій діяльності Художнього музею важливого значення набуває популяризація українського мистецтва, вивчення та пропагування пошуків волинських художників ХХ–ХХІ ст. (Виставки «Луцьк у барвах натхнення», «Діалог поколінь», «Колористична симфонія Камчатки», «Гармонія каменю», «Творчість як зміст життя», «Мотиви Луцька» тощо.).

За ініціативою завідувача Художнього музею Зої Навроцької, яка є головою волинського обласного осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України, було започатковано проведення акцій присвячених народному мистецтву Волині – «В руслі великого стилю», «Сяйво минушини». Проводилось вивчення та наукове дослідження школи народного малярства у с. Журавники Горохівського району. Досвід організатора і керівника В. Г. Парахіна, його педагогічні навички було продемонстровано під час низки майстер-класів, а також на виставці «Промінь воскресіння».

Яскравою сторінкою діяльності Художнього музею є історико-культурні акції, під час яких не тільки піднімаються теми пов'язані з художньою культурою й вітчизняною історією. Ці заходи відбуваються під єдиною назвою «Волинський соймик шляхетський». Їх відвідують художники, літератори, історики, науковці, всі кому не байдужа культура рідного народу («Рицар сміlostю упоений», «Відлуння Полтави», «Українське лицарство у творчості польського художника Юзефа Брандта (1842–1915)», «Гетьман України Іван Виговський (? – 1664)», «Данило Братковський – український шляхтич, мистець і герой», ін.).

Приєднавшись із 2009 року до Міжнародного проекту «Ніч музеїв», Художній музей започаткував нову форму діяльності, пов'язану із популяризацією музейних колекцій, розвитком сучасної вітчизняної культури. Кожна акція має свою наукову концепцію, пропонує відвідувачам не просто огляд виставки або прослуховування музики вночі, а спонукаючи їх замислитись над головною темою, перейнятись проблематикою, новаторськими пошуками та здобутками в царині музики, літератури, театру («Українське альфреско» (2009), «Мистецтво, талант, творчість в контексті історії, особистих біографій мистців» (2010), «Українська культура: минушина і сьогодення» (2011), «Хочеш досягнути велике? Починай з малого...» (2012).).

В останні роки приміщення музею постійно ставало концертним залом, лекційною аудиторією, трибуною для виступів науковців та поетів. У 2010 році тут було презентовано книги таких авторів як: Ярослав Кравченко «Школа Михайла Бойчука. Тридцять сім імен», Анатолій Свідзинський «Синергетична концепція культури», Михайло Селівачов (в межах конференції народного мистецтва «Берегиня»). У цьому ж році були проведені презентації альбому-каталогу творів народного мистецтва Волині «В руслі Великого стилю»; у 2011 році – книг Олега Покальчука «Тремтячі

еліти» та Петра Троневича «Любарт та його сучасники». У 2012 році проведені поетичні читання Остапа Сливинського.

У 2013 році після завершення ремонту Художній музей представить розширену, оновлену постійну експозицію. У планах музею нові акції, виставки, зустрічі з митцями.

Дмитро Зінько

Література:

Виставкова діяльність Художнього музею на початку нової доби ; До питання переатрибуції твору Войцеха Коссака (1857–1942) «Вершник» із експозиції Художнього музею в Луцьку / Д. Зінько, О. Старикова // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2009. – С. 161–174.

Картинна галерея у Луцьку // Волинь моя : журн. міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – К., 2003. – Вип. 3. – С. 329.

Ковальчук Є. Волинський краєзнавчий музей – скарбниця історико-культурної спадщини Волинського краю : до 80-річчя з часу заснування / Є. Ковальчук . – Луцьк : Медіа, 2009. – 28 с.

Про Художній музей – с. 20–23.

Левицька Т. З історії створення і діяльності Художнього музею у Луцьку / Т. Левицька // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцька міська громада: історія, традиції, люди : матеріали XXVI Волин. обл. наук.-іст.-краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 510-й річниці надання м. Луцьку Магдебургського права і 390-й річниці створення Луцького православн. братства. – Луцьк, 2007. – С. 130–132.

П'ясецький В. Волинський регіональний художній музей : плани, дійсність, перспективи / В. П'ясецький // Волинський музей: історія і сучасність. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 116–117.

Художній музей у Луцьку : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки : відділ Волинського музею : путівник. – Луцьк : Медіа, 2003. – 16 с.

Художній музей у місті Луцьку : інтерактивна 3 Д презентація. – Луцьк, 2010. – 1 кд. (№ 3262).

Блищик О. «Чемоданний» настроїв / О. Блищик // Волин. газ. – 2011. – 8 верес. – С. 4.

Виставки : шедеври Національного художнього музею знову в Луцьку // Волинь-нова. – 2009. – 12 берез. – С. 1.

Гордіюк О. Таланту не позичати / О. Гордіюк // Волин. газ. – 2012. – 21 черв. – С. 8.

Комаровський М. Посвяти митців у музеї / М. Комаровський // Вісник-К. – 2012. – 26 січ. – С. 3.

Купчинська О. Луцький художній музей запросив на стрітення «із поезією» / О. Купчинська // Відомості.ua. 2010. – 11 лют. – С. 13.

Малімон Н. На реставрацію Художнього музею в Луцьку нададуть 2,4 мільйона / Н. Малімон // День. – 2012. – 1 лют. – С. 2.

Мельник В. Романтичний дух козацької епохи // В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2009. – 20 берез. – С. 16.

Миттєва реакція прем'єра на публікацію «Волині» // Волинь-нова. – 2009. – 23 трав. – С. 3.

Навроцька З. Метаморфози творчості / З. Навроцька // Діалог. – 2012. – 8 берез. – С. 2.

Стасюк С. Музей, що пам'ятає кроки Івана Виговського / С. Стасюк // Аверс прес. – 2011. – 19 трав. – С. 1, 8.

Філатенко А. А розпорядження прем'єра не виконується / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2009. – 22 серп. – С. 9.

7 листопада

75 років від дня народження Н. А. Харитоненко (1938) – волинського педагога, заслуженого вчителя УРСР

Народилась Ніна Андріївна 7 листопада 1938 року в с. Дрягуни Решетівського району Полтавської області. Навчалась у Чернишчанській семирічній школі на Полтавщині, Луцькому педагогічному училищі, Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки.

Перші кроки у світ викладання зробила, працюючи вчителем математики і вчителем початкових класів Кримненської та Жиричівської шкіл Ратнівського району, Неводімської восьмирічної школи Лисівенського району Пермської області. А з 1964 року по 1995 рік понад тридцять років віддала дітям Ратнівської восьмирічної школи-інтернату.

Ще на початку своєї трудової діяльності вчителька поставила перед собою мету захопити навчанням кожную дитину в класі. Їй хотілося знайти стежку до найзаповітніших куточків дитячої душі. До здійснення мети вчителька йшла постійно працюючи над собою, формуючи та удосконалюючи власну систему роботи з молодшими школярами. Враховуючи психологічні особливості молодших школярів, Ніна Андріївна використовувала різноманітні форми і методи навчання, які забезпечували сприйняття та засвоєння учнями навчального матеріалу: бесіду, казку, малюнок, діафільм, грамзапис тощо. Вона спиралася на життєвий досвід дітей, включала елементи гри, які активізували роботу в класі, зацікавлювали учнів, приносили їм радість навчання. Елементи проблемного навчання, органічно вписані в урок, правильно організована робота з підручником, систематичне повторення раніше вивченого матеріалу, вміле використання виховних можливостей навчального матеріалу, зв'язок з життям забезпечували високу результативність її педагогічної праці. Успіх Ніни Андріївни зумовлений єдністю навчання, виховання і розвитку учнів,

вихованням у них стійкого інтересу до знань, прищеплення навиків самоосвіти, самовиховання.

Великої уваги вчителька надавала формуванню сприятливого навчального середовища. Кабінет, в якому навчались її класи, був найкращим у школі.

Ніна Андріївна брала активну участь у громадському житті школи та району: багато років керувала школою передового педагогічного досвіду вчителів 1–3 класів району, шкільним методичним об'єднанням вчителів і вихователів 1–3 класів, була активним членом педагогічного товариства.

Досвід роботи педагога у 1984 році вивчався і узагальнювався Волинським обласним інститутом удосконалення кваліфікації вчителів.

Натхнення праця Ніни Андріївни відзначена багатьма нагородами: Почесними грамотами Волинського обласного та Ратнівського районного відділу освіти, значком «Відмінник народної освіти» (1980). У 1984 році їй було присвоєно звання «Заслуженого вчителя Української РСР».

З 1995 року Ніна Андріївна на заслуженому відпочинку. Але й сьогодні роки роботи поруч з нею згадують колеги: «Вчительська місія навчати і виховувати юних для Н. А. Харитоненко – свята. З перших хвилин вчителька захоплювала школярів майстерним викладом матеріалу, чіткою системою опрацювання. Варто відзначити її дивовижну працездатність, щирість у стосунках з людьми, вміння перейматися проблемами інших. Це неординарна особистість. Про таких людей кажуть: це вчитель від Бога. Вона відноситься до категорії тих людей, які живуть задля того, щоб світ довкола ставав кращим, людянішим, аби на землі стало більше добра і щастя» (Т. Г. Фіщук, заступник директора з виховної роботи).

Протягом багатьох років лагідна, щира, серйозна і прекрасна Ніна Андріївна ростила майбутніх Людей – щирих, відданих, справедливих, дарувала їм свою серце, а вдячні учні і сьогодні складають вчителеві подарунок: повагу, любов, зроблені добрі справи.

Наталія Кот

Література:

Активізація пізнавальної діяльності учнів початкових класів в процесі навчання: з досвіду роботи вчительки Ратнівської школи-інтернату Ратнівського району Харитоненко Ніни Андріївни, заслуженої вчительки УРСР. – Луцьк : [б. в.], 1984. – 110 с.

Денисюк В. Т. Ратнівська земля : іст.-краєзн. нарис / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 452 с.

Про Н. А. Харитоненко – с. 141.

Кот Н. Педагоги Ратнівщини, заслужені вчителі України / Н. Кот, Г. Романчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ратнівщина в історії України і Волині : матеріали XXXXII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2012. – С. 66–70.

Про Н. А. Харитоненко – С. 67–68.

Вчить і виховує школа: з серпневої конференції вчителів району // Червоний прапор. – 1985. – 29 серп. – С. 1–2.

Колотюк С. Свято освітян / С. Колотюк // Червоний прапор. – 1982. – 2 жовт. – С. 1.

Пінкевич М. Свято мільйонів / М. Пінкевич // Червоний прапор. – 1985. – 6 жовт. – С. 3.

Пінкевич М. Д. Наставники / М. Д. Пінкевич // Червоний прапор. – 1984. – 6 жовт. – С. 1.

10 листопада

80 років від дня народження З. І. Дейни (1933) – ткалі, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України

Зіновія Іванівна Дейна пов'язала своє життя з одним із найдавніших ремесел – ткацтвом і внесла свою вагому часточку у розвиток народного мистецтва Волині. Уродженка поліського села Крижівка Рожищенського району, де здавна вирощували льон, де кожна жінка володіла навичками обробки волокон і виготовлення тканин.

Берегиня дому і роду, майстриня ткацтва і мудра наставниця – так називають Зіновію Іванівну рідні та друзі. Знають її як людину мудру і високодуховну, із щирими помислами і добрими справами. Незважаючи на свій поважний вік, продовжує плідно працювати. Вона досі тче на ткацькому верстаті, який став уже раритетом, бо виготовлений ще у 20-х роках ХХст. у селі Четвертня Маневицького району і наткав тисячі метрів полотна. Він належав ще свекрусі Дейні Ганні Мартіянівні, 1904 року народження.

З.І.Дейна досконало володіє усіма відомими техніками переплетень: полотняне, саржеве та похідні від них, багаторемізне, крепове, перебірне... Майже 40 метрів полотна виготовляє майстриня за одну добу. А це рушники святкові і кухонні, доріжки, скатертини, накидки, серветки, сувенірні набори, рядна валові смугасті і гродненські. У виробах різноманітність композицій досягається простим чергуванням смуг або їх розміщенням, змінами ритмів візерунка. Кольорова гама є продуманою і стриманою. Майстрині вдається досягти гармонії кількох кольорів і уникати надмірної строкатості. Все це свідчить про її художній смак і досконалу майстерність.

Найвищим творчим досягненням Зіновія Іванівна вважає народний костюм у волинських традиціях, який вона виготовила для онуки у 2003 році. Тут проявився її оригінальний почерк і тонкий художній смак. Продуманою і вишуканою є кольорова гама: гармонія білого, сірого та вишневого з вкрапленням чорного кольорів.

Ткані рушники майстрині прикрасили весілля її дітей, надавши урочистостям народного колориту. Самобутні вироби створюють затишок в оселі, стають окрасою інтер'єрів помешкань родичів та друзів. А доріжки із

соломки прикрашають робочі кабінети відділу етнографії Волинського краєзнавчого музею.

Високу оцінку отримали роботи З.І.Дейни, що були представлені на виставці „Творча дорога пісенної нації ” у Національному палаці України під час звіту майстрів мистецтв і художніх колективів Волинської області „Душа народу піснею цвіте ” у березні 2001 року; виставці „ Волинський рушник від минувшини до сьогодення ”, організованій в рамках творчого звіту „ Дзвенить струна пісенної Волині ” у жовтні 2003 року. Майстриня брала участь у Всеукраїнському фестивалі майстрів народної творчості, присвяченому 10-й річниці незалежності України.

У 2003 році Зіновія Іванівна Дейна стала членом Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Жодне мистецьке свято в місті, обласного чи міжнародного значення не відбувалося без участі майстрині. Її роботи демонструвалися на виставці „ Під знаком Сонця ” в дні проведення Міжнародного фестивалю „Берегиня ”(2004р.) та були включені до каталогу виставки (автор ідеї – З. М. Навроцька); на обласній виставці декоративно-ужиткового мистецтва „Древо. Розвиток традицій народного мистецтва у творах сучасної Волині” (2006р.) Збірка ряден прикрасила виставку „Народне килимарство Волині і Західного Полісся” у Волинському краєзнавчому музеї (2006р.) Вироби майстрині (рушники, серветки, доріжки, рядна) експонувались в Рожищенському районному будинку культури на виставці, присвяченій 70-річчю утворення Волинської області (2009р.) У травні 2012 року багаторічний творчий доробок ткалі було представлено на тематичній виставці „Човник бігає швидко-швидко, а за човником – пісня й нитка ” на історичному факультеті Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Вироби З.І.Дейни зберігаються у фондах Волинського краєзнавчого музею, Рожищенського краєзнавчого музею, музею етнографії Волині та Полісся Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, в приватних колекціях.

Відомості про життєвий і творчий шлях досвідченої і добре знаної на Волині ткалі, роботи якої сприяють відродженню духовності народу, подаються у „Сучасній енциклопедії України ”(2007р.); про майстриню та її доробок написано ряд статей волинськими журналістами у періодичній пресі.

Тетяна Хомова

Література:

Грабинська О. Традиції волинського ткацтва : ткаля З. І. Дейна / О. Грабинська // Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. аспірант. і студ. «Волинь очима

молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє» (16–17 квіт. 2008 р.). – Луцьк, 2008. – Т. 1. – С.86–87.

Дмитренко А. "Було не славити, не варити, неандросити, а куделицю підносити" : (традиції ткацтва у селі Крижівка Рожищенського району Волинської області) / А. Дмитренко, О. Грабинська // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Рожище і рожищенці в історії Волині та України: проблеми волинезнавства : матеріали XXIII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. Луцьк–Рожище. – Луцьк, 2007. – С. 30–35.

Никорак О. Інтеграція традицій народного ткацтва в сучасну творчу практику / О. Никорак ; Грабинська О. «Дай мені, боже, охоту і роботу» : (ткалі села Крижівка Рожищенського району) / О. Грабинська, Л. Грабинська // Минуле і сучасне Волині й Полісся : роде наш красний : матеріали Третьої Волин. обл. наук – етногр. конф. – Луцьк, 2007. – С. 104–111, С. 121–123.

Грабинська Л. Д. Дейна Зінаїда Іванівна / Л. Д. Грабинська // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2007. – Т. 7. – С. 296.

17 листопада

100 років від дня народження І. О. Левчанівської (1913–2011) – краєзнавця, фотолюбителя, кіноаматора

Ірина Олександрівна Левчанівська народилася 17 листопада 1913 року в селі Линів, нині Локачинського району. У родині Ірининого дідуся Карла фон Гродзінського, яка поєднала німецьку та російську кров, панував культ освіти і культури. В такій же атмосфері Олена та Олександр Левчанівські виховували і свою єдину донечку Ірину. А ще змалку прищеплювали їй почуття патріотизму і вільнодумства.

Мати Ірини Левчанівської, Олена Карпівна, була першою жінкою-сенаторкою Речі Посполитої від Волині (1922–1927) – працювала у Комісії закордонних справ, в Українському парламентському клубі. Вона відстоювала політичні, культурні і соціальні права українців. Її пристрасні промови на захист місцевого населення звучали на високих зібраннях у Празі, Парижі, Женеві, Подєбрадах. А ще Олена та Олександр Левчанівські були активними членами «Просвіти».

Перша світова війна вирвала Гродзінських та Левчанівських з рідного маєтку, що опинився на прифронтовій території, і перетворила в біженців. Вісім перших років свого життя маленька Ірина провела у мандрах – в Петербурзі, Ніжині, Могилеві, Гомелі, Житомирі, Кам'янці-Подільському, Чорткові, Львові, Ковелі... Коли сім'я повернулася додому, побачила спалене село і зруйнований маєток. Довелося оселитися у Луцьку.

Восени 1921 року Іринка стала ученицею Луцької Першої української школи, яку 1923 перетворили на польську жіночу № 4. Батьки негайно

забрали дівчинку і віддали до Луцької української гімназії. Ірина відвідувала «Пласт», школу танців відомого хореографа Василя Авраменка, брала участь у багатьох мистецьких патріотичних заходах, які проводила «Просвіта». Заочно закінчила Українську господарську академію у місті Подєбради (Чехія).

Після Другої світової війни працювала економістом Луцького маслопрому, з 1960 року – кіоскером в облкниготорзі, військторзі, облспоживспілці. Поза цими скромними посадами вирувало цікаве творче життя: Ірина Олександрівна, яка ще від мами перейняла захоплення фотографією, стала активною учасницею фотоклубу «Промінь», створювала аматорські фільми у кіностудії «Волинь». Багато її робіт відзначені нагородами на престижних конкурсах та фестивалях. Головне ж – усі ці роки Ірина Левчанівська зберігала документи, які стосувалися життя і діяльності її батьків, засвідчували важливі події, що відбувалися на волинських теренах.

Особливо активною стає творча і краєзнавча діяльність Ірини Левчанівської після проголошення незалежності України. Вона – учасниця багатьох науково-краєзнавчих конференцій, наполегливо веде пошук слідів матері, про яку після того, як її 1939 року забрали енкаведисти, нічого не було відомо. Як вдалося з'ясувати, сенаторку Речі Посполитої від Волині, українську патріотку Олену Левчанівську розстріляли 1940 року разом з великою групою інтелігенції.

У червні 1997 року радник канцелярії сенату Республіки Польща Ярослав Завадський через Інститут дослідів Волині у Канаді роздобув адресу Ірини Левчанівської і звернувся до неї з проханням надіслати копії документів, що стосуються її мами, до архіву сенату. Це прохання пояснив тим, що увесь архів сенату було знищено під час Другої світової війни. А влітку 1999-го року маршалок сенату Аліція Гжеськов'як запросила Ірину Олександрівну на урочисте святкування десятиліття з часу відродження сенату. Ірина Олександрівна не змогла поїхати до Польщі, але надіслала вітального листа.

З-під пера Ірини Олександрівни одна за одною з'явилися книжки «Далеке і близьке», «Згадалось мені», «Сенаторка», «Ще не забулося», а також два фотоальбоми «Луцьк у 50-х роках ХХ століття на світлинах Ірини Левчанівської» і «Мій кольоровий Луцьк». У цих виданнях – багатий краєзнавчий матеріал, що проливає світло на «білі сторінки» історії Волині.

Серце Ірини Олександрівни зупинилося в неділю 1 травня 2011 року, на 98-ому році життя. Поховали її на старому цвинтарі, що на вулиці Рівненській у Луцьку, поряд із могилою батька.

Сергій Лис

Література:

Левчанівська І. Далеке і близьке : нариси, статті / І. Левчанівська. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 216 с.

Левчанівська І. О. Згадалось мені... : спогади дитинства / І. О. Левчанівська. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 94 с.

Левчанівська І. О. Луцьк колись і тепер : альб. світлин / І. О. Левчанівська. – Львів ; Дубно : Джерело, 2009. – 110 с.

Левчанівська І. Мій кольоровий Луцьк / І. Левчанівська. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 60 с.

Левчанівська І. Сенаторка : (мемуари). – Львів ; Дубно ; Луцьк : Джерело ; Надстир'я, 2004. – 258 с.

Левчанівська І. «Ще не забулося...» : спогади / І. Левчанівська. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 124 с.

Луцьк у 50 – х роках ХХ століття на світлинах Ірини Левчанівської. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 106 с.

Левчанівська І. О. Відлуння на Волині голоду на Великій Україні в 1933 році / І. О. Левчаєвська // Волинь пам'ятає. Відлуння на Волині Голодомору 1932–1933 років у радянській Україні / авт.-упоряд. М. М. Кучерепа, В. В. Ткачук. – Луцьк, 2008. – С. 183–185.

Левчанівська І. Добрий, щирий, сердечний «Дідусь» / І. Левчанівська // Сяйво душі Модеста Левицького : (життя і творчість) / упоряд. Л. Токарук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 300 с.

Левчанівська І. О. Дозвілля учнів Луцької української гімназії (1925–1931 рр.) ; Моє навчання в Луцькій українській гімназії // «Роде наш красний...» : Волинь в долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. 1. – С. 340–344.

Левчанівська І. О. Колекція О. М. Левчанівського / І. О. Левчанівська // Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства : тези доп. та повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 55–59.

Левчанівська І. Луцьк у поштових листівках / І. Левчанівська // Минуле і сучасне Волині: краєзнавство: історія, здобутки, перспективи : тези доп. та повідомл. II регіон. «Велика Волинь» IV обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – С. 145–147.

Левчанівська І. О. Мої спогади про «Просвіту» / І. О. Левчанівська // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 596–620.

Левчанівська І. О. Моя alma mater / І. О. Левчанівська // Український вісник : незалежн. політ.-просвіт. альм. / ред.: Я. Мелетія, В. Шевчук. – К., 2008–2009. – № 8 (14)–9(15). – С. 182–190.

Левчанівська І. О. О. Левчанівська про першу світову війну : «Щоденник», статті / І. О. Левчанівська // Документально-художня проза про першу світову війну : матеріали і тези доп. та повідомл. міжнар. наук.-теорет. конф. – Луцьк, 1994. – С. 130–134.

Левчанівська І. Пам'яті моєї мами Олени Левчанівської : у 110-річницю з дня народж. / І. Левчанівська // Літопис Волині. – Вінніпег, 1992. – Ч. 17–18. – С. 145–150.

Левчанівська І. О. Пам'яті моєї мами Олени Левчанівської ; Дозвілля учнів Луцької української гімназії (1925–1931 рр.) ; Моє навчання в Луцькій

українській гімназії / І. О. Левчанівська // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. І. – С. 169–187, 340–344.

Левчанівська І. О. Польсько-українські відносини на Волині в 30-х рр. ХХ ст. / І. О. Левчанівська // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. ІІ. – С. 259–267.

Левчанівська І. Спогади про Луцьку українську гімназію / І. Левчанівська // Луцька українська гімназія : спогади. – Луцьк, 1998. – С. 16–21.

Левчанівська І. Спогади про маму : додаткові матеріали : дод. № 12 / І. Левчанівська // Нескорена Берегиня : жертви москов.-комуніст. терору ХХ ст. – Львів, 2002. – С. 253–259.

* * *

Ірина Олександрівна Левчанівська // Промінь : політ.-просвіт. дод. до альм. "Український вісник": виход. з листоп. 1993 р. – К., 2007. – № 41. – С. 90–96.

Зозуля С. Спомини незабутніх днів / С. Зозуля // Слава праці. – 2008. – 23 лют.

Клімчук Л. Зв'язкова часу / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2008. – 4 груд. – С. 9.

Корнійчук Н. Дві книги про справжніх українців / Н. Корнійчук // Луцьк. замок. – 2007. – 10 трав. – С. 2.

Лис С. Братська могила біля собору / С. Лис // Волинь-нова. – 2011. – 22 верес. – С. 6.

Никитюк О. У гості до землячки / О. Никитюк // Селян. життя. – 2011. – 19 лют.

Померла Ірина Левчанівська // Селян. життя. – 2011. – 14 трав.

Славетну лучанку нагороджено орденом княгині Ольги // Нар. справа. – 2009. – 24 верес. – С. 3.

Стасюк С. Берегиня славного роду / С. Стасюк // Аверс прес. – 2008. – 4 груд. – С. 1, 3.

Ткачук М. Відійшла у вічність зв'язкова епох / М. Ткачук // Сім'я і дім. – 2011. – 12–18 трав. – С. 4.

Ткачук М. Зв'язкова епох / М. Ткачук // День. – 2011. – 1–2 лип. – С. 20 ; Кіно. Театр. – 2011. – № 4. – С. 37–38.

Штинько В. Вона відкривала світу Волинь : незабудки для Ірини Левчанівської / В. Штинько // Волинь-нова. – 2011. – 5 трав. – С. 2.

Штинько В. Завжди жива в історії краю / В. Штинько // Волинь-нова. – 2011. – 23 черв. – С. 6.

Штинько В. І в 97 пані Ірині болить Україна / В. Штинько // Волинь-нова. – 2010. – 30 верес. – С. 12.

Ювілеї : 95 листопадів Ірини Левчанівської // Волинь-нова. – 2008. – 18 листоп. – С. 1.

19 листопада
70 років від дня народження О. В. Криштальської (1943) –
української поетеси та перекладача

Олена Василівна Криштальська народилась 19 листопада 1943 року у селі Привітне Локачинського району Волинської області. По закінченню середньої школи навчання продовжила у Камінь-Каширському медичному училищі. Трудову діяльність майбутня поетеса та перекладач розпочала медсестрою у Горохівській районній лікарні, пізніше працювала в медичних установах міста Луцька. Хоча вже була обрана професія, душа прагнула до чогось більшого. Ще з дитячих років любов до літератури та поетичні почуття переповнювали серце Олени Криштальської, в майбутньому це вилилось у першу поетичну збірку, яка побачила світ у 1985 році. Кожен з віршів збірки – цілий світ, наповнений красою, людяністю, добротою. Поетеса зарекомендувала себе як цікава та різнопланова особистість, в якій гармонійно поєднуються філософське осмислення буття та потужний ліричний струмінь. У збірці «Відкриваю в собі таємницю» переважає інтимна та пейзажна лірика, а вже у наступна збірка Олени Криштальської «Хліб і камінь», яка вийшла у 1993 році, заставляє читача задуматись над смислом буття та земного призначення людини. Захоплення поезією в Олени Василівни дуже різнопланові, в якийсь момент виявляється зацікавленість зарубіжною лірикою і вона пробує себе як перекладач. Виявляє в собі величезне бажання донести до українського читача всю красу та неповторність творів іноземних авторів. Подальша робота над перекладами потребувала ґрунтовних знань іноземних мов і приводить поетесу (на той час вже авторку перекладів з іспанської мови, які друкувались у республіканських виданнях), на Другі Київські державні курси іноземних мов, де вона у 1987 році отримує фах перекладача з іспанської. На столичних державних курсах «Інтерлінґва» опановує у 2000 році італійську мову, а, навчаючись при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, у тому ж році вивчає португальську. У 2009 році здобула вищу освіту й отримала диплом Київського національного лінгвістичного університету. Перекладає з іспанської, португальської, італійської, польської, англійської, російської та білоруської мов, а також твори українських поетів – на польську мову.

Серед перекладів Олени Криштальської – багато творів знайомих і не дуже українському читачеві авторів: Федеріко Гарсія Лорка, Рафаель Альберті, Рубен Даріо. Перші переклади з іспанської опублікувала в книзі «Габрієла Містраль. Поезії», яка побачила світ у видавництві «Дніпро» у 1984 році. Збірка «Пульсуючі струни»: антологія любовної іспанської лірики включає зразки поезії Іспанії, Нікарагуа, Аргентини, Чилі, Куби. У 1993 році вийшла окрема збірка «Рими». Це – переклади Олени Криштальської одного з найостанніших представників іспанського романтизму ХІХ століття Густаво Адольфо Беккера (1836-1870). У 1998 році побачила світ книга

перекладів з іспанської мови «Антологія аргентинської поезії ХХ століття». У книзі представлені вибрані твори аргентинських поетів, оригінали для перекладу надані відділом культури Посольства Аргентинської Республіки в Україні. Власні вірші та переклади друкувала в журналах «Дзвін», «Ранок», «Всесвіт», «Дивослово», альманахах «Світязь», «Братерство» (Білорусь 1988р.) та інших виданнях. Знана Олена Криштальська як авторка творів для дітей, які друкувалися у збірниках і журналах «Барвінок», «Стежина. Волинська читанка», «Світязь», «Уроки рідного слова».

Олена Василівна Криштальська – член Національної Спілки письменників України з 1993 року. Лауреат Літературної премії імені Василя Мисика НСПУ та Всесвітньої української координаційної ради (2001), обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського, якої була удостоєна у 2003 році.

Тетяна Дудар

Література:

Вівчар Г. М. Весняний переліт / Г. М. Вівчар ; Криштальська О. В. Відкриваю у собі таємницю : поезії / О. В. Криштальська. – Львів : Каменяр, 1987. – 110 с.

Криштальська О. Відкриваю в собі таємницю : поезії / О. Криштальська. – Львів : Каменяр, 1987. – 35 с.

Криштальська О. Хліб і камінь : поезії / О. Криштальська. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 96 с.

Беккер Г. А. Рими / пер. з ісп. О. Криштальської. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 92 с.

Антологія аргентинської поезії ХХ століття / пер. з ісп. О. Криштальської. – Луцьк : Ініціал, 1998. – 176 с.

Незгасиме полум'я любові = Llama de amor viva: антолог. ісп. поезії ХІІ–ХХ ст./ пер. з ісп. О.В. Криштальська. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 180 с. Криштальська О. В. Сорочина для сороки : вірші для дітей / О. В. Криштальська. – Луцьк, 2004. – Надстир'я, 2004. – 20 с.

Криштальська О. В. Пізня яблуна : вибрані поезії / О. В. Криштальська. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 308 с.

Пульсуючі струни = Antología de la española y latinoamericana, siglos XVI–XX : антол. ісп. та латиноамерикан. лірики XVI–XX ст. / пер. О. В. Криштальська. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 400 с.

Криштальська О. Деревце моєї любові : письменниця про себе / О. Криштальська // Волинь літературна: наші сучасники : зб. матеріалів про письмен. Волині, членів Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – С.142–148.

Криштальська О. Слово на сторожі волі : «Кобзар» Тараса Шевченка в пер. укр. мовою / О. Криштальська // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2004. – Вип. 10. – С. 83–89.

Переклади : Поезія не знає кордонів // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2005. – Вип. 11. – С. 138–144.

Сльоза ; Мальвоподих ; Ти вибач ; Богині війни / пер. О. Криштальської // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2008. – Вип. 14. – С. 131, 132–134, 135.

Криштальська О. «Зимова Ялта. Безпритульний вітер ...» / О. Криштальська // Стежками «Лісової пісні» : до 100-річчя драми-феєрії Лесі Українки : збірник. – Луцьк, 2011. – С. 20–22, 179.

Криштальська О. Ця спрага / О. Криштальська // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – Вип. 1/16. – С. 311–316.

Слово про письменницю // Волинь літературна: наші сучасники : зб. матеріалів про письмен. Волині, членів Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – С. 139–142.

Чучман Л. Горохів : іст-краєзн. нарис. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 220 с.

Про Олену Криштальську – с. 166.

Бросаліна О. «Криштальський» голос Олени Криштальської : презентація двох нових книжок перекладачки / О. Бросаліна // Літ. Україна. – 2011. – 27 січ. – С. 11.

Гаврилюк Я. Безсмертне слово Лесі Українки / Я. Гаврилюк // Волинь-нова. – 2009. – 4 серп. – С. 5.

Коцарев О. На кілька днів Луцьк став столицею князівства поезії / О. Коцарев // День. – 2012. – 2–3 листоп. – С. 23.

Лис В. Поетичний поліглот з Луцька / В. Лис. // Волинь-нова. – 2008. – 4 груд. – С. 4, 12.

Світ широкий : зустріч волинської поетеси з президентом Аргентини // Волинь. – 1998. – 4 лип. – С. 2.

Стасюк С. Від кохання до творчості один крок / С. Стасюк // Аверс пресс. – 2008. – 27 листоп. – С. 9.

Творчі спілки : і цілий світ вміщається у слові // Волинь-нова. – 2011. – 28 січ. – С. 2.

Філатенко А. Щодня з книгою/ А. Філатенко // Волинь-нова. – 2011. – 24 берез. – С. 2.

Ювілеї : Діалог зібрав друзів // Волинь-нова. – 2012. – 30 січ. – С. 2.

Олена Криштальська [біогр. довідка] // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письмен. Волині, членів Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – С. 138–139.

Олена Криштальська // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2010. – С. 30–31.

22 листопада
60 років від дня народження О. А. Дишка (1953) –
українського художника

Дишко Олександр Артемович народився 22 листопада 1953 року в місті Луцьку Волинської області. У 1963–1967 роках відвідував Луцьку дитячу художню школу, навчаючись під керівництвом Петра Костянтиновича Сензюка. У 1974 році Олександр Дишко продовжив навчання в Львівському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва (відділ художньої кераміки). Провідними викладачами з фаху тут у нього були: М. Гладкий, В. Лозинський. Після закінчення інституту (1980 р.) Олександр Дишко повернувся до Луцька. Свою творчу діяльність він розпочав як художник монументального і станкового малярства. Певний час працював в царині авторської та друкованої графіки. У 1989 році Олександр Дишко стає членом Спілки художників УРСР.

Творчий шлях Олександра Артемовича Дишка плідний та різноманітний. Він – учасник численних міжнародних, республіканських, регіональних, обласних виставок, пленерів. (Всесоюзна виставка плакату ЦДХ (Москва, Росія, 1985 р.), XII міжнародна виставка, бієнале графіки та плакату (Брно, Чехія, 1986 р.), поплєнерова виставка «Звержинец 91» (Замосць, Польща, 1991 р.), міжнародне бієнале «Львів 91» (Львів, 1991 р.), міжнародна виставка «І Київських художній ярмарок» (Український дім, Київ, 1994 р.), виставка українських художників «Україна 95» (Мюнхен, Німеччина, 1995 р.), міжнародна виставка «Високий замок 2000» (Львів, 2000 р.), III виставка модерного мистецтва (Тернопіль, 2002 р.), поплєнерна виставка «Угер 04» (Угер, Польща, 2004 р.), II Всеукраїнська поплєнерна виставка живопису «Хортиця крізь віки» (Запоріжжя, 2004 р.), поплєнерна виставка «Дворек 05» (Польща, 2005 р.), поплєнерна виставка «Угер 05» (Угер, Польща, 2005 р.), III Всеукраїнська поплєнерна виставка живопису «Хортиця крізь віки» (Запоріжжя, 2005 р.), виставка зала БХ «Хортиця крізь віки» (Київ, 2005 р.)).

Перша персональна виставка Олександра Дишка відбулася у виставковому залі Волинської організації Національної спілки художників України – «Плакат О. Дишка» (Луцьк, 1989 р.), (Львів, 1989 р.). У 1994 році відбулося персональна виставки «Малярство О. Дишка» в Українському домі в Києві.

Олександр Дишко – відома постать в мистецтві Волині кінця XX – початку XXI століття. Твори художника зберігаються у президентському Маріїнському палаці м. Києва, Дирекції художніх виставок України, Державному історико-культурному заповіднику міста Луцька, у фондах Художнього музею м. Луцька (відділ Волинського краєзнавчого музею), в музеях міста Хелма, галереї мистецтв міста Замосць (Польща), театрах

України та Росії, приватних колекціях України та й за її межами. Провідними полотнами мистця є «Коронація Данила, князя Волинського та Галицького» (1990 р.), «Святий Миколай – патрон Волині» (1992 р.), «Відлуння Берестечка» (2001 р.), «Хортиця. Перше враження» (2006 р.), «З глибини дніпровських порогів» (2006 р.) та ін.

У 2004 році Олександра Артемовича Дишка удостоєно звання лауреата обласної мистецької премії імені Йова Кондзелевича.

Сьогодні художник Олександр Дишко є автором численних художньо-науково-історичних реконструкцій старого міста Луцька, ілюстратором історичних книг та інших художніх, рекламних, публіцистичних, науково-інформаційних видань на тему історії старого Луцька та Волині. Ним створено низку творів для експозиції музею «Луцького Братства». Нині він працює над проектом розпису інтер'єру на теми з історії Луцька – «Старий Луцьк» в новому приміщенні залізничного вокзалу, який було реконструйовано у 2012 році.

Дмитро Зінько

Література:

Дишко О. Малярство, графіка. – Луцьк : ІНІЦІАЛ, 2006. – 32 с.

Луцький замок у мистецькому просторі України : темат. ант. віршів ХІХ–ХХІ ст. / упоряд. канд. філол. наук М. М. Хмелюк, В. М. Кумановська. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 88 с. + 44 с. : іл.

Дишко О. «Замок у Луцьку» ХІІІ ст., 1999 – див. іл.

Волинія. Кров і срібло : погляд митців на свій край крізь призму історії. – Луцьк : Ініціал, 2010. – 44 с.

Про О. Дишка – С. 11, 17, 25, 31, 32, 33, 36, 44.

Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.

Про О. Дишка – С. 393.

Волинські художники : Нац. спілка худож. України : [буклет]. – Луцьк, 2006. – [25 с.].

Про О. Дишка – С. 6.

Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 288 с.

Про О. Дишка – С. 224.

Мистецьке об'єднання Куля : пересувні худож. вист. – Луцьк : Ініціал, 2009. – 20 с.

Про О. Дишка – с. 1–3, 10–11, 19–20.

Вербич В. З-під пензля Дишка // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 31 берез. – С. 9.

Ворон В. Clio : back in Europe! : або Спогади про майбутнє у дусі історизму та європеїзму / В. Ворон // Волин. газ. + Кур'єр 7 муз. – 2009. – 24 верес. – С. 2–3.

Ворон В. Ні дня без штриха / В. Ворон // Волин. газ. + Кур'єр 7 муз. – 2006. – 24 серп. – С. 1.

«Вулиці» Олександра Дишка // Луцьк. замок. – 2010. – 27 трав. – С. 16.

Гуменюк Н. Єжи Гофман використовує роботи Олександра Дишка // Віче. – 2005. – 31 берез. – С. 16.

Окунович В. Старий Луцьк на картинах Олександра Дишка / В. Окунович // Луцьк. замок. – 2005. – 31 берез. – С. 1.

Стасюк С. Середньовіччя у картинах / С. Стасюк // Аверс-прес. – 2010. – 27 трав. – С. 8.

Філатенко А. Поле роздумів Олександра Дишка / А. Філатенко // Волинь. – 2005. – 25 січ. – С. 3.

Чепелик В. Шляхом мистецьким і однією громадою! / В. Чепелик // Образотв. мистец. – 2005. – №2. – С. 18–26.

Якименко М. Пензлем малює час / М. Якименко // Голос України. – 2006. – 2 верес. – С. 10.

Олександр Дишко // Енциклопедія сучасної України. – К., 2007. – Т. 7. – С. 646.

27 листопада

80 років від дня народження Т. М. Байди-Барбелюк(1933) – письменниці, політичної та громадської діячки

Тетяна Мусіївна Байда-Барбелюк (Дейнега) народилась 27 листопада 1933 року в селі Забороль (тепер Луцького району) Волинської області в родині волинських селян. Змалечку була привчена Тетяна Мусіївна шанувати рідну мову, культуру, звичаї, любити рідний край. Батьки були простими селянами, проте свято вірили в ідею української державності, з ранніх літ усвідомлює себе Тетяна – майбутня письменниця – україankoю. Святу любов до рідної землі несе впродовж усього свого життя. Спочатку навчалася у сільській школі, а пізніше, вже після того, як відгриміла війна, продовжила навчання в Луцькій школі №3, де активно займалась музикою (гра на бандурі) та стала писати вірші. Писала так, як підказувало серце, про те, що боліло, про Україну. Два її учнівські зошити з віршами стали підставою для арешту та подальшого ув'язнення. 23 червня 1949 року у віці п'ятнадцяти з половиною років Тетяну було заарештовано (у 1948 році органами НКВС було заарештовано її старшого брата Михайла – студента Львівського залізничного технікуму). Заарештували після доносу господаря квартири, яку

орендувала школярка. Саме він передав слідчому НКВС особистий щоденник дівчини та зошити з віршами. Фотографії в національному одязі були знайдені під час обшуку. Допити продовжувалися впродовж багатьох днів, слідство цікавила інформація про повстанців, які були уродженцями Забороля та навколишніх сіл, взамін на інформацію обіцяли волю. Вироком «трійки» стало 10 років позбавлення волі за антирадянську агітацію. Вісім місяців провела Тетяна Дейнега у Львівській колонії №1 для неповнолітніх, яка відрізнялась суворим тюремним режимом. Продовжувала писати вірші, в яких не було і нотки каяття, лише – нестерпна туга за рідним краєм. Разом з однодумцями, такими ж, як і сама, молодими в'язнями зшила синьо-жовтий прапор та 1 травня 1950 року здійснила спробу підняти його над адміністративним корпусом тюрми. Після цього шістьох дівчат-патріоток відправляють по етапу на Колиму, в табори для дорослих злочинців. Важко перенісши дорогу, втративши близьку подругу, яка померла від дизентерії, Тетяна Дейнега прибула у бухту Ваніно, а звідти була переведена вглиб Усурійської тайги, в табір, де для кримінальних злочинців існували свої неписані закони і їхніми «методами» мали перевиховуватись молоді патріотки. Голод, холод, знущання, хвороби, надлюдська праця на лісоповалі та в кам'яних копальнях забрали не одне молоде життя. На цьому світі Тетяну тримала тільки любов до України. Весною 1950 року здійснена спроба втекти виявилась невдалою, як наслідок, втрата близької подруги після самосуду блатних та тридцять п'ять діб карцеру, після відбуття якого дівчину перемістили до політичних з великими термінами ув'язнення. Це і врятувало життя, бо політичні зуміли згуртуватись та дали відсіч «блатним». Після смерті Сталіна разом з політичними страйкувала, брала участь у голодуванні. В цілому в таборах молода волинянка пробула 5 років, 1 місяць та 7 днів.

Влітку 1954 року Тетяна повернулась у рідне село до батьків, влаштувалася на непрестижну роботу вантажниці та закінчила з золотою медаллю вечірню школу. Спочатку закінчила Луцьке медичне училище, а пізніше – Івано-Франківський медінститут. Жила і працювала в Калуші, постійно знаходячись під пильним наглядом «органів». Була одружена з колишнім політв'язнем, який пішов з життя дочасно, народила і виховала з чоловіком двох дітей.

Як тільки розпочалось національно-патріотичне відродження України в 90-х роках ХХ століття, активно включилася в громадсько-політичну роботу, яку не полишає і сьогодні, своїм прикладом прищеплюючи молоді любов до рідної землі. Вона є членом КУНу, Братства вояків ОУН-УПА Волинського краю імені Кліма Савура, Союзу Українок та товариства політв'язнів. Реабілітована у 1992 році.

Тетяна Байда є автором поетичних збірок та прозових творів. З-під її пера вийшли збірка поезій «Вірші мої – діти мої»(1995р.), казки для дітей «Бабусин спадок»(2001 р.), художньо-документальна повість про УПА «Довго мовчали смереки»(2001 р.), автобіографічна повість «Свічі гаснуть від вітру»(2002 р.), повість «Біла хустина»(2003 р.), роман «Покоління

приречених»(2004 р.), роман «Море і соняхи»(2004 р.), збірка віршів «Мереживо долі»(2005 р.), казки і легенди «Катрусіна скарбничка»(2006 р.), нарис «Забороль – наше рідне село»(2006 р.), історичний роман «Цариця і німий карлик»(2007 р.). Її твори друкувалися у різні роки у газетах «Дзвони Підгір'я», «Народна справа» та в альманасі «Зона».

Тетяна Дудар

Література:

Байда Т. Біла хустка : худож.-докум. повість / Т. Байда. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 156 с.

Байда Т. Вірші мої – діти мої : поезії / Т. Байда. – Луцьк : Надстир'я, 1995. – 123 с.

Байда Т. Довго мовчали смереки : худож.-докум. повість / Т. Байда. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 180 с.

Байда Т. М. Дорога орлів : поеми / Т. М. Байда. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 124. с.

Байда Т. Забороль – наше рідне село / Т. Байда, Г. Мялковська. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 60 с.

Байда Т. Катрусіна криничка : казкові оповідання й легенди для дітей / Т. Байда. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 100 с.

Байда Т. М. Мереживо долі : поезії / Т. М. Байда. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 200 с.

Байда Т. Море і соняхи : роман / Т. Байда. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 376 с.

Байда Т. Покоління приречених : роман / Т. Байда. – Луцьк : Терен, 2004. – 280 с.

Байда Т. Свічі гаснуть від вітру : повість / Т. Байда. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 372 с.

Байда Т. Хрещені вогнем : худож.-докум. повість / Т. Байда. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 248 с.

Байда Т. Цариця і німий карлик : роман / Т. Байда. – Луцьк : Волин. книга, 2007. – 163 с.

Байда Т. Йшли стрільці до бою... : уривки з роману / Т. Байда // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. спілки письмен. України. – Луцьк, 2003. – Вип. 9. – С. 78–96.

Байда (Барбелюк) Т. Синьо-жовте перевесло ; «Святі» ; На повстанській могилі ; Тій, що нема ; Курган сумління ; У пошуках світла [та ін.] / Т. Байда (Барбелюк) // Перевесло : альманах. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – Вип. III. – С. 3–24.

Байда Т. Трагедія, заметена снігами : вірші / Т. Байда // Нескорена Березина : жертви москов.-комуніст. терору ХХ ст. – Львів, 2002. – С. 155–157.

Барбелюк Т. [Байда]. Хрест на корі ; Закривавлена сорочка ; Бунтівна ліра ; Прощальний вальс. Зневіра ; „На світ народилось лошатко маленьке...” ; „Письменнику, чи є у тебе гроші” ; Соло під гітару ; „Дзвіночку синій, польовий...” ; Кумонька зубата ; Твердиня / Т. Барбелюк [Байда] // Перевесло : альманах. – Луцьк, 2006. – Вип. II. – С. 4–13.

Байда (Барбелюк) Т. Українські дзвони ; Код нації ; Ми – українці ; До останньої хвилини ; Крилатий вершник ; Остання ніч [та ін.] / Т. Байда (Барбелюк) // Перевесло : альманах. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – Вип. IV. – С. 198–215.

Барбелюк Т. [Байда] Пам'ятникові бути! / Т. Барбелюк [Байда] // Волинь-нова. – 2009. – 27 жовт. – С. 8.

* * *

Баюк Г. Тетяна Байда – з Україною в серці крізь роки і табори / Г. Баюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцький район : історія, сучасність, перспективи : матеріали ХХІІ обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – С.82–84.

Слапчук В. Тетяна Байда. Довго мовчали смереки : худож.-докум. повість / В. Слапчук // Слапчук В. В очікуванні на інквізитора / В. Слапчук. – Луцьк, 2003. – С. 97.

Ганущак О. Пісня будить сплячі душі / О. Ганущак // Слава праці. – 2012. – 13 листоп. – С. 2.

Гей В. Таємниця гори Яворини / В. Гей // Літ. Україна. – 2002. – 12 верес. ; Волинь. – 2002. – 24 серп.

Кушнір В. Горде ім'я нескореної волинянки / В. Кушнір // Волинь. – 2005. – 7 квіт. – С. 3.

Лукницька Л. Простіть мені люди, прости мені, Боже, я інша не буду, не можу! / Л. Лукницька // Володимир-вечірній. – 2008. – 4 груд. – С. 5.

Ювілеї : мереживо долі Тетяни Байди // Волинь-нова. – 2008. – 27 листоп. – С. 2.

Федонюк С. Щоб не здатись ворогові, пустив кулю дружині, сину і собі / С. Федонюк. О. Пирожик // Волинь-нова. – 2012. – 28 лип. – С. 11.

10 грудня

90 років від дня народження К. М. Якубека (1923–2008) – заслуженого художника України

Карел Михайлович Якубек – яскрава постать українського мистецтва другої половини ХХ століття. Він народився в Ужгороді. Зростав під опікою батька Михала Якубека, словака за походженням, висококваліфікованого інженера-будівельника, який здобув освіту в престижному Віденському університеті. Заможна, шанована людина на Закарпатті, Михал Якубек був репресований і розстріляний у застінках НКВС опісля звільнення радянськими військами Ужгорода. Саме батько заохочував і сприяв Карелу

Якубеку в його творчих починаннях. Не шкодуючи коштів, фінансував пізнавальні подорожі до Відня, Праги, Будапешта, мандрівки кращими музеями Європи, а також студіювання живопису в провідних художників того часу.

Після приватних уроків у Михайла Розенберга і за порадою цього молодого, талановитого професора Карел Якубек на початку 1940-х років вступає до Будапештської академії мистецтв. Однак, вже на перших курсах навчання, усвідомлює, що його рівень підготовки значно перевищує вимоги академічної програми. Отож, прислухавшись до слів Іштвана Сйонї – вже знаного тоді мистця, він від'їжджає до румунського містечка Бая-Маре і вступає до Вільної академії мистецтв. Цей вельми специфічний навчальний заклад славився у той час своєю прогресивністю. Довкола нього гуртувалося багато відомих європейських мистців. Сюди прагнули потрапити молоді таланти, адже, здобуваючи професійний вишкіл, студенти не тільки слухали курс лекцій, а й отримували унікальне гуманітарне виховання, часто-густо вони ставали свідками цікавих дискусій, обговорень проблем сучасного малярства, суперечок класиків про природу мистецтва, його роль у суспільстві тощо.

Перебуваючи в Бая-Маре (1940 роки), Карел Якубек опанував багато фахових секретів станкового малярства, засвоїв головні принципи стилістичної методи, на яких базувався вишкіл. Саме тут він взагалі усвідомив себе мистцем, вибудувавши в уяві модель власної творчості. «...Баямарський період – це час, коли я був по-справжньому щасливим», – часто говорив художник, згадуючи ті дні. Доля внесла свої корективи у плани амбітного початківця. В 1944 році переривається його навчання. Як і інші студенти академії, він демобілізований у робітничий батальйон. Певний час перебуває в Німеччині. Стає свідком страшного бомбардування Дрездена. Потім потрапляє в полон. Опиняється в Парижі. Перемога над фашизмом застає його тут, в столиці мистецтв. Однак у грудні 1945-го турбота про матір спонукає повернутися до Ужгорода.

У повоєнні роки разом із близькими людьми Карел Якубек поступово пристосовується до нових порядків. Життєві перспективи за риторикою радянської влади виглядали дуже звабливо. Однак все було зовсім інакшим, навіть чужим тому ідеалу майбутнього, який вимріяв собі тоді в Баямарах. Так, ламаючи власне «Я», Карел Якубек знову розпочав свій творчий шлях, але вже в умовах нових реалій. Необхідність в отриманні офіційних документів про освіту спонукала його вступити у 1946 році на останній курс новоствореного Ужгородського художнього училища, в якому викладали Е. Ерделі, Й. Бокшай, О. Грабовський. Носій блискучих традицій Баямарської школи, Карел Якубек вже тоді був для цих знаних мистців радше колегою, аніж студентом. Закінчивши у цьому ж 1946 році училище, художник влаштовується на роботу в ужгородський Художній фонд УРСР. Бере активну участь в художньому житті Закарпаття. У 1960 році він вступає в ряди спілки художників УРСР, отримуючи великі преференції як художник від влади, хоча членом Комуністичної партії він так і не став.

У 1964 році разом із дружиною Євою Ібрагімівною Єрохіною Карел Якубек прибуває до Луцька. Тут йому та колезі по ужгородському Художньому фонду Григорію Чорнокнижному керівництво Спілки художників УРСР доручило зорганізувати Волинську секцію СХУ. В 1964 – 1968 роках Карел Якубек очолює цю організацію, поєднуючи роботу із обов'язками головного художника Луцька. В цій справі йому прислуговується власний мистецького досвід. У Луцьку він намагається запровадити окремі традиції Баямарської школи. Жвава виставкова діяльність, професійні обговорення творів, суворі кваліфікаційні вимоги художньої ради, запровадження традиції відчинених дверей творчих майстерень (не рідше одного разу в місяць), обов'язкове вдосконалення професійної майстерності під час вечірніх студій – ці та інші ініціативи Карела Якубека позитивно вплинули тоді на художній клімат міста.

Нещадно критикуючи інших, Карел Якубек водночас був дуже вимогливим до себе. Він брав найактивнішу участь у мистецькому житті краю. Здійснював багато творчих мандрівок з етюдником по Волині, заохочував колег до творчих подорожей Карпатами, Київщиною та Прибалтикою.

Архівний фонд художника у Волинському краєзнавчому музеї свідчить, що його діяльність не була спонтанною. Працюючи осмислено та послідовно, він ставив перед собою багато завдань і зазвичай їх виконував. Ще з раннього періоду творчості звик постійно фіксувати на фотоплівці власні творчі пошуки. Напевно, ніхто із луцьких художників так сумлінно не каталогізував і не систематизовував свого доробку. Архіви художника – об'ємні та різноманітні. Вони відображають не тільки сторінки його життя, а й сам процес роботи над полотнами. Надзвичайно спостережлива людина, Карел Якубек умів виокремити в навколишньому просторі можливі теми для творчості. Як, наприклад, дахи будинків Луцька з вікна власної творчої майстерні; парк імені Лесі Українки, осяяний весняним сонцем; подвір'я на околиці міста з квітучим садом або ж пречудові лісові галявини; дівчата й хлопці в етнічних строях; діти біля шкільної вчительки; вусатий чоловіг сідлає коня; зграйка гусей біля озера; молодиці працюють на колгоспному току... Всі ці мотиви, спочатку зафіксовані олівцем або об'єктивом фотоапарата, були цінним матеріалом для станкового малярства.

Творчий запал і натхненність притаманні всьому, що створив Карел Якубек. Виконавча манера художника – смілива і дивовижно розкута, хоча по-реалістичному виражена й організована водночас. Кожна деталь композиції, якою б спонтанною вона не виглядала, – напрочуд осмислена, знайдена як єдино вірний крок. Це мистецтво споріднене із майстерністю найвищого рівня, коли ремесло, сама кухня художника приховані від глядача за ілюзією невимушеності вражаючим артистизмом праці. Форму ліплять удари легких, неймовірно точних мазків. Інколи пензель не просто пише, а неначе витанцьовує своєрідну фугу або запальне стокато на полотні. Темперамент, азарт, наснага – в основі творчої практики Карла Якубека. Його полотна неначе дихають, пульсують, миготять кольорами. Січневий

сніг сліпуче іскриться аж до болю в очах. По-справжньому відчутна вологість повітря опісля весняної грози. Пелюстки маків, ромашок, ірисів буквально вибухають барвами літнього дня. Так чуттєво, просто і легко писали в той час Ерделі, Бокшай, Глущенко, Шишко. І все ж, аналізуючи доробок художника від Баямарської школи до Луцька, не можна не зауважити, яких зламів зазнала вимріяна ним ще на початку 1940-х років модель мистецтва. Карелу Якубеку, як і багатьом його сучасникам, довелося балансувати поміж естетичними ідеалами вільної творчості й стилістичними догмами тоталітарного соцреалізму. Спадщина художника сьогодні – це сотні одиниць станкового малярства, авторська графіка, ескізи, фотоматеріали. Все загалом – значний внесок до скарбниці вітчизняної культури, художнє відображення складної, суперечливої доби – ХХ століття.

Значною подією в житті художника став вихід альбому його творів із науковою статтею Олега Сидора (2006 р.).

18 грудня 2008 року Карел Михайлович Якубек залишив цей світ. Розпорядником його творчої спадщини став колекціонер і добрий товариш художника Олег Володимирович Гаврилюк, який і передав значну частину архівів художника, окремі твори авторської графіки та малярства до Волинського краєзнавчого музею. На вшанування пам'яті про Карела Якубека у Художньому музеї м. Луцька була розгорнута об'ємна виставка його творів «Творчість як зміст життя» (2009 рік).

Зоя Навроцька

Література:

Про відзначення державними нагородами України з нагоди 10-ї річниці Конституції України : Указ Президента України від 26 черв. 2006 р. № 578/2006 // Уряд. кур'єр. – 2006. – 4 лип. – С. 11–12.

Орденом «За заслуги II ступеня» відзначено художника-живописця К. Якубека.

Якубек Карел Михайлович // Областная художественная выставка «На почетной страже» : каталог. – Ковель, 1980. – [С. 48.]

Якубек К. Твори з приватних збірок та музеїв : альбом-каталог / авт.-упоряд. О. Сидор. – К. : Оранта, 2006. – 158 с.

Волинь на злам століть : історія краю (1989–2000 рр.) – Луцьк : Вежа, 2001. – 692 с.

Про Карела Якубека – с. 393.

Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 288 с.

Про Карела Якубека – с. 23.

Луцький замок у мистецькому просторі України : темат. ант. віршів XIX–XXI ст. / упоряд. канд. філол. наук М. М. Хмелюк, В. М. Кумановська. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 88 с. + 44 с. : іл.

Якубек К. «Замок Любарта», 1972 ; «Весна. Вид на замок Любарта з парку», 1974 ; «Вид на замок Любарта з луку», 1970-ті ; «Фортця зі стиру», 1977 ; «Замок Любарта в Луцьку», 1998 – див. іл.

Вернісажі : митець // Волинь-нова. – 2009. – 14 лют. – С. 2.

Гуменюк Н. Полювання на Бокшая та Ерделі, або Феномен Закарпатської школи малярства / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 22–28 листоп. – С. 14.

Кириченко Б. Взірець професіоналізму : у Національному музеї Тараса Шевченка експонувалася виставка робіт відомого майстра пензля Карела Якубека / Б. Кириченко // Українська культура. – 2007. – № 1. – С. 40.

Мислива-Бунько І. Картини, напоєні світлом / І. Мислива-Бунько // Волинь-нова. – 2007. – 5 черв. – С. 7. ; Наш університет. – 2007. – 20 черв. – С. 16.

Навроцька З. Якубек : від Луцька – до Всесвіту / З. Навроцька // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 6 жовт. – С. 5.

Не стало Карела Якубека // Волинь-нова. – 2008. – 27 груд. – С. 11.

Філатенко А. Майстер чарівного пензля / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2007. – 25 січ. – С. 7.

Філатенко А. Карпати і Волинь у долі художника / А. Філатенко // Волинь. – 2004. – 9 груд. – С. 3.

18 грудня

80 років від дня народження О. Т. Богачука (1933–1994) – українського поета

Олександр Теофілович Богачук – син Волині – і за велінням долі, і за творчими поривами. Народився 18 грудня 1933 року у волинському селі Сокіл Рожищенського району в сім'ї коваля.

Навчався в середній школі та в Луцькому педінституті ім. Лесі Українки на історико-філологічному факультеті, який закінчив у 1958 році. Вірші почав писати ще за шкільною партою. Перший вірш «Як живі з живими» був надрукований у 1953 році в газеті «Радянська Волинь». З тих пір систематично друкувався в обласній газеті, літературних альманахах, у республіканських газетах «Молодь України», «Радянська Україна» та в журналах «Дніпро», «Вітчизна», «Жовтень». «Незабутнє» – перша збірка поета – вийшла в Луцьку 1958 року, а наступного, 1959, – «Вересневий грім»

– друга книга поета, – у видавництві «Радянський письменник» (Київ). І хоч загалом переважна більшість віршів збірки присвячена «темі дня» – 20 річчю «воз'єднання українських земель в єдиній Українській радянській соціалістичній державі», але у ній є ліричні твори: «Ой, чого ти, чайко», «Жайворонок», а також вірші, що стали піснями: «Там, де Стир до Луцька тулиться», «Тиша навкруги».

Після закінчення Луцького педінституту Олександр Теофілович Богачук працював у районній та обласній газетах, у Волинському управлінні в справах видавництв, поліграфії та книжкової торгівлі. В. П. Осипенко згадує про цей період співпраці: «... в січні 1977 року сталися деякі зміни в складі колективу. З тим, щоб присвятити себе суто поетичній творчості, звільнився з роботи О. Т. Богачук, автор багатьох чудових збірок віршів та пісень. Він залишив прекрасні спогади про себе. Це була чуйна, з добрим серцем, дотепним гумором людина, яка оспівувала в своїх поезіях ратний труд земляків, висміювала нероб та чиновництво. Згадаймо хоча б тему про драму Кортеліс «Крик попелу» або збірку гуморесок, байок «Нуль». Вдячні волиняни ще й нині співають його пісні, згадують теплим словом».

Олександр Богачук прожив активне й наповнене життя, впродовж якого він був справжньою людиною і талановитим поетом. Він залишив нам багату спадщину. Олександр Богачук – автор двох п'єс. На його вірші написано чимало пісень і романсів відомими композиторами – Георгієм Майбородою, Климентієм Домінченим, Віталієм Кирейком, Володимиром Верменичем, Іваном Сльотою. Поет і сам пробував свої сили в музиці. Одна з перших його пісень «Тиша навкруги», присвячена дружині Люсі, співається далеко за межами України.

Членом спілки письменників України став у 1969 році. Останні роки життя працював відповідальним секретарем Рівненської письменницької організації.

У 1988 р. виходить остання збірка поета «Цвіт роси». Посмертна збірка «А час не жде» видана дружиною поета.

Помер Олександр Богачук у травні 1994 року в м. Рівне. Похований в м. Луцьку. Пам'ятник відомому волинському поету О. Богачуку відкрито в селі Сокіл Рожищенського району, на його малій батьківщині (автор пам'ятника – скульптор Ірина Дацюк).

Він тут, на своїй Волині, був, є і буде. І буде його поезія така пісенна, проста і мудра, напоєна дивовижними барвами волинської природи, істинно синівською любов'ю до рідного краю.

Людмила Кревська

Література:

Богачук О. Т. А час не жде... : вибране / О. Т. Богачук . – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 364 с.

- Богачук О. Вересневий грім : поезії / О. Богачук. – К. : Рад. письм., 1959. – 70 с.
- Богачук О. Горно : поезії / О. Богачук. – К. : Дніпро, 1984. – 214 с.
- Богачук О. Дідусева казка / О. Богачук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 20 с.
- Богачук О. Зелене руно : поезії / О. Богачук. – Львів : Каменяр, 1976. – 71 с.
- Богачук О. Золота жінка : сатира і гумор / О. Богачук. – К. : Рад. Україна, 1976. – 63 с.
- Богачук О. Крик попелу : поезії / О. Богачук. – К. : Рад. письм., 1978. – 70 с.
- Богачук О. На лісовому озері : поезії / О. Богачук. – К. : Веселка, 1974. – 16 с.
- Богачук О. Незабутнє : поезії / О. Богачук. – Луцьк, 1958. – 34 с.
- Богачук О. Ні : поезії / О. Богачук. – К. : Рад. письм., 1967. – 70 с.
- Богачук О. Світи мені, Дніпре / О. Богачук. – К. : Муз. Україна, 1984. – 80 с. – (Вокал. твори на слова укр. поетів).
- Богачук О. Стогін землі : поема / О. Богачук. – Львів : Каменяр, 1983. – 70 с.
- Богачук О. Вишита колоссям і калиною / О. Богачук // Волинь : всеукр. сусп. – політ., літ.-мистец. часоп. – Луцьк, 2004 – Чис. 6. – С. 11–26.
- Богачук О. Джерело ; Пісня сивої туги ; Руки матері ; Народна пісня ; «Обнялися журавлі з весною...» ; На лісовому озері / О. Богачук // Уроки рідного слова : письм. Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 9–17.
- Богачук О. Дзвони : поема // Луцький замок у мистецькому просторі України : темат. ант. віршів ХІХ–ХХІ ст. – Луцьк, 2012. – С. 30–44.
- Богачук О. Монолог Мавки ; Землячці Українці ; Франко в Колодяжнім / О. Богачук // Стежками «Лісової пісні» : до 100-річчя драми-феєрії Лесі Українки : збірник. – Луцьк, 2011. – С. 114–116.
- Богачук О. Руки матері / О. Богачук // Книга про матір : укр. поети 19–21 ст. – К., 2003. – С. 22–23.
- Богачук О. Товариші / О. Богачук // Діалог. – 2010. – 29 лип. – С. 4.
- Богачук О. Щедрик : поезія / О. Богачук // Дніпро. – 2009. – № 12. – С. 25.

* * *

Іменна культурно-мистецька премія імені Олександра Богачука // Наш край. – 2008. – 7 серп. – С. 12.

Положення про районну іменну культурно-мистецьку премію імені О. Богачука // Наш край. – 2007. – 28 черв. – С. 1.

Горик Н. Поет – це його біографія : Олександрові Богачуку – 75 / Н. Горик // Світязь : альм. Волин. обл. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2008. – Вип. 14. – С. 108–111.

Золоті сторінки Волинського Національного університету імені Лесі Українки. Випускники. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 147 с.

Про О. Т. Богачука – С. 88.

Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 288 с.

Про О. Т. Богачука – С. 226.

Дубина М. Вдивляючись у вічність / М. Дубина // Літ. Україна. – 2010. – 21 січ. – С. 7.

Крालюк П. Співець автохтонного. Виповнилося 75 років із дня народження Олександра Богачука / П. Крालюк // День. – 2008. – 25 груд. – С. 2.

Пам'ять : він крила дарував пісням // Волинь-нова. – 2008. – 20 груд. – С. 1.

Пирожко С. Поет від Бога / С. Пирожко // Телерадіогазета. – 2008. – 17 груд. – С. 17.

Сасовська І. Його твори цвістимуть веснами новими : поети не помирають / І. Сасовська, О. Романюк // Наш край. – 2008. – 18 груд. – С. 4.

Солдат одягнений в граніт // Рад. Волинь. – 2008. – 25 груд. – С. 3.

Яковлєва Н. «... А кохання не можна топтати» / Н. Яковлєва // Наш край. – 2008. – 25 груд. – С. 3.

Яковлєва Н. «Братаймося від серця до серця ...» / Н. Яковлєва // Віче. – 2009. – 21 трав. – С. 10 ; Наш край. – 2009. – 21 трав. – С. 3.

Яковлєва Н. Нашому роду нема переводу / Н. Яковлєва. // Наш край. – 2009. – 24 груд. – С. 3.

* * *

Гаган С. Пам'яті Олександра Богачука : вірш / С. Гаган // Педагогічний пошук : наук.-метод. вісник. – Луцьк, 2006. – № 1. – С. 78.

Пашук І. Богачук Олександр Теофілович / І. Пашук // Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне, 2005. – С. 20.

Шморгун Є. Богачук Олександр Теофілович / Є Шморгун // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2004. – Т. 3. – С. 125.

1025 років від часу першої писемної згадки про місто Володимир, тепер Володимир-Волинський (988)

Володимир – одне з найдавніших міст на карті України, колись столийний град Волинського, пізніше Галицько-Волинського князівства, потім

Володимирського повіту, нині місто обласного підпорядкування Володимир-Волинський. Володимир був залюднений в епоху фінального палеоліту. Мідну добу і епоху бронзи на території міста представляють поселення культур кулястих амфор і городоцько-здовбицької.

Перша літописна згадка про Володимир міститься під 988 роком у "Повісті временних літ". Місто знаходилося на високій площадці розміром 100x150 м між річкою Лугою і її притокою Смотричем, було оточене високими валами і ровами висотою 6-8 метрів. Археологами досліджено залишки давньоруських храмів, жител, господарських споруд, предметів матеріальної і духовної культури.

Володимир досліджували в XIX ст. академік А. Прахов (1886) і археограф О. Дверницький, в 30-х роках XX ст. О. Цинкаловський, в 50-60-х роках – П. Раппорт, М. Малевська, М. Кучинко на інші. Дослідник-ойконіміст В. Шульгач, згадуючи Володимир "град Володимир" під 988 роком, спирається на Лаврентіївський літопис "и посадиша Всеволода Володимери". На його думку, Володимир є архаїчним слов'янським утворенням.

У 1035 році у Володимирі правив князь Ізяслав, син київського князя Мстислава. Після його смерті князівство перейшло до Мстислава Ізяславовича, який збудував у місті пам'ятник давньоруської архітектури – Успенський собор (1150–1160 рр).

Син Мстислава, князь Роман Мстиславович, у 1188 році об'єднав Волинське князівство з Галицьким в потужне Галицько-Волинське князівство (за М. Грушевським Галицько-Волинська держава). Першою столицею князівства князь Роман зробив Галич, з 1301 року столицею став Володимир. Роман Мстиславович прославився як мудрий правитель, сильний воєноначальник, який провів два успішні походи проти половців у 1202 і 1204 роках (за Радзивіллівським літописом). Князь Роман у цих походах відзначався особистою хоробрістю. Як свідчить літопис "він кинувся на поганих, як лев, сердитий був, як рись... хоробрий був, як тур". У 1205 році Роман пішов походом на Польщу і здобув два міста. Був вбитий в бою під Завихостом (Польща) 19 червня 1205 року. Справу Романа Мстиславовича по зміцненню великокнязівської влади і консолідації мешканців князівства продовжив його син – Данило Романович Галицький, збирач розпорошених земель князівства після смерті батька. "Збираймо Отчину" – був основний девіз його правління. Серед співвітчизників князь Данило прославився як воєноначальник, дипломат, який зав'язував відносини з навколишнім світом, хороший господарник, містобудівничий, який особисто заклав близько 70 міст, з них: Львів, Холм (нині Хелм), Угровськ на Волині. Князь Данило – перший король у вітчизняній історії, який отримав титул короля України-Руси у 1253 році в м. Дорогичин (нині Польща). Князь Данило помер у 1264 році і похований у церкві Івана Богослова у його улюбленому місті Холмі.

У 1241 році місто було зруйновано під час монголо-татарської навали, про що свідчать літописи і археологічні знахідки. Останнім галицько-волинським князем був Болеслав – Юрій II, після смерті якого в 1340 році

закінчився княжий період літописного Володимира, який тривав понад 350 років.

Володимир прославився культовими пам'ятками архітектури. У XII–XIV століттях були збудовані Успенський собор (1150–1160 роки), Михайлівська, Дмитрівська, Миколаївська церкви (XII – перша половина XIII ст.), родонда святого Василя (рубіж XIII–IV ст.). У XIV–XVI століттях Володимир входив до складу Великого князівства Литовського і складався з укріпленого замку, який виступав в ролі цитаделі і посаду (власне місто), де мешкала основна частина населення. Замок був збудований в 40–70-х роках XV століття на місці старого, більш раннього, і також був дерев'яним. Замок на ленних правах належав князю Олександрю Сангушку. Згідно ревізій замку в 1545 і 1552 роках він мав 70 городень, королівський палац і оборонні споруди окольного міста.

У другій половині XV століття Володимир отримав магдебурзьке право, надане йому польським королем Казимиром Ягайловичем. У 1509 і 1532 роках привілеї міста на магдебурію підтверджуються королем Сигізмундом I. Згідно магдебурії, яка давала право самоврядування місту, підтверджувала права і привілеї його жителів, містом правив магістрат (рада міста і судова рада), очолюваний війтом. Війт мав право збирати податки з ремісників, які об'єднувались у цехи, торговців. Відомими володимирськими війтами були Людвик Федько, Івашко Деткевич, Михайло Дубницький.

За даними люстрації 1552 року, у Володимирі нараховувалося 450 будинків, з них 243 – міщанські, 25 – кравців, 25 – шевців, 15 – лимарів, а також ремісники інших спеціальностей. У 1569 році внаслідок Люблінської унії між Польщею і Великим князівством Литовським Володимир став одним із міст створеної Речі Посполитої. На той час місто було середнім за розмірами осередком економічного і духовного життя Волині. На початку XVII ст. у Володимирі нараховувалось 600 будинків, існували ремісничі цехи, проводилися 3 ярмарки на рік, розвивалася торгівля худобою, солоною рибою і житом. Гербом міста було затверджено зображення Юрія Змієборця.

Після Берестейської унії 1596 року на Волині, у Володимирі зокрема, посилюються позиції уніатства. Місто стало резиденцією одного з ініціаторів церковної унії – єпископа Іпатія Потія, за ініціативи якого тут створюється орден отців – василіан, при ньому уніатська школа, аптека і театр. Пізніше школа була перетворена в колегіум – середній навчальний заклад, очолюваний ректором. Серед ректорів були Теодор Максимович, Захарія Фурс, Павло Гроновський, Лев Кишка. В колегіумі вчився і працював Феофан Прокопович, відомий церковний діяч, Стефан Стубелевич, фізик і математик, пізніше, викладач Віленського університету.

Під час польського повстання 1831 року до Володимира увійшов корпус генерала Дверницького, який змушений був відступити до австрійського кордону. Люстрація Володимира 1789 року свідчить про його занепад. Кількість міських будинків скоротилась до 200, зникли багато ремісничих і торгових споруд, не діяли цегельні. У 1859 році велика пожежа

знову знищила місто, зокрема, його центр, дерев'яну Введенську церкву, пам'ятку української дерев'яної архітектури.

У 1795 році після третього поділу Польщі Володимир, як і вся Волинь, відійшов під владу Росії і починав поступово занепадати. Згідно перепису 1831 року в Володимирі нараховувалось 8636 жителів, 317 домів, з них 27 – мурованих, 99 крамниць, 2 церкви, 1 чоловічий монастир, 1 костел і синагога.

На фоні змін історичної топографії міста відбуваються зміни в забудові і демографії Володимира впродовж XIX – початку XX століть. Якщо в 1867 році в місті нараховувалось 377 житлових будинків, то через 20 років будинків було 1199, з них 113 – мурованих, в 1892 році нараховувалось 1199 будівель. Діяли паровий і водяний млини, цегельня, вапнярка, оцтовий завод.

У 1908 році у Володимирі було відкрито чоловічу гімназію. На цей час в місті функціонували повітові земські збори і церква, казначейство, з'їзд мирових суддів, 4 військові полки, гімназія для дівчат, початкова школа, єврейська школа хедер, міська бібліотека, музей церковної старовини, велике Володимирське древнєхранилище, 8 готелів і заїздів. Згідно з переписом 1911 року у Володимирі проживало 15720 населення. В 1915–1938 роках забудова міста розвивалася в рамках архітектурної практики Польщі. В центрі Володимира мешкало 10 тисяч осіб, а на околицях – 17 тисяч. Міщанські будинки розтягнулися старими трактовими дорогами на Луцьк, Устилуг, Ковель.

У 1937 році були прокладені шосейні дороги Володимир-Луцьк і Володимир-Устилуг. У 30-х роках XX ст. у центрі Володимира-Волинського знаходились Народний дім та повітовий шпиталь. У 1916 році у місті заснували українську народну школу імені Т. Шевченка, у 1919 – товариство "Просвіта" з бібліотекою, що налічувала 15 тисяч книг.

Нині Володимир-Волинський – місто обласного підпорядкування, районний центр, в якому проживає біля 100 тисяч чоловік.

Тамара Садовник

Література:

Богущ М.І. Залишиться у вічності: Володимир-Волинський: історія, яка завжди з нами : іст.-краєзн. нариси / М. І. Богущ. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 376 с.

Бойко М. Володимир – столичний град Волині. На пошану Тисячоліття Хрещення Українського народу 988-1988 / М. Бойко. – Блумінгтон, 1989. – 276 с.

Борисюк С. Волинське Прибужжя : крізь серце й заметіль століть : іст.-краєзн., фольк.-етногр. та автобіогр. есе / С. Борисюк. – Нововолинськ, 2007. – 584 с.

Веремчук М. К. Володимир-Волинський: історико-культурна спадщина міста / М. К. Веремчук. – Луцьк : Надстир'я, 2010. – 196 с.

Веремчук М. К. Володимир-Волинський: вулиці твого міста : іст.-краєзн. ст. / М. К. Веремчук. – Луцьк : Надстир'я, 2010. – 280 с. – (Рідне місто)

Володимир-Волинський : фотоальбом / авт.-тексту Г. В. Симакович. – К. : Мистецтво, 1988. – 32 с. : фото. кольор.

Гайдай Л. І. Володимиро-Волинське князівство / Л. І. Гайдай // Гайдай Л. І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях : навч. посіб.-коментар. – Луцьк, 2000. – С. 98.

Ісаєвич Я. Д. Володимир-Волинський : іст.-краєзн. нарис / Я. Д. Ісаєвич, А. І. Мартинюк. – Львів : Каменяр, 1983. – 71 с.

Кучинко М. М. Історія міста Володимира-Волинського з найдавніших часів до середини ХХ ст. (у світлі соціотопогр.) / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко, В. В. Петрович. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 260 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України і Волині: матеріали ХХХІІ Міжнар. наук. практ. іст.-краєзн. конф. присвяч. 70-річчю Волин. обл., 810-й річниці заснування Волинсько-Галицького князівства, 685-й річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк : Пульс, 2009. – 318 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали ХІV Волин. наук. іст.-краєзн. конф. присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання місту Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – 480 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край : матеріали ХХVІІ Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008 – 375 с.

Музиченко В. А. Володимир єврейський. Історія і трагедія єврейської громади м. Володимира-Волинського / В. А. Музиченко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 256 с.

Подорож стародавнім Володимиром : путівник / уклад. А. М. Пісоцький. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 48 с. : іл.

Теодорович М. І. Місто Володимир Волинської губернії в зв'язку з історією Волинської єпархії : іст. опис : препринт. вид. / М. І. Теодорович ; упоряд. Г. Я. Гулько. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 248 с.

Терський С. В. Княже місто Володимир : монографія / С. В. Терський. – Львів, 2010. – 320 с.

Акимович Є. О. Лев Данилович та Володимир Василькович / Є. О. Акимович // Акимович Є. О. Українська культура в історичному вимірі (ІХ–ХVІІ) / Є. О. Акимович. – Одеса, 2009. – С. 95–97.

Кравченко В. Володимирська ратуша в кінці ХVІ – на початку ХVІІ ст. / В. Кравченко // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 22 : історичні науки. – С. 148–158.

Кралюк П. Володимир – стольний град Волині / П. Кралюк // Екстракт 150 : у двох ч. / ред. Л. Івшина. – К., 2009. – Ч. 2. – С. 388–398.

Остапюк О. Привілеї польських королів м. Володимира і підтвердження наданого попередниками магдебурзького права / О. Остапюк // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край.* - Луцьк, 2008. – Вип. 27. – С. 78–87.

Петрович В. В. Основні етапи історико-соціальної топографії княжого Володимира / В. В. Петрович // *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки.* – Луцьк, 2010. – № 1 : історичні науки. – С. 12–17.

Петрович В. Джерела з історії вивчення міста Володимира в X–XVI ст. / В. Петрович // *Українська історична наука на шляху творчого поступу.* – Луцьк : Вежа. – 2007. – Т. 2. – С. 25–28.

Петрунін О. Місто Володимир в контексті українсько-литовських відносин в другій половині XIII – на початку XIV ст. / О. Петрунін, О. Черенюк // *З'їзд європейських монархів у Луцьку в 1429 році : матеріали III Міжнар. наук., іст.-краєзн. конф., присвяч. 580-й річниці з'їзду : наук. зб. / авт.-упоряд. Г. Марчук.* – Луцьк, 2009. – Вип. 2. – С. 79–80.

Шкоропад В. Археологічні дослідження середньовічного Володимира : (про арх. дослідж. ґрунтів у м. Володимирі-Волинському по вулиці Івана Франка) / В. Шкоропад, О. Златогорський, В. Баюк // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край. : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О.Цинкаловського, м. Володимир-Волинський.* – Луцьк, 2008. – С. 72–73.

* * *

Володимир-Волинський // *Екскурсійні маршрути : інформ. довід.* – Луцьк, 2002. – С. 16.

Володимир-Волинський // *Енциклопедія історії України.* – К. : Наук. думка, 2003. – Т. 1. – С. 620–621.

Володимир-Волинський // *Енциклопедія українознавства.* – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 311.

Володимир-Волинський // *Мистецтво України : енциклопедія : в 5 т.* – К., 1999. – С. 376–377.

725 років від часу першої літописної згадки про село Березовичі, тепер Володимир-Волинського району (1288)

Перша писемна згадка про село Березовичі походить з любомльської редакції Галицько-Волинського літопису, складової Літопису Руського Іпатіївського зведення. В середині місяця лютого 1288 р. князь Володимир Василькович заповітом передав своїй дружині Олені, дочці брянського князя

Романа Михайловича, ряд поселень і монастир Святих Апостолів у місті Володимирі (тепер Володимир-Волинський). В тексті заповіту вказано, що монастир заснував заповідач. У числі переданих сіл було село Березовичі, яке великий князь перед тим надав згаданому монастирю.

Великий книжник і поціновувач мистецтва волинський князь Володимир того ж року помер, а його удова мала намір стати черницею Апостольського монастиря. Рідних дітей у подружжя не було, про долю вихованки Ізяслави в літописі ширших відомостей немає. За вкладним текстом у рукописній Кормчій XIV ст. відомо, що Олена Романівна мала хрестильне ім'я Ольга. Період діяльності монастирської обителі за наявними на сьогодні джерелами точно вказати неможливо. Отже, доля монастирського села Березовичі того часу лишається нез'ясованою.

Існує імовірність того, що село Березовичі під невласливою йому назвою фігурує під 1366 роком в тексті договору про влаштування кордонів між волинським князем Дмитрієм-Любартом і польським королем Казиміром III Завойовником. Як відомо, згідно з домовленістю сторін, володіння Любарта обмежувались Луцькою землею, а Казимір отримував частину Західної Волині з м. Володимиром. Лінія розмежування проходила такими населеними пунктами (підкреслено нами – авт.): *«к Володимирию отступается по толѣ – по Оуимицю, по Песчаный Брод, по Єуфимково село, от Єуфимкова села до Маркова Става, от Маркова Става по Львовскую дорогу к Скоморохам»*. Серед названих поселень під назвою «Євфимкове село» фігурує, на нашу думку, село Березовичі, оскільки саме воно лежало на вказаній лінії кордону.

Із запропонованої у документі назви зрозуміло, що село належало якійсь особі: чоловікові Євфимку/Євфимію, або жінці Євфимці/Євфимії. Оскільки в 1288 р. Березовичі відійшли дружині волинського сюзерена, спробуємо серед власників села XIV ст. знайти жінку з таким же статусом. Виявляється, що ім'я Євфимія було у дружин трьох послідовних спадкоємців Волинського князівства: Юрій I Львович, який став володимирським князем щонайменше у 1301 р., за другу жінку мав Євфимію, дочку куявського князя Казиміра; галицько-волинський князь Болеслав-Юрій Тройденовича, який княжив на Волині після 1323 р., одружився на дочці Гедиміна Офці-Євфимії; князь Любарт Гедимінович, як відомо, у 1321 чи 1322 рр. пошлюбив Євфимію-Бушу (?), дочку луцького князя Лева Юрійовича, що дало можливість литовцю закріпитися на Волині після смерті Болеслава-Юрія. Кожна з названих жінок, як дружина сюзерена Волині могла отримати в опіку монастир разом з селом.

Назва «Євфимкове село» могла бути утворена і від власника чоловічої статі. На найстарішому дзвоні в Україні з собору Св. Юрія у Львові є напис наступного змісту: *«в лѣт 6849 [1341] сольян быс колокол сии стму Юрью при князи Дмитрии игуменом Євфимьем а писал Скоря Яков»*. Під князем Дмитрієм більшість учених вбачають волинського князя Дмитрія-Любарта Гедиміновича, й відтак ігумена Євфимія треба вважати близькою до князя особою. Не можна виключати, що Євфимій був ігуменом котрогось з

монастирів у м. Володимирі (Святих Апостолів ?). Дату дзвону – 1341 р. – називають першою фіксованою датою Свято-Юріївського львівського собору, однак для підтвердження цього лише одного джерела недостатньо. Дзвін міг бути вилитим у Володимирі, Луцьку або іншому волинському металургійному центрі, а до Львова потрапити після 1349 р. чи між 1366 і 1370 рр., тобто тоді, коли в м. Володимирі хазяйнували поляки.

Правдоподібніше все ж виглядає володіння Березовичами котроюсь з дружин великих князів, оскільки у 1288 р. воно разом з монастирем перейшло до власності князівни, тобто до жіночої половини князівського домену.

Ймовірно, після того, як монастир перестав діяти, Березовичі потрапили до інших власників. За матеріалами ревізії Володимирського і Луцького державних замків, у села – вже нові володар, які фігурують під іменуваннями Мелешковичі, Мелешки-Микулицькі і просто Мелешки. Отже, у 1545 р. Олехно Мелешкович із Микулич частково утримував городню Володимирського замку. Він же, разом з непоіменованими братами, з сіл Микуличі і Березовичі мав обов'язок піклуватися обороноздатністю 2-х городень Великого земського мосту в Луцьку.

У 1577 р. урядник пана Федора Микулицького – Лаврин Стародубович платив з Березовичів за 6 димів-дворищ і 13 городників. З цього можна зробити висновки, що тодішнє село ще мало дворищну систему землекористування. В 30-40-і рр. XVII ст. дідами Березовичів були Олександр і Томаш Мелешки. У порівнянні з XVI ст. село значно зросло, в ньому нараховували вже 46 димів.

Представники роду Мелешків часто обирали військову квар'єру, що свідчить про їх недостатню забезпеченість землею. Наприклад, у 1593 р. Михайло Мелешко був учасником волинського шляхетського ополчення проти козацьких повстанців Косинського. Юрій і Василь Мелешки на чолі роти у 1620 р. здійснили напад на Садівську і Торчинську волості. Їхній родич Миколай Мелешко в 30-х рр. XVII ст. під час служби у війську Речі Посполитої потрапив у татарську неволю, де провів кілька років.

За свідченнями О. Цинкаловського, з другої половини XVII ст. село потрапляє до рук наступних власників: Ярошинських, Чацьких, Ледуховських.

Протягом свого кількасотлітнього існування Березовичі так і не стали великою оселею. У кінці XIX ст. в селі було 55 домів і 400 мешканців, діяла Свято-Успенська церква.

Олена Бірюліна

Література:

Переверзев И. Справочная книга о приходах и монастырях Волынской епархии / И. Переверзев. – Житомир, 1914. – С. 43.

Рубльов В. Володимир-Волинський район. Березовичівська сільська рада / В. Рубльов // Досліджуємо та аналізуємо, щоб сприяти / авт.-проект Р. Є. Кучмук. – Луцьк, 2009. – С. 48–49.

Селянський рух на Україні. 1569 – 1647 рр. – Київ, 1993. – С. 476.

Адамович Т. Березовичівська сільська рада / Т. Адамович // Володимир вечірній. – 2003. – 4 груд.

Волинська область : Реабілітовані історією : Володимир-Волинський район : село Березовичі // Слово правди. – 1999. – 7 січ., 12 січ., 14 січ.

Луцюк Г. Веселішають Березовичі / Г. Луцюк // Слово правди. – 2002. – 4 черв.

Луцюк Г. Загублені села треба відродити / Г. Луцюк // Слово правди. – 2004. – 19 серп.

Ричка Р. М. Церква Київської Русі і монгольське завоювання / Р. Ричка // Історія України. – 1998. – № 44. – С. 3.

Хом'юк М. Селу Березовичі – 720 років / М. Хом'юк // Володимир вечірній. – 2004. – 16 груд.

Archiwum Książąt Lubartowiczów-Sanguszków w Sławucie / Przyg. Z .L. Radziwiński, P. Skobielski, B.GorczaK. – Lwów, 1887. – Т. 1. – С. 2.

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Вид-во. АН УРСР, 1970. – 746 с.

Про с. Березовичі – с. 112–122.

Цинкаловський О. Березовичі / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 85.

Шульгач В. П. Березовичі / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 12.

725 років від часу про першу літописну згадку про село Сомин, тепер Турійського району (1288)

Село Сомин входить до Турійського району Волинської області, центр однойменної сільської ради. Знаходиться за 2 км від міжнародної автомагістралі Варшава – Київ, за 4 км від залізничної станції Мацеїв і в 20 км від районного центру Турійськ. В адміністративному підпорядкуванні сільської ради перебуває с. Відуті. Поблизу с. Сомин знаходиться однойменне озеро, глибина понад 56 м. Воно карстового походження – це найбільше озеро на території Турійського району. Дослідниця А. П. Корепанова пов'язує назву з незасвідченим антропонімом * Сом (а) + -ин у присвійній функції, а на думку В. П. Шульгача, сучасне «Сомин» є вторинною формою, фонетично наближеною до особового імені Сом.

Населений пункт вперше згадується під 1288 р. у заповіті галицько-волинського князя Володимира Васильковича. Князь заповідає його своїй дружині княгині Ользі Андріївні. Вдруге відомості про село «Сомино» знаходимо в грамоті Великого князя литовського Олександра, яка датується 1499 р. Документ повідомляє про те, що Івашко Русин, за поданням володимирського намісника Василя Хребтовича, як дворянин, отримує від великого князя Ольгерда с. Сомине Володимирського повіту. У грамоті згадується і попередній власник Сомина – Козарина і його брат Тишка, які були вбиті жителями села.

У 1540 р. Лев Боговитин отримав локаційно-магдебурзький привілей на осадження містечка у с. Сомині. Однак документ не був втілений на практиці – село так і не стало містом. Ревізія володимирського замку 1545 р. повідомляє про те, що вже згадуваний Івашко Русин обміняв Сомин на маєток Ляшки, який на момент ревізії вже перебував у власності Станіслава Медведя Заліського. Село фігурує у описі кордонів Великого князівства Литовського і корони Польської 1546 р. У документі Сомин – прикордонне село, яке належало Литовському князівству. Варто зазначити, що у 1570 р. «пані Маціївська» платила з нього від 20 димів, 40 городників, 4 комірників і 1 млинського колеса. Сомин у 1577 і 1583 рр. належав князям Вишневецьким. Вони з нього сплачували від 5 димів і 2 городників.

У 1629 р. дідичем сіл Відути (28 димів) та Сомин (42 дими) значилася Єва з Кашова Сапежина. За часів Російської імперії, Сомин входив до Олеської волості Володимирського повіту. Наприкінці XIX ст. тут було 80 будинків і проживало 468 осіб. У селі була одна з найстаріших церков Волині та оліярня. В описі приходів і монастирів волинської єпархії К. В. Переверзева за 1914 р. знаходимо відомості про те, що у Сомині дерев'яна св. Преображенська церква побудована у 1880 р. Вона була маловмісною і потребувала ремонту, з кількістю прихожан – 1636 душ. До парафії с. Сомина були також приписані села Відути і Новосілки. В останньому знаходився будинок священика. Варто зазначити, що у державному архіві Волинської області зберігаються і метричні книги с. Новосілки за 1845 – 1864 рр. Вони є цікавим краєзнавчим джерелом.

За даними О. Цинкаловського, які належать до 20–30-х рр. XX ст., церква с. Сомин та її інтер'єр є старими і убогими, а на дерев'яній дзвіниці було велике залізне дугоподібне било. Ґрунти убогі, піскуваті і маловрожайні, проте соминське озеро завжди було дуже рибним. Скоріш за все К. В. Переверзев та О. Цинкаловський описують одну й ту ж будівлю сільського храму. За словами краєзнавця З. П. Ярмолюка, Новоапостолівська церква с. Сомин проіснувала до середини XX ст. Соснові бруси, що залишилися після руйнування храму були використані для будівництва сільського клубу. Церковний інвентар, який вцілів, було передано в Луківську і Хворостівську церкви.

У «Списку населених місць Волинської губернії» за 1906 р. зазначено, що в Сомині нараховувалося 77 будинків і проживало 514 жителів. Село зазнало значних руйнувань в роки Першої світової війни. У 1915 р.

відповідно до центральних директив російські козаки примушували селян евакуюватися у східні губернії, зокрема до району м. Пензи. Назад вони поверталися лише наприкінці 1918 р. Біженці, які поверталися додому, були позбавлені засобів до існування. Часто їм доводилося найматися на роботу до своїх односельчан або до євреїв містечка Мацеїв. Під час війни в Сомині було зруйновано завод з виробництва спирту, який належав поміщику сусіднього села.

Варто зазначити, що станом на 1 січня 1996 р. в селі налічувалося 97 будинків (103 господарства) і проживало 266 жителів. Таким чином, у порівнянні з 1906 р. кількість населення с. Сомин зменшилась на 248 чоловік. Загалом, джерельна база з певними винятками дозволяє прослідкувати етапи історії села і сприятиме розвитку подальших досліджень.

Богдан Зек

Література:

Баранович О. Л. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. / О. Л. Баранович. – К. : Друкарня ім. Леніна, 1930. – 156 с.

Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття. – Львів, 2003. – 205 с.

Про с. Сомин – с. 37, 42, 93, 95.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. / упоряд. В. М. Гика. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про с. Сомин – с. 295–296.

Літопис руський / пер. з давньорус. Л. Є. Махновця ; від. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1989. – 591 с.

Ольховський І. А. Кривава Волинь. Кн. 2 : українсько-польське протистояння на теренах Турійського району Волинської області у 1939–1945 роках / І. А. Ольховський. – К. : ГАРТ, 2011. – 342 с. : іл.

Поліщук В. Урядницький клан луцького старости князя Богуша Корецького : (на прикладі луцького замкового уряду, 1561–1567 р.) / В. Поліщук // Український археографічний щорічник. – Т. 11–12. – Київ – Нью-Йорк : М. П. Коць, 2004. – Вип. 8–9. – С. 266–298.

Справочная книга о приходах и монастырях Волынской епархии / сост. К. В. Переверзевъ. – Житомир : Электрическая типография насл. М. Дененмана, Михайловского, 1914. – 446 с.

Ярмолук З. П. Сомин // Ярмолук З. П. Від витоків річки Нерства до Озера Сомино : Іст. – краєзн. нариси. – Луцьк, 2002. – С. 67–72.

Ярмолук З. П. Від витоків річки Нерства до озера Сомино. Історико-краєзнавчі нариси / З. П. Ярмолук. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2002. – 136 с.

Дубінчук В. «Моє ти село – моя історія жива» : фоторепортаж із святкового дійства у Сомині з нагоди дня села / В. Дубінчук // Нар. слово. – 2010. – 17 лип.

Зубчук К. Сомин відомий не завдяки чудовиську / К. Зубчук // Волинь-нова. – 2007. – 28 серп. – С. 9.

Шульгач В. П. Сомин / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимолог. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 129.

Цинкаловський О. Сомино / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 року) / О. Цинкаловський. – Вінніпег (Канада), 1986. – Т. 2. – С. 387.

725 років від часу першої літописної згадки про село Садів, тепер Луцького району (1288)

Перша писемна згадка про село Садів походить з Літопису Руського, зокрема, із так званої любомльської редакції Галицько-Волинського літопису. Між 9 і 15 лютого 1288 р. волинський князь Володимир Василькович, перебуваючи у своїй резиденції Рай, написав передсмертне розпорядження-заповіт, яким дарував своїй дружині Ользі-Олені ряд сіл, у тому числі Садів. Цим актом волинський князь передавав права власності на частину феодално залежного населення своїй дружині, яка після його смерті планувала піти у черниці. Про подальшу долю княгині літописець більше не повідомляє.

Польський письменник Ян Длугош у своїй «Хроніці» записав, що у 1415 р. під час подорожі польського короля Владислава-Ягайла від підмолдовського міста Смотрича до литовських Трок королівський кортеж спинявся на перепочинок у таких волинських населених пунктах Кременець, Садів, Турійськ. Вибір маршруту через Садів сигналізує про наявність в тогочасному селі резиденції, пристосованої для проживання знаті.

Подальше перебування садівської маєтності у власності жінок – дружин великих князів – зафіксовано також на межі XV – XVI ст. Документ 1514 р. називає власницею Садова в минулому князю з Московії Олену Іванівну († 1513), дружину великого князя Литви і польського короля Олександра Казиміровича (1492 – 1506).

Під час ревізії Луцького замку 1545 р. королівські урядовці зафіксували, що державна маєтність Садів, з якої раніше утримувались укріплення Луцького Окольного замку, відійшла до іншого власника. У 1514 р. привілеєм короля Зигмунта I частина Садова, якою володіла покійна королева «за вірну службу» була надана князю Івану Юрійовичу

Заславському. Згодом його син – Кузьма Іванович – продав Садів луцькому бискупу Юрію Фальчевському. Ревізори зазначили, що у 1545 р. з Садова саме цей бискуп утримував одну городню Великого земського мосту, котрий проходив долиною р. Стир і з'єднував острівне місто Луцьк з приміським селом Гнідавою.

У тому ж 1545 р. серед складових Луцького Окольного замку зафіксована «садовская городня князя бискупа луцкого», підтримувати обороноздатність якої мали піддані з Садова. Останні скаржилися на те, що раніше такого не було, і що цей примус «на них накинул» луцький городничий Дахно Васильович († 1538), особистий писар гетьмана литовського і луцького старости князя К.І. Острозького і слуга його сина Іллі.

Окрім князів Заславських, у першій половині XVI ст. мав певні володіння в Садові луцький боярин Яків «Садовський», якому князь І. Острозький у 1533 р. замість Садова подав від Луцького замку село Борохів. Судові спори 80-х рр. XVI ст. по садівському маєтку між тогочасним бискупом в Луцьку і нащадками князя Кузьми Заславського вказують, що у 1533 р. боярська частина садівського маєтку також опинилась в останнього.

У 1629 р. подимний податок з Садова (з 53 димів) і Садівської Вольки (з 36 димів) сплачував уже єдиний їх власник – луцький католицький єпископ. Садів був центром однойменної волості, в якій, крім двох названих сіл, перебували ще шість. Разом волость включала 282 дими, або біля 3000 мешканців. Всі вони належали до особистої власності єпископа-католика, тому що в документі названі його «ділчними» підданими.

За поборовими документами XVI ст. відомо, що у Садові існував храм, зокрема у 1583 р. з Садова платили також і за «попа». У 1909 р. в селі звели нову кам'яну споруду з посвяченням Казанській Божій Матері. Під таким титулом церкви на Волині освячувались лише з XIX ст., тобто в часи Російської імперії. Як правило після приєднання Волині до Російської держави храмові споруди, що постали в уніатський період, переосвячувались. Отже, церква 1909 р. постала на місці попереднього садівського храму, який був збудований у XVIII ст.

Тривалий час – до XIX ст. – в Садові діяла католицька каплиця, яка вперше документально зафіксована у 1604 р. Луцько-Берестейські римо-католицькі єпископи володіли Садовим до XIX ст.

Тепер село Садів – центр однойменної сільської ради Луцького району. Розташоване за 37 км від Луцька, лежить на лівому березі р. Черногузки (в минулому – р. Корчівки).

Олена Бірюліна

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною. Ч. 1 : залюднення Волинського воєводства впершій половині XVII ст. – К., 1930. – 155 с.

Про с. Садів – с. 30.

Гуртовий Г. О. Літописний Садів / Г. О. Гуртовий // Минуле і сучасне Волині: літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 58–59.

Гуртовий Г. Села «Торчинського ключа» XII–XVIII століть : Садів / Г. Гуртовий // Гуртовий Г. Торчин – передзвін віків : іст.-краєзн. нариси. – Луцьк, 2003. – С. 332–335.

Довбищенко М.В. Волинська шляхта у релігійних рухах (кінець XVI – перша половина XVII ст.). – К., 2008. – 882 с.

Про с. Садів – с. 799.

Ковальчук А. Луцький район. Садівська сільська рада / А. Ковальчук // Досліджуємо та аналізуємо, щоб сприяти / авт. проекту Р. Кучмук. – Луцьк, 2009. – С. 23–25.

Літопис Руський / пер. з давньорус. Л.Є. Махновця ; відп. ред. О. В. Мишанич. – К., 1989. – XVI + 591с.

Про с. Садів – с. 439.

Садівська сільська рада // Луцький район: минуле і сучасність : іст.-інформ. вид. – Луцьк, 2001. – С. 76–77.

Селянський рух на Україні 1569–1647 рр. : зб. док. і матеріалів. – К. : Наук. думка, 1998. – 533 с.

Про с. Садів – див. Географічний показчик.

Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття: Волинь і Центральна Україна. – Вид. друге, переглянуте і виправлене. – К., 2008. – 472.

Про с. Садів – с. 268.

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Вид-во АН УР-СР, 1970. – 747 с.

Про с. Садів – с. 455.

Цинкаловський О. Садів / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 334.

Шульгач В. П. Садів / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 121.

550 років

**від часу першої згадки про Милецький Св. Миколаївський
монастир і село Мильці, тепер Старовижівського району (1463)**

Село Мильці входить до Соколищенської сільської ради Старовижівського району Волинської області. Населений пункт і Милецький Св. Миколаївський монастир, що знаходиться в селі, вперше згадується у документі 1463 р. Він розповідає нам про те, що власник маєтності князь Сангушко (Семен) Федорович передавав своїй дружині Ганні кілька сіл, серед них – монастир у Мильцях. Проте історія населеного пункту, ймовірно, сягає ще часів кам'яного віку. Доказом цього може слугувати знайдене крем'яне вістря спису. Село і монастир тривалий час належали представникам князівського роду Сангушків та їх спадкоємцям, але в 1753 р. на підставі Колбушівської угоди Мильці перейшли у власність князям Чорторийським. У період Російської імперії при Милецькому монастирі також діяло училище.

У 1542 р. в монастирі постала мурована церква Св. Миколая. Нині чинний монастирський архітектурний комплекс XVI – XIX ст. включає як найдавнішу споруду кам'яного храму Св. Миколая, так і пізніші келії з теплою церквою, дім настоятеля, дзвіницю. В культурно-мистецькій спадщині України Мильці відомі також іконою Миколи Милецького першої половини XVI ст., оригінал якої був утрачений в міжвоєнний період.

Наприкінці XIX ст. у тоді ще містечку Мильці нараховувалося 85 будинків і проживало 350 осіб. Згідно даних перепису 1911 р., в населеному пункті проживав 231 житель, функціонувала земська поштова станція, була акушерка, дві крамниці, винарня. Як бачимо за відносно короткий період чисельність населення зменшилася на 119 осіб. А культурна та історична спадщина Милецького Свято-Миколаївського монастиря буде цікавою не лише дослідникам, але й туристам.

Богдан Зек

Література:

Варфоломій (Архієпископ) Милецький Свято-Миколаївський монастир : іст.-краєзн. нарис / Варфоломій. – Рівне, 2003. – 148 с.

Годованюк О. М. Монастирі та храми Волинського краю / О. М. Годованюк. – К. : Техніка, 2004. – 173 с.

Державний реєстр національного культурного надбання : пам'ятки містобудування і архітектури України // Пам'ятки України: історія та культура. – 1999. – № 2–3. – С. 55.

Довбищенко М. В. Волинська шляхта у релігійних рухах кінця XVI – першої половини XVII ст. / М. В. Довбищенко. – К. : ПП Сергійчук М. У., 2008. – 883 с.

Про Милецький монастир – с. 646–649.

Історія української архітектури / ред. В. Тимофієнко. – К. : Техніка, 2003. – 472 с.; іл.

Про Свято-Миколаївський монастир – с. 139.

Ковальчук Є. До історико-культурної спадщини Милецького монастиря на Волині / Є. Ковальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сереховичі та Старовижівщина в історії України, Волині та Полісся : матеріали ХХІ Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України та 505-річчю першої писемної згадки про с. Сереховичі. – Луцьк, 2006. – Вип. 21. – С. 112–114.

Лесик О. В. Замки та монастирі України / О. В. Лесик. – Львів : Світ, 1993. – 176 с.

Марчук Г. Свято-Миколаївські храми Волині пам'ятки національного значення / Г. Марчук // Миколаївські читання : матеріали І-го наук. семінару, присвяч. пам'яті Луцького князя і св. православ. церкви Святослава-Миколи Святоші та св. Чудотворця Миколая Мирлікійського. – Луцьк, 2008. – Вип. 1. – С. 5–7.

Миколаевский монастырь XVI–XIX вв. // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – К., 1985. – Т. 2. – С. 107–109.

Рожко В. Голгофа Милецького монастиря / В. Рожко // Рожко В. Православні монастирі Волині і Полісся : [іст.-краєзн. нарис]. – Луцьк, 2000. – С. 257–263.

Рожко В. Голгофа Милецького монастиря / В. Рожко // Рожко В. Православні монастирі Волині і Полісся : [іст.-краєзн. нарис]. – Луцьк, 1996. – С. 14–18, 22–24, 17, 33.

Рожко В. Найшанованіші святині Ковеля і Ковельщини / В. Рожко // Рожко В. Православні святині історичної Волині : [іст.-краєзн. нарис] / В. Рожко. – Луцьк, 2009. – С. 92–146.

Про Милецький монастир – с. 105–112.

Штинько В. На перехрестях віків і доль. Свято-Миколаївський монастир у с. Мильці Старовижівського району / В. Штинько, Є. Ковальчук // Штинько В. Волинь: храми і люди : краєзн. нарис / В. Штинько, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2012. – С. 97–102.

Бубенщикова О. Монастирське життя / О. Бубенщикова // Волин. газ. – 2009. – 17 груд. – С. 10.

Дубук М. Милецькому монастирю – 470 літ / М. Дубук // Вісник. – 2012. – 30 серп. – С. 12.

Легка Н. П'ятсот років на варті православ'я / Н. Легка // Сіл. новини. – 2012. – 21 лип. – С. 7.

Легка Н. Церковний передзвін на десять кілометрів / Н. Легка // Легка Н. Мильці: міфи та історична реальність / Н. Легка // Сіл. новини. – 2007. – 23 черв. – С. 3.

Малімон Н. Ювілей волинської святині / Н. Малімон // Віче. – 2003. – 29 трав. – С. 12.

Назарук С. Дорога кличе тебе / С. Назарук // Сіл. новини. – 2011. – 1 січ. – С. 6.

Сокол В. Милецький Миколаївський монастир / В. Сокол // Нар. трибуна. – 1993. – 11 верес. – С. 4.

Archiwum Książąt Sanguszków w Sławucie / Wydane przez B. Gorczaka. – Lwów, 1890. – Т. III (1432–1534). – 556 s.

Горін С. М. Милецький Свято-Миколаївський монастир / С. М. Горін // Енциклопедія історії України. – К., 2009. – Т. 6. – С. 658–659.

Шульгач В. П. Мильці / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 87.

550 років від часу першої згадки про село Нуйно, тепер Камінь-Каширського району (1463)

Нуйно – одне з давніх сіл Волині, колись Камінь-Каширської волості Ковельського повіту, розташоване на старому тракті з Ковеля до Каменя-Каширського.

Село було залюднено в епоху пізнього палеоліту, про що свідчать крем'яні знаряддя праці. В 30-х роках ХХ століття історик-дослідник Олександр Цинкаловський біля села Нуйно відкрив поселення комарівсько-тшинецької культури. В 1997 році волинські археологи, нині викладачі Східно-європейського університету імені Лесі Українки, Михайло Кучинко і Григорій Охріменко за 2 км на північ від села при дорозі до Каменя-Каширського обстежили давньоруський могильник.

Як свідчить дослідник ойконіміст В. Шульгач, на його думку, назва села темна. Він фіксує село як "Nuino" (1463), Нюино під 1542 і 1546 роками.

Село вперше документально засвідчене під 1463 роком як власність князів Сангушків, зокрема, князя Олександра, намісника володимирського і кременецького. В цьому році Олександр Сангушко заповідав своїй дружині, княгині Ганні з роду Четвертинських ряд сіл, серед яких були Нуйно і монастир Святого Миколая в Мильцях. У вересні 1511 року староста володимирський, князь Андрій Сангушко разом з своїм племінником скаржились королю на дядька – Михайла Сангушка і його синів щодо розподілу вищеназваних маєтків. У результаті село дісталось князю Михайлу і його нащадкам.

27 лютого 1542 року Василь Михайлович Сангушко віддав Нуйно в заставу своїй дружині Софії Андріївні Лозчанці за 500 коп литовських грошей з людьми, землями, млинами, озерами, звіриними і пташиними ловами.

У 1543 році князь Василь Сангушко добровільно обмінявся з королевою Боною, дружиною польського короля Жигмонта I Старого маєтностями, серед яких, окрім Ковеля і низки сіл, бачимо Нуйно. Після її смерті в м. Бар (Італія) Нуйно разом з іншими землями було приєднано до королівської власності.

У 1564 році на Волинь прибув російський воєвода Андрій Курбський, рятуючись від московського царя Івана Грозного. В липні цього року він

отримав від польського короля грамоту на володіння ковельськими маєтками разом з Нуйно. Після смерті Курбського селом володіла його дружина Олександра Семашко з дітьми. Наприкінці XVI століття маєток Нуйно від дружини Курбського відібрали і приєднали до королівських маєтків, а з 1590 року Нуйно перейшло у власність Андрія Фірлея, каштеляна Молоритського Радомського Староковельського. При Фірлееві з Нуйна збирали королівські податки з 26 димів по 7 з половиною грошей, з одного ремісника 4 гроша. У 1629 році в Нуйно нараховувалося 99 димів, власником був Станіслав Конєцпольський.

Протягом XVI–XVII століть село кілька разів міняло власника. У 1831 році воно було конфісковане царським урядом і було відданно в оренду приватним власникам.

У Нуйно в XVI столітті була збудована дерев'яна Преображенська церква, гарно прикрашена всередині. При кладовищі в 1841 році була збудована Покровська церква. У Державному архіві Волинської області зберігаються метричні книги з цієї церкви за XVIII – середина XIX століть.

Наприкінці XIX століття в Нуйно нараховувалось 171 будинок, в якому проживало 1352 жителів. За переписом 1911 року в селі було 1932 мешканців, однокласна школа, 1 крамниця, горілчана державна крамниця, два кредитні товариства.

Тамара Садовник

Література:

Давидюк В. Ф. Первісна міфологія українського фольклору / В. Ф. Давидюк. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 210 с.

Про с. Нуйно – с. 184.

Денисюк В. Нуйно / В. Денисюк // Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини : іст. краєзн. нарис / В. Денисюк. – Луцьк, 2001. – с. 430–438.

Кондратович О. Нуйно : на скрижалях історії та сьогодення / О. Кондратович. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 152 с.

Шульгач В. П. Нуйно / В. П. Шульгач // Шульгач В.П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2007. – С. 97.

* * *

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Вид-во АН УРСР, 1970. – 747 с.

Про с. Нуйно – с. 268.

Теодорович М. Волынь въ описании городовъ, мѣстечекъ и сельъ : историко-статистическое описаніе церквей и приходовъ Волынской епархіи. Т. 4 : Ковельскій уѣздъ. – Почаевъ : Тип. Почаево-Успен. Лавры, 1903. – 536 с.

525 РОКІВ
від часу першої згадки про село Куликовичі,
тепер Маневицького району (1488)

Куликовичі – одне з давніх сіл Волині, колись Колківської волості Луцького повіту, нині Маневицького району. Розташоване за 65 кілометрів від Луцька, над річкою Стир і старим трактом з Луцька до Володимира.

Село було залюднене в епоху бронзи, про що свідчать знайдені крем'яні шліфовані сокири, поселення тшинецько-комарівської культури в урочищі Загаляш на правому березі Стиру. Окрім вищеназваних пам'яток, археологами М. Кучинком і Г. Охріменком на території села досліджені поселення зарубинецької культури і давньоруського періоду.

Дослідник-ойконіміст В. Шульгач в етимологічному словнику-довіднику тлумачить назву Куликовичі як множинну форму патроніма "Куликович". Згадки про село він подає під 1488 і 1778 роками.

Уперше село Куликовичі документально засвідчене під 1488 роком в документі, писаному в березні 1488 року у Вільно "Безмитний лист Казимира IV мінському купцеві Луці Терешковичу з переліком державних і приватних замків Білорусії та України, в яких дубаси й кояги Терешковича не підлягають оподаткуванню". Серед переліку населених пунктів, де купець Терешкович був звільнений від мита, бачимо село Куликовичі.

У 1577 році село належало князям Чорторийським. В 1583 році вони платили податки з 24 димів, а в 1630 – з 30 димів. У цей період відбувалися часті втечі селян, як з Куликович, так і до нього.

Як свідчить документ, у вересні 1593 року відбулася втеча підданих посесора (орендатора) Куликович Григорія Ушака-Куликовського з с. Куликовичі до маєтку князя Костянтина Острозького у Дубенську волость. За інвентарним описом 1798 року, село входило до приватної дачі № 90, яка належала князю Домініку Радзивілле.

Наприкінці XIX століття село було у власності поміщика Асамурова. У ньому нарахувалось 104 будинки, 789 жителів, дерев'яна церква на місці старої.

Тамара Садовник

Література:

Маневиччина крізь віки : наук.-краєзн. нарис / ред., уклад. та кер. автор. колективу П. Хомич. – Луцьк : Медіа, 2005. – 399 с.

Селянський рух на Україні, 1569–1647 рр. : зб. док. і матеріалів. – К. : Наук. думка, 1993. – 533 с.

Про с. Куликовичі – с. 398.

Шовкович С. У світах світилися Куликовичі : спогади, оповідки / С. Шовкович. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 29 с.

Штинько В. Село над старим трактом. Свято-Покровська церква в с. Куликовичі Маневицького району / В. Штинько, Є. Ковальчук // Штинько В. Храми і люди : краєзн. нарис / В. Штинько, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2010. – С. 209–213.

Книгарня : додому з Сибіру кликали рідні Куликовичі // Волинь. – 2004. – 24 лип. – С. 1.

Шовкович С. Вірю в світлу долю Куликович / С. Шовкович // Нова доба. – 2004. – 27 берез. – С. 2.

Шовкович С. Стара гребля / С. Шовкович // Нова доба. – 2010. – 11 верес. – С. 4.

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Вид-во АН УРСР, 1970. – 747 с.

Про с. Куликовичі – с. 555.

Цинкаловський О. Куликовичі / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 585.

Шульгач В. П. Куликовичі / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 74.

500 років від часу першої згадки про село Шельвів, тепер Луцького району (1513)

Шельвів – одне з давніх сіл Волині, колись Володимирського повіту, Локачинської волості, розташоване за 40 кілометрів від Володимира. Село було залюднено в епоху фінального палеоліту, про що свідчать знайдені на території села крем'яні знаряддя праці. Згідно документів XVI століття на пограниччі сіл Шельвів, Садів, Затурці знайдено два кургани – Городище і Велика Могила. Село вперше документально згадується в 1513 році, коли воно належало князям Сангушкам. Дослідник-ойконіміст В. Шульгач в етимологічному словнику-довіднику "Ойконімія Волині" село Шельвів тлумачить як "Шельвов" (1562), "Shelvov" (1765), гіпотетично зіставляє з літописним "Шельвово" поблизу Києва і припускає, що в їх основі лежить антропонім "Шель", наприклад Шельв, галицький воєвода (1227).

За поборовим реєстром Володимирського повіту в 1577 році половина села Шельвів належала до Романа Сангушка, який платив з нього від 5 димів

і 6 городників. Друга половина села належала Іванові Шельвовському, який платив від 8 димів, 6 городників, 2 ремісників.

У 1629 році власником Шельвова був Олександр Лагодовський, у якого села орендували три посесори: Щенсий Ольшамовський платив податки з 13, Гальшка Подорецька з 42, Адам Фащевський – з 18 димів.

У XVI–XVII століттях, як свідчать історичні джерела, відбувалися масові втечі селян з Шельвова і до нього. В березні 1577 року відбулося скошення сіна, підпал діброви та побиття панських слуг селянами сіл Шельвів Володимирського повіту і Окорськ Луцького повіту в маєтку Галини Фалиської села Садів Луцького повіту. У березні 1584 року відбулась втеча підданих Федора Загоровського з села Шельвів Володимирського повіту до маєтку Луцької єпископії м. Рожище Луцького повіту.

У кінці XIX ст. в Шельвові на місці старої була збудована дерев'яна Хрестовоздвиженська церква, яку в 1902 році відремонтували казенним коштом. У кінці XIX століття в Шельвові нараховувалось 105 домів і 755 жителів. За переписом 1911 року, власником села був поміщик Ракович.

Тамара Садовник

Література :

Сегейда Х. П. Шельвів / Х. П. Сегейда // Сегейда Х. П. Світильники отчої віри: нариси про церкви Локачинського району. – Луцьк, 2002. – С. 217–224.

Селянський рух на Україні 1569–1647 рр. : зб. док. і матеріалів. – К. : Наук. думка, 1993. – 533 с.

Про с. Шельвів – с. 369, 373, 381, 382, 397.

Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Іваничівський та Локачинський райони / упоряд. І. Пушук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 345 с.

Про с. Шельвів – с. 333.

Про Ясенівку (населений пункт с. Шельвів) – с. 334.

Куцик О. Шельвів : 20 років після стихії / О. Куцик // Волин. газ. – 2007. – 19 лип. – С. 3.

Татарин Р. Відновлення з руїн / Р. Татарин // Селян. життя. – 2007. – 21 лип.

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Вид-во Акад. наук УРСР, 1970. – 746 с.

Про с. Шельвів – с. 413.

Цинкаловський О. Шельвів / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.). – 1986. – Т. 2. – С. 536.

475 років
від часу першої згадки про село Руснів,
тепер Володимир-Волинського району (1538)

Руснів (Русів, Русов) – давнє волинське село, колись Володимирського повіту, нині Володимир-Волинського району. Розташоване за 1 кілометр від Володимира і 6 кілометрів від Устилуга.

Село було залюднене в епоху пізнього палеоліту. Археологічне обстеження Русніва провів у 30-х роках ХХ століття О. Цинкаловський, виявивши пам'ятки городоцько-здовбицької культури, кілька курганів в урочищі Турки. В 1980 році на території села був досліджений давньоруський курган.

Дослідник-ойконіміст В. Шульгач в етимологічному словнику "Ойконімія Волині" вперше згадує Руснів під 1538 роком: "именє Росново" пізніше є згадки про село під 1667 роком "wsі Rusnowa" і 1765 "Rusnow". Він припускає, що назву села Руснів можна розглядати від базового антропоніма "Русынz".

У середині ХVІ століття Руснів належав до Луцького владика, який платив від 6 димів, 2 городників, 1 млина і 1 попа.

У Литовській метриці згадується князь Іван Козчин, який з "Роснова" до 1545 року утримував 1 городню Володимирського замку, а на час ревізії замку в 1545 році на місці цієї городні вже стояв "дом королевский".

Руснів згадується в документі "Витяги з реєстраційної книги Берестейської митниці про митні збори за сплав збіжжя, попелу і лісового товару", писаному в Бересті в 1583 році. В документі фіксується, що князь Януш Збараський, воєвода брацлавський, староста пінський і крем'янецький, відправляючи до Гданська три "ком'яги" зі збіжжям з Руснова і Жашкович Володимирського повіту, платив мито.

У 1629 році в Русневі нараховувалось 66 димів.

Наприкінці ХІХ століття. в Русневі нараховувалось 49 домів і 321 жителів.

Тамара Садовник

Борисюк С. Волинське Прибужжя: крізь серце й заметіль століть : іст.-краєзн., фольклор.-етногр. та автобіогр. есе / С. Борисюк. – Нововолинськ, 2007. – 584 с.

Про с. Руснів – с. 305, 315.

Петров В. С. Прошлое с нами / В. С. Петров. – К. : Политиздат Украины, 1977. – 367 с.

Про с. Руснів – с. 60.

Бучак Л. І У нас тепер буде своя церква! / Л. Бучак // Володимир вечірній. – 2008. – 24 січ. – С. 6.

Волинська область: реабілітовані історією : Володимир-Волинський район : село Руснів // Слово правди. – 2000. – 11 січ., 13 січ., 18 січ.

Не лише воєнні секрети діда Іларіона // Слово правди. – 2009. – 16 квіт. – С. 4.

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Вид-во Акад. наук УРСР, 1970. – 746 с.

Про с. Руснів – с. 123, 128, 141.

Волинь туристична : путівник. – К. : Світ успіху, 2008. – 358 с.

Про с. Руснів – с. 84.

475 років від часу першої згадки про село Ситовичі, тепер Ковельського району (1538)

Ситовичі – одне з давніх сіл Волині, колись Городецької волості Ковельського повіту, розташоване над річкою Стоходом, при озері, зарослому тереном і ситов'ям (ситником, "камишом"). Очевидно, від назви цієї рослини, яка росте на болотах, у западинах, на берегах водойм і пішла назва села. Ситовичі були заселені в епоху бронзи, про що свідчать знахідки крем'яних знарядь. Дослідник-ойконіміст В. Шульгач зазначає, що Ситовичі в історичних документах відоме як "на Ситовичах" під 1538 роком, "село Сытовичи" (1571) і є множинною формою від патроніма "Сытовичь".

У XVIII ст. власниками Ситович були волинські шляхтичі Єловицькі – Ілля і Данило. В 1635 році село належало Іллі, а в 1689 Дмитру Єловицькому, синові Гнівоша Єловицького. Пізніше Ситовичі були у власності дрібних шляхтичів Гостинських. У 1629 році у Ситовичах нараховувалось 36 димів.

Наприкінці XIX ст. в Ситовичах була збудована дерев'яна церква на місці старої, зведеної в XVI столітті.

У Державному архіві Волинської області зберігаються метричні книги з церкви Святої Трійці у Ситовичах за XVIII–XIX століття.

Тамара Садовник

Література:

Селянський рух на Україні, 1569–1647 рр. : зб. док. і матеріалів. — К. : Наук. думка, 1993. — 533 с.

Про с. Ситовичі – с. 379, 382.

Ситовичі // Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К., 1970. – С. 384–385.

Цинкаловський О. Ситовичі / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 367.

Шульгач В. П. Ситовичі / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 125.

**475 років
від часу осадження міста Вижви,
тепер село Нова Вижва Старовижівського району (1538)**

Стародавня осада – місто Вижва, тепер село Нова Вижва Старовижівського району Волинської області, пройшло два етапи свого формування. Містечко осаджувалось (закладалось) у XVI ст. на правому березі р. Виживки і обидвох берегах її правобічної притоки – р. Кезювки (в минулому – Бережниці), фактично біля устя останньої. Вулиці нині існуючого села розташовані південніше від колишньої містечкової осади.

Місцевість вперше згадується ще у XV ст. В часи правління великого князя Литви і польського короля Казимира IV (1440-1492) волинський кн. Михайло Сангушко самовільно «посадив собі Волю на Вижві, на мосту, на королівському миті», тобто заклав тут сільце Волю і осадив його своїми людьми. Під «королівським митом» треба розуміти мостове мито, яке збирали до королівського скарбу. Король Казимір наказав своєму писарю Малку знищити це поселення: «тиї люди змитати».

Але розбудова поселення продовжувалась, оскільки 26 серпня 1508 р. король Зигмунт I надав князям Івану та Василю Михайловичам Сангушкам привілей на заснування «на землі Смідинській, у Володимирському повіті, на р. Вижві» міста і замку Вижва.

Містобудівній ініціативі 1508 р. не судилося здійснитися одразу. Очевидно від часу правової локації до просторового її втілення пройшов якийсь час. Повторну спробу закласти місто здійснив кн. Василь Михайлович Сангушко у 1538 р. Саме того року місто вже згадувалось як новоосаджене. У наступні роки – 1543, 1546, 1548 та 1549 – Вижва стабільно утримує статус міста.

Замок у Вижві вперше віднотований того ж 1538 р.: «на миті нашому, де міст був, замочок свій Вижов і містечко на себе осадив».

Серед обов'язкових елементів забудови у Вижві в XVI ст. фіксується ринок – територія, що розміщувалась у центральній частині поселення. Діяла також церква, яка споруджувалась, швидше за все, на початкових фазах

локації містечка. Починаючи з 1549 р., у Вижві згадується храм з посвяченням на Преображення Господнє.

Важливим компонентом міського просторового розвитку Вижви була наявність у ньому передмістя. Вперше, під назвою – Воля воно віднотовується у документах за 1556 р.; відмічене ще на топографічних картах у XIX ст.

1543 р. кн. В.М. Сангушко здійснив обмін своїх маєтків з королевою Боною Сфорца, дружиною польського короля Зигмунта I. У Вижві урядували намісники нової власниці. Таким чином, з приватної власності місто Вижва потрапило до державної. 1548 р. міська громада Вижви була наділена привілеєм на магдебурзькому праві. Свідченням тому, що до компетенції виживського магістрату належало розбирати кримінальні ситуації міщан, служать видрукування у 1 томі 5 частини «Архива Юго-Западной России» кілька справ за 1710 – 1720 рр.

З 1564 по 1683 рр. Вижва перебувала в руках московського вигнанця князя Андрія Курбського, котрий перейшов під протекцію польського короля. Врядувати в місті ним був призначений москвитин Іван Посник Угровецький. Після смерті Курбського Ковельський маєток, у тому числі «замок Вижва з містом і з дворами, що до нього належали», перейшов до удови Олександри Семашківни. 1590 р., за розпорядженням короля, маєток повернувся у державну власність і був переданий в посесію Андрію Фірлею.

За тарифом подимного податку 1629 року 166 димів (осель) Вижви належали до королівщини. Містечко перебувало в посесії (заставі) у Станіслава Конєцпольського. До королівської власності також належало село Вижва, яке мало 93 димів у посесії Прокопа Посника.

Протягом XVII – XVIII ст. Вижва часто потрапляла до рук різних орендарів чи тимчасових власників, що не сприяло її розвитку. У 1775 р. польський король подарував Ковельський маєток разом з Вижвою краківському воєводі Вацлаву Жевуському.

Після входження Західної Волині до складу Російської держави Вижва знову повернулася до державної власності і перебувала у складі Ковельського повіту Волинської губернії.

Активними військовими діями торкнулась мешканців Вижви франко-російська війна 1812 р. Після поразки 3-ї Обсерваційної армії під командуванням Олексія Тормасова біля Городечно на Кобринщині російські корпуси в швидкому темпі відступали на Волинь. 25 серпня 1812 р., утримуючи позиції наступаючих австрійсько-саксонських військ, російський генерал-майор Юхим Чапліц провів біля містечка ар'єргардний бій. Учасники бою характеризували наступ супротивника як дуже швидкий – «неприятель идет прямо на нас», а бій назвали «жаркой схваткой».

У XIX ст. поряд з назвою – Вижва уживали також назву Нова Вижва, що можна пояснити існуванням поряд села Стара Вижва.

Напередодні I світової війни у Вижві проживало біля 3000 мешканців, з котрих половина були православного віросповідання. В містечку діяли дві церкви, синагога, ярмарки. У 1914 р. розпочалося навчання у новозбудованій

церковно-парафіяльній школі. Напередодні II світової війни Вижва втратила свій міський статус. Натомість, у 1940 р., село Стара Вижва (тепер Стара Вижівка) стало центром Старовижівського району.

Олена Бірюліна

Література:

Берекета Б. Арго кожухарів – таємна мова поліщуків / Б. Берекета // Берекета Б. Вічні розмови : нариси, репортажі, інтерв'ю / Б. Берекета. – Луцьк, 1998. – С. 20–23.

Добиш М. Територіальні складові містечка та їх характеристика / М. Добиш // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 17 річниці Незалежності України та 500-річчю першої писем. згадки про Стару Вижівку та Нову Вижву. – Луцьк, 2008. – С. 20–25.

Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття / А. Заяць. – Львів, 2002. – 205 с.

Про м. Вижву – див. Географічний показчик.

Мазурик Ю. Герб, прапор і печатка с. Нова Вижва / Ю. Мазурик, В. Марчук, В. Капітанець // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 17 річниці Незалежності України та 500-річчю першої писем. згадки про Стару Вижівку та Нову Вижву. – Луцьк, 2008. – Вип. 28. – С. 41–43.

Мазурик Ю. Сфрагістична пам'ятка містечка Wizwensis, як історичне підґрунтя для створення герба сучасного с. Нова Вижва Старовижівського району / Ю. Мазурик // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 17 річниці Незалежності України та 500 річчю першої писем. згадки про Стару Вижівку та Нову Вижву. – Луцьк, 2008. – Вип. 28. – С. 235–237.

Оліферович Н. Історія села Нова Вижва / Н. Оліферович // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сереховичі та Старовижівщина в історії України, Волині та Полісся : матеріали XXI Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України та 505-річчю першої писем. згадки про с. Сереховичі. – Луцьк, 2006. – С. 165–168.

Памятники, изданные Временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденною при Киевском военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. – Т. IV. – К., 1859. – Розд. II. – С. 33.

Теодорович Н. И. м. Выхва / Н. И. Теодорович // Теодорович Н. И. Волынь в описании городов, местечек и сел. / Н. И. Теодорович. – Т. 5 : Ковельский уезд. – Почаев, 1903. – С. 61–66.

Торгівля на Україні XIV–XVII століття. Волинь і Наддніпрянщина / упоряд. В. М. Кравченко, Н. М. Яковенко. – К., 1990. – 404 с.

Про м. Вижву – с. 208 – 209.

Дубук М. Нова Вижва мала Магдебурзьке право : через це містечко у XVI столітті пролягав торговельний шлях із Володимира до Балтійського моря / М. Дубук // Вісник. – 2003. – 11 груд. – С. 12.

Коваль Ю. Поважний ювілей Старої Виживки та Нової Виживи – не за горами / Ю. Коваль // Сіл. новини. – 2007. – 4 верес. – С. 3.

* * *

Нова Вижва // Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К., 1970. – С. 676.

Цинкаловський О. Вижва Нова / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. I. – С. 189.

Шульгач В. П. Нова Вижва / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 94.

450 років

від часу надання магдебурзького привілею містечку Сокіл, тепер с. Сокіл Рожищенського району (1563)

Вперше поселення Сокіл Рожищенського району згадується під 1545 роком у документі «Перелік нововстановлених і усталених здавна митниць на Волині». Власниками Сокола спершу були князі Сокольські, потім – князі Збараські, які були одними з найбільших землевласників у Луцькому повіті. Князі Сокольські (Рюриковичі за походженням), родичі Четвертинських і Збараських, мали у своїй власності село Навіз, що належало містечку Соколь, аж до початку 70-х років XIX ст..

Під 1563 роком згадується і містечко Сокіл, яке отримало магдебурзьке право від польського короля Сигізмунда Августа. І хоча текст привілею відсутній, сумніву щодо самоуправління немає, оскільки при реставрації церкви було віднайдено печатку Сигізмунда Августа з гербом Великого князівства Литовського. На печатці читаються перші цифри «15..», що свідчить або про магдебурзьке право, або про локаційний привілей. Локаційний привілей дав можливість проводити ярмарки, утримувати корчми, право працювати ремісникам. Саме тому Сокіл не зник, як багато інших поселень. Серед зниклих поселень привертає увагу назва Передзамче, що свідчить про існування у Соколі якогось замку або укріплення. Окрім будівництва, активно розвивалися ремесла і торгівля, що пожвавило економічну орієнтацію експорту збіжжя в Західну Європу. Тому міцні стратегічно-економічна і соціальна позиції містечка заохочували у свої лави людей з усієї області. Так, 1566 року князь Андрій Курбський марно намагався повернути понад 100 кріпосних, які втекли до міста Сокола (Сокола) Луцького повіту. Таким чином, право на самоврядування і приватницький характер управління дали змогу на самостійну організацію

ринкових відносин, уможливили розвиток ремесел, сприяли швидкому розподілу земель.

Як адміністративний центр Сокольської волості Сокіл згадується і 1629, і 1648 року. Важливу інформацію подає П. М. Сас про подимний реєстр, де Сокіл можна віднести до так званих міст середнього розміру, які нараховували від 200 до 700 димів. У XVII ст. у містечку проживає 777 жителів, було 2 церкви, костел, дім молитви, 3 крамниці тощо. Тут працювало 39 ремісників, серед яких були золотарі (ювеліри). В місті діяло 13 млинів. Цілком можливо, що населення спеціалізувалося на торгівлі рибою.

Православні міщани Сокола підтримували зв'язок з Луцьким братством. У Національному музеї Кракова зберігається рукописна книга XVII ст. «Проповіді і погребальні промови Феофана Гірського», яка «оправована» в Сокольській церкві для Луцького братства.

Усе ж найбільшого розквіту містечко Сокіл досягає за князів Сокольських, рід яких правив його маєтностями майже двісті років. Тут було побудовано Успенський храм з прикрасами, велику прицерковну школу, бібліотеку. 1537 року князь Марко Сокольський заклав кам'яний храм Успіння Божої Матері, що збережений сьогодні в найбільш первинному стані. Витвором мистецтва є робота майстрів живопису волинської школи – ікона Сокольської Божої Матері, яка зберігається в Троїцькій сільській церкві. Внаслідок панування Польщі в Соколі залишився костел, побудований у 1902 році.

Тепер у селі Сокіл проживає близько 760 чоловік. У місцевій середній школі навчається біля 100 учнів. Троїцька і Успенська церкви провадять богослужіння. Населення Сокола займається сільським господарством. Тут діють пекарня, млин, ковбасний цех, а сільський місцевий музей містить старовинні речі, які до сьогодні поповнюються жителями села Сокіл.

Назар Галабуз

Література:

Дорошук З. «Сокіл, так зветься над Стиром село...» : (краєзнавчі матеріали з історії рідного села) : дод. : костел у селі Сокіл / З. Дорошук // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Рожище і рожищенці в історії Волині та України: проблеми волинезнавства : матеріали XXIII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – Вип. 23. – С. 80–92

Єгорова В. Село Сокіл і сокілчани / В. Єгорова // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Рожище і рожищенці в історії Волині та України : проблеми волинезнавства : матеріали XXIII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – Вип. 23. – С. 93–105.

Огнева О. Д. Поселення Сокіл в історії Волині / О. Д. Огнева, О. Є. Златогорський // Історія міст і сіл Великої Волині : наук. зб. «Велика Волинь». – Житомир, 2002. – Т. 25 (Ч. 1). – С. 41–44.

Огнева О. Д. Сокіл Рожищенського району – село чи місто? / О. Д. Огнева // Любомль в історії України і Волині : матеріали наук.-практ. конф. до 460-річчя надання Любомлю Магдебурзького права і 10-річчя Незалежності України. – Луцьк, 2003. – С. 67–73.

Рожко В. Лет Сокола ; Злет і падіння Сокуля : між минулим і майбутнім / В. Рожко // Рожко В. І потекла сторіками... : могили не можуть мовчати / В. Рожко. – Австралія, 1994. – С. 45–52, С. 90–92.

Зубчук К. Село із гордим ім'ям – Сокіл / К. Зубчук // Волинь-нова. – 2006. – 26 верес. – С. 3.

Євтушок Н. Уклін тобі, Сокіл, чолом! / Н. Євтушок // Наш край. – 2004. – 11 берез. – С. 3.

Лет Сокола // Світло Жовтня. – 1991. – 24, 31 серп. ; 7, 14 верес.

Підгайко В. Давня святиня біля Стиру / В. Підгайко // Дзвони Волині. – 2001. – № 1. – С. 3.

Стародавній Сокіл // Твій вибір. – 2011. – 28 квіт. – 4 трав. – С. 3.

* * *

Сокіл // Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К., 1970. – С. 638.

Цинкаловський О. Сокуль або Соколь / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. II. – С. 384.

Шульгач В. П. Сокіл / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 128.

425 років від часу першої згадки про село Солотвин, тепер Ковельського району (1588)

Село Солотвин – одне з давніх сіл Волині, колись Ковельського повіту Голобської волості, за 30 км від Ковеля, на пограниччі Володимирського і Луцького повітів. У документах село Солотвин часто згадується під назвою Соловин.

Відомий дослідник-ойконіміст В. Шульгач у довіднику "Ойконімія Волині. Етимологічний словник-довідник зазначає, що вперше село згадується під 1588 роком як "Солотвинь", окрім цього року цей населений пункт документально згадується в 1613 році "з ... Солотвином" і в 1790 – "Solotwin". На його думку, ці назви слід пов'язувати з прізвищем чи прізвиськом Солотва. В українському контексті "солотва" значить "солоня вода".

Згідно археологічних джерел село Солотвин було залюднено ще в епоху фінального палеоліту, про що свідчать знайдені крем'яні знаряддя праці. В 1891 році, за даними О. Цинкаловського, на околиці села знайдено монетний

скарб з польських, чеських і інших монет XVI століття, що свідчить про розвиток торгівлі на цій території.

У XVI–XVII столітті Солотвин належав до Володимирського владитства. У 1577 році владика володимирський платив із нього від 18 димів, 9 городників. У 1583 році вже платилось з 21 димів, 5 городників, 1 города, 2 комірників, 2 ремісників, 1 боярина.

У 1629 році село залишалось під владою володимирських владик. В ньому нараховувалось 21 димів. У кінці XIX столітті в Солотвині було 66 домів, 468 жителів. За переписом 1911 року, село було власністю поміщика Крупського, якому належало 611 десятин землі.

Тамара Садовник

Література:

Селянський рух на Україні, 1569–1647 рр. : зб. док. і матеріалів. — К. : Наук. думка, 1993. — 533 с.

Про с. Солотвин – с. 464, 469, 479.

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. , 1970. – 747 с.

Згадка про с. Солотвин – с. 383.

Цинкаловський О. Солотвин / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (красн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 387.

Шульгач В. П. Солотвин / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К., 2001. – С. 129.

375 років від часу спорудження церкви Св. Миколая у с. Охлопів, тепер Горохівського району (1638)

Село Охлопів згадується 1545 р., під час ревізії луцького замку, коли воно належало до земель волинських Охлоповських, які забезпечували дві городні луцького замку. У 1570 р. Васи́лиса Дахно, Борис і Яким платили з села Охлопова за цілість. У книзі дослідника Олександра Цинкаловського «Стара Волинь і Волинське Полісся» згадується село Охлопів Володимирського повіту Підберезької волості, 58 кілометрів від м. Володимира. У кінці XIX ст. там було 105 домів і 1057 жителів, дерев'яна церква з XVIII ст.

Церква Святого Миколая побудована у 1638 р. і є найранішим відомим прикладом використання у кам'яному будівництві традицій української

дерев'яної архітектури. Церква цегляна, оштукатурена, покрита бляхою. В основі церква тридільна, трикупольна, з напівкруглою апсидою. Площі церкви перекриті восьмигранними в основі склепіннями і завершені декоративними бароковими главами. У другій половині XIX ст. із західного фасаду прибудували дзвіницю і бабінець. Храм був знятий із реєстрації як діючий у 1962 р. і відновив діяльність у 1989 р.

У храмі нині зберігаються твори сакрального мистецтва XVIII–XIX ст., зокрема іконостас XVIII ст., ікони Міхея Косткевича «Архангел Михаїл» і «Святий Миколай» у карбованих шатах, кілька ікон на полотні. Серед збережених пам'яток – оклад ікони «Богородиця Одигітрія» 1727 р., виготовлений на замовлення Стефана Берковича, пшезбіта (пресвітера – суч.) Охлопівського. Дослідник Володимир Рожко у книзі «Чудотворні ікони Волині і Полісся» пише про чудотворну ікону Богородиці, яка охороняла село впродовж століть: «За переказами, образ знайдено серед дрімучого бору, де його залишили перехожі з Царгороду. За іншими оповідями, ікона з'явилася на дереві. В одному немає сумніву, що ікона візантійського походження і є копією в мініатюрі чудотворної ікони Божої Матері, що знаходилась колись в Мстиславовому соборі у Володимирі».

Миколаївська церква внесена до Державного реєстру національного культурного надбання України по Волинській області.

Світлана Василевська

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Про Миколаївську церкву – с. 17.

Савчук В. Села Квасів та Охлопів // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області. Горохівщина в історії України та Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – Вип. 31. – С. 214–215.

Туришин Є. Сторінки історії села Охлопів / Є. Туришин // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області. Горохівщина в історії України та Волині : матеріали XXXI Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – Вип. 31. – С. 228–230.

Годованюк О. М. Монастирі та храми Волинського краю / О. М. Годованюк. – К., 2004. – С. 99.

Багнюк М. Митцю на лист не відповіли / М. Багнюк // На варті. – 1993. – № 4. – С. 14.

Криштальський А. Герб під штукатуркою / А. Криштальський // Нар. трибуна. – 1993. – 23 черв. – С. 6.

Надія Ворончук котрій «Віче» подарувало мікрохвильову піч, живе поблизу церкви, де Хмельницький ножі святить // Віче. – 2005. – 7 квіт. – С. 16.

* * *

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України : історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 49.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2002. – 154 с.

Фото церкви св. Миколая – с. 28.

Цинкаловський О. Охлопів / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 207.

300 років від часу спорудження церкви Різдва Богородиці у с. Мовники Іваничівського району

У журналі «Київська старовина» (1992р., №4) у розповіді про відомого церковного діяча Холмщини ХІХ ст. єпископа Алексія вміщена фотографія церкви Різдва Богородиці с. Мовників Іваничівського і дата – 1607 р. Очевидно, що це був перший храм у селі. Нинішня церква побудована у 1713 р. на березі р. Буг. Церква дерев'яна, пофарбована, покрита бляхою. В архітектурному плані забудова традиційна, прямокутна, однокупольна, з прибудованим ганком. Дерев'яна дзвіниця побудована на подвір'ї. Збереглася дерев'яна табличка з написом: «Сей храмъ подвижень Молниковскою громадою 1873г.». У 60-і роки ХХ ст. церква використовувалася як склад, а жителі села ходили молитися у сусіднє село. Нещодавно проведений ремонт інтер'єру храму, встановлений новий іконостас, стіни прикрашають ікони і розписи сучасних майстрів-іконописців.

Церква Різдва Богородиці внесена до Державного реєстру національного культурного надбання України по Волинській області.

Світлана Василевська

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України : історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 49.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2004.
– 130 с.

Фото церкви Різдва Присвятої Богородиці – с. 37.

**225 років
від часу спорудження церкви Святого Луки
у с. Сирнички Локачинського району**

У книзі дослідника Олександра Цинкаловського у книзі «Стара Волинь і Волинське Полісся» згадується село Сирнички Володимирського повіту, як село при джерелах річки Сірні, на південний схід від міста Кисилина.

Цікаву історію села Сирнички і церкви розповідає краєзнавець Харитон Сегейда у книзі «Світильники отчої віри». У 1788 р. за кошти поміщика Боремського та пожертвування парафіян була побудована дерев'яна церква Святого Луки. Поряд була зведена дзвіниця, на якій збереглися п'ять дзвонів, які жителі села переховували в місцевому озері у воєнні роки. На одному з дзвонів вилита дата, яка свідчить про період визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького. У 1923 р. церкву було перенесено на нове місце, використавши старі матеріали. Церква дерев'яна, тризрубна, однокупольна, пофарбована, покрита бляхою. Квадратний у плані об'єм центрального зрубу піднятий і пропорційно врівноважений по поздовжній осі рівновисоким бабинцем (прямокутний) і п'ятигранною апсидою. Перекриття центральної частини у вигляді восьмигранного шатра з широким ліхтарем на вершині, увінчане «цибулиною» правильної форми, було зроблене у другій половині XIX ст. Тоді ж до західного фасаду церкви прибудували триярусну дзвіницю (восьмерик на двох четвериках) з шатровим дахом та невеликим куполом. Храм ніколи не припиняв діяльності. Нині тут зберігаються пам'ятки сакрального мистецтва XVII–XVIII ст., зокрема, ікони «Святий Миколай», «Святий Лука», «Апостоли Петро і Павло» з авторським підписом, іконостас XVIII ст., а також давні литі із металу дзвони – 1691 і 1882 рр.

Церква Святого Луки внесена до Державного реєстру національного культурного надбання України по Волинській області.

Світлана Василевська

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України : історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 52.

Сегейда Х. Сірнички / Х. Сегейда // Сегейда Х. Світильники отчої віри : нариси про церкви Локачинського району / Х. Сегейда. – Луцьк, 2002. – С. 185–191.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2002. – 154 с.

Фото Свято-Лукивського храму – с. 87.

* * *

Волинь туристична : путівник. – К. : Світ успіху, 2008. – 363 с.
Про церкву Св. Луки – с. 184.

225 років від часу спорудження церкви Святого Стефана у с. Пожарки Рожищенського району

Вперше про село згадується в документі 1501 р. (за іншими даними 1591 р.), коли люди на випалених ділянках лісу побудували свої оселі, звідси і назва села. У книзі дослідника Олександра Цинкаловського «Стара Волинь і Волинське Полісся» село Пожарки згадується як село Пожариська Луцького повіту Рожищанської волості, при Лютинецькому болоті, на північ від містечка Рожища. У ХІХ ст. село мало 28 будинків і 111 жителів.

Церква Святого Луки була побудована у 1788 р. Архітектура храму традиційна для волинських церков: дерев'яна, тризрубна, однокупольна, пофарбована, покрита бляхою. Значно виділяється центральний зруб – восьмерик на четверику – з масивною главою, які домінує над всією спорудою. У другій половині ХІХ ст. на захід від церкви була побудована дзвіниця, яка своїм тонким завершенням контрастує з приземкуватими за своїми пропорціями зрубами церкви. Інтер'єр розкривається через високу фігурну арку, що з'єднує західну частину з центральним зрубом, перекриття якого нагадує зводи кам'яної архітектури. Храм ніколи не припиняв діяльності. Нині тут є твори сакрального мистецтва ХVІІ–ХVІІІст., зокрема ікони темперного і олійного живопису, іконостас ХVІІІ ст.

У Музеї волинської ікони зберігаються пам'ятки сакрального мистецтва ХІХ ст. з церкви с. Пожарки, які були привезені експедицією Волинського краєзнавчого музею у 1999 р. Це – ікони «Богородиця Нев'янучий цвіт», «Спас Вседержитель», «Непорочне зачаття/Святий Георгій», «Непорочне зачаття» і два виносні хрести-розп'яття.

Церква Святого Стефана внесена до Державного реєстру національного культурного надбання України по Волинській області.

Світлана Василевська

Література:

Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.

Костел св. Трійці – с. 19.

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України : історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 54.

* * *

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2002. – 154 с.

Фото Свято-Стефанівського храму – с. 136.

175 років від часу спорудження церкви Різдва Богородиці у смт. Шацьк (1838)

Після третього поділу Речі Посполитої у 1795 році Правобережна Україна увійшла до складу Російської імперії. 12 грудня 1796 року вийшов указ імператора Павла I "Про новий поділ держави на губернії". У ньому йшлося про те, щоб "з колишньої Польської України, Волині та Поділля, до імперії нашої приєднаних, після виділення достатньої кількості душ і території для утворення Київської губернії, створити дві губернії: Подільську і Волинську." Тоді ж Любомль і Шацьк опинилися в межах Володимир-Волинського повіту.

18 прилеглих до Любомля сіл, серед них і Шацьк, та 43 "деревни" наприкінці XVIII століття належали великому гетьману коронному, одному з провідників Торговицької конфедерації, генералу від інфантерії на російській службі Францишку Ксаверію Браницькому (1730–1819). Час від часу у Шацьку мешкав єдиний син Ф. К. Браницького Владислав. У 1830 році він розпочав зведення нового кам'яного храму, оскільки попередня дерев'яна церква Різдва Богородиці згоріла 1810 року. Будівництво велося за кошти графа і тривало впродовж 1830–1838 років. На освячення храму прибув і сам фундатор, Санкт-Петербурзький сенатор, граф Владислав Григорій Браницький.

Церква Різдва Пресвятої Богородиці відтворює у своїй архітектурі характерні стилістичні ознаки класицизму. Будівля складається з високого, квадратного в плані нефа з двома (південним і північним) боковими порталами, прямокутного, розміщеного до заходу від нефа бабинця з двома симетрично розміщеними баштами (на південь і північ від бабинця), а також мініатюрної, напівциліндричного об'єму апсиди, прилеглої до центрального приміщення зі сходу. Особливістю об'ємного вирішення споруди є поступове нарощування маси в західному напрямку (від апсиди до двох фланкуючих головний вхід башт), що переміщує основний акцент при сприйнятті споруди на його західний, вхідний фасад. Завдяки цьому композиція шацької церкви

набуває підкреслено асиметричного характеру, що нагадує принципову схему вирішення двобаштових костелів барочної епохи. Своєрідність церкви полягає в тому, що ця характерна для культових споруд XVIII століття схема інтерпретується не в барочних, а в класицистичних формах і деталях. Це виявляється в широкому використанні в оформленні фасадів горизонтального руста, куполів і віконних прорізів півциркульних контурів, характерних класицистичних фронтонів. Логічним розвитком фасадного принципу вирішення об'ємної композиції є розміщення церкви на невеликій площі так, що її двобаштовий фасад завершує перспективу відразу двох вулиць, які тут сходяться.

Від початку 1850-х років великий земельний маєток з центром у містечку Любомль уже не належав Браницьким. Емігрантська політична діяльність у другій половині 40-х років XIX століття Франциска Ксаверія Браницького (1816–1879), внука великого гетьмана коронного, викликала незадоволення з боку імператора Миколи I. Усім маєткам Браницьких загрожувала конфіскація. Оскільки вони ще не були поділені між чотирма синами, спадкоємцями Владислава Григорія Браницького (1783–1843), то з метою збереження за родиною володінь на Київщині їхня мати Ружа Браницька вказала, що Любомльський маєток належить сину-емігранту, хоча фактично в Любомлі мав резиденцію наймолодший син Костянтин (1824–1884). Так Любомль із прилеглими територіями, в т. ч. і Шацьк, потрапив до державного скарбу.

У 1850 році був складений опис майна шацької Різдва-Богородичної церкви. Понад сто років – з 1813 по 1914 рік – у ній служило чотири покоління священників Герштанських. У 1905 році храм відвідав єпископ Володимир-Волинський Арсеній і був задоволений її відмінним станом.

Короткий опис церкви Різдва Богородиці у Шацьку подав секретар Волинського Єпархіального Архієрея, священник М. В. Переверзев в "Справочной книге о приходах и монастырях Волынской епархии", виданні Волинського Володимиро-Василівського Братства, 1914 року: "Каменный св. Рождество-Богородичный храм построен в 1838г., маловместительный, окрашен маслянными красками, потолок расписан иконами. Прихожан 4061д. Причт: священник, псаломщик и просфорня. Причтовые помещения в 70 с. от церкви, построены в 1903г., поместительные, удобные; дом для священника холодный; надворные постройки хорошие".

Церква пережила Першу світову війну. Після зайняття Волині польськими військами восени 1920 року Різдва-Богородичний храм увійшов до складу Волинської єпархії Автокефальної православної церкви в Польщі. З 1926 року проповіді велись українською мовою. В 1934 році в церкві був проведений ремонт даху, який покрили бляхою, і тиньковані стіни.

З 1951 року храм є пам'яткою архітектури республіканського значення. Після хрущовської відлиги, рухаючись курсом атеїстичного виховання, за рішенням Волинського облвиконкому від 13.09.1963 року церква в смт. Шацьк була закрита, знята з реєстрації і віддана під склад комунгоспу.

Із початком перебудови в СРСР послабшала атеїстична пропаганда. У 1989 році була зареєстрована релігійна громада смт. Шацьк, а з 1990 року розпочалась відбудова церкви. Храм було урочисто освячено 8 жовтня 1994 року, на свято преподобного Сергія Радонежського.

Нині церква Різдва Богородиці завдяки старанням настоятеля і громади повністю відреставрована і перебуває в доброму стані.

Ольга Корецька

Література:

Карліна О. Любомль наприкінці XVIII – середини XIX ст. / О. Карліна // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писемної згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писемної згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – С. 80–84.

Остап'юк О. З історії Шацького району / О. Остап'юк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писемної згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писемної згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – С. 182–185.

Остап'юк О. З історії церкви Різдва Пресвятої Богородиці смт. Шацьк. / О. Остап'юк // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XIV міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2007. – С. 106–112.

Переверзев Н. В. Справочная книга о приходах и монастырях Волынской епархии / Н. В. Перевесло. – Житомир, 1914. – С. 76.

* * *

Волинь туристична : путівник. – К. : Світ успіху, 2008. – 363 с.

Про церкву Різдва Богородиці – с. 296.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2004. – 154 с.

Фото церкви Різдва Пресвятої Богородиці – с. 120.

125 років від часу спорудження церкви Святого духа у с. Радовичі, тепер Турійського району

Село Радовичі Турійського району – одне з давніх волинських сіл. Перша писемна згадка про село датується 8 червня 1544 року в договорі Анастасії Радовицької з князем Федором Андрійовичем Сангушком про

розмежування її помістя Радович від помістя кн. Федора – Турійська, Бобол і Обеніж.

Потреба побудови церкви виникла, оскільки православна Свято-Михайлівська церква була знищена поміщиком-католиком у XVI столітті. Розпочав збір пожертв на будівництво отець Іоан Сакович. Місцеві жителі просили єпархіальне правління дозволити будувати храм в центрі села, на землях поміщиці Стецької. Вона охоче відвела частину землі, де і звели, храм. Будівництво було завершене у 1888 році. Церква дерев'яна, на камяному фундаменті, покрита залізом, спільно з такою ж дзвіницею. «Колоколовъ два. Утварью и ризницею скудна». Церковні землі розташовувались у двох місцях, загалом складають 20 десятин.

Богослужіння в церкві проводились до 1960 року. До 1988 року церква стояла пустою. Пізніше в ній було організовано музей села Радовичі. Після проведення ремонту у 1989 році цеконві богослужіння було відновлено.

Церква Святого духа в с. Радовичі, 1888 року, занесена до Державного реєстру пам'яток архітектури місцевого значення і перебуває під охороною держави (охоронний номер 258-м).

Олександр Матейчук

Література:

Теодорович Н. Волянъ въ описании городовъ, мѣстечекъ и сель : историко-статистическое описаніе церквей и приходовъ Волынской епархіи: Ковельскій уездъ / Н. Теодорович. – Почаевъ : Тип. Почаево-Успен. Лавры, 1930. – Т. 5. – 560 с.

Ярмолюк З. П. Від села Радовичі до річки Стохід : іст.-краєзн. нариси / З. П. Ярмолюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 152 с.

Стець М. Творіння рук людських, які живуть віками / М. Стець // Нар. слово. – 2010. – 17 квіт.

100 років

від часу завершення композитором Ігорем Стравінським балету “Весна священна” (1913)

17 листопада 1912 року Ігор Стравінський, за власним висловом, «пристрашенній зубній болі», начорно завершив балет “Весна священна”, як це зазначено в його «Зошиті ескізів». Проте формально остаточну оркестровку композитор здійснив 8 березня 1913 року, додавши 29 березня того ж року до вступу до другої частини ще 11 тактів. Це той самий балет, музика якого, як остання ступінь ракети, остаточно вивела Ігоря Стравінського на орбіту всесвітньої слави. За всі роки, від часу створення балету, відбулося безліч його постановок на майже всіх визначних сценах світу (без урахування філармонічних виконань), від Парижу, де відбулася перша скандальна прем'єра 29 травня 1913 року, до української останньої прем'єри 2002 року на сцені Національної опери у Києві і сучасних його втілень на інших

сценічних площадках світу у зв'язку із сторіччям. Над створенням балету композитор працював, починаючи з травня-червня 1910 і до березня 1913 року в Устилузі та Кларані. Про музику Стравінський писав: «Не можу сказати точно, яка частина “Весни священної” з'явилася в Устилузі, оскільки в мене не залишилося начерків, але впевнено знаю, що на початкову мелодію фаготу я натрапив незадовго перед моїм від'їздом звідти до Кларану». Йдеться про Збірник литовських народних пісень А. Юшки (Юшкевича), виданого 1900 року у Кракові під назвою "Melodje ludowe litewskie", що, як згадує композитор, він придбав у Варшаві, коли робив там пересадку, а ще раніше цю мелодію наводить О. Кольберг у своєму виданні.

Балет «Весна священная» ("Le Sacre du printemps") в одній дії, картини язичницької Русі у двох частинах, події якого відбуваються в доісторичній Русі, з'явився в результаті спільних зусиль Ігоря Стравінського – композитора (188–21971), Миколи Реріха – художника (1874–1947) і Вацлава Ніжинського – хореографа (1889–1950), за підтримки Сергія Дягілева (1872–1929) – театального і художнього діяча, організатора «Русских сезонов» у Парижі і труппи «Русский балет Дягілева». Автори лібрето «Весни священної» – Ігор Стравінський і Микола Реріх, з яким Стравінський познайомився, як він про це пише у 1904 році. Творчі контакти розпочалися після прем'єри балету “Жар-птиця”, у другій половині 1910 року, коли вперше виникає ідея “Весни священної”. Композитор і художник разом ще навесні 1910 року накидали первісний план балету. Зміст «Весни священної» Стравінський викладає таким чином: «Світле Воскресіння природи, що відроджується до нового життя, воскресення повне, стихійне воскресення зачаття всесвітнього, мирного».

Реріх виявив найактивнішу участь у створенні так званої програми балету, оскільки був і визначним художником, і сценографом, і визнаним знавцем давньоруської історії. Художньому баченню Реріха був властивий пантеїзм, однією з найулюбленіших тем його творчого спадку було єднання древньої людини з природою. Він написав ескізи декорацій і костюмів для вистави. Композитор і художник активно листувалися. Стравінський повідомляє художника, як просувається робота, якою виходить музика; був надзвичайно задоволений, коли отримав від Реріха «ескізи до костюмів “Весни”, відзначивши те, «як вони йому подобаються» і як важливо, аби їх добре зшили. Вони зустрічались в Талашкіно, під Смоленськом, де був завершений сценарій. Хореографія балету також детально обговорювалася з Вацлавом Ніжинським, якого Сергій Дягілев рекомендував Стравінському в якості постановника вистави. І тому не випадково композитор вважав, що у виставі не повинно бути пантоміми – лише одні танці.

Кожна з прем'єр ранніх балетів Стравінського в антрепризі Дягілева, набувала характеру сенсації. Але ні "Жар-птиця", ні "Петрушка" не викликали такої бурхливої, несамовитої реакції, як сценічна прем'єра балету "Весна священна", 29 травня 1913 року, що супроводжувалася грандіозним прилюдним скандалом. Незвична музика викликала почуття неприйняття і яре обурення, настільки новизна музики, її диссонанси і ритми неймовірної

складності випередили здатність її сприйняття. Стравінський писав: «Мені допомагав тільки мій слух. Я чув і записував те, що почув. Я та посудина, крізь яку пройшла "Весна священна"». Оригінальна, і також незвична хореографічна версія Вацлава Ніжинського, постановника балету, ще більше посилила бурю загального незадоволення побаченим. Ніжинському вдалося створити хореографію, що повністю відповідала новаторській музиці. Звична симетрія балету була порушена, в стилістиці і композиції домінувала асиметричність, причому надзвичайно майстерно втілена.

Один з критиків, що писав про «абсурдність» балету, тим не менш, припускає, що композитор написав таку партитуру, сприйняття якої можливо станеться «тільки в 1940 році». За спогадами Миколи Реріха, театральний режисер Олександр Санін (1869–1956) вважав, що «свист під час вистави слід розуміти як своєрідні аплодисменти» і «не мине ще й десяти років, як будуть захоплюватися всім, чому свистали». Досвідчений режиссер виявився правий. З того часу ім'я Стравінського стало символом ультрасучасних тенденцій у музиці. Після першої постановки Вацлава Ніжинського цей балет ставили найвідоміші хореографи сучасності: Моріс Бежар, Марта Грехем, Піна Бауш, Наталія Касаткіна і Володимир Васільєв, які створили культові вистави ХХ століття. В Україні остання постановка «Весни священної» належить балетмейстеру Раді Поклітару у 2002 році на сцені Національної опери в Києві.

На відміну від театральної версії, перше концертне виконання «Весни священної», на наступний 1914 рік постало тріумфом, який рідко випадає на долю композитора.

Олена Огнєва

Література:

Друскин М. Игорь Стравинский : личность, творчество, взгляды / М. Друскин. – Ленинград : Совет. комп., 1982. – С. 89.

Огнєва О. Д. Контекст створення «Весни священної» і «Лісової пісні» : (розд. з майбутн. кн. «Повернення Ігоря Стравінського») / О. Д. Огнєва. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 20 с.

Огнєва О. Будинок серед алей (Музей І. Стравінського в Устилузі). – Луцьк : Вид-во обл. друк., 2006. – 56 с.

Про «Весну священну» – с. 15, 18.

Огнєва О. Леся Українка та Ігор Стравінський : контекст створення «Лісової пісні» та «Весни священної» / О. Огнєва // Леся Українка і сучасність : зб. наук. пр. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Луцьк : Вежа, 2007. – Т. 4, кн. 1. – С. 149–160.

Стравінський та Україна : матеріали міжнар. конф. / Нац. комісія з питань повернення в Україну культ. цінностей при каб. Міністрів України ;

Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. – К. : Абрис, 1996. – С. 79–91.

Огнева О. «Історію «Весни священної» і «Лісової пісні» можна було б розглядати як заочне творче змагання» / О. Огнева // Молодий лєнінець. – 1987. – 26 листоп. – С. 3.

Павлова В. Великая весна «Царя Игоря» / В. Павлова // Муз. жизнь. – 1988. – № 18. – С. 19–20.

У пошуках гармонії : «Лісова пісня» і «Весна священна» // Слово правди. – 2011. – 21 листоп. – С. 4.

Стравинські // Митці України : енцикл. довід. – К., 1992. – С. 559.

Показчик імен

Байда-Барбелюк Т. М.

Байдуков О. В.

Бенделіані Ч. К.

Богачук О. Т.

Герасимлюк В. С.

Головань М. М.

Гранат К. Х.

Григоровський А. М.

Грушка Є. Л.

Дейна З. І.

Дишко О. А.

Дубина М. І.

Каргер М. К.

Каспрук Л. П.

Кічий І. В.

Кмецинський В. М.

Конська В. П.

Косач-Борисова І. П.

Костецька В. С.
Криштальська О. В.
Лазарук В. А.
Левчанівська І. О.
Лисюк В. Л.
Литвин Л. Е.
Марчук В. П.
Микита Г. Я.
Михайловський В. В.
Міяковський В. В.
Ошуркевич О. Ф.
Пальчик І. М.
Панасюк М. В.
Панишко С. Д.
Пашкевич А. М.
Пуц І. К.
Пчілка О.
Раппопорт С. Д.
Рябчук М. Ю.
Савельєва Л. І.
Свереда Б. А.
Скоклюк С. А.
Смеляков Я. В.
Стельмашук Г. Г.
Танюк Л. С.
Тарасенко Г. П.
Ткачук П. Д.
Трофимук С. М.
Українка Леся
Фатальчук В. Д.
Федорук Б. О.
Харитоненко Н. А.
Хижко М. Д.
Штинько В. С.
Шумчук Д. Л.

Юхимчук Г. О.

Ющук І. П.

Якубек К. М.

СПИСОК АВТОРІВ ІСТОРИЧНИХ ТА БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК

Бірюліна О.А., провідний науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Бондаренко Г.В., кандидат історичних наук, професор кафедри археології, давньої та середньовічної історії України Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, член-кореспондент УАІН, заслужений працівник народної освіти України, голова Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директор Відділення Інституту Дослідів Волині у Вінніпезі при Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки.

Василевська С.І., провідний науковий співробітник Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Вернидубов О.П., завідувач відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею.

Галабуз Н.Л., молодший науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Дубень О.М., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Дудар Т.О., завідувач відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Завада Л.М., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Зек Б. М., молодий науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Зінько Д.А., науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Слісєєва Т.М., завідувач Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Карабін Н.Д., науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Ковальчук Є.І., кандидат історичних наук, заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею, доцент кафедри документознавства і музейної справи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Комзюк В.М., завідувач Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Корецька О.П., провідний науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Костюк О.Р. молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Кот Н.М., старший науковий співробітник соціологічної лабораторії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Кревська Л.І., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Криштапук Л.Ф., провідний науковий співробітник відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею.

Лис С.В., старший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Локайчук С.М., кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії та культури української мови Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Левицька Т.Л., провідний науковий співробітник художнього відділу Волинського краєзнавчого музею.

Маркус І.Я. – в. о. завідувача відділу охорони пам'яток історії та культури Волинського краєзнавчого музею

Матейчук О.В., молодший науковий співробітник Волинського краєзнавчого музею.

Мержвинська Л.О., провідний науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею.

Мірошниченко-Гусак Л.А., завідувач відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Навроцька З.М., завідувач Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України.

Несторук І.М., старший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею.

Огнєва О.Д., кандидат історичних наук, Інституту сходознавства імені Агатангела Кримського НАН України.

Охріменко Г. В., кандидат історичних наук, доцент кафедри археології, давньої і середньовічної історії України Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, провідний науковий співробітник відділу охорони пам'яток історії та культури Волинського краєзнавчого музею.

Пальоха Л.А., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Пась Н.О., директор Камінь-Каширського краєзнавчого музею.

Пахолок З. О. кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології та методики початкової освіти педагогічного інституту Східноєвропейського університету імені Лесі Українки.

Пушкар Н.Ю., головний хранитель Волинського краєзнавчого музею.

Романчук Г.Д., завідувач соціологічної лабораторії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Савицький В. М., старший науковий співробітник відділу охорони пам'яток історії та культури Волинського краєзнавчого музею.

Садовник Т.Є., провідний науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Станіславчук В.В., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею.

Ткачук А. П., кандидат історичних наук, доцент Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Троневиц Н.М., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Філонюк М.М., науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею.

Хомова Т.О., старший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

УКЛАДАЧІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ СПИСКІВ

Понагайба А. А., завідувач відділу краєзнавчої роботи Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки

Голотюк Л. І., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки

Пилипюк Н. С., бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки

Рибачук О. Л., головний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки

Хомяк Н. Д., бібліотекар II категорії відділу краєзнавчої роботи Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки

Ціхоцька Ю. В., бібліотекар II категорії відділу краєзнавчої роботи Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки

Зміст

Знаменні та пам'ятні дати Волині 2013 року.....	
1 січня 70 років від дня народження Б. О. Федорука (1943) – українського художника.....	
2 січня 80 років від дня народження М. І. Дубини (1933) – українського літературознавця.....	
8 січня 100 років від дня народження Я. В. Смелякова (1913–1972) – російського поета.....	
9 січня 70 років від дня народження М. М. Голованя (1943) – українського скульптора.....	
10 січня 70 років від дня народження Г. П. Тарасенка (1943–2000) – українського художника.....	
14 січня 90 років від дня народження В. М. Кмецинського (1923–1991) – волинського краєзнавця, засновника та першого директора Камінь-Каширського народного краєзнавчого музею.....	
29 січня 100 років від дня народження Ч. К. Бенделіані (1913–1944) –	

радянського пілота-винищувача, Героя Радянського Союзу, який загинув на Волині.....

11 лютого 75 років від дня народження А. М. Пашкевича (1938–2005) – українського хорового диригента, композитора, народного артиста України.....

15 лютого 50 років від дня народження В. П. Конської (1963) – української художниці, викладача Луцької дитячої художньої школи.....

23 лютого 60 років від дня народження В. С. Штинько (1953) – української поетеси, журналістки, заслуженого журналіста України.....

25 лютого 142 років від дня народження Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки.....

12 березня 125 років від дня народження К. Х. Граната (1888–1977) – українського письменника.....

13 березня 70 років від дня народження М. В. Панасюка (1943) – українського письменника.....

18 березня 80 років від дня народження А. М. Григоровського (1933–2000) – волинського краєзнавця, засновника та директора Уховецького народного краєзнавчого музею.....

21 березня 125 років від дня народження І. П. Косач-Борисової (1888–1980) – сестри Лесі Українки.....

27 березня 70 років від дня народження Л. П. Каспрук (1943) – української художниці.....

1 квітня 90 років від дня народження М. Д. Хижка (1923–1986) – українського гумориста і сатирика.....

1 квітня 80 років від дня народження О. Ф. Ошуркевича (1933–2010) – українського фольклориста, етнографа, краєзнавця, заслуженого працівника культури України.....

3 квітня 60 років від дня народження В. Л. Лисяка (1953) – начальника управління культури і туризму Волинської облдержадміністрації.....

24 квітня 70 років від дня народження Б. А. Свереди (1943) – волинського педагога, заслуженого працівника освіти України, Почесного громадянина міста Луцька.....

Квітень 70 років від часу створення Колківської республіки (1943).....

1 травня 50 років від часу відкриття Берестечківського історичного музею (1963).....

6 травня 75 років від дня народження С. А. Скоклюка (1938) – українського журналіста, поета, прозаїка.....

8 травня 70 років від дня народження Г. Я. Микити (1943) – волинської ткалі, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України.....

10 травня 70 років від дня народження Г. Г. Стельмашук (1943) – доктора мистецтвознавства, професора, члена Національної спілки художників України

28 травня 40 років від часу відкриття Любомльського краєзнавчого музею (1973).....

30 травня 110 років від дня народження М. К. Каргера (1903–1976) – археолога, історика, мистецтвознавця, доктора історичних наук.....

8 червня 110 років від дня народження В. Д. Фатальчука (1903–1981) – українського художника.....

12 червня 80 років від дня народження І. К. Пуца (1933) – актора Волинського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, заслуженого артиста України.....

22 червня 50 років від дня народження С. Д. Панишка (1963) – українського історика, археолога, кандидата історичних наук.....

27 червня 80 років від дня народження Д. Л. Шумчука (1933) – волинського педагога, заслуженого працівника народної освіти України.....

28 червня День Конституції України.....

29 червня 164 роки від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки.....

29 червня 100 років від дня народження С. Д. Раппопорта (1913–1989) – історика, археолога, доктора історичних наук.....

8 липня 75 років від дня народження Л. С. Танюка (1938) – українського режисера, театрознавця, перекладача, політичного і громадського діяча.....

10 липня 90 років від дня народження О. В. Байдукова (1923–2005) – народного художника України.....

18 липня 125 років від дня народження В. В. Міяковського (1888–1972) – українського вченого-архівіста, літературознавця, історика, дослідника громадських рухів ХІХ ст.....

23 липня 60 років від дня народження В. В. Михайловського (1953) – засновника і режисера театру чоловічого балету в Санкт-Петербурзі (Росія), уродженця села Воротнів Луцького району.....

27 липня 80 років від дня народження Є. Л. Грушки (1933–2001) – українського письменника, журналіста.....

28 липня 70 років від дня народження І. В. Кічія (1943–2005) – українського історика, кандидата історичних наук, професора, заслуженого працівника народної освіти України.....

1 серпня 100 років від дня смерті Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки.....

10 серпня 75 років від дня народження Л. І. Савельєвої (1938) – музикознавця, заслуженого працівника культури України.....

16 серпня 60 років від дня народження В. С. Герасимлюка (1953) – українського режисера, члена Національної спілки кінематографістів України.....

22 серпня 70 років від дня народження Л. Е. Литвина (1943) – українського художника.....

26 серпня 20 років від дня відкриття Музею волинської ікони в м. Луцьку (1993).....

27 серпня 60 років від дня народження В. П. Марчука (1953) –

українського художника, голови Волинської обласної організації Національної спілки художників України.....

7 вересня 85 років від дня народження Є. С. Лещук (1928–2011) – української поетеси, громадської діячки.....

27 вересня 60 років від дня народження М. Ю. Рябчука (1953) – українського літературознавця, поета, критика.....

3 жовтня 80 років від дня народження І. П. Ющука (1933) – українського літературознавця, прозаїка, перекладача.....

4 жовтня 83 роки від дня смерті Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста та громадської діячки.....

14 жовтня 80 років від дня народження Г. О. Юхимчука (1933) – українського письменника, журналіста.....

1 листопада 80 років від дня народження П. Д. Ткачука (1933) – українського історика і педагога, кандидата історичних наук.....

3 листопада 80 років від дня народження В. А. Лазарука (1933) – українського поета, прозаїка, публіциста.....

5 листопада 90 років від дня народження С. М. Трофимука (1923–1979) – українського письменника.....

5 листопада 70 років від дня народження І. М. Пальчика (1943) – директора Любешівського технічного коледжу Луцького національного технічного університету, заслуженого працівника освіти України.....

6 листопада 40 років від часу відкриття у м. Луцьку картинної галереї, тепер Художнього музею (1973).....

7 листопада 75 років від дня народження Н. А. Харитоненко (1938) – волинського педагога, заслуженого вчителя Української РСР.....

10 листопада 80 років від дня народження З. І. Дейни (1933) – ткалі, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України.....

12 листопада 65 років від дня народження О. М. Хмельовського (1948) – українського художника, дизайнера, вченого.....

17 листопада 100 років від дня народження І. О. Левчанівської (1913) –

краєзнавця, фотолюбителя, кіноаматора.....

19 листопада 70 років від дня народження О. В. Криштальської (1943) – української поетеси та перекладача.....

22 листопада 60 років від дня народження О. А. Дишка (1948) – українського художника.....

27 листопада 80 років від дня народження Т. М. Байди-Барбелюк (1933) – письменниці, політичної та громадської діячки.....

10 грудня 90 років від дня народження К. М. Якубека (1923–2008) – українського художника.....

18 грудня 80 років від дня народження О. Т. Богачука (1933–1994) – українського поета.....

* * *

1025 років від часу першої писемної згадки про місто Володимир, тепер м. Володимир-Волинський (988).....

725 років від часу про першу літописну згадку про село Березовичі, тепер Володимир-Волинського району (1288).....

725 років від часу про першу літописну згадку про село Сомин, тепер Турійського району (1288).....

725 років від часу про першу літописну згадку про село Садів, тепер Луцького району (1288).....

550 років від часу першої згадки про Милецький Св. Миколаївський монастир і село Мильці, тепер Старовижівського району (1463).....

550 років від часу першої згадки про село Нуйно, тепер Камінь-Каширського району (1463).....

525 років від часу першої згадки про село Куликовичі, тепер Маневицького району (1488).....

500 років від часу першої згадки про село Шельвів, тепер Луцького району (1513).....

475 років від часу першої згадки про село Руснів, тепер Володимир-

Волинського району (1538).....

475 років від часу першої згадки про село Ситовичі, тепер Ковельського району (1538)

475 років від часу часу надання локаційного привілею на осадження міста Вижва, тепер с. Нова Вижва Старовижівського району (1538).....

450 років від часу часу надання магдебурзького привілею містечку Сокіл, тепер с. Сокіл Рожищенського району (1563).....

425 років від часу першої згадки про село Солотвин, тепер Ковельського району (1588).....

375 років від часу спорудження церкви Святого Миколая у с. Охлопів, тепер Горохівського району (1638).....

300 років від часу спорудження церкви Різдва у с. Мовники, тепер Іваничівського району (1713)

225 років від часу спорудження церкви Святого Луки у с. Сирнички, тепер Локачинського району (1788).....

225 років від часу спорудження Стефанівської церкви у с. Пожарки, тепер Рожищенського району (1788).....

175 років від часу спорудження церкви Різдва Богородиці у смт. Шацьк (1838).....

125 років від часу спорудження церкви Святого Духа у с. Радовичі, тепер Турійського району (1888).....

100 років від часу завершення композитором Ігорем Стравінським балету „Весна священна” (1913).....

Показчик імен.....

Автори історичних та біографічних довідок.....

Укладачі бібліографічних списків.....

